

T.C
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ BİLİM DALI

ORTAOKUL VE LİSELERDE YAŞANAN DİSİPLİN
PROBLEMLERİNİN BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN
İNCELENMESİ

DOKTORA TEZİ

Fatih PEHLİVAN

Malatya-2017

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ BİLİM DALI

ORTAOKUL VE LİSELERDE YAŞANAN DİSİPLİN
PROBLEMLERİNİN BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN
İNCELENMESİ

DOKTORA TEZİ

Fatih PEHLİVAN

Danışman: Doç. Dr. Hasan DEMİRTAŞ

Malatya-2017

T.C.
İnönü Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı

Fatih PEHLİVAN tarafından hazırlanan ORTAOKUL VE LİSELERDE YAŞANAN DİSİPLİN PROBLEMLERİNİN BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ başlıklı bu çalışma, 11/07/2017 tarihinde yapılan sınav sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından DOKTORA TEZİ olarak kabul edilmiştir.

İmza

Başkan: Prof. Dr. Burhanettin DÖNMEZ
Üye (Tez Danışmanı): Doç. Dr. Hasan DEMİRTAŞ
Üye : Doç. Dr. Vehbi BAYHAN
Üye : Doç. Dr. Çağlar ÇAĞLAR
Üye : Doç. Dr. Kenan ÖZCAN

O N A Y

...../...../2017

Doç. Dr. Niyazi ÖZER
Enstitü Müdürü

ONUR SÖZÜ

Doç. Dr. Hasan DEMİRTAŞ'ın danışmanlığında doktora tezi olarak hazırladığım **Ortaokul ve Liselerde Yaşana Disiplin Problemlerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi** başlıklı bu çalışmanın bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün yapıtların hem metin içinde hem de kaynakçada yöntemine uygun biçimde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

Fatih PEHLİVAN

ÖN SÖZ

Örgütlerin kendine özgü özellikleri göz önünde bulundurulduğunda, tüm koşullarda uygulanabilecek en iyi bir yönetim şeklinden söz etmek mümkün değildir. Eğitim sistemimizle öğrencilere kazandırılmak istenen hedef davranışların öğretme-öğrenme süreçleriyle kazandırıldığı okulların da kuşkusuz çeşitli iç ve dış etmenler açısından kendine özgü yönleri vardır. Bu açıdan okullarda yaşanan disiplin problemleri, bunların nedenleri ve çözümüne ilişkin başvurulan uygulamalar da okulun bulunduğu çevre, öğretmenler, öğrenciler, sınıf vb. gibi bir takım etmenlerden dolayı farklılık göstermektedir. Bu çalışma ile okullarda var olan durum, bu durumlara yol açan etmenler Malatya ili sınırları dahilinde ele alınmıştır.

Her ne kadar biraz daha uzun olsa da, bütün akademik çalışmalar gibi, bu doktora tezi yorucu, sıkıntılı ancak öğretici ve heyecan verici bir yolculuğun ürünüdür. Bu süreçte bana sürekli cesaret veren, engin tecrübe ve deneyimleri ile yol gösteren, değerli görüş, öneri ve yardımlarının yanı sıra her dokunuşunda bir sihirbaz edasıyla bu eserin oluşmasına ve niteliğinin artmasına katkıda bulunan ve her zaman kendisini örnek alacağım kıymetli hocam ve danışmanım Doç. Dr. Hasan DEMİRTAŞ'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Gerek yüksek lisans eğitimim sürecinde gerekse doktora eğitimimin ilk yıllarında danışmanım olarak bireysel ve mesleki gelişimime yaptığı değerli katkılarından ve inkâr edemeyeceğim emekleri ve bana olan güveninden dolayı Prof. Dr. Battal ASLAN'a teşekkürü bir borç bilirim.

Yüksek lisans ve doktora eğitimi ders sürecinde kuram ve uygulamaya ilişkin özgün ders anlatımıyla ve tez izleme komitesi üyesi olarak görüş ve önerileriyle bilgi ve deneyiminden yararlanma fırsatı bulduğum Prof. Dr. Burhanettin DÖNMEZ'e; Tez İzleme Komitesi üyesi olarak tanıma fırsatı bulduğum ve kendisinden gerek tezimle ilgili görüş, öneri ve olumlu eleştirileriyle, gerekse mesleki gelişimimle ilgili güdüleyici katkılarından dolayı Doç. Dr. Vehbi BAYHAN'a; tez savunması sürecinde yapıcı önerilerinden dolayı Doç. Dr. Kenan ÖZCAN ve Doç. Dr. Çağlar ÇAĞLAR'a; gerek ders gerekse tez döneminde kendilerinden çok şey öğrendiğim, değerli hocalarım, Yrd. Doç. Dr. Sevim ÖZTÜRK, Doç. Dr. Mehmet ÜSTÜNER, Doç. Dr. Necdet KONAN ve Yrd.

Doç. Dr. Mahire ASLAN'a ve tezin yazılması sürecinde cesaret verici desteğinden dolayı kıymetli arkadaşlarım Fidel ATEŞ ve Yrd. Doç. Dr. Melike CÖMERT'e çok teşekkür ederim.

Çalışmalarımın başından itibaren sürekli yanımda olan, beni teşvik eden, bu konuda desteğini esirgemeyen sevgili eşime ve zamanından çaldığım sevgili oğluma teşekkürü bir borç biliyorum.

Fatih PEHLİVAN

Malatya-2017

ÖZET

ORTAOKUL VE LİSELERDE YAŞANAN DİSİPLİN PROBLEMLERİNİN BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

PEHLİVAN, Fatih
Doktora, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Hasan DEMİRTAŞ
Ağustos-2017, xix+260 sayfa

Bu araştırmanın amacı; ortaokul ve liselerde yaşanan disiplin problemlerini, bu disiplin problemlerinin nedenlerine ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşlerini ve bu okullarda disiplin sağlama adına yapılan uygulamaları ortaya koymaktır. Keşfedici karma yöntem kullanılarak yapılan bu araştırmanın nicel boyutunda betimsel yöntem, nitel boyutunda ise bütüncül çoklu durum desenine başvurulmuştur. Araştırmada öğretmenlerin ve öğrencilerin disiplin problemlerine ve nedenlerine ilişkin görüşleri cinsiyet, kıdem, okul türü, okulların bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik düzeyi değişkenlerine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesinde nedensel karşılaştırmalı desen kullanılmıştır.

Malatya ilinde 2010-2011, 2011-2012 ve 2015-2016 Eğitim-Öğretim yıllarında yaşanan disiplin problemleri okullardan alınan resmi veriler ve öğretmen ve öğrenci görüşleri ile sunulmuş, bu problemlere karşı okullardaki uygulamalar ve yaptırımlar ortaya konularak okul yöneticilerinin okul disiplinini sağlama adına gerçekleştirdiği uygulamalar ele alınmıştır.

Araştırmanın evrenini 2016-2017 Eğitim-öğretim yılı Malatya ili merkez ilçeleri olan Yeşilyurt ve Battalgazi sınırları içinde yer alan resmi ortaokul ve liselerde görev yapan 6.141 öğretmen ve bu okullarda eğitim gören 68.921 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın nicel boyutunda tabakalı örnekleme yöntemi kullanılmış ve 691 öğretmen ve 1001 öğrenci örneklem olarak alınmıştır. Araştırmanın nitel boyutu için, maksimum çeşitlilik örnekleme tercih edilmiştir. Bu amaçla

araştırma kapsamına alınan Sosyo-ekonomik düzeyi yüksek, düşük ve orta düzeyde olan ortaokullar, Fen ve Sosyal Bilimler Liseleri, Anadolu Liseleri ve Mesleki ve Teknik Liselerde görev yapan 25 yönetici bu araştırmanın katılımcı grubunu oluşturmaktadır.

Araştırmada Malatya İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün yaşanan disiplin olaylarına ilişkin verileri incelenmiş; 2016-2017 Eğitim-Öğretim yılında uygulanan anket ve ölçeklerle öğretmen ve öğrenci görüşlerine başvurulmuştur. Araştırmanın nicel boyutunda, araştırmacı tarafından geliştirilen Okullarda Yaşanan Disiplin Problemleri Anketi ve Okullarda Yaşanan Disiplin Problemlerinin Nedenleri Ölçeği; nitel boyutunda ise yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılmıştır.

Araştırmanın nicel verilerinin analizinde betimsel istatistik analizleri, Mann Whitney U ve Kruskal Wallis Testleri, bağımsız gruplar t-testi, Tek Yönlü Varyans Analizi yapılmış, eta- kare (η^2) ve Cohen's d katsayıları hesaplanmıştır. Nitel verilerin analizinde ise betimsel analiz ve içerik analizi yapılmıştır.

Araştırma bulguları ışığında aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

- Sınıfın huzurunu bozma, kavga, sigara içme, okul malına zarar verme ve öğrencileri tehdit etme okullarda en yoğun şekilde yaşanan disiplin problemleridir.
- Sınıfın huzurunu bozma, öğrencileri tehdit etme, okul araç gereçlerine zarar verme ve hırsızlık davranışları ortaokullarda daha yoğun bir şekilde görülmektedir.
- Kavga ve sigara içme davranışları ise liselerde daha yaygındır.
- Öğretmen görüşlerine göre; koridor ve merdivenlerde kargaşa yaşanması, öğrencilerin kıyafet kurallarına uygun giyinmemesi, dersin akışını bozan davranışlar sergileme, ders araç-gereçlerini yanında bulundurmama ve sınıf, kantin, vb. temiz kullanmama, davranışları en sık rastlanan disiplin problemleridir.
- Mesleki ve Teknik Liselerde araştırmada belirtilen bütün disiplin problemlerinin yaşanma sıklığının diğer lise türlerine göre daha yaygın olduğu anlaşılmaktadır

- Öğrenciler okullarda en çok yaşanan disiplin problemlerinin; öğrencilerin giyim tarzlarının kılık-kıyafet kurallarına uygun olmaması, sınıf, kantin, soyunma odası ve lavaboları temiz kullanmama, koridor ve merdivenlerde birbirini itme, gürültü ve kargaşa yaşanması, argo ve kaba ifadeler kullanma ve öğrencilere lakap takmadır.
- Okullarda yaşanan disiplin problemlerinin nedenlerine ilişkin öğretmen görüşlerinin ölçeğin aileden ve başarısızlıktan kaynaklanan nedenler boyutlarında *Çoğunlukla etkilidir* düzeyinde, diğer boyutlar toplamda ise *Orta Düzeyde Etkilidir* düzeyinde yoğunlaştığı görülmektedir.
- Disiplin problemlerinin nedenlerine ilişkin öğrenci görüşlerinin, ölçeğin bütün boyutlarında ve toplamda *Orta Düzeyde Etkilidir* düzeyinde yoğunlaştığı görülmektedir
- Disiplin problemlerinin nedenleri konusunda araştırmaya katılan öğretmen ve öğrenci görüşlerinin ölçeğin bütün boyutlarında anlamlı bir şekilde farklılaştığı ve ölçeğin bütün boyutlarında öğretmenlerin daha yüksek aritmetik ortalamalara sahip oldukları görülmektedir.
- Araştırmaya katılan kadın ve erkek öğretmenlerin algılarının cinsiyete göre; aile, başarısızlık ve öğrenciden kaynaklanan nedenler boyutlarında ve toplamda anlamlı biçimde farklılaştığı, diğer boyutlar açısından, öğretmen algıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir.
- Mesleki kıdem değişkeni açısından okullarda yaşanan disiplin problemlerinin nedenlerine ilişkin öğretmen görüşlerinin ölçeğin bütün boyutlarında anlamlı biçimde farklılaşmadığı görülmüştür.
- Araştırmaya katılan öğrencilerin algılarının cinsiyet değişkenine göre, sadece yönetimden kaynaklanan nedenler boyutunda ve toplamda farklılaştığı, diğer boyutlar açısından, öğrenci algıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir.
- Araştırmaya katılan öğrencilerin algılarının eğitim kademesine göre, öğretmen, aile ve okuldan kaynaklanan nedenler boyutlarında ve toplamda farklılaştığı, diğer boyutlar açısından, öğrenci algıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir.

- Okul yöneticilerinin, disiplin sorunlarının yaşanması sürecinde önleyici destekleyici ve düzeltici uygulamaların etkili olabileceğini düşündüklerini anlaşılmaktadır. Araştırmada “önleyici disiplin yaklaşımı” temasına uygun görüşlerin ağırlıkta olduğu görülmektedir.
- Araştırma kapsamındaki okullarda görev yapan yöneticiler; disiplini sağlamak için en çok öğretmenlerin problem çözümünde işbirliği ve katkılarının sağlanması yaklaşımına ve olumsuz davranışla ilgili veliyi bilgilendirmeye başvurmaktadır.
- Yöneticilerin disiplini sağlama adına okulda yürüttükleri kendilerine özgü disiplin uygulamaları şunlardır: Zararlı alışkanlıklarla ilgili bilgilendirme, Öğrencilere yönelik okuma saatleri, Müdürün defteri, Öğrencilere yönelik sorumluluk projeleri, Öğrenci ve öğretmenlere memnuniyet anketi, Şikayet kutuları.

Anahtar Kelimeler: Okul disiplini, Disiplin Sorunları, Disiplin Sorunlarının Nedenleri

ABSTRACT

THE ANALYSIS OF DISCIPLINE PROBLEMS AT LOWER SECONDARY SCHOOLS AND HIGH SCHOOLS IN TERMS OF SOME VARIABLES

PEHLİVAN, Fatih

Ph.D., İnönü University, Institute of Educational Sciences
Department of Educational Administration and Supervision

Advisor: Associate Professor Doctor Hasan DEMİRTAŞ

August-2017, xix + 260 pages

The aim of this study is to reveal the discipline problems at lower secondary schools and high schools and the teachers' and students' views regarding the reasons of these problems and the practices in these schools to maintain school discipline. For the study, conducted through exploratory mixed method, descriptive method was used for the quantitative aspect and holistic multiple case design was used for the qualitative aspect. Causal comparative research design was employed in this study in order to find out if there were significant differences in the views of teachers and students regarding discipline problems and the reasons behind these in terms of gender, teaching experience, school type and socio-economical level of the school regions variables.

In the study, the official data which were collected from schools for discipline problems in Malatya for 2010-2011, 2011-2012 and 2015-2016 Academic Years and the teachers' and students' views on this issue were presented and the practices of discipline by school administrators to maintain discipline were analyzed by revealing the disciplinary sanctions and practices against these problems in these schools.

The population of the study includes 6.141 teachers and 68.921 students at lower secondary schools and high schools in Yeşilyurt and Battalgazi, central towns of Malatya in 2016-2017 Academic Year. For the quantitative aspect of the study *stratified random sampling* method was used and the sample of the study consists of 691 teachers and 1001 students. For the qualitative aspect of the study, the maximum variation sampling method was used. To that end, the study group consisted of 25 school

administrators working at lower secondary schools with low, medium and high socio-economic status and Science and Social Sciences High Schools, Anatolian High Schools and Vocational and Technical High Schools.

In the study, the data from Malatya Provincial Directorate of Education related to disciplinary cases were analyzed; in 2016-2017 Academic year the quantitative data was collected through surveys and scales from teachers and students. The quantitative data were collected through Discipline Problems at Schools Survey and The Reasons of Discipline Problems at Schools Scale while the qualitative data of this study were collected by the way of semi structured interviews with the school administrators.

The quantitative data was analyzed by using descriptive statistical analyses, Mann Whitney U and Kruskal Wallis Tests, independent samples t-test, one-way ANOVA, and the eta- square (η^2) and Cohen's d coefficient were calculated. The qualitative data was analyzed by using descriptive and content analyses.

In the light of the findings, the results of the study are as follows:

- Disruptive behaviors in class, fighting, smoking, giving harm to school properties and threatening students are the most common discipline problems at schools.
- Disruptive behaviors in class, threatening students, giving harm to school properties and theft are more common at lower secondary schools.
- Fighting and smoking are more common at high schools.
- According to the views of the teachers', the most common discipline problems at schools are; causing disorders in the corridors and at the stairs, displaying disruptive behaviors during the lesson, not bringing the course materials to class, not keeping the class, canteen etc. clean, not obeying the uniform rules,
- Compared to the other schools, it was found out that all discipline problems mentioned in the study have the most frequency of occurrence in Vocational and Technical High Schools.
- Students believe that the most common discipline problems at schools are; not keeping the class, canteen etc. clean, causing disorders in the corridors and at the stairs, fighting, using slang words and not obeying the uniform rules, and nicknaming.

- It was found that the teachers' views are believed to be *mostly effective* on the items in the family and failure originated reasons subscales, and to *be moderately effective* for the other subscales and in total.
- Student views regarding the reasons of discipline problems are understood to be *moderately effective* for all subscales and in total.
- The views of teachers and students regarding the reasons of discipline problems differ significantly in all subscales and for all subscales teachers have higher means.
- According to the gender variable, the views of male and female teachers differ significantly in the subscales of family, failure and student originated reasons and there is no statistically significant difference for other subscales.
- According to the professional seniority variable, there is no statistically significant difference for all subscales.
- According to the gender variable, the views of male and female students differ significantly only in the subscale of administrative originated reasons and in total and there is no statistically significant difference for other subscales
- According to the level of education variable, the views of students differ significantly in the subscale of teacher, family and school originated reasons and in total and there is no statistically significant difference for other subscales.
- School administrators believe that preventative, supportive and corrective discipline practices may be effective in solving discipline problems. In the study preventative discipline measures are commonly seen to be adopted by administrators.
- Administrators mostly tend to overcome discipline problems by involving teachers in problem solving process and by informing the parents about the behavior.
- Unique discipline procedures of administrators in terms of maintaining discipline are informing students about bad habits, free reading hours for students, the note book of the principal, social responsibility projects for students, teacher-student satisfaction surveys, boxes of claims.

Key words: School Discipline, Discipline Problems, Causes of discipline problems.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
KABUL VE ONAY SAYFASI	i
ONUR SÖZÜ.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	ix
İÇİNDEKİLER.....	xii
TABLolar LİSTESİ.....	xvii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xix
BÖLÜM I	
GİRİŞ.....	1
Problem Durumu.....	1
Disiplin.....	2
Okul Disiplini.....	4
Sınıf Disiplini.....	6
Disiplin Yaklaşımları.....	8
Önleyici Disiplin.....	8
Düzeltilici Disiplin.....	9
Destekleyici Disiplin.....	10
Disiplin Modelleri.....	11
Güvengen Disiplin (Canter) Modeli	11
Ginott Modeli.....	13
Glasser Modeli.....	15
Kounin Modeli.....	17
Redl ve Wattenberg Modeli.....	19
Öğretmen Etkililiği- Gordon Modeli.....	20
Dreikurs Modeli.....	21

Davranış Değiştime Modeli (B.F.Skinner)	23
Ödül ve Ceza.....	25
İstenmeyen Öğrenci Davranışları	27
İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının Nedenleri.....	28
Öğrenci.....	29
Öğretmen.....	30
Okul Yönetimi.....	32
Okul.....	32
Öğretim Programı.....	34
Öğretim Ortamının Düzenlenmesi.....	34
Aile	36
Türk Eğitim Sisteminde Disiplin.....	37
Problem Cümlesi.....	41
Alt Problemler.....	42
Sayıtlar.....	43
Sınırlılıklar.....	44
Araştırmanın Önemi.....	44
Araştırmanın Anahtar Kavramları ve Tanımları	45
BÖLÜM II	
İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	46
Yurt İçinde Yapılmış Çalışmalar.....	46
Yurt Dışında Yapılmış Çalışmalar	68
BÖLÜM III	
YÖNTEM	75
Araştırmanın Modeli.....	75
Evren ve Örneklem.....	77
Veri Toplama Araçları	83
Okullarda Yaşanan Disiplin Problemleri Anketi.....	84
Okullarda Yaşanan Disiplin Problemlerinin Nedenleri Ölçeği.....	85
Verilerin Toplanması.....	94

Verilerin Analizi ve Çözümlemesi.....	94
Okullarda Yaşanan Disiplin Problemleri Anketiyle İlgili Verilerin Analizi....	95
Okullarda Yaşanan Disiplin Problemlerinin Nedenleri Ölçeğiyle İlgili Verilerin Analizi.....	96
Araştırmanın Nitel Boyutu.....	103
Çalışma Grubu.....	103
Araştırma Konusu Okullar	105
Veri Toplama Aracı.....	106
Verilerin Toplanması.....	106
Nitел Verilerin Analizi ve Çözümlemesi.....	107
Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları.....	107
Araştırmanın Raporlaştırılması.....	109

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR.....	110
Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	110
a. Milli Eğitim Müdürlüğü Verilerine Göre Okullarda Yaşanan Disiplin Problemleri	110
b. Öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre, okullardaki disiplin problemleri ...	120
İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	128
Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	133
Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	142
a. Okulun Bulunduğu Çevrenin Sosyo-ekonomik Düzeyine Göre Ortaokullarda Yaşanan Disiplin Problemleri	142
b. Okuldaki öğrenci sayısına göre okullarda yaşanan disiplin problemleri..	151
Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	160
Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	173
Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	179
Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	184
a. Cinsiyet değişkenine göre öğretmenlerin disiplin problemlerine ilişkin görüşleri	185
b. Mesleki kıdem değişkenine göre öğretmenlerin disiplin problemlerine ilişkin görüşleri	188
Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular	188
a. Cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin disiplin problemlerine ilişkin görüşleri	190

b. Eğitim Kademesi değişkenine göre öğrencilerin disiplin problemlerine ilişkin görüşleri	192
Onuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	194
Önleyici Disiplin Yaklaşımı.....	195
Destekleyici Disiplin Yaklaşımı.....	198
Düzeltilici Disiplin Yaklaşımı.....	201
BÖLÜM V	
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	210
Sonuçlar.....	210
Birinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar.....	210
İkinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar.....	212
Üçüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar.....	212
Dördüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar	213
Beşinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar	213
Altıncı Alt Probleme İlişkin Sonuçlar	214
Yedinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar.....	216
Sekizinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar	217
Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Sonuçlar.....	218
Onuncu Alt Probleme İlişkin Sonuçlar.....	221
Öneriler.....	222
Uygulayıcılar İçin Öneriler.....	222
Araştırmacılar İçin Öneriler.....	226
KAYNAKÇA.....	227
EKLER.....	242
EK 1. Malatya İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma İzin Yazısı (Öğretmen-Öğrenci).....	243
EK 2. Malatya İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma İzin Yazısı (Yönetici)...	244
EK 3. Okullarda Yaşanan Disiplin Problemleri Anketi (Öğretmen Formu)...	245
EK 4. Okullarda Yaşanan Disiplin Problemlerinin Nedenleri Ölçeği (Öğretmen Formu).....	246
EK 5. Okullarda Yaşanan Disiplin Problemleri Anketi (Öğrenci Formu).....	247

EK 6. Okullarda Yaşanan Disiplin Problemlerinin Nedenleri Ölçeği (Öğrenci Formu).....	248
EK 7. Yönetici Görüşme Formu.....	249
EK 8. Okullarda Yaşanan Disiplin Problemleri İle İlgili Ön-uygulama Sonuçları.....	250
EK 9. Okullarda Yaşanan Disiplin Problemlerinin Nedenleri İle İlgili Ön-Uygulama Sonuçları.....	253
EK 10. Öğrenci Görüşleri İçin Denemelik Form.....	257
EK 11. Öğrenci Görüşleri İçin Denemelik Form.....	258
EK 12. Okullarda Yaşanan disiplin Problemlerinin Nedenleri Öğrenci Ölçeğinin Faktör Analizi Sonuçları.....	259

TABLolar LİSTESİ

Tablo No	Tablo Başlığı	Sayfa No
1	Malatya- Merkez İlçesinde Resmi Okullardaki Öğretmen ve Öğrenci Sayıları	77
2	Türlerine göre Liselerde Öğretmen ve Öğrenci Sayıları	78
3	Sosyo-Ekonomik Düzeyine Göre Ortaokullardaki Öğretmen ve Öğrenci Sayıları	78
4	Okul Öğrenci Sayılarına Göre Okullardaki Öğretmen ve Öğrenci Sayıları	79
5	Cinsiyete Göre Öğretmen ve Öğrenci Sayıları	79
6	Örnekleme Alınan Öğrenci ve Öğretmen Sayıları	82
7	Okullarda Yaşanan Disiplin Problemi Anketinin Beşli Derecelendirme Ölçeği Puan Aralıkları	85
8	Disiplin Problemlerinin Nedenleri Ölçeğinin Beşli Derecelendirme Puan Aralıkları	87
9	Okullarda Yaşanan Disiplin Problemlerinin Nedenleri Ölçeğinin AFA Sonuçları	89
10	Okullarda Yaşanan Disiplin Problemlerinin Nedenleri Ölçeğinin Puan Aralıkları	101
11	Araştırmaya Katılan Yöneticilere İlişkin Bilgiler	105
12	2010-2011 Okullarda Yaşanan Şiddet Olaylarının Ortaokul ve Liselere Dağılımı	111
13	2011-2012 Okullarda Yaşanan Şiddet Olaylarının Ortaokul ve Liselere Dağılımı	113
14	2015-2016 Okullarda Yaşanan Şiddet Olaylarının Ortaokul ve Liselere Dağılımı	114
15	İl Disiplin Kurulu Karar Defterinde 2004-2011 Yılları Arasında Alınan Kararlara İlişkin Veriler	117
16	İl Disiplin Kurulu Kararların Yıllara Göre Dağılımı	118
17	Okul çevresinde meydana gelen adli olaylara ilişkin veriler	119
18	Okul çevresinde meydana gelen adli olaylara ilişkin veriler	119
19	Öğretmen görüşlerine göre okullardaki disiplin problemlerinin yaşanma sıklığının dağılımı	121
20	Öğrenci görüşlerine göre okullardaki disiplin problemlerinin yaşanma sıklığının dağılımı	125
21	Disiplin problemlerinin yaşanma sıklığına ile ilgili öğretmen (n=691) ve öğrenci (n=1001) görüşleri arasındaki farklılaşmaya ilişkin U testi sonuçları	128
22	Disiplin problemlerinin yaşanma sıklığına göre öğretmen (n=691) görüşlerinin eğitim kademesine göre farklılaşmasına ilişkin U testi sonuçları	134

23	Disiplin problemlerinin yaşanma sıklığına dair öğrenci (n=1001) görüşlerinin eğitim kademesine göre farklılaşmasına ilişkin U testi sonuçları	138
24	Ortaokullarda disiplin problemlerinin yaşanma sıklığına dair öğretmen (n=414) görüşlerinin okulun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik düzeyine göre farklılaşmasına ilişkin Kruskal Wallis testi sonuçları	143
25	Ortaokullarda disiplin problemlerinin yaşanma sıklığına dair öğrenci (n=479) görüşlerinin okulun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik düzeyine göre farklılaşmasına ilişkin Kruskal Wallis testi sonuçları	147
26	Ortaokullarda disiplin problemlerinin yaşanma sıklığına dair öğretmen (n=414) görüşlerinin okulun öğrenci sayısına göre farklılaşmasına ilişkin Kruskal Wallis testi sonuçları	151
27	Ortaokullarda disiplin problemlerinin yaşanma sıklığına dair öğrenci (n=479) görüşlerinin okulun öğrenci sayısına göre farklılaşmasına ilişkin Kruskal Wallis testi sonuçları	155
28	Liselerde disiplin problemlerinin yaşanma sıklığına dair öğretmen (n=277) görüşlerinin lisenin türüne göre farklılaşmasına ilişkin Kruskal Wallis testi sonuçları	161
29	Liselerde disiplin problemlerinin yaşanma sıklığına dair öğrenci (n=532) görüşlerinin lisenin türüne göre farklılaşmasına ilişkin Kruskal Wallis testi sonuçları	167
30	Okullarda Yaşanan Disiplin Sorunlarının Nedenleri Ölçeğinden Öğretmen ve Öğrencilerin Aldıkları Puanlara İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları	174
31	Öğretmenlerin Algılarına Göre Okul İklimi ve Boyutlarının Okul Disiplin problemlerinin nedenlerine dair öğretmen ve öğrenci görüşleri arasındaki farklılaşmaya ilişkin t testi sonuçları	179
32	Disiplin problemlerinin nedenlerine ilişkin cinsiyet değişkenine göre öğretmen görüşleri arasındaki farklılaşmaya ilişkin t testi sonuçları	185
33	Meslekteki kıdem değişkenine göre öğretmenlerin disiplin problemlerine ilişkin görüşlerinin ANOVA testi sonuçları	189
34	Disiplin problemlerinin nedenleriyle ilgili olarak cinsiyet değişkenine göre öğrenci görüşleri arasındaki farklılaşmaya ilişkin t testi sonuçları	190
35	Disiplin problemlerinin nedenleriyle ilgili olarak okul türü değişkenine göre öğrenci görüşleri arasındaki farklılaşmaya ilişkin t testi sonuçları	192
36	Okul disiplinini sağlamada yöneticiler (n=25) tarafından başvurulan uygulamalar	196
37	Okul disiplinini sağlamada başvurulan özgün uygulamalar	207

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil No	Şeklin Başlığı	Sayfa No
1	Ölçeğin alt boyutlarına ilişkin standardize edilmiş çözümlene değerlerinin diyagram gösterimi	93
2	Araştırma verilerinin Normal Dağılımına ilişkin Histogram	97
3	Araştırma verilerinin Normal Dağılımına ilişkin Q-Q Grafiği	98
4	Öğretmen Verilerinin Normal Dağılımı Histogramı	99
5	Öğretmen verilerinin Normal Dağılımına ilişkin Q-Q Grafiği	99
6	Öğrenci Verilerinin Normal Dağılımı Histogramı	100
7	Öğrenci verilerinin Normal Dağılımına ilişkin Q-Q Grafiği	100

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu ortaya konulmuş; daha sonra problem cümlesi ve alt problemler sıralanmış; sayıltılar, sınırlılıklar, tanımlar ve araştırmanın önemi üzerinde durulmuştur.

Problem Durumu

İnsan sosyal bir varlıktır ve varlığını sürdürmek için çevresindekilerle sürekli etkileşim halindedir. Bu etkileşim sürecinde çatışmaların olması kaçınılmaz bir olgudur. Ürünü insan olan eğitim sistemlerinin amacı okullar yoluyla toplumu oluşturan bireylerin yetiştirilmesi ve bir arada yaşamının gerektirdiği birtakım davranışları kazanmasını sağlamaktır. İstenmeyen, eğitimi aksatıcı özellik gösteren durumların oluşmasını önlemek ya da ortaya çıkabilecek disiplin sorunlarının çözümü için okullardaki süreçleri düzenleyecek kural ve yaptırımlara ihtiyaç duyulmaktadır. Eğitim-öğretim sürecinin etkililiği ve verimliliğinin sağlanması süreçlerin iyi yönetilmesini ve güçlü kurumsal bir kültürün varlığını gerektirmektedir. Yazılı kurallar ve yönetmelikler ve okulda benimsenen kültür, eğitim öğretim sürecindeki öğrenci ile ilgili karşılaşılabilecek sorunların çözümünde, düzenli ve disiplinli bir öğrenme ortamı oluşmasında etkilidir. Bunun ön koşulu ise konuyla ilgili sorunların belirlenip, nedenlerinin anlaşılmasının sağlanmasıdır.

Toplumun okullardan beklentileri vardır. Okullardaki eğitim girişimi üzerinde çalıştığı hammaddeyi toplumdan alır, çıktısını da topluma gönderir (Bursalıoğlu, 1991: 19). Her bireyin yaşamını sürdürmek, toplumsal üyelik görevlerini yerine getirmek ve toplumda kendine bir konum sağlamak için gerekli davranışları öğrenmesi gerekir

(Başaran, 1996: 11; Ertürk, 1979: 3). Günümüz eğitim paradigmasında bireylerin ve toplumun çeşitli sosyal, ekonomik, politik, kültürel ve teknolojik ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla okullarda verilen eğitim ile insanların kurallara ve düzenlemelere uymasının sağlanması amaçlanmaktadır (Şimşek, 1997, 70).

Kendine özgü amaçları olan ve toplumsal bir sistem olan okulun etkili ve verimli olabilmesi amaçlarını gerçekleştirebilmesine bağlıdır (Sarıtaş, 2003: 50). Okuldaki her iş öğrenci açısından, onun iyiliği için düşünülmelidir çünkü okulların var olmasının nedeni öğrencinin bizzat kendisidir. Okulun yönetim yapısı, okulda olumlu öğrenme ortamı yaratmada önemli role sahiptir (Celep, 2004: 11). Eğitime ilişkin bütün teoriler, düzenli bir öğrenme ortamı yaratarak öğrencilerin okuldaki başarılarını arttırmayı amaçlamaktadır (Tosun, 2002: 126). Öyle ki, okullarda istenilen düzeyde öğrenmenin gerçekleşmesi ve eğitimsel hedeflere ulaşılması öğrencilerin ve okul personelinin kendilerini güvende ve özgür hissettikleri bir eğitim ortamının sağlanmasına bağlıdır (Güven ve Dönmez, 2002).

Okullar gerek kültürel özgeçmişleri, gerekse fiziksel, zihinsel ve duygusal gelişmişlik düzeyleri gibi etkenler açısından farklı özelliklere sahip öğrencilerin aynı mekân ve zamanı paylaştıkları yerlerdir (Türnüklü, 2006: 3). Bunun için de okulun amaçlarından sapmayı önleyecek kural ve ilkelerden oluşan örgütsel normatif bir düzene de ihtiyaç vardır (Sarıtaş, 2003: 50). Okullarda verimli ve etkin bir eğitim ve öğretimin gerçekleştirilmesinin ön koşulu güvenli, düzenli ve disiplinli bir okul ve sınıf ortamının oluşturulmasıdır (Özdemir, 2007: 248).

Disiplin

‘Disiplin’ sözcüğü aslen Fransızca kökenli olup ‘disciple’ sözcüğünden türetilmiştir Türkçe’de sıkı düzen, yol, yordam, yöntem anlamlarında kullanılmaktadır. Eğitim alanında, yola getirme, önderlik etme ve güdüleme anlamlarına da gelmektedir (Tortop, Aykaç, Yayman ve Özer, 2007: 322).

Sözcük anlamı olarak disiplin; otoriteye itaat etme, kanunlara ve düzene uyma, çocuğu kontrol altına alma, zihnin, tutum ve davranışların eğitilmesi, güdülerin kontrol altına alınması, doğru alışkanlıkların oluşturulması ve karakterin geliştirilmesi anlamlarına gelmektedir (Gupta, 2006: 255).

Demirtaş ve Güneş (2002: 41), disiplin kelimesini kişinin kendi dürtülerini kontrol altına alma çabası; istenmeyen davranışın engellenmesi için cezaların uygulanması; kural ve düzenlemelere isteyerek uyulan örgütsel bir iklimin yaratılması; bireye neyin iyi neyin kötü olduğunu öğretme ve öğrendiklerine göre davranıp davranmadığını denetleme; yazılı veya yazısız bir topluluğun oluşturduğu kurallara uyma durumu şeklinde tanımlamıştır. Özetle, disiplin bireyde sosyal duygu, bilinç (Gupta, 2006: 255) ve sorumluluk oluşturma aracıdır.

Eğitimde disiplin; düzeni tekrar sağlamak için istenmeyen davranış gösteren öğrenciye gösterilen tepki (Burden, 1999: 5), çocukları hizaya getirmek (Skiba ve Peterson, 2003: 66), toplum, okul veya öğretmenler tarafından önceden belirlenmiş bir kuralı ihlal eden ya da eğitim aktivitelerini engelleyen öğrenciye yönelik öğretmen ya da okul idaresi tarafından gerekli görülen eylemler (Wolfgang, 1999: 5); sınıf yönetim sistemini bozan öğrenci davranışlarını değiştirmek amacıyla zorlamaya dönük eylemlerdir (Brophy, 1988: 2).

Eğitim kurumlarında disiplinin amacı;

- Öğrencinin davranış farkındalığını, öz disiplinini, sorumluluk bilincini, otokontrol ve gösterdiği davranış için hesap verme sorumluluğunu geliştirmek,
- Öğrencilerin öğrenmeye odaklı kalmalarını sağlamak,
- Öğrencilerin öz saygılarını geliştirmek,
- Öğrencilere başkalarının haklarını anlamayı ve onlara saygı göstermeyi öğretmek,
- Öğrencilerin öğrenme sürecinde sorumluluk sahibi olarak bağımsızlık duygusu kazanmalarını ve diğer öğrencilerle işbirliği içinde olmalarını sağlamak,
- Dürüstlük, adil olma ve diğerlerine saygılı olma değerlerini geliştirmek,
- Rasyonel çatışma çözümleri sağlamaktır (Rogers, 2004: 5).

Birçok durumda disiplin problemi sınıfta ya da okulun başka bir yerinde bir öğrencinin yanlış bir şey yapması anlamına gelir. Açık ya da örtük bir kural ihlal edilmiş ya da öğrenci öğretme-öğrenme sürecini engellemiştir. Çoğu durumda öğrenciye karşı ya da öğrenciyle alınan önlemler öğrencinin daha uygun olana doğru davranışını değiştirme beklentisiyle yürütülür. Bunun için bekletme, uzaklaştırma, uyarı, kınama ve eylem

planları bunların bazılarıdır. Bütün yöntemler kişinin içselleştirme yöntemi ile oto kontrolünü geliştirerek sorumluluğu öğretmektedir (Mendler, 2007: 55).

Disiplin çocukları birbirlerinin haklarına saygı göstermesi, başkalarını etkileyecek eylemler konusunda hesap verme, işbirliği, özyönetim, özgürlük ve sosyal düzen arasında dengeyi sağlama bakımından çocukların gelişiminde **sosyalleşmeye**; çocukların sorumluluk duygusu geliştirmeye ihtiyaç duymaları, bireysel çabada bulunma duygusu, öfke karşısında tolerans göstermeyi öğrenme ve sosyal ilişkiler bakımından **kişisel olgunlaşmaya**; bir grubun üyelerinin tümünün haklarını özgürce kullanabilmeleri için açık ve adil kuralların ne olduğu, doğru ve yanlışın sınırları, kurallar ve tutumlar bakımından **ahlaki gelişmeye**; çocukların kendilerini güvende hissetmelerini sağlayarak etkili öğrenmenin sağlanması bakımından **duygusal güvenliğe** etki eder (Rogers, 2004: 5-6).

Okul disiplini

Okullaşma sadece öğrenciye uygun eğitimle iş hayatına girmek için gerekli bilgiyi sağlamak değil, aynı zamanda öğrenciyi saygılı, yasalara uyan sosyal bir varlık olarak geliştirme ve şekil vermeyi içeren bir sosyalleşme sürecidir. Okullar çocuğun kişiliğinin, ahlakının ve değerlerinin gelişmesinde önemli bir rol oynar. Okul sosyal bir kontrol mekanizması olarak toplumu düzenleyen bir araçtır. Okul sadece bir eğitim ortamı değil aynı zamanda kurallarını ihlal edenlere karşı disiplin aracını kullanan bir kurumdur. Okul disiplini, daha geniş bağlamda, toplumdaki sosyal kontrolün bir aynasıdır. Yasalara uymayanlar kendilerini cezai yaptırımlarla karşı karşıya bulabilirler. Durkheim'a göre okul çocuğun sonrada gireceği sosyal ilişkilerini şekillendireceği toplumu yansıtır. Bu yüzden ki, öğrencilerin doğruyu yanlıştan daha erken bir yaşta birbirinden ayırmayı öğrenmesi çok önemlidir. Okul bu süreci kurallar ve disiplin yoluyla sürdürür (Harris ve diğ., 2000: 43-44).

Davranış oluşturma ve değiştirme amaçlı etkinlikler bütünü olarak nitelendirilen eğitim sürecinin yürütüldüğü okulların üç temel işlevi vardır:

- Öğrencileri dış çevrenin güçlüklerinden korumak ve onlar için yaşamı kolaylaştırmak,

- Dış çevrede kolay rastlanabilecek istenmeyen nitelikteki davranışları okulun içine sokmayarak öğrenci davranışlarını düzenlemek ve böylece toplumun istenmeyen davranışlardan arındırılması,
- Dış çevrede yaşama ilişkin farklılıkların kendi sınırları içerisinde yaşanmasına izin vermeyerek toplumsal yaşamda olmayan dengeyi aynı forma, sıra, öğretmen vb. unsurlar ile kendi sınırları içerisinde kurmak (H. Başar, 1999: 11-12).

Okul düzeyinde yönetim, sınıf yönetiminin gerçekleştiği geniş bağlamdır. Bu durum sezgisel bir algı oluşturur, çünkü okul tek tek sınıfların faaliyet gösterdiği genel ortamı oluşturmaktadır. Bir bütün olarak okulun ve sınıfların etkili yönetimi öğrencinin okula yönelik algısını oluşturur (Marzano, 2003: 103).

Okulda disiplini sağlamak öğrencilere öğrenme ortamı oluşturmak için bir araçtır. Öyle ki, öğrenciler düzensiz ve güvenli olmayan bir sınıfta ya da okulda öğrenemezler. Her ne kadar iyi disiplin etkili öğrenmeyi garanti etmese de, iyi bir okul disiplini öğrencilerin önceki öğrenmeleri, mevcut kaynaklar, öğrencilerin motivasyonu gibi öğrenmeyi etkileyen önemli bir etkidir. İyi bir disiplin aynı zamanda kendi başına bir amaçtır. Öğrencilerin sosyalleşmesinde okul önemli ve kaçınılmaz bir rol oynar. Bu durum okullar var olduğu sürece böyle olmuştur (Munn ve diğ., 2000: 42).

Sınıfta ve okulda disiplinli bir ortamın olması, okul atmosferini etkileyen en önemli öğedir (Boynton ve Boynton, 2007: 7). Okullarda uygulanan disiplinin amacı; öğrenciye kendi davranışını istenen davranışlarla kıyaslayarak öz denetleme, öz değerlendirme alışkanlığı ve yeterliği kazandırmak, öğrencinin sosyalleşmesini geliştirmek; doğru düşünme ve değerlendirme ölçütü çerçevesinde hareket etme alışkanlığı vermek (Sarıtış, 2003: 55), okulda uyulması gereken davranışların ilke ve kurallarını öğretmek, öğrencilerin bu ilke ve kurallara uygun olarak davranıp davranmadığını izlemek, başkalarına bakarak daha iyi davrananları ödüllendirmek ve daha kötü davrananları cezalandırmaktır (Başaran, 2000: 167; 1994: 34).

Boynton ve Boynton okulda iyi bir disiplin felsefesi için ilkeleri şu şekilde sıralamıştır:

- Sınıf dışında yaşanan kargaşa sınıfa taşınır.

- Okul ortamında yaşanan kargaşa okul atmosferine zarar verir.
- Sınıfta etkili olan stratejiler sınıf dışında da etkilidir.
- Disiplinli bir okul ortamı kurmak kolay değildir.
- Herkes üzerine düşeni yapmalıdır (2007: 46).

Okul atmosferini, çalışanların moralini ve iş tatminini etkileyen en önemli öge sınıfta ve okulda disiplinli bir ortamın olmasıdır. Sınıfta ve okulda etkili bir disiplin seviyesi yakalamak ve bunun devamlılığını sağlamak için okulun tüm çalışanlarının benimsemesi gereken disiplin yaklaşımı ve öğeleri vardır (Boynton ve Boynton, 2007: 7).

Sınıf ile okul disiplin arasında güçlü bir ilişki vardır. Sınıf disiplini okul disiplinin lokomotifidir, çünkü öğrenci günün büyük bölümünü sınıfta geçirir ve sınıftaki disiplin alışkanlığı okulun diğer yerlerine de taşınır. İyi yapılandırılmış düzenli bir okul ortamı oluşturmak için kullanılan stratejiler sınıftakilerle aynıdır. Burada tüm öğretmenlerin işbirliği önemlidir. Böyle okulun tümünü kapsayan bir sistem kurulması halinde öğretmenler disiplinsiz öğrencilerle daha kolay baş edebilir ders saatini daha etkin kullanabilir (Boynton ve Boynton, 2007: 43).

Sınıf Disiplini

Öğretmenlerin sınıflarının kontrolünü sağlamaları ve sürdürmeleri sorumluluğu vardır. Bunu yaparken, öğrencilerin uygun olmayan davranışlarını değiştirmeye çalışırlar. Bu davranış değişiklikleri ödül ve ceza gibi bir takım dış uyarıcılarla sağlanır. Çoğu durumda öğrencilere dayatılan kurallar ve yaptırımlar öğretmen merkezli bir modelle öğrencilere uygulanır (Kohn, 2006: xiii).

Her öğretmenin bir yöntemi vardır (Kohn, 2006: 2). Sınıf disiplininin öğrencilerin ahlaki gelişiminde kaçınılmaz bir etkisi vardır. Ancak, disiplinin şekli içerikten daha ağır basmaktadır (Butchart ve McEwan, 1997: 11).

Öğrencilerle olan ilişkiler ön planda tutulduğunda disiplinin en önemli dört ögesi; disiplin cezaları (%10), olumlu öğretmen- öğrenci ilişkileri (%40), gözlem becerileri (uzmanlık gücü) (%25) ve kabul edilebilir davranış parametreleri- meşru güç (%25)'tür.

- *Cezaların uygulanması:* En iyi disiplin planı disiplin cezasına gerek bırakmayan cezayı önlemeye yönelik plandır.
- *Olumlu öğrenci ilişkileri geliştirmek:* Bütün öğretmenlerin düzenli bir sınıf ve okul ortamı kurmasının ilk adımı öğrencilerle olumlu ilişkiler geliştirmektir. Öğrenciler davranışlarıyla kendilerine saygı duyduğunu ve onları önemseydiğini gösteren büyükleri memnun etmeye çalışırlar. Bunun için öğrencilerden hem davranış hem de akademik başarı beklendiği hissettirilmelidir. Bu süreçte öğretmenden; derse kaldırma konusunda adaletli olma, öğrencilerin yanıt süresini arttırma, sorulara yanıt vermesi için ipuçları verme, öğrencilere başarılı olabileceklerini söyleme ve hatalarını yapıcı bir şekilde düzeltmesi beklenmektedir.
- *Gözlem becerileri:* Kullanıldığında öğrencilerin yanlış davranışı görüldüğünde bu yüzden kaygılandığını, bu davranışını sonuçlarının iyi olmayacağını mesajını verir. Sessizliği sağlama, öğretmen bakışı, öğrenciye yanıt verme fırsatı tanıma gibi stratejilere başvurulabilir.
- *Kabul edilebilir davranış parametreleri- Meşru güç:* Öğrenciler söyleneni değil öğretileni öğrenir. İyi bir eğitim öğretim için de düzen gereklidir. Disiplin planı ve davranış kurallarının sınıfta nasıl uygulanacağını öğretmek için gereken zaman ayrılmalıdır. Aksi halde öğrenciler sınıfta geçerli olacak kuralları kendileri belirlemeye çalışacaktır ve sınırlarını denemek isteyeceklerdir (Boynton ve Boynton, 2007: 10-37).

Curvin ve Mendler her sınıf için geçerli olan 80-15-5 ilkesinden söz eder. Araştırmalara göre, bir okuldaki ya da sınıftaki öğrencilerden, disiplin uygulamalarından etkilenen öğrenci nüfusu %15 oranındadır (1988: 27). Öğrencilerin %80'i ister iyi ister kötü disiplin yöntemleriyle olsun, olumlu davranışlar sergilemektedir. Sınıftaki öğrencilerin %5'i ise sık sık kuralları çiğner. Bu öğrenciler kronik olarak olumsuz davranışlar sergileyecektir ve genellikle en iyi bilinen geleneksel disiplin yöntemlerine olumsuz yanıt verecektir. Yaklaşık %15'lik öğrenci dilimi ise iki uç arasında kalmaktadır. Bu çocuklar kısmen kuralları ihlal etmektedir. Sınıf kurallarını körü körüne kabul etmezler ve kısıtlamalar oldukça mücadele ederler. Bu öğrencilerin güdülenme ve başarımları; tamamen iyiden tamamen kötüye farklılık gösterirken, sabah evde meydana gelen olaylardan, sınıf içi etkinliği nasıl algıladıklarından, öğretmenlerin onlara karşı davranışlarından ve diğerlerinden kabul görme durumlarından etkilenmektedir

(Mendler, 2007: 47). %15'lik gruba dahil olan ve “her iki yöne çekilebilen” diye adlandırılan bu öğrenciler, sonraki süreçte çok olumlu veya olumsuz davranışlar sergileyebilirler. Bunun belirleyicisi okulda oluşturulan disiplin yaklaşımı ve istenmeyen davranışlara gösterilen tepkinin niteliğidir (Boynton ve Boynton, 2007).

İyi yapılandırılmış bir disiplin sistemindeki yaptırımlar ve düzenlemeler, öğrencilerin istenmeyen davranışlar sergilememesi için caydırıcı nitelik taşıyabilir. İyi bir disiplin programının amacı %5'i bir kenara atmaksızın, %80'i aşırı kurallarla düzene koymaksızın ve yabancılaştırmaksızın %15'i kontrol altına almaktır. Aksi halde aşırı itaate yönelimi %15'in kontrolünü kısa vadede sağlanacağı için başarı varmış gibi algılanacaktır. Böyle okul ve sınıflarda tohumlar atılmış ve öğrencilerin kontrolünün kaybedilmesi, isyan düzeyinde bir patlamaya neden olacak ve %80'lik öğrenci grubunun içindeki öğrencilerin çoğunda öğrenmeye ilgi azalacaktır (Mendler, 2007: 47-48).

Disiplin Yaklaşımları

Tıpkı öğretim programı ile ilgili önerilerde olduğu gibi, yıllar boyunca çok sayıda disiplin teori ve yöntemleri de karşımıza çıkmıştır. Ancak aşırı derecede önemli olmasına karşın disiplin konusu, nadiren en iyi teoriyi bulmak için araştırılmıştır. Sonuç olarak belirgin bir modelin diğerlerine göre bir üstünlüğü olduğu sonucuna ulaşamamıştır. Deneysel bakış açısına göre, en iyi olarak kabul edilen tek bir teori yoktur. Bunun nedeni etkililiği ölçmek için kullanılan ölçütler genellikle araştırılan yaklaşımın ayırt edici özelliklerinin ifadesidir ve genellenemez (Edwards, 2011: v). Bütün çocuklarla bütün durumlar için etkili olabilecek tek bir şey yoktur. Kesin bir şekilde ödülleri, sonuçları ya da cezaları bütün öğrenciler için tanımlayan herhangi bir program başarısızlığa mahkûmdur. Düzenlemelere rağmen gelişme göstermeyen öğrencilerle ilgili bir sürü örnek mevcuttur (Mendler, 2007: 32).

Önleyici Disiplin

Örgütlerin yönetim sürecinde de başvurulan bir yöntem olan önleyici disiplinin öncelikli amacı, kuralların dışına çıkılmasını engellemek ya da bu durumu en aza indirmektir. Bu disiplin anlayışı kural ve düzenlemelerin ihlal edilmemesi için başvurulan bir önceden yönlendirilme sürecidir. Burada amaç bireyde bir ceza korkusu oluşturmak

değil, yararına inandığı için kurallara uyma bilinci oluşturarak öz disiplini sağlamaktır (Geylan ve Tonus, 2013: 186).

Önleyici Disiplin temel haklar, net ve adil kurallar ve davranışların sonuçlarıyla ilgilidir. Öğretme-öğrenme ortamı için olumlu rutinler, sınıf düzeni ve öğretimin planlamasını içerir (Rogers, 2004: 3).

En iyi disiplin planı disiplin cezasına gerek bırakmayan cezayı önlemeye yönelik plandır (Boynton ve Boynton, 2007: 38). Güçlükler ortaya çıkana kadar beklemektense disiplin problemlerini çözmek en iyisidir. Öğretmenlerin potansiyel problemleri önceden tahmin etme de yetenekli olmaları gerekmektedir (Edwards, 2011: 147).

Önleyici disiplin öğretmene aşağıdaki kolaylıkları sağlamaktadır:

- Sınıfla birlikte oluşturulmuş net kurallar ve rutinler,
- Öğrenme görevleri ve davranışlar hakkında net beklenti ve rutinler,
- İyi planlanmış oda düzeni (oturma, hareket etme yeterliliği),
- Materyallere ulaşma,
- Estetik olarak çekici ve olumlu ortam oluşturmak,
- Yeterli kaynaklar,
- Öğretim programını farklı öğrenme yeterliliğine sahip öğrenciler için düzenleme,
- Öğrenciler tekrar eden rahatsız edici ve tehlikeli davranışlar sergilediğinde öğretmenlere destek sağlama (Rogers, 2004: 4).

Düzeltilici disiplin

Önleyici disiplin çalışmalarına rağmen kural ihlallerinin önüne tümüyle geçmek mümkün olmayabilir. Dolayısıyla kural dışı davranışların düzeltilmesi ve ihlallerin tekrarlanmaması için düzeltilici disiplin yaklaşımına başvurulabilir (Geylan ve Tonus, 2013;187).

Düzeltilici disiplin öğretmenin eylemleri ile ilgilidir. Dikkat dağıtıcı, rahatsız edici, anti-sosyal ya da normal dışı davranışları düzeltmek için öğretmenlerin başvurdukları eylemlerdir. Düzeltilici disiplin yaklaşımını benimseyen öğretmenler istenmeyen öğrenci davranışlarına müdahalede aşağıdaki yöntemlere başvururlar:

- Taktiksel olarak bazı davranışları görmezden gelme/ seçici dikkat,
- Açıklayıcı ve sözsüz ipuçları kullanma,
- Sınıf kurallarını hatırlatma ve yeniden ifade etme,
- Basit davranışsal yönlendirme ve uyarılar,
- Dolaylı veya direkt sorgulama,
- Olası çatışmaları etkisiz hale getirme veya yön değiştirme,
- Doğrudan seçimler sunma,
- Öğrencileri gruptan uzaklaştırma,
- Gerekli olduğunda sınıf içi ve dışında mola kullanma (Rogers, 2004: 3-4).

Düzeltilici disiplinde kural ihlalleri durumunda istenmeyen davranışı düzeltmek ve gelecekte aynı davranışın tekrarlanmasını engellemek için başvurulan yöntemlerden biri de cezadır. İstenmeyen davranış en kısa sürede ve en az maliyetle düzelttiğine ilişkin algı bu yaklaşımın bugüne kadar tüm dünya ülkelerinde geniş bir uygulama alanı bulmasına neden olmuştur. Bu nedenle düzeltilici disiplin yaklaşımına klasik disiplin yaklaşımı diye de adlandırılmaktadır (Geylan ve Tonus, 2013: 187).

Destekleyici Disiplin

Öğrenciler kimi durumlarda beklenmedik davranış bozuklukları sergileyebilirler. Bu gibi durumlarda, öğrencilerin kendilerine hâkim olma duygusu kazandırılması ve derslere olan ilgilerin artması için öğrencilerin güdülenmeleri sağlanmalıdır (Esen, 2006: 35).

Destekleyici disiplin yaklaşımı düzeltmenin mümkün olduğunca adil bir şekilde yapılmasını sağlar. Disiplin altına alınan öğrencilerle var olan ilişkileri onarma, yeniden kurma, düzenlemeyi içerir. Destekleyici disiplin yaklaşımını benimseyen öğretmenlerin başvurdukları uygulamalar aşağıda verilmiştir:

- Bilinçli olarak bir saygı iklimi oluşturma ve geliştirme,
- Olumlu bir sınıf atmosferi oluşturma,
- Kişiler arası yüksek gerilim yatıştığında istenmeyen davranış sergileyen öğrencilerle iletişime geçme,
- Disiplinli bir öğrenci ile işlerlik sağlayan ilişkileri yeniden oluşturma,
- Mümkün olan her yerde öğrencileri güdüleme, motive etme

- Öğrenciyle bireysel davranışlarla ilgili anlaşma sağlama, uzlaşma,
- Disiplin problemlerinin çözümünde bir takım yaklaşımına başvurma (Rogers, 2004: 3-4).

Disiplin Modelleri

Öğretmenlerin disiplin anlayışları birbirlerinden farklılık gösterebilmektedir. Bir öğretmen tarafından istenmeyen davranış olarak nitelendirilen bir davranış, bir başka öğretmen tarafından normal olarak karşılanmakta, problem niteliği taşımamaktadır. Bu farklılıklar sınıf yönetiminde farklı tarzlar ve farklı disiplin kuralları olarak ortaya çıkabilmektedir ancak bu çeşitlilik sadece özel durumlarla sınırlı olmakla birlikte, genel olarak sınıf yönetimine baktığımızda istenmeyen davranışlara karşı verilecek tepkilerde ortak bir tarz geliştirmek amacıyla oluşturulmuş disiplin modelleri ortaya çıkmaktadır. Okulda ve sınıfta disiplinin sağlanabilmesi için öğretmen ve idarecilerin bu disiplin modellerinden haberdar olmaları ve kendi tarzlarını buna göre belirlemeleri gerekmektedir. Disiplin modellerinden haberdar olmak eğitimcilerin okulda veya sınıfta istenmeyen davranışla karşılaşmaları durumunda verilecek tepkinin daha amaca uygun olmasını sağlamaktadır.

Güvengen Disiplin (Canter) Modeli

Lee ve Marlene Canter Güvengen Disiplin Modeli'ni 1985'te geliştirmiştir. Canter'a göre insanlar karmaşa durumunda edilgen, kırıncı ve güvengen davranış göstermektedir. Canter modeline göre problemlili davranış sergileyen öğrenciye karşı öğretmenin gönderdiği uyarılar arasındaki uyum ya da uyumsuzluk öğrencinin uyarı algılama biçimi üzerinde etkili olmaktadır. Eğer öğretmen çelişkili uyarılar gönderirse, bu öğrencinin uyarı dikkate alma oranını düşürmektedir; öğretmenin öğrenci üzerinde güvenilir bir izlenim bırakması için tutarlı uyarılar göndermesi gerekmektedir. Bu modele göre, öğrencilerin kurallara uymasında keyfilik yerine zorlama olmalıdır. Öğrencilerin belirlenen sınıf kurallarını sadece dışarıdan gözlemlemeleri beklenmemeli uyum sağlanmalı; olumsuz davranış ceza ile terk edilmeli ve olumlu davranış kazandırılmalı; doğru davranış uygun pekiştiricilerle desteklenmeli; aile ve okul

yöneticilerinin de sınıf kurallarını benimsemesi sağlanmalı; gerektiğinde destek alınmalıdır (Celep, 2008: 253).

Bu model aynı zamanda öğretmenlerin bütün öğrencilere benzer biçimde davranmaları, aynı ölçütleri kullanmaları ve başarı beklentisinin bütün öğrencileri kapsamı gerektiği görüşüne dayanmaktadır. Öğretmenlerin kendisinden kaynaklı bir ayırım noktası oluşturması başarılı sınıf yönetimine engel teşkil eder. Öğretmen öğrencisine; duygusal bozukluk, kalıtım, beyin hasarı, cahillik, akran baskısı, yetersiz ilgi, sosyo-ekonomik durum ve sınıf iklimi gibi nedenlerden dolayı farklı davranabilir (Celep, 2000: 119).

Model, öğrencilerin ödüle ulaşmaya ve cezadan kaçmaya çalıştıkları durumlarda önleyici tepkisel bir yöntemdir. Bu metodu kullanan öğretmenler genellikle öğrencilerin davranışlarının iyi ya da kötü olup olmadığını gözlemler, sonrasında uygun ceza ve ödüle başvururlar. Öğretmenlerin sınıf yönetiminde etkin olması gerektiğini savunmaktadır. Bu model okul çapında da başvurulabilir niteliktedir. Bunun için öncelikle okul sınırları içerisinde kabul edilemez davranışları tanımlayan kuralları belirlemektir (Edwards, 2004: 81-82).

Bu modele göre öğretmen sınıfta istenmeyen bir davranışla karşılaştığında önce bütün sınıfa hatalı öğrenciyi hedef göstermeden gizli bir ileti, hatanın düzeltilmesi için bir işaret gönderir, başarılı olmazsa hatalı öğrenciye bir soru yöneltir, en sonunda amaca ulaşamazsa 'ben iletisini' kullanarak öğrenciyi olumlu davranışa yöneltmeye çalışır. Bütün bu aşamalarda öğretmenin beden dili, hitap şekli ve sadece sözlü dokunma yapması önemli öğelerdir. Öğretmen öğrenciyle konuşurken güvengen davranış sergileyip kararlı olduğunu göstermek için; geri adım atmamalı, duygusal kontrolü elinde tutmalı, hatalı öğrenci ile yüz yüze iletişim kurmalı, öğrenciye adıyla hitap etmeli ve el hareketleri ve yüksek olmayan kontrollü bir ses tonu kullanmalıdır (Celep, 2000: 119).

Canter modelinde güvengen bir öğretmen hem kendi haklarını hem de öğrencilerin haklarını korur. Öğrencilere beklentilerini sunarken sakin bir dil kullanır ve öğrencilerin bu beklentileri karşılamaında devamlı ve ısrarcı bir davranış sergiler, öte yandan güvengen olmayan öğretmen pasif, genellikle tutarsız ve tepkisiz davranışlar sergiler (Tauber, 1999: 100). Öğretmenler disipline ilişkin kararsız yaklaşımlarını

değiştirmeli ve sınıf kuralları belirlemede gücü elinde bulundurmalı ve gerektiğinde veliler ve yöneticilerden yardım alabilmelidirler (Charles, 2005: 38).

Canter modeli öğrencilere kendi davranışlarını kontrol edebilmeleri için; sosyal ve fiziksel övgü, modelleme, sözlü- sözsüz iletişim, beden dili, göz teması ya da yüz ifadesi ile tepki verilmesi ve davranışı sonuç ve beklenti düzeyinin direkt olarak ifade edilmesi gibi bir takım teknikleri sunmaktadır (Taylor, 2004: 66)

Sınıf yönetiminin ve disiplinin sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için öğrencilere sorumluluk duygusunun öğretilmesi, bu esnada öz saygısı ve akademik başarısının da artırılması gerekmektedir. Canter'a göre öğretmenlerin kabul edilebilir ve kabul edilemez davranışların net olarak belirlenmesinde, bu kuralların öğretilmesinde, ihtiyaç halinde ebeveynlerin ve idarenin yardımına başvurulmasında ciddi sorumlukları vardır. Öğretmenin bir öğrencinin davranışına verdiği tepki öğrencinin öz-saygısını ve okul başarısını etkiler bundan dolayı öğretmenler güvenli bir ortam oluşturmalıdır (Burden, 2003: 31).

İyi yönetilen bir sınıfta öğrenciler öğretmenlerinin beklentilerini anlar ve bu beklentileri karşılamama durumunda ortaya çıkabilecek sonuçların da farkındadır. Öğretmenler beklentileri konusunda öğrencilerle kesin ve açık bir iletişim kurup, bu iletişimi tutarlı ve öğrencilerle uyum içerisinde devam ettirmelidir (Wiseman ve Hunt, 2014: 107).

Bu yöntemin problem oluşturabilecek bazı yönleri bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi, öğrenci haklarının gözetilmemesi ve sadece öğretmen odaklı otoriter bir ortam yaratmasıdır. Öğrencilerin kendi sorumluluklarını almaları ya da gruba ait olmanın öğrenci davranışındaki etkileri gibi demokratik unsurlar bu modelde dikkate alınmamaktadır (Celep, 2000: 120).

Ginott Modeli

Klinik psikolog olan Haim Ginott aynı zamanda ebeveyn eğitimcisidir. Ginott özellikle çocukların benlik algılarını oluşturmalarında yetişkinlerin rolü üzerinde durur ve olumsuz bir durumda yetişkinlerin asla çocuğun karakterine yönelik bir tepkide bulunmamasını onun yerine, duruma veya davranışa odaklanmasını belirtir. Ginott bu

görüşlerini sınıf ortamına uyarladığında öğretmenin makul iletişim dili ve övgü ifadelerini kullanarak sınıfta her zaman için güvenli, insancıl ve üretken bir sınıf atmosferinin oluşturulması gerektiğini belirtir. Öğretmen sınıfta uyumlu bir iletişim ortamı oluşturarak öğrencilerdeki aşağılanma ve korkma duygularının ortadan kalkmasını sağlar. Bu durumda öğrenci kendini rahatlıkla ifade edebilir.

Ginott modeli temel olarak öğrenci öğretmen arasındaki etkileşim odaklıdır ve öğretmenler için öz-saygı ve öz-güveni arttırmak öte yandan yılgınlık ve korkuyu azaltmak için belirli stratejiler sunar (Taylor, 2004: 33). Ginott öğretmen ve öğrenci arasındaki ilişkiye vurgu yapar ve öğretmenin sınıf yönetiminde öğretmenin çok önemli bir unsur olduğunu vurgular ve öz-disiplin sergileyen öğretmenler, öğrenciler için rol model oluşturur (Shepherd ve Linn, 2015: 109).

Öğretmen öğrencilerin olumlu girişimlerini övmeli ve çabalarının farkında olduğunu hissettirmelidir. Öğrenciler arasında bağımlılık yerine bağımsızlık davranışının hâkim olabilmesi için onlara mümkün olan bütün seçenekleri sunmalı ve kendileri için uygun olan seçeneği belirlemelerine yardımcı olmalıdır. Öğrenciler arası bağımlılık düşmanca duyguların oluşmasına sebep olur. Bağımsızlık ve uygun olan seçeneği bulma öğrencide özerklik duygusunu geliştirir. Öğretmen ve öğrenci arasındaki güven bağımsızlık duygusun güçlenmesinde ve sınıf ortamında olumlu davranış geliştirilmesinde oldukça önemlidir (Taylor, 2004: 34).

Modelin bir diğer odak noktası da öğrencide asilik duygusunu bastırarak olan öz-algının geliştirilmesidir. Bu yaklaşım öğretmen ve öğrenciler arasındaki olumlu ilişkileri kuvvetlendirir. Modelde uzun uzadıya bir ilkeler dizesi olmamakla birlikte bazı yapılacaklar ve yapılmayacaklar listesi vardır ki bu da öğretmenin modeli kullanımını kolaylaştırmaktadır (Taylor, 2004: 38).

Ginott özellikle “ben mesajları” konusuna vurgu yapar, “ben mesajları” olgusu istenmeyen davranış durumunda öğrencinin kendisine odaklanmak yerine istenmeyen davranışa odaklanmayı içerir. Öğretmenler öğrenciye bu mesajları gönderdiğinde, öğrencinin sınıf ortamına yabancılaşma ihtimalini azaltır ve öğrencilerden sergilemesini istediği davranışlar için önemli bir rol model olur. Olumlu rol model, sınıf yönetiminde önemli bir etken olduğu için öğretmenler bu konudaki öz-disiplinlerini devamlı kontrol altında tutmalıdır. Ginott, öğretmenlerin olumlu beklentilerini net bir dille ifade eden

anlayışlı rol modeller olması gerektiğine inanır. Öğrencilere karşı kibar ve saygılı davranışlar gösteren öğretmen öğrencilerin de kabul edilebilirlik duygusuyla iletişim kurabildiği bir atmosfer yaratır. Bu durum ancak öğretmenin öğrencilerinin duygularının farkında olduğu ve “ben mesajlarının” kullanıldığı durumlarda oluşur (Wiseman ve Hunt, 2014: 99-101).

Glasser Modeli

Gerçeklik terapisi olarak da adlandırılan bu modelin kurucusu W. Glasser’e göre bireyler hatalı davranışını kabul etmeli ve daha mantıklı ve üretici davranışlar göstermek için gerekli aşamaları kaydetmelidir. Bireyin davranışının bilinçaltı nedenlere dayandırılarak yargılanmadan kabul edilmesine karşı çıkmakta, bunun yerine bireyin kendi davranışlarının sonuçlarını kabul edip başkalarının haklarına saygı duyma sorumluluğuyla yaşamaları gerektiğini kabul etmektedir (Celep, 2000: 139).

Gerçeklik terapisinin odak noktası; hayatta başımıza ne gelirse gelsin, ihtiyaçların karşılanmasında bulunduğumuz zaman diliminde ve gelecekte davranışlarımızı biz belirleriz. Bu yöntemin sağlıklı uygulanabilmesi için öncelikle okul iyi ve adil bir yer olmalıdır. Terapinin uygulanmasında uyulacak aşamalar; öğrenci katılımının güvence altına alınması, istenmeyen davranışın tanımlanması, uygun olmayan davranışın değerlendirilmesi, yeni davranışın planlanması, özveri edinimi, bahane kabul edilmemesi ve cezadan kaçınılması şeklinde sıralanabilir (Tauber, 1999: 174).

Glasser modeli, özgüvenin akademik başarı ile orantılı olduğu varsayımının dışına çıkmaktadır çünkü bu modele göre kişinin öz-değeri, problem çözümü için taşıdığı iç-güdüler ve kullandığı yaratıcı düşünme stratejileriyle orantılıdır (Keeps, 1973: 4).

Glasser, öğrencilerin beş temel ihtiyacı olduğundan bahseder. Bunlar; hayatta kalma, sevgi ve aidiyet duygusu, güç, özgürlük ve eğlencedir. Sınıftaki öğrenci davranışları bu ihtiyaçları karşılama güdüsüyle ortaya çıkar. Öğrenciler bazen bu ihtiyaçları karşılarken öğretmenle karşı karşıya kalabilir. Böyle durumlarda öğretmen öğrenciyle karşı karşıya kalmamalı, bunun yerine öğrenciye davranışının ortaya çıkaracağı sorumluluğu üstlenme ve davranışının farkına varma yönünde yardımcı olmalıdır. Örneğin; bireysel öğrenci sözleşmeleri bu tür durumlar için uygundur. Glasser

bir öğrenme ortamında en azından aşağıdaki beş önemli özelliğin bulunması gerektiğine inanır. Bunlar:

- Öğretmen sınıfta demokratik lider rolünü üstlenmelidir.
- Öğrenciler karar verme sürecine aktif katılım sağlamalıdır.
- Öğrenciler işbirlikçi ve grup içi öğrenme şanslarına sahip olmalıdır.
- Grubun bir parçası olmayı başaran öğrenci aidiyet duygusuyla birlikte memnuniyet ve mutluluk kaynağı oluşturmaktadır.
- Sınıf gerekli rehberlik ve yönlendirmenin sağlandığı ve problemlerin işbirlikçi sınıf toplantılarıyla çözüldüğü bir yer olmalıdır (Wiseman ve Hunt, 2014: 97-98).

Bu modele göre öğretmenler;

- Alışlagelmiş ödül – ceza teknikleri yerine, öğrencinin okuldaki aktiviteleri sevmesi sağlamalı ve kabul görme, kontrol, özgürlük ve eğlence gibi ihtiyaçlarını doyurmaya öncelik vermelidir.
- Öğrencilerin kendi aralarında ve öğretmenleriyle işbirlikçi bir iletişim kurmalarını sağlamalıdır.
- Bireysel farklılıkları ve farklı ihtiyaçları karşılamaya olanak sunmalıdır.
- Öğrencilerin kendilerini ifade edebilmeleri için uygun ortam oluşturup onları bu yönde motive etmeli ve mutlaka dinlemelidir.
- Öğrencilere kendi başarılarını arttırmada anahtar etmen oldukları duygusunu benimsetmelidir.
- Öğrencilerle ılımlı bir iletişim kurup onları asla zorlamamalıdır.
- Öğrencilerin kişisel yaşantılarına önem vermelidir.
- Çocuklara kendi sorumluluğunu üstlenebilmeleri için kendi davranışlarını yargılama ve değiştirme fırsatı verilmelidir (Sadık, 2006: 59).

Bu modelde öğretmenle öğrenci arasında paylaştırılmış bir sorumluluk olgusu vardır. Öğrenciler ancak okulu iyi bir yer olarak görmeye başladıkları zaman bu sorumluluk duygusunu paylaşırlar. Aynı zamanda öğretmenin sınıf ortamında öğrenciye fazla seçenek sunması da sorumluluk alma isteğini artırır. Öğrenciye sunulan seçeneklerin onun daha fazla ihtiyacını karşılamasına olanak sunar (Tauber, 1999: 174).

Öğretmenler için asıl sorun öğrencilerin istenmeyen davranışlarıdır ve bu davranışları ortadan kaldırmak için öğretmenler öğrencilerin dikkatine odaklanmalı ve onların istenmeyen davranışın ortadan kaldırılmasını kabullenmesi sağlamalıdır (Celep, 2000: 139).

Modelin bazı zayıf yönleri bulunmaktadır:

- İstenmeyen davranış konusunda öğrenciyle iletişim kurulması öğretmenin öğrenciye tepki vermesini zorlaştırır.
- Sınıf toplantıları planlanandan daha uzun olabilir.
- Öğretmenin kontrollü rolü öğrencilerin gerçek özerklik duygularını yaşamalarını zorlaştırır.
- Öğrenci okulda olmak istemiyorsa davranışlarını da planlamak konusunda isteksizlik sergileyebilir.
- Her öğrencide davranış planlama becerisi olmayabilir.
- Öğretmeni sınırsız olarak hoşgörülü ve iyimser davranmaya itmektir (Celep, 2000: 143-144).

Kounin Modeli

1961 yılında Kounin, Grump ve Ryan tarafından yürütülen eğitimsel araştırmalar öğrenciyi olumsuz davranışından vazgeçirmek için 3 ana unsur olduğundan bahseder; netlik, istikrar ve şiddet. Netlik, öğretmenin olumsuz davranışı durdurmak için öğrenciye karşı kullandığı ifadelerle ilgilidir. Öğretmenler genellikle olumsuz bir durumla karşılaştıkları zaman kolayca direktifler vererek davranışı durdurmaya çalışır davranışın altında yatan nedene odaklanmazlar. Bunun yerine olumsuz davranışın nedenine odaklanarak aynı zamanda taleplerini net bir dille ifade ederek öğrencideki olumsuz davranış gösterme sıklığını azaltabilirler. Bir diğer unsur olan istikrar, diğer öğrenciler üzerinde olumsuz duygular oluşturan dalga etkisini ortadan kaldırabilir. Kounin'e göre öğrenci olumsuz bir davranış sergilediğinde öğretmen susup öğrenciye bakarsa, öğrenciye doğru yürürse, öğrenciye dokunursa ve öğrenciyi doğru davranış yönünde bilgilendirirse istikrar sağlanmış olur. Son olarak da şiddet, caydırıcı olarak kullanılabilir. Şiddet öğretmenin sinirlenme, tehdit ya da cezalandırmaya başvurusudur. Bu caydırma

yöntemi olumsuz davranışın sönmesi üzerinde çok fazla etkiye sahip değildir. Şiddet öğrencinin üzülmeye ve gerilmesine sebep olmaktadır (Taylor, 2004: 25-26).

Kounin'in teorisinde, sınıftaki bütün öğrencilerin öğretmene eşlik etmesi ya da aktivitelere aynı anda katılması **grup odaklanması**; öğretmenin sadece sınıfın bir bölümünde değil bütün sınıfta meydana gelen durumların farkında olma yeteneğini hissettirmesi **öğrenme farkındalığı**; öğretmenin yanlış davranışı düzelttiği ya da pekiştirici sağladığı durumlarda oluşan etkileşimin bütün sınıfı etkisi altına alması **dalga etkisi** olarak adlandırılmaktadır (Wiseman ve Hunt, 2014: 94).

Öğretmen merkezli bir model olan bu model, öğrencilerde yüksek akademik başarımın ve sınıfta düşük oranda disiplin problemlerinin yaşanmasının belirli öğretmen davranışları ile ilgili olduğunu ileri sürmektedir. Bununla birlikte en etkili öğretmenlerin sınıflarında müdahale değil önleyici stratejiler kullananlar olduğu da ifade edilmektedir (Baron, 1992: 16).

Kounin'e göre, öğretmenlerin dersleriyle ilgilenmeleri, öğrencilerin derse dikkatlerinin sağlanması için gerekirse etkinlikleri değiştirmeleri, dersin içeriğine ağırlık vermeleri ve öğrencilerin derse etkin katılmalarını sağlamaları (Tertemiz, 2006: 71), sınıfın her bölümünde neler olup bittiğini bilmeleri, öğrenci dikkatini aktif tutmaları gerekmektedir (Charles, 2005: 26).

Kounin öğretmenin sınıfta bir öğrenciyi azarlamasının etkilerine odaklanmaktadır. *Dalga etkisi* olarak adlandırdığı teorisine göre öğretmen sınıfta bir öğrenciyi azarladığı zaman diğer öğrenciler de bu durumdan olumsuz bir biçimde etkilenir. Dalga etkisi öğretmenin sınıfta disiplin oluşturma çabalarını olumsuz etkiler (Taylor, 2004: 25).

Kounin sınıfın, her bireyin birbiriyle olan etkileşiminin gruptaki geri kalan bireyleri etkilediği küçük bir topluluk olarak görülmesi gerektiğini savunur. Sınıf toplumundaki süreçlerin iyi işleyebilmesi ve amacına ulaşabilmesi için öğretmen çok başarılı bir grup lideri belirlemelidir (Wiseman ve Hunt, 2014: 93).

Kounin'in fikirlerini uygulayan bir öğretmenin olduğu sınıfta aşağıdaki beş karakteristik özellik göze çarpar:

- Öğrenci süreçten asla sıkılmaz.
- Aktiviteler arası geçiş ve aktivite esnasında zaman yönetimi oldukça akıcı ve yumuşaktır.
- Bütün öğrenciler uyanık ve odaklanmıştır.
- Öğretmen sınıfta olup bitenden haberdardır.
- Öğretmen herhangi bir öğrenciyle olan etkileşimin bütün grubu etkileyeceğini bilmektedir (Wiseman ve Hunt, 2014: 94).

Redl ve Wattenberg Modeli

Redl ve Wattenberg (1959) teoriye dayalı ilk disiplin yaklaşımını ortaya koymuştur. Öğretmenlere grup davranışlarını ve her bir bireyin üzerindeki etkisini anlama ve ilgilenme konusunda yardımcı olmayı amaçlamaktadır (Charles, 2005: 22).

Fritz Redl ve William Wattenberg öğretmenlerin sınıf içi kontrolleri sağlamaları ve devam ettirmeleri aynı zamanda öğrencilerdeki duygusal gelişimi desteklemeleri için bazı teknikler önermişlerdir. Bu tekniklerden bazıları aşağıdaki gibidir:

- Öğrenciler grup halindeyken ve bireysel olarak karşılaştıkları bir durumda farklı davranışlar sergilerler. Redl ve Wattenberg grubu tek organizma olarak değerlendirirler.
- Öğrenciler sınıfta kendilerini bir role uyarlarlar. Gruptaki farklı roller için bazıları “palyaço”, bazıları “lider”, bazıları ise “teşvik edici” olurlar. Öğrenci organizmanın parçası olmak için bu rollerden birini alır. Bu rolü üstlenmeleri ya kişisel ihtiyaçlardan ya da grubun beklentilerinden kaynaklanır.
- Grup dinamikleri öğrenci davranışını belirler. Redl ve Wattenberg grupta oluşan psikolojik etkilerin bireysel davranışları etkilediğini savunur ve öğretmenin etkili sınıf yönetimini devam ettirebilmesi için bu dinamiklerin farkında olması gerekir (Burden, 2003: 18).

İnsanlar grup içinde, bireysel olarak davrandıklarından farklı davranmaktadırlar. Grup dinamikleri davranışı etkileyen grup hareketlerine neden olur (Charles, 2005: 22).

Bu modelde öğretmenler bilgi kaynağı, hakem, veli gibi öğrenci davranışlarını etkileyen bir takım rol modeller olarak görülebilir. Öğretmenler öğrencilerinin bu

beklentilerinin farkında olmalıdır. (Charles, 2005: 22-23). Öğretmenlere de öğrencilerin kişisel davranışlarını denetlemelerine yardımcı olacak üretken ve özendirici sınıf stratejilerini geliştirme bağımsızlığı verir (Celep, 2004: 247-249). Öğretmenler cezanın aksine davranışı kontrol etmek için kendi kendini kontrolü teşvik, durumsal yardım sunma, övgüden yararlanma gibi olumlu etkileme tekniklerini kullanmalıdır. Öğretmenler sınıf standartlarını belirlerken ve bu standartları ele alırken öğrencileri sürece dahil etmelidir. Ceza başvurulacak en son yoldur (Charles, 2005: 23).

Öğretmen Etkililiği - Gordon Modeli

Bu model temelde, A. Maslow ve Carl Rogers'in kuramlarını esas almaktadır. Bu eğitimcilerin bakış açısına göre, her birey kendine özgüdür ve bu bireysel farklılıkların hepsini dikkate alarak bir yönetim anlayışı oluşturmak neredeyse imkânsızdır ve öncelikli olan bireylerin kendi sorunlarını çözebilme ve kendi kararlarını verebilme yetenekleri konusunda öz-güven oluşturabilmektir (Celep, 2000: 132).

Gordon çocukların davranışlarının yönlendirilmesinde ceza- ödül yöntemlerinin kullanılmasına tamamen karşı çıkmıştır. Öğretmenler öğrencileri ödüllerle bağımlı hale getirmektedir. Davranış değerlendirmesi noktasında da farklı bir bakış açısı sunmuş ve öğrencinin düşündüğü olumsuz davranışla öğretmenin düşündüğü olumsuz davranışın birbirinden farklı olabileceğini savunmuştur. Temelde, çocukların davranışlarını ihtiyaçları belirler. İhtiyaçların karşılanması noktasında öğretmen ve öğrenci arasında fark olduğunda çatışma başlar. Bu durumda öğretmen çok daha sabırlı, anlayışlı olmalıdır ve çocuğa yardım edebilmek için alternatif yöntemler üretmelidir (Taylor, 2004: 83).

Bu modelin temelinde, öğrenci-öğretmen arası açık ve gerçek bir iletişim olması yatmaktadır. Buradaki iletişimden kasıt sadece konuşma ve duyma değildir. Burada iletişim, her iki tarafın birbirinden gelen mesajları anlayıp formüle ettiği bir süreçtir (Wolfgang, 2005: 169).

Gordon öğretmenlere bir takım teknikler sunmuştur:

- **Kim problemleri onu bulmaya çalış.** Problemleri kişiyi bulmak için Gordon *davranış penceresi* adıyla bir yöntem geliştirmiştir. Bu yöntemle göre; bir öğrenci, öğretmeni ya da başka bir öğrenci için problem teşkil edebilir, bu hiç önemli

değildir çünkü asıl önemli olan kimin bu davranış neticesinde olumsuz hissettiğidir, sorunun çözümü için ilk adımı atacak kişi kendisidir.

- **Öğrencilerin problemi olduğunda yardımcı olmaya çalış.** Öğrencilerden birinin bir problemi olduğunda çözüm için atacağı adımlarda desteğe ihtiyacı olur, bu durumda öğretmen gerekli yardımı sağlamalıdır. Bunu yaparken daha çok dinleme becerileri kullanılıp, iletişimi engelleyecek ifadelerden uzak durulmalıdır (Burden, 2003: 19).

Gordon, öğrenci öğretmen arasındaki ilişkinin öğrencinin öz-güveninin sağlanmasında oldukça önemli olduğuna değinmiş ve bu ilişkinin açıklık ve şeffaflık, özen, bağımsızlık, farklılık ve karşılıklılık ilkelerini taşıması gerektiğini savunmuştur (Celep, 2000: 133).

Bu model, öğretmenin cezaya başvurmadan önce şunları göz önünde bulundurması gerektiğini savunur:

- Olumsuz davranışı azaltmak için olumlu davranışlar sunma,
- Çocuğu olumlu davranış sergilediğinde ödüllendirme,
- Cezayı en son çare olarak düşünme ve kızgınlık ve tehdit sergilememe,
- Cezayı her zaman eşit kullanma, öğrenciler arasında ayırım yapmama ve her zaman tutarlı olma,
- Çocuğun uygun sosyal beceri edinimini sağlayarak cezanın kullanımını azaltma,
- Eğitim programının cezaya sebep olacak olumsuz davranışlara yol açmadığından emin olma (Taylor, 2004: 82).

Dreikurs Modeli

Sosyal psikolog olan Adler' e göre insanlar genellikle başkaları tarafından kabul görme ve fark edilme güdüsüyle motive olurlar. İyi yetişmiş bir öğrenci, grup tarafından sosyal kabul görmenin gruba uyum sağlayarak ve katkıda bulunarak oluşabileceğini düşünürken, aidiyet duygusu olmayan çocuk sinir bozucu, asi ve düşmanca davranışlarla kabul görmeye çalışır. Dreikurs, Adler'in bu görüşünü daha da genişleterek öğretmen ve öğrenciler arasında ceza odaklı olmayan yöntemler geliştirmiştir. Bu yöntemin temeli,

direk ve mantıksal olarak davranış odaklı olan ve öğretmen tarafından düzenlenen mantıklı sonuçların kullanımınıdır.

Bu modelin temelindeki varsayımlardan bazıları aşağıdaki gibi sıralanmaktadır:

- Dikkat çekme isteği, intikam alma, yetersizliğini belirtme ya da güç gösterisinde bulunma uygun olmayan davranışın sebebi olabilir.
- Öğrenci dikkat amacına yönelik güdülemede doyum sağladığında diğer güdüleme ile alakalı hatalı davranışı reddedecektir.
- Uygun olmayan bir davranışta öğrenci doyum sağlamak için yasal yollar bulmaya çalışır ve bu güdü onun sınırlar çerçevesinde hareket etmesine neden olur.
- Öğrenciler hatalı davranışın sonunda yasal yaptırımlarla karşı karşıya kaldıklarında sınıfta daha uygun davranış gösterirler.
- Öğrencinin iki farklı seçim arasından istediğine yönelebilmek hakkı ondaki sorumluluk üstlenme duygusunu geliştirir (Celep, 2000: 123).

Bu modelde öğrencilere iyi davranışa zorlama değil, bir seçim hakkı verilmesi gereği vurgulanmaktadır. Dreikurs (1982), içinde bulunulan sosyal koşulların demokratik süreçleri kullanmayı gerektirdiğini ifade etmektedir (Edwards, 2004: 87). Olumlu bir disiplin ortamı, ancak öğretmenin ve öğrencinin sınıftaki süreçlerle ilgili kararları beraber aldıkları demokratik bir sınıfta gerçekleştirilebilir. Bununla birlikte modelin diğer bir amacı da, öğrencide öz disiplini geliştirmektir (Charles, 2005: 31).

Öğretmen olumsuz bir davranışla karşılaştığında öncelikle olumsuz davranışın amacını belirlemelidir. Öğrenci davranışı dikkat çekmek için, güç ya da intikam arayışında olduğu için, belki de eksikliğini göstermek için sergilemiş olabilir. Öğretmen gözlemlediği bu davranışı netleştirmek için öğrenciye açıklamalıdır. Bunun amacı, öğrencinin olumsuz davranışının daha çok farkına varmasını sağlamaktır. Öğretmen daha sonra olumsuz davranışa karşı tepkilerini değiştirmelidir. Olumsuz davranışın amacını öğrenci ile netleştirdikten sonra davranışın pekişmemesi için ona verdiği tepkiyi kontrol etmelidir. Örneğin, öğrenci dikkat çekmek için olumsuz davranış sergilediyse öğretmen ilgi göstermeyi başka zamana ertelemelidir. Son olarak öğretmen öğrencinin kendisini rahat ifade edebilmesi için ona cesaret vermelidir. Dreikurs ceza yerine mantıklı

sonuçların odak olduğu bir sistemde öğrencilerin olumsuz davranıştan kaynaklanan sonuçları tecrübe etmesinden yanadır (Burden, 2003: 24).

Dreikurs iyi disiplinin demokratik sınıflarda en iyi uygulandığını, öte yandan otoriter sınıflarda en az ya da hiç uygulanmadığını vurgulamaktadır (Tauber, 1999: 146).

Bu modelin güçlü yönleri şunlardır:

- Öğrenci özerkliğini artırır.
- Disipline önleyici bir yaklaşımı katar.
- Öğrencilerin yaptıkları şeyin nedenini anlamalarına olanak sağlar.
- Öğrencilerin doğru davranışı öğrenmelerine yardım eder.
- Öğretmen-öğrenci arası karşılıklı saygıyı artırır.
- Keyfi cezalandırma ve sistematik pekiştirme yerine mantıksal sonuçlara güvenir.
- Öğretmen öğrencilerin davranışları konusunda eyleme geçmeden öncelikle nedeni konusunda araştırma yapar

Bu modelin zayıf yönleri şunlardır:

- Öğretmenler öğrencilerin yaptıkları davranışların ardında yatan nedenleri belirlemede zorlanır.
- Öğrenciler davranışlarının altında yatan gerçek nedenleri ya yanlış olduğundan ya da ne olduklarını bilmediklerinden dolayı kabul etmeyebilirler.
- Öğretmenler kontrolsüz bir şekilde öğrencilere cevap vermede zorlanabilirler.
- Öğretmenler öğrencilerle girilen diyalogun karmaşıklığı ile başa çıkmada zorlanabilirler (Edwards, 2004: 108).

Davranış Değişirme Modeli (B. F. Skinner)

Skinner'e göre, bizim seçimlerimizi içerisinde yaşadığımız çevresel faktörler belirler. Davranış, bireyin maruz kaldığı durumdan hemen sonra ortaya çıkar ve sistematik olarak kullanılan pekiştiriciler ve ödülleri davranışları istenilen yönde geliştirir. Eğer davranış hiçbir şekilde pekiştirilmezse sönmeye başlar, aynı zamanda davranış ceza

ile de söndürülebilir. Öğrenmenin ilk aşamalarında devamlı pekiştirme en iyi sonucu yaratır. Davranış değişiklikleri bazı pekiştirme yöntemlerini kapsar. Bu değişiklikler iki şekilde sağlanır; öğrenci olumlu bir davranış sergiledikten sonra öğretmen olumlu pekiştirici verirse öğrenci aynı davranışı tekrar etmek ister. Öğrenci olumsuz bir davranış sergilediğinde öğretmen ya görmezden gelir ya da cezalandırır; öğrencinin bu durumda olumsuz davranışı tekrarlama olasılığı düşer (Burden, 2003: 30).

İnsan davranışını belirleyen ana unsur çevresel uyaranlardır, bunları değiştirilebilen, toplumsal ölçütlere göre düzenleyen de insan davranışlarıdır. Davranışçı düşünce insanın hoş olmayan deneyimlerden kaçarken hoş olanı bulmaya çalışmasını temel alır. Sınıf ortamında bu görüş öğretmenin her bir unsuru ele alıp bunların öğrenci davranışları üzerindeki etkisini inceleyip uygun ve kabul edilebilir davranışlarla değişime gitmesi esasını taşır (Celep, 2000: 113).

Öğretmenler öğrenci davranışlarını değiştirmede sosyal, sembolik, faaliyet ve somut olmak üzere dört tip pekiştirici kullanırlar. Bu yaklaşımda yanlış davranış değil iyi eylemler üzerine odaklanılması gereği ifade edilmektedir. Yanlış davranış görmezden gelinirse sönebilir, önemli olan öğrenci iyi eylemler gerçekleştirirken yakalayıp ödüllendirmektir (Tosun, 2002: 127-128).

Davranışların değiştirilmesinde olumlu ve olumsuz pekiştiricilerin varlığı önemlidir. Olumlu pekiştiriciler kişiye sunulduğu zaman davranışın gerçekleşme sıklığını ve şiddetini arttırır (Celep, 2000: 114).

Bu yaklaşımın üstün yönleri şunlardır:

- Kullanımı basittir.
- Sonuçları hemen alınır.
- Çoğu öğretmenin kontrolü elinde tutma isteğine uygun düşmektedir.
- Öğrenciler ödül elde ettiklerinde kendilerine iyi hisseder.
- Davranış standartları tüm öğrenciler için tektir, sürekli ve açıktır.
- Kuralların tartışılması için sınıf içinde zaman harcanmasını gerektirmez.
- Yaş dikkate alınmadan bütün öğrenciler için uygulanabilir.
- Süreçlerin tutarlı bir şekilde işlemesi için, çok iyi araştırılmış ve bulunmuştur.

Bu yaklaşımın zayıf yönleri şunlardır:

- Elde edilen sonuçlar uzun süre kalıcı olmayabilir.
- Ödüllerle sınırlandırıldığında, öğrenciler istenilen başarıyı gösteremeyebilir.
- Öğrenciler kendi davranışlarını yönetmeyi öğrenemeyebilir.
- Bazı öğretmenler bu yaklaşımın rüşvete benzediğini düşünmektedir.
- Demokratik bir toplumda çok fazla kontrole başvurmak etik olmayabilir.
- Ev, okul ve toplumdan kaynaklanan sorunları anlamaya çalışmaz.
- Öğrenciler duygularını açığa vurma, alternatifleri değerlendirme, çözüme karar verme veya zihin gücünü geliştirme fırsatı bulamazlar.
- Ödüller, içsel güdülenmeyi etkisiz kılabilir.
- Ödüller öğrenmeye olan ilginin kaybolmasına neden olabilir.
- Ödüller çocuğun yaptığı işin kalitesini azaltabilir (Celep, 2000: 117-118).

Bu yaklaşımın okul disiplinine uygulanması mümkün olmakla birlikte, bir dizi pekiştirmeyle desteklenmesi gerekmektedir. Öğretmenler ve diğer okul personeli değişimin aracı olarak bir takım simgelere başvurmalıdır. Örneğin ödül amaçlı gerçekleştirilen bir etkinlikte öğrencilerin başarılarının okulun önemli yerlerinde ilan edilmesi gibi yöntemlere başvurulabilir (Edwards, 2004: 59-60).

Ödül ve Ceza

Bir çocukta belirli bir davranışı geliştirmek için iki yöntem vardır. Ödül ve cezalar aracılığıyla öğrencilerin bazı davranışlarda bulunması ve kaçınması sağlanabilir (Russel, 1969: 48).

Piaget (1997), yetişkinlerin çocukların davranışını etkilemede ödül ve ceza kullanmalarının onların kendilerini yönetme haklarını ellerinden almak olduğuna inanmaktadır. Hiç kimsenin görmediği yerde ödül ve cezanın etkili olduğu söylenemez. Kişinin sorumluluk alması için onu istemesi gerekir. Ödül ve ceza insanları sorumluluğa götürmez. Baskı kullanmayan, onlarla birlikte çalışılan yöntemler belirlenmelidir (Marshall, 2009: 79,81).

Ödül güdüleyici bir öğedir ancak bir davranışın yerleştirilmesinde kullanıldığında etkisiz kalır. Ödül sorumluluk alınmasını engeller ve bağımlılık yapar. İyi davrandığı için ödül alan çocuk, iyi davranması karşılığında bir şey beklemesi gerektiğini öğrenecektir. İyi olmanın pazarlık konusu yapılabileceğini, karşılığında bir şey alınabileceğini öğrenir. İyi davranışa ödül verilmesi çocukta yanlış değer yargısı uyandırır. Marshall'a göre ödül verilmesi şu sonuçlara neden olmaktadır:

- Kullanılma nedeni, boyun eğmeye yol açmasıdır.
- Kolay ve hemen verilebilir.
- İnsan davranışını değiştirme konusunda uyarıcı-tepki psikolojisine çok fazla saplanıp kalmadan dolayı başvurulur.
- Gerekli olduğuna inanıldığı için verilir.
- Öğrencinin benlik saygısını arttırmak için verilir.
- Öğrenci iyi not almak için çalışır, bu da öğrencinin yaratıcılığını azaltır. Ödül yarışmaya yol açar.
- Ödül almayı önemseyen kişiler için etkili olur. Başarıya ulaşmak övgüden daha özendirici olmalıdır.
- Her iyi davranışı ödüllendirilen çocuklar, yaptıkları karşılığında ödül almaları gerektiği gibi bir yanlışı öğrenirler.
- Ödüllendirme doğru davranış konusunda sorumluluk kazandırma çalışmalarında etkisizdir (2009: 62-69).

Öğretmenler sınıf kurallarını ihlal eden öğrencileri cezalandırırlar. Hatta bazı öğrenciler cezalandırıcı öğretmen eylemleri ile daha da beslenirler. Bunda amaçları bazen dikkat çekmek, intikam almak veya öğretmenle güç mücadelesi içinde olma olabilir (Edwards 2011: 147).

Ceza olumsuz etkileri ve etkisizliği yıllardır bilinmesine karşın şüphesiz en çok kullanılan disiplin yaklaşımıdır (Edwards 2011: 147, Marshall 2009: 71). Marshall'ın cezaya ilişkin görüşleri şunlardır:

- Ceza gençlerin sorumluluk duygularının gelişmesi için acı çekmeleri gerektiği kuramıyla işletilir.

- Cezanın bazen kötü davranışa son vermesi, onun işe yarayacağını düşünülmesine sebep olur.
- Pek çok çocuk üzerinde cezanın hiçbir caydırıcı etkisi yoktur.
- Korku ve baskı sonucu cezanın etkisi kısa süreli ve geçicidir. Cezaya yönelik tehdit sürdüğü sürece öğrenci söz dinlemeye zorlanabilir ama sonrasında tehdit ortadan kalkınca davranış yinelenir.
- Ceza öğretmene bağlıdır. Bir öğretmenin cezalandırdığı davranışı başkası cezalandırmayabilir.
- Ceza öğrencide istenen kalıcı değişimin oluşmasında etkisizdir. Çünkü kendi davranışının sorumluluğunu almasını engeller.
- Ceza olumsuz tepkiye yol açar. Korku, kaçma, kavga etme gibi duyguları harekete geçirir. Öğrenme motivasyonunu etkiler öğretmen öğrenciyi birbirine düşman eder.
- Sürekli cezalandırma cezalandırılan kişide de cezayı veren de korku kızgınlık, karşı koyma, öç alma nefret duyguları doğurur (Marshall, 2009: 71-72).

İstenmeyen Öğrenci Davranışları

Okullarda eğitsel çabaları engelleyen her türlü davranış istenmeyen davranış olarak nitelendirilmektedir. Sınıf ortamındaki istenmeyen davranışlar sınıf içi düzeni bozar ve amaçlara ulaşmaya engel olur, özellikle zamanın kötü kullanılmasına neden olur (H. Başar, 1999: 95).

Yapılan araştırmalarda okul genelinde istenmeyen öğrenci davranışları; zorbalık, sözlü taciz, uyuşturucu madde kullanımı, argo sözcükler ve hakaretler, çeteleşme, cinsel taciz, dersin işlenmesinin sürekli olarak engellenmesi, başkalarının güvenliğini dikkate almama, kavga etme, hırsızlık, okuldan kaçma şeklinde sıralanmaktadır (Marzano, 2003: 108-109).

Güven ve Dönmez'e göre okulda yaşanan sorunlarının başında öğrenci kavgaları, öğrenci-öğretmen anlaşmazlıkları, okul çevresindeki bazı kişilerin öğrencileri rahatsız etmeleri gelmektedir. Okullarda disiplin bozucu davranışları olan öğrencilerin olması, bazı öğrencilerin başka öğrenciler tarafından zorla paralarının ya da eşyalarının alınması, tehdit edilmekten, dövülmekten korktuğu için okula gitmeyen, uyuşturucu madde

alışkanlığı olan, okulda kanunen yasaklanmış suç aleti bulunduran, fiziksel anlamda kavgaya karışan, öğretmenleri tehdit eden öğrenciler olduğu ortaya çıkmıştır (Güven ve Dönmez, 2002: 66).

Gupta (2006: 267-268) istenmeyen öğrenci davranışlarını otoriteye saygısızlık, kabalık, kural ve yönetmeliklere itaatsizlik, öğretmenlere saygısızlık, sınıfa geç gelme, kasıtlı olarak ev ödevi yapmama, sınıfta kurallara aykırı davranma, gürültü yapma, başkalarını rahatsız etme, okul toplantılarında ve etkinliklerinde gürültü yapma, kaba ve çirkin bir dil kullanma, bayanlara çirkin ifadeler kullanma, çeteleşme, saldırılar, başkaldırma, agresif davranışlar, zorbalık, alay etme, okul eşyalarına zarar verme ve sınavlarda kopya çekme olarak sıralamıştır.

Şişman ve Turan (2008: 44-45) ise istenmeyen davranışları; derse hazırlıksız gelmek, dersle ilgilenememek, derste söz almadan konuşmak, dersten başka derslere çalışmak, derse geç gelmek, yalan söylemek, başarısızlıkları için sürekli mazeret ileri sürmek, sınıfta gereksiz konuşmak, nezaket kurallarına uymamak, sıraları yazıp çizmek, argo konuşmak, kişisel temizliğine dikkat etmemek, kılık kıyafetine özen göstermemek, okul dışından istenmeyen alışkanlıkları sınıfa taşımak şeklinde sıralamaktadır.

Sarpkaya (2007: 120), okullarda karşılaşılan disiplinsiz davranışların; öğretmeni, dersi sevmeme; okula, kurallara, yönetime tepki; notu, başarısızlığı ödünlleme, dersten sıkılma davranışlarını içerdiğini ifade etmektedir. Siyez (2009: 76) ise, derslere ilgisizlik, derste konuşma, dersle ilgili sorumluluk almak istememe, derste söz almadan konuşma, kopya çekme davranışlarının istenmeyen davranışları olduğu bulgusuna ulaşmıştır.

Sonuç olarak disiplin davranışlarının fazlalığı eğitimi sekteye uğratmaktadır. Bu durum, eğitim-öğretim sürecinin aksamasına ve ders saatinin bir kısmının disiplin sorunlarıyla uğraşarak geçmesine sebep olabilmektedir (Marzano, Marzano ve Pickering, 2008: 43).

İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının Nedenleri

Okul ortamında istenilen düzeyde bir disiplinin varlığını sağlamak için garantili bir yol yoktur. Fakat pozitif bir eğitim ortamı oluşturmak, etkili ve başarılı bir okul ortamı

yaratmak için (Ada ve Çetin, 2006: 102) birtakım etkenlerin göz önünde bulundurulması gerekir.

Öğrenci

Her okuldan toplumun ve okulun onayladığı davranışları sergileyen öğrencilerin yanı sıra bir takım istenmeyen davranışlar sergileyen öğrenciler de çıkabilmektedir. Bu durum, diğer öğrencileri de olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Öğretmenler ve okul yöneticilerinin istenmeyen davranışları büyümeden pozitif disiplin anlayışıyla yaklaşarak öğrenci ile birlikte çözmeleri gerekmektedir (Ada ve Çetin, 2006: 86).

Öğrenciler arasında sosyal, ekonomik ve psikolojik yönlerden çok çeşitli farklılıklar vardır. Ailenin gelir ve eğitim düzeyi, çocuk sayısı, değerleri, inançları, ana babanın mesleği, çocuğa ve okula karşı tutumları, eğitime verdikleri değer, çocuğun cinsiyeti, yetenekleri, fiziksel özellikleri, yaşı gibi birçok yönden öğrenciler birbirlerinden farklıdırlar. Bütün bu farklı özellikleriyle sınıfa gelen öğrencilerin davranışlarında, olaylara bakış açılarında, kendilerini ifade etmede farklılıkların olması doğaldır (Şişman ve Turan, 2008: 19).

Her sınıfta %60 -70 oranında öğretmenleri ile işbirliği içerisinde çalışılabilir bir sınıf ortamı oluşturmaya ve bunu sürdürmeye istekli bir öğrenci grubu vardır. Öğretmenin etkili öğretimi, olumlu ve saygıya dayalı liderliği ile bu öğrenci grubu işbirliği içerisinde olmaya devam edecektir. Ancak öğretmenin öğretim ve yönetim sürecinde bilinç, kendine güven ve pozitif bir yapının yoksunluğu bu grubun iyi niyetinin azalmasına neden olacaktır (Rogers, 2004: 57). Öğretmenlerin öğrencilerin ihtiyaçlarını anlamadaki başarısızlığı da istenmeyen öğrenci davranışının başlıca nedenidir (Edwards, 2011: 29).

Çoğu öğretmen öğrencilerdeki disiplinsiz davranışlardaki artışın eğitim ve öğrenmeyi tehdit eden en önemli tehlike olarak kabul etmektedir. Öğrencilerin istenmeyen davranışları sınıf içindeki öğrenme sürecini olumsuz etkilemektedir. Öğrencilerin sergiledikleri disiplinsiz davranışlar, öğretmenlerin mesleki doyumlarını azaltmakta ve öğrenci de bu durumdan olumsuz etkilenmektedir. Öğrencilerin istenmeyen davranışlarını tek bir nedene bağlamak mümkün değildir. Öğrencilerin bireysel özellikleri ve gereksinimleri bilişsel, kalıtsal, bedensel ve duygusal özellikleri açısından kendine özgüdür ve farklıdır. Bununla birlikte öğrencilerin içinde yaşadığı

çevre, gereksinimleri, kişilik yapısı, amaçları ve okuldan beklentisi ve sınıf dışı çevresinden kaynaklanan duygusal yaşantıları sınıf içi davranışlarına yön veren önemli etkenlerdir. Bu açıdan öğrencilerin gelişimi, ilgileri ve öğretim programına yaklaşımı, yaşam tarzları, uyum sorunları ve ihtiyaçlarının bilinmesi, disiplinsiz davranışın kaynaklandığı nedenin belirlenmesini kolaylaştırır (Şişman ve Turan, 2008: 42-49).

Öğretmen

Öğretmen sınıf kültürü oluşturulmasında önemli bir öğedir. Davranış bilimleri öğrencilerin öğretmenin tutum ve davranışlarından etkilendiğini göstermektedir. Çoğu zaman öğrenci öğretmenin ne söylediğinden çok ne yaptığı ve nasıl yaptığıyla ilgilenir (Şişman ve Turan, 2008: 18).

Öğretmenler eğitim-öğretim etkinliklerini düzenlemenin yanı sıra disiplini de sağlamaktadır. Bu süreçte kimi zaman öğretmenden kaynaklanan disiplin problemleri de ortaya çıkabilmektedir (Ada ve Çetin, 2006: 82). En iyi öğretmenler bile disiplin problemleri ile karşılaşacaktır. Disiplin sınıf yönetiminin kaçınılmaz bir parçasıdır (Tauber, 1999; 15).

Öğretmen sınıf iklimini öğrenciler için uygun hale getirmeli ve bu iklimi sürdürmek için ise öğrencilerin kendilerini güvende hissettikleri bir ortam oluşturmalıdır. Öğretmenler sınıf ortamında, liderlik, öğreticilik temsilcilik, arabuluculuk, yargıçlık, rehberlik, danışmanlık, ana-babalık gibi birçok role bürünürler (Şişman ve Turan, 2008: 18).

Her öğretmenin bir yöntemi vardır (Kohn, 2006: 2). Sınıf disiplininin öğrencilerin ahlaki gelişiminde kaçınılmaz bir etkisi vardır. Ancak, disiplinin şekli içerikten daha ağır basmaktadır (Butchart ve McEwan, 1997: 11). Sınıf düzeninde ve öğretmenin etkililiği konusunda sınıf içi ilişkiler dokusu önemli bir yer tutmaktadır. Öğretmen, gücü ve öğretimin amaca ulaşması açısından bu yapıyı sağlıklı bir şekilde oluşturmalıdır (Celep, 2000: 41). Öğretmenin sınıf yönetimi konusundaki yeterliliği öğrenci davranışlarını yönetmede ve disiplini sağlamada kolaylık sağlayacaktır (Şişman ve Turan, 2008: 43).

Disiplin problemi yaşayan öğretmenler, işe yarayan herhangi bir stratejiyi benimseme eğilimi gösterir. Batan bir gemideki yüzmeyi bilmeyen bir gemici gibi bir can

simidi atılması beklentisi içerisinde. Yüzmenin ardında yatan teoriyi öğrenmek istemez (Tauber, 1999: 5).

Olumlu bir sınıf ikliminin oluşturulmasında en önemli etken öğretmenin mesleki ve kişisel özellikleridir. Etkili sınıf yönetimi davranışları sergilemenin ön koşulu öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği nitelikleri taşımaktır (Şişman ve Turan, 2008: 3).

Sınıfta öğrenmeye güdüleyici bir düzenin sağlanmasının önemli öğelerinden birisi, sınıf içi davranış kurallarını saptamaktır. Bir toplumsal grup olarak öğrencilerin sınıfta uymaları gereken kuralların saptanması sınıfın düzenliliği ve öğretimin etkililiği açısından önem taşımaktadır (Celep, 2000: 9, 30).

Sınıf kuralları, öğrencilerin ve okulun karşılıklı beklentilerinin gerçekleşmesini sağlayacak düzeni kurmalıdır. Amaçlara uygun beklentilerin sınıfta uzlaşma ile sınıf kurallarına dönüştürülmesi gerekir. Öğrencilere, istek ve beklentilerini eğitsel amaçları bilerek, başkalarının haklarını gözeterek, başkalarından alınan dönütlerle değiştirebilmeyi öğretmek gerekir. Eylemin etkisiz kaldığını, amaçlarına ulaştırmada geçersiz kaldığını gören kişi onu değiştirmek isteyecektir (H. Başar, 2014: 86).

Öğretmenler sınıfta olup biten her şeyi her zaman görmek ve bilmek zorundadır. Öğretmenin ilk işi sınıftaki düzensizlikleri azaltmak, yıkıcı davranışları durdurmak ve ortadan kaldırmaktır. Öğretmenin sınıfta düzensizliklerle başa çıkamadığını fark eden öğrenciler, öğretmenin çabalarını etkisiz kılıcı davranış gösterme çabalarını arttırabilirler (Celep, 2000: 22).

Öğrenciye yönelik öğretmen beklentileri çok yüksekse, öğrenci yoğun bir baskı altında kaldığını hissedebilir ve bunun doğal sonucu başarısızlık yaşayabilir. Çok düşük beklenti düzeyi de öğrencilerde dersten sıkılma, ödev yapmama, rahatsızlık ve huzursuzluk davranışlarının gözlenmesine neden olabilir. Bu nedenle, istek ve beklentinin öğrencinin düzeyine uygun olması gerekir. Sınıfta dostça bir ortam oluşturan, kendisiyle öğrenciler ve öğrencilerin birbirleri arasında saygı, sevgi anlayış ve işbirliğine dayalı bir iletişim ortamı sağlayan bir öğretmenin sınıfında disiplin sorunlarına pek rastlanmaz. Dayanışma ve işbirliğinin merkeze alındığı, yapılacak sınıf içi etkinliklerin kararlı bir şekilde sunulduğu, tutarlı davranışların sergilendiği bir sınıfta her şey

planlandığı gibi yürütülür. Sınıf içi sağlanan düzenle, öğrencinin öğrenmesi arasında yakın bir ilişki vardır (Şişman ve Turan, 2008: 49, 114).

Okul Yönetimi

Eğitsel liderler olarak okul yöneticileri okulun kültür, değer ve inançları ile uyumlu, okul çapında disiplini sağlayacak bir öğrenme ortamı oluşturmak için gayret göstermelidir. Kurumsal disiplini etkileyen faktörler; öğrenci performans, tutum ve davranışının yönetimi ve alınan önlemlerdir. Bu önlemler şu konuları içermektedir: akademik başarı, okula ve özellikle öğretilen derslere yönelik tutumlar, sosyal davranış problemleri (disiplin problemleri, zorbalık, alkol vb.), ait olma/yabancılaşma duygusu, okulu bırakma oranları vb., öğretmenlerin tutum ve işbirliği, öğretim programının niteliği (Deshmukh, 2010: 211). Özetle, okul yöneticilerinin en önemli fonksiyonu okulun insan ve madde kaynaklarını rasyonel olarak kullanmasıdır (Ada ve Çetin, 2006: 90).

Okul çalışanları arasında olumsuz davranışa ilişkin tutarlı bir yapının olmaması öğrencilerin bazı istenmeyen davranışları için özür ve gerekçe oluşturur. Okul yönetiminin demokratik bir hoşgörü düzeyi tutturması, öğrencileri sıkı koşullarla sınırlandırmak yerine, esnek bir düzen kurması, bu düzenin belirlenmesinde öğrencilerin görüşlerinin alınması, onların istek ve gereksinimlerinin ve beklentilerinin okulun amaçlarına zarar vermeden gerçekleştirmelerine yardım etmesi, okul yönetimi kökenli istenmeyen davranışları azaltacaktır (H. Başar, 2014: 155, 157).

Okul

Davranış oluşturma ve değiştirme amaçlı etkinlikler bütünü olarak nitelendirilen eğitim süreci okullar yoluyla yürütülmektedir. Okullar öğrencileri dış çevrenin güçlüklerinden korumak ve onlar için yaşamı kolaylaştırmak, dış çevrede kolay rastlanabilecek istenmeyen nitelikteki davranışları okulun içine sokmayarak öğrenci davranışlarını düzenlemek ve böylece toplumun istenmeyen davranışlardan arındırılması, dış çevrede yaşama ilişkin farklılıkların kendi sınırları içerisinde yaşanmasına izin vermeyerek toplumsal yaşamda olmayan dengeyi aynı forma, sıra, öğretmen vb. unsurlar ile kendi sınırları içerisinde kurması gereken kurumlardır (H. Başar, 1999: 11-12).

Okul çapında disiplin politikası, her üretmenin sınıf içi davranış standartları geliştirmesi açısından genel ilkeleri oluşturabilir. İdeal olarak, bu ilkeler bir üretmenin standartlarının diğer retmenleriyle çatışmasını önlemek için yeterli yönlendirme sağlarken retmenlere bir otonomi verecek esnekliktedir. Okul çapındaki disiplin politikası bireysel olarak üretmenin sınıf standartlarının uygulanmasını destekleyici olabilir (Cangelosi, 2016: 151).

İnsanların birbirine sevgi ve saygı gösterdiği ortak amaçlar çerçevesinde görev ve sorumluluk duygusuna sahip, işbirliğinin güçlü olduğu okullarda davranışla ilgili sorunlara daha az rastlanmaktadır (şışman ve Turan, 2008: 43).

Okulun dışındaki çevrede insanların kişisel özellikleriyle açıklanamayacak düzeylerde yaşama farklılıkları görülmektedir. Okul toplumsal yaşamda olmayan dengeyi kendi sınırları içerisinde kurması gereken bir kurumdur. Öğrenciler bu nedenle benzer önlük ya da forma giyer, aynı retmenlerden yararlanır aynı sıralarda otururlar. Dış çevrenin farklı koşullarında yaşayan öğrenciler okullarda benzer koşullarda yan yana olur, birbirlerinin yaşama biçimlerinden etkilenir. Birbirlerini daha iyi tanır, anlarlar (H. Başar, 2014: 5).

Okul bütün yönleriyle üretim ve renmeye uygun bir ortam olmalıdır. Bu yüzden fiziki yönden de belirli koşulları sağlaması gereklidir. Okulların fiziki özellikleri konusunda aşağdaki hususlar göz önünde bulundurulmalıdır;

- Eğitim-retim plan ve programına uygun olmalıdır.
- Öğrencilerin gelişimsel düzeylerine uygun olmalı, ğrenci sayısına uygun olmalıdır.
- Doğal afetlere karşı güvenli olmalıdır.
- Öğrenciler için ulaşılabilir bir mesafede olmalıdır (şışman ve Turan 2008: 28).
- Lavabo tuvalet sıra gibi kullanım alan ve araçları öğrencilerin gelişim özelliklerine uygun olmalıdır (H. Başar, 2014: 23).

Öğrencilerin enerjilerini kullanabileceği bireysel ve grupsal etkinlikler bu enerjinin istenmeyen davranışlara kaymasını da engelleyecek, okul ve sınıf iklimini olumlu etkileyecektir (H. Başar, 2014: 26).

Öğretim Programı

Disiplin ve öğretim programı birbirinin ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilmektedir. Birbirinden net bir şekilde bağımsız gibi görünseler de, amaçlar ve süreçlerde bu ikisinin bir bütün olduğu ve birbirini tamamladığı görülmektedir. Olası disiplin problemleri bütünlük öğretimsel süreçlerin uygulanmasıyla önlenir. Yani herhangi bir disiplin problemi öğretmen tarafından öğretimsel içeriğe dahil edilebilir (Edwards, 2011: vii).

Öğretmenin derse ve konuya uygun olmayan müfredat ve öğretim stratejilerini izlemesi öğrencilerde istenmeyen davranışların oluşmasına neden olur. Diğer taraftan derste kullanılan yöntem doğru olsa bile öğrencinin bazı yanlış davranışları öğretmenin yetersizliğinden ya da öğrencilerin çeşitli gereksinimleri karşılanmamasından kaynaklanabilir. Öğretmen, dersle ilgili olarak kullanacağı öğretim stratejisini belirlerken dikkate alması gereken değişkenler aşağıda verilmiştir:

- Öğrenci grubunun büyüklüğü,
- Öğrencilerin özellikleri
- Kaynaklardan yararlanma imkânı
- Ders için ayrılan zaman (Şişman ve Turan, 2008: 49).

Öğretmenler öğretim programı ve amaçları esas alarak yıllık ünite ve günlük planlarını oluşturmalı, kaynak kitaplarını belirleyip, araç-gereç ve yöntemleri öğrenci özelliklerini göz önünde bulundurarak belirlemelidir (H. Başar, 2014: 7). Öğretmenin öğretim tarzını benimsemeyen öğrenci zamanla ders içeriğinin kendi yeteneklerinin sınırlarını aştığını düşünerek öğrenmeyi reddeder. Kendini yetersiz görmeye ve derste bulunma gerekliliğini sorgulamaya başlar (Şişman ve Turan, 2008: 49).

Öğretim Ortamının Düzenlenmesi

Eğitimde davranış değişikliği uygun ortamlarda gerçekleştirilir. Fiziksel düzenlemeler öğrencilerin rahat etmesini sağlamak, okul ve sınıf ortamının çekiciliğini arttırmak ve de öğrenmeyi kolaylaştırmak için yapılır (H. Başar, 2014: 7). Araştırmalar sınıfların uygun şekilde fiziksel düzenlenmesinin öğrencilerin öğrenme derecesini

arttırdığını saptamıştır. Sıra ve masalar öğretim programında öngörülen öğretim etkinliğinin yapısını dikkate alacak şekilde düzenlenmelidir (Celep, 2000: 23).

Öğretim ortamlarının uygun bir fiziksel düzene sahip olmasının üç temel işlevi vardır:

- Öğrencilerin fiziksel olarak rahat etmelerini sağlamak,
- Öğrencileri derslere karşı motive etmek,
- Öğrencilerin öğrenmesini kolaylaştırmaktır (Şişman ve Turan, 2008: 28).

Sınıfın fiziksel yapısının düzeni öğretmenin öğretim etkinliklerini rahat bir biçimde yürütmesinde ve öğrencinin derse etkin katılımında önemli rol oynamaktadır (Celep, 2000: 17). Sınıf ortamının fiziksel düzenine ilişkin etkinlikler, sınıf yönetimi etkinliklerinin diğer bir boyutudur. Sınıf ortamının genişliği, sınıf alanının çeşitli etkinliklerin yapımı için bölünmesi, ısı, ışık, gürültü düzenekleri, renkler, temizlik, estetik, eğitsel araçlar, oturma düzeni öğrencilerin gruplanması bunların başlıcalarıdır (Ada ve Çetin, 2006: 102; H. Başar, 2014: 7).

Sınıflar sadece öğrencilerin öğrenim gördükleri yerler değil aynı zamanda onlar için birer yaşama alanıdır. Sınıf eğitimsel süreçlerin temel birimidir. Bu yüzden öğrencilerin özelliklerine uygun şekilde düzenlenmelidir (Şişman ve Turan, 2008: 31). Sınıftaki her alan öğrenci için öğrenme uyararı niteliği taşımalıdır. Sınıfın fiziksel yapısının düzensiz, havasız, gürültülü, sınıf dışı olumsuz uyaranlara açık olması öğrenmeyi olumsuz yönde etkiler (Celep, 2000: 18).

Sınıfın büyüklüğünün öğrenci başarı üzerinde etkisine bağlı olarak eğitim politikaları daha küçük sınıflar oluşturma yönünde gelişmiştir.

Sınıfın ışıklandırılmasında mümkün olduğunca güneş ışığından yararlanılmalıdır. Sınıf içi renkleri belirlemede öğrenci özellikleri göz önünde bulundurulmalıdır.

İnsanlar normal hava sıcaklığı 17-23 derece değerler arasında rahat çalışabilmektedir. Bu değerlerin dışında yapılan işin niteliği bireylerin sağlığını etkilemektedir. Öğrencilerin öğrenim gördükleri ortamların sıcaklığının normal olması zihinsel ve bedensel etkinlikleri olumlu etkilemektedir. Hava sıcaklıklarıyla saldırganlık davranışları arasında bir ilişki vardır. İçinde bulunulan ortamdaki nem miktarının da

bireylerin davranışlarında etkileri olduğu saptanmıştır. Nem miktarı bireylerin bir konu üzerinde yoğunlaşmasını etkilemektedir.

Sınıf ortamında sesin konuşmacıdan dinleyicilere yankılanmadan ulaşması beklenir. Bunun için de öğretmenin ses tonu, öğretim yöntemi ve sınıfta oluşturulan ses düzeneği önemlidir (Şişman ve Turan 2008: 29-33).

Aile

Okullarda yaşanan disiplin problemlerine neden olan etmenler sadece okul içindeki durumlarla da sınırlı değildir. Öğrencilerdeki istenmeyen davranışlarının okul dışı birçok durumdan da etkilenebileceği söylenebilir. Öyle ki, insan davranışları onun parçası olduğu doğanın, çevrenin bilinmesi halinde daha iyi anlaşılır (Türnüklü, 2006: 11). Öğrencinin yaşadığı ve okulun bulunduğu çevre, aile ile ilgili konular vb. unsurlar bu davranışların tetikleyicisi olabilir.

İnsanın içinde doğup büyüdüğü kişiliğinin şekillendiği ailenin kişinin yaşamındaki yeri çok önemlidir. Çocuğun yaşamının ilk yıllarında kazanmış olduğu deneyim aile içinde oluşur. Okulda karşılaşılan disiplin sorunlarının çoğunun temelinde çocuğun ailede kazanmış olduğu kişilik özellikleri ve alışkanlıklar yatmaktadır (Ada ve Çetin, 2006: 91).

Öğrencinin yaşadığı aile ortamındaki çeşitli faktörlerin okuldaki davranışları üzerinde olumsuz etkisi vardır. Çocuklar velileri sıklıkla evde bulunmadıklarında ihtiyaçlarını karşılamada zorlanabilirler. Bu durum onların yıkıcı etkileri olabilecek hatta yasa dışı bir takım grup ve etkinlerin içine girmelerine neden olabilir. Çete eylemleri ailenin ihmal veya yokluğunun bir sonucudur. Bunların dışında; yoksulluk, boşanma, ev içindeki çatışmalar, fiziksel ve zihinsel şiddet çocukların okulda uygun şekilde eğitim alma yeteneğini olumsuz bir şekilde etkileyebilir (Edwards, 2011: 42).

Bireyin sosyalleşmesinde rol oynayan aile, okul, arkadaş grupları ve kitle iletişim araçları, bireyin içinde bulunduğu koşullar onun sınıf içi ve sınıf dışı davranışlarını etkilemektedir. Farklı sosyal tabaka ve çevrelerden gelen öğrenciler çevreden edindiklerini bütün özelliklerini sınıfa taşır (Şişman ve Turan, 2000: 83).

Çocuğun okul başarısında okul kadar ailenin de büyük önemi vardır. Çocuğun gelecekte kişilik sorunları yaşamaması, topluma yararlı bir birey olarak yetişmesi açısından okulda ve ailede verilen eğitimin birbiriyle tutarlı olması gerekir. Aile içinde çocuğa gösterilen davranışlar, onun kişilik, sosyal ve zihinsel yönden gelişimini etkiler. Bu nedenle okul ve ailenin sürekli işbirliği içerisinde olması gerekir (Şişman Turan, 2008: 43).

Türk Eğitim Sisteminde Disiplin

İyi yapılandırılmış bir disiplin sistemindeki yaptırımlar ve düzenlemeler, öğrencilerin istenmeyen davranışlar sergilememesi için caydırıcı nitelik taşıyabilir. Her ülkenin eğitim sisteminin genel amacı, uygun davranışlarla donatılmış bireyler yetiştirmektir. Bununla birlikte ileri demokratik ülkelerde özgürlük bir sorun haline gelmekte; temel özgürlükler yayılıp yaygınlaştıkça okul eğitimi okul çağındaki çocuklara sınırlayıcı ve zorlayıcı bir baskı aracı gibi görünmeye başlamaktadır (Güvenç, Otkan, Belek, Akarsu, Özeren ve Özden, 1990: 128). Disiplin problemlerinin daha sık görüldüğü okullarda öğretmenlerin öğretim sürecini başlatabilmesi için düzenli bir ortam oluşturması ve bunun için de daha fazla zaman harcaması gerekmektedir. 2009 yılında yayımlanan Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (PISA) sonuçları okulda oluşturulan disiplin ikliminin öğrenci performansı ile yüksek düzeyde ilişkili olduğunu göstermektedir (OECD, 2011: 1).

Türk Eğitim Sisteminin genel amacı, milli bir kişilik ve karaktere, özgür ve bilimsel düşünme gücüne ve geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişisel mutluluğu yanında toplumun ve insanlığın refah ve mutluluğundan da sorumlu olduğuna inanan, sağlıklı, disiplinli, çalışkan, kendine güvenen, üretken, yaratıcı, milli dayanışma ve uzlaşma içinde yaşayan nesiller yetiştirmektir. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu (R.G.sayı: 14574)'nda bütün bireylerin ayrıca, beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, özgür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve girişime değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirilmesi ifade edilmiştir. Bu amaçları gerçekleştirebilmenin büyük oranda okullar yoluyla olduğu söylenebilir.

Milli Eğitim Bakanlığı, okul ve öğretmenler aracılığı ile uygun davranışların geliştirilip pekiştirilmesi, uyumsuz davranışlarla ilgili de önlem almak durumundadır. Bunu yapmak için de kuruluş ve görevleri düzenleyen yasalar, yönetmelikler, örgütsel ve yönetsel araçlar geliştirilmiştir. Öğrencilerin uyacakları kurallar ve bu kurallara uymama durumunda alacakları cezalar, bu cezaları gerektiren davranışlar yönetmeliklerle belirlenmiştir. Bu yönetmeliklere göre, Türk Milli Eğitim Sisteminde öğrencilere ortaokul ve liselerde saygı, ahlak, dürüstlük, kültürel ve ulusal değerlere bağlılık, yasalara uyma, hoşgörü, örnek olma, çevreyi ve okulu koruma, kitapları sevme, zamanı iyi kullanma, okula ve derslere düzenli devam etme, okuldaki sosyal etkinliklere katılma gibi olumlu davranışlar kazandırılması amaçlanmışken, içki sigara vb. kötü alışkanlıklardan uzak durulması gerektiği bilinci verilmesi amaçlanmaktadır. Bu yönetmeliklerden hareketle, okul içerisinde öğrenci davranışlarının yönetmelikteki ölçütler doğrultusunda düzenlenmesi ve birey ve yurttaş olarak yetiştirme sürecinde olumsuzlukların yaşanması durumunda da bir takım yaptırımlar bulunmaktadır.

Türk Eğitim Sistemi'nde ortaokullarda başvuru disiplin uygulamaları 26/7/2014 tarihli ve 29072 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nde 'Öğrenci Davranışlarının Değerlendirilmesi' başlığında belirtilen esaslara dayalı olarak yürütülmektedir (2014). Bu yönetmeliğe göre öğrencilerden;

- Okula ve derslere düzenli devam etmeleri ve başarılı olmaları,
- Öğretmenlerine, okul yöneticilerine, görevlilere, arkadaşlarına ve çevresindeki kişilere karşı saygılı ve hoşgörülü davranmaları,
- Dürüst olmaları, yalan söylememeleri,
- İyi ve nazik tavırlı olmaları, kaba söz ve davranışlardan kaçınmaları,
- Okulda yapılacak sosyal ve kültürel etkinliklere katılmaları,
- Okulunu ve eşyasını kendi öz malı gibi korumaları,
- Zaman bilinci,
- Kitapları sevme,
- Çevreyi koruma,
- Sigara, içki ve diğer bağımlılık yapan maddeleri kullanmamaları ve bu maddelerin kullanıldığı ortamlardan uzak durmaları,

- Atatürk İlke ve İnkılâplarına bağlı kalmaları, bunun aksi davranışlarda bulunmamaları,
- Yasalara, yönetmeliklere ve toplumun etik kurallarına, millî, manevî ve kültürel değerlere uymaları

konularında bilinçli olmaları beklenmektedir. Türk Eğitim Sisteminde, ortaokullarda disiplin sisteminde istenmeyen davranışların değiştirilmesi amaçlı olarak öğrencilere bir takım ceza ve yaptırımlar uygulanmaktadır. Bununla birlikte öğrencinin gösterdiği akademik ve sosyal başarılar, derslerinde başarılı olan öğrencilerin gösterdiği okul içi olumlu ve örnek teşkil edebilecek davranışlar da ödüllendirilmektedir.

MEB Okul öncesi ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği (2014)'ne göre, ortaokullarda beklentiler doğrultusunda öğrencilerin örnek davranışlarının ödüllendirilmesi, kurallara uygun olmayan davranışlarının cezalandırılması ile ilgili hükümler 55., 56., ve 57. maddelerde belirtilmiştir. Buna göre Türk Eğitim Sisteminde, ortaokullarda disiplin sisteminde istenmeyen davranışların değiştirilmesi amaçlı olarak öğrencilere bir takım ceza ve yaptırımlar uygulanmaktadır. Ortaokullarda; gelişim özellikleri dışındaki olumsuz davranışlarının özelliğine göre ise uyarma, kınama ve okul değiştirme yaptırımlarından biri uygulanır. Bu yaptırımların uygulanmasındaki amaç caydırıcı olması, toplum düzeninin korunması, öğrencinin yaptığı davranışlarının farkına vararak bu davranışlarının olumlu yönde düzeltilmesini sağlamaktır. Öğrencilerin gelişim dönemleri de dikkate alınarak, bilinçlendirme ile düzeltilebilecek davranışlar için ise "Uyarma" süreci uygulanır (Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği: 2014).

Ortaokullarda yaşanan disiplin problemlerine ilişkin olarak yaptırım gerektiren davranışlar; derse geç gelme, devamsızlık yapma, okula getirilmesi yasak olan malzemelerin getirilmesi, yalan söylemek, derslerde cep telefonunu açık bulundurmamak, yöneticilere, öğretmenlere, görevlilere ve arkadaşlarına kaba ve saygısız davranmak, okulda bulunduğu hâlde törenlere özürsüz olarak katılmamak ve törenlerde uygun olmayan davranışlarda bulunmak, resmî evrakta değişiklik yapmak, kavga etmek, okul içinde izinsiz görüntü ve ses kaydetmek, başkasının malını haberi olmadan almak, okulun ve öğrencilerin eşya, araç ve gerecine kasıtlı olarak zarar vermek, dersin akışını bozacak davranışlarda bulunmak, sınavda kopya çekmek veya kopya vermek, yasalara aykırı davranışlarda bulunmak, sarkıntılık, hakaret, iftira, tehdit ve taciz etmek, okula yaralayıcı,

öldürücü aletler getirmek, siyasi propaganda ve dil, ırk ve cinsiyet ayrımı yapmak, okul yöneticilerine, öğretmenlere ve diğer personele ve arkadaşlarına şiddet uygulamak ve saldırıda bulunmak, okul ile ilişkisi olmayan kişileri okulda veya okula ait yerlerde barındırmak, sigara ve alkol gibi bağımlılık yapan maddeleri kullanmak, kılık ve kıyafetle ilgili kurallara uymama konularını içermektedir (Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği: 2014).

Liselerde ise, öğrenci davranışları ve okuldaki disiplin olayları 28/10/2016 tarihli ve 29871 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği esaslarına göre değerlendirilir. Liselerde öğrencilerin kusurlu veya cezayı gerektiren davranışlarından dolayı, davranışlarının niteliğine göre Uyarma, Mahrumiyet, Kınama, Okuldan Kısa Süreli Uzaklaştırma, Okuldan Tasdikname ile Uzaklaştırma, Örgün Eğitim Dışına Çıkarma cezalarını alması beklenir (MEB: 2016).

Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğinin 164 maddesine göre liselerde yaşanan yaptırım gerektiren disiplin problemleri; okulu, okul eşyasını ve bölümlerini kötü kullanma, verilen görevleri yerine getirmeme, kılık kıyafet kurallarına uymama, sigara içme, başkasına ait eşyayı izinsiz almak veya kullanmak, yalan söylemek, okula geldiği hâlde özürsüz eğitim ve öğretim faaliyetlerine, törenlere, sosyal etkinliklere katılmama, kaba ve saygısız davranmak, dersin akışını bozacak davranışlarda bulunmak, kopya çekmek, yasaklanmış araç, gereç ve dokümanları yanında bulundurmamak, bilişim araçlarını amacı dışında kullanmak, alınan sağlık ve güvenlik tedbirlerine uymamak, dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, dini inançlara dayalı ayrımcılık yapmak, izinsiz gösteri ve etkinliklere katılmak, okul kurallarına uymama, kumar oynamak, kavga etmek, sarhoşluk veren zararlı maddeleri bulundurmamak veya kullanmak, millî ve manevi değerlere, genel ahlak ve adaba uygun olmayan tutum ve davranışlarda bulunmak. hırsızlık yapmak, okulla ilişkisi olmayan kişileri okulda barındırmak resmî belgelerde değişiklik yapmak, okul sınırları içinde herhangi bir yeri, izinsiz olarak eğitim ve öğretim amaçları dışında kullanmak, okula yaralayıcı, öldürücü madde getirmek ve kullanmak, izin almadan okulla ilgili bilgi vermek, zor kullanarak başkasına ait mal ve eşyaya el koymak, kişilere, arkadaşlarına ve okul çalışanlarına; söz ve davranışlarla sarkıntılık yapmak, iftira ve hakaret etmek, milli birlik ve düzeni bozacak davranışlarda bulunmak katılmak, eziyet, işkence, cinsel istismar konularında kanunların suç saydığı fiilleri işlemek, çete kurmak

konularını içermektedir. Burada belirtilen ve bunların dışındaki disiplin cezası verilmesini gerektiren eylem ve durumlarda suçun niteliğine uygun cezalar verilir.

Günümüz dünyasında okullarda yaşanan disiplin problemleri, okullarda gittikçe büyüyen bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sorunların çözümünde yönetmeliklerde belirlenen esaslara göre yaptırımlar uygulanmakla beraber, istenmeyen davranışın niteliği, davranışın gerektirdiği cezanın uygunluğu ve etkisi, okullarda yaşanan disiplin sorunlarının ele alınış şekli konusundaki farklılıkların tartışılması ve ortaya konulması önem arz etmektedir. Okullarda karşılaşılan istenmeyen davranışların niteliği, türü, şiddeti ve bunların nedenleri okuldan okula farklılık gösterirken, alınan önlemler noktasında yönetmelik ve yaptırımlara başvurma konusunda farklı yaklaşımlar sergilemesi muhtemeldir ve ayrıca bir gerekliliktir. Bu çalışma okullarda yaşanan disiplin problemleri ve bunların nedenleriyle, okulların bu tür olaylara farklı yaklaşımlarını ortaya koymak, çözüm üretme de farklı alternatiflere başvurulması açısından aydınlatıcı nitelikte olabilir.

Bu araştırmanın amacı; ortaokul ve liselerde yaşanan disiplin problemlerini, bu disiplin problemlerinin nedenlerine ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleriyle, bu okullarda disiplin sağlama adına yapılan uygulamaları ortaya koymaktır. Bu amaçla Malatya ilinde 2010-2011, 2011-2012 ve 2015-2016 Eğitim-Öğretim yıllarında yaşanan disiplin problemleri okullardan alınan resmi verilerle ve 2016-2017 Eğitim-Öğretim yılında uygulanan anket ve ölçekler aracılığıyla konuya ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri sunulmuş ve bu problemlere karşı okullardaki uygulamalar ve yaptırımlar ortaya konulmuş ve okul yöneticilerinin okul disiplinini sağlama adına gerçekleştirdiği uygulamalar ele alınmıştır.

Problem Cümlesi

Okullarda yaşanan disiplin problemlerini ve nedenlerini konu alan bu araştırmada problem cümlesi:

“Ortaokul ve liselerde yaşanan disiplin problemleri, disiplin problemlerinin nedenlerine ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleriyle bu okullarda disiplin sağlama adına yapılan uygulamalar nelerdir?”

şeklinde belirlenmiştir.

Alt Problemler

Araştırmanın alt problemleri problem cümlesine yanıt verebilecek şekilde aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

1. Ortaokul ve Liselerde yaşanan disiplin problemleri nelerdir?
  - i. Milli Eğitim Müdürlüğü verilerine göre bu okullarda yaşanan disiplin problemleri nelerdir?
  - ii. Öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre, araştırmaya dahil edilen okullardaki disiplin problemlerinin yaşanma sıklığı nedir?
2. Öğretmen ve öğrencilerin disiplin problemlerinin yaşanma sıklığına ilişkin görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
3. Okullarda yaşanan disiplin problemlerinin sıklığına ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri *eğitim kademesine* (orta vs. lise) göre farklılık göstermekte midir?
4. Ortaokullarda yaşanan disiplin problemlerinin sıklığına ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşleri
  - i. *Okulun bulunduğu çevrenin sosyo ekonomik düzeyine* ve
  - ii. *Okuldaki öğrenci sayısına* göre farklılık göstermekte midir?
5. Liselerde yaşanan disiplin problemlerinin sıklığına ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri *lise türüne* göre (Anadolu Lisesi, Fen Lisesi ve Mesleki ve Teknik Lise) farklılık göstermekte midir?

6. Öğretmen ve öğrencilerin disiplin problemlerinin nedenlerine ilişkin görüşlerinin dağılımı nasıldır?

7. Öğretmen ve öğrencilerin disiplin problemlerinin nedenlerine ilişkin görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

8. Öğretmenlerin disiplin problemlerinin nedenlerine ilişkin görüşleri öğretmenin

i. *Cinsiyetine* ve

ii. *Meslekteki kıdemine* göre farklılık göstermekte midir?

9. Öğrencilerin disiplin problemlerinin nedenlerine ilişkin görüşleri öğrencilerin

i. *Cinsiyetlerine* ve

ii. *Eğitim kademesine* (ortaokul ve lise) göre farklılık göstermekte midir?

10. Okullarda disiplin sağlama adına yapılan uygulamalar nelerdir?

Sayıtlar

1. Ortaokul ve liselerdeki öğretmen ve öğrenciler okulda yaşanan disiplin problemleri ve nedenleriyle ilgili soruları içtenlikle cevaplamışlardır.

2. Katılımcıların buldukları okullarda yaşanan disiplin problemleri ve nedenlerine ilişkin görüşleri vardır.

3. Yöneticilerin okul disiplinini sağlama adına başvurdukları yollar görüşmeler yoluyla belirlenebilir.

4. Bu okullarda disiplin problemlerinin olduğu varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

1. Bu araştırma, Malatya ili Merkez ilçelerini oluşturan Yeşilyurt ve Battalgazi sınırları içerisinde yer alan resmi ortaokullar ve liselerle sınırlıdır.
2. Araştırma, Malatya Milli Eğitim Müdürlüğünden alınan “Okullarda Yaşanan Şiddet Olayları”na ilişkin olarak 2010-2011, 2011-2012 ve 2015-2016 eğitim-öğretim dönemlerinin verileri ile sınırlıdır.

Araştırmanın Önemi

Türkiye’de, eğitim örgütlerinde disiplin konusu ile ilgili çok sayıda araştırma bulunmaktadır. Disiplin ile ilgili çalışmalarda, genellikle sınıf disiplini kavramı ve sınıfta istenmeyen davranışlara yönelik disiplin uygulamaları üzerinde durulmaktadır. Okullardaki disiplin uygulamaları, eğitim öğretim faaliyetlerinin sağlıklı şekilde yürütülmesini, paydaşlar arasındaki iletişim ve işbirliğini, günlük işleyişi doğrudan ya da dolaylı olarak etkileyebilmektedir.

Toplumsal sistemlerdeki hızlı değişim ve dönüşüm, bireylerin değer algılarında, yaşama ilişkin tercihlerinde gittikçe kısalan bir zaman dilimi içerisinde daha sık olarak etkide bulunmaya başlamaktadır. Günümüzdeki öğrenci profili, toplumun değer yargıları, teknolojik ve bilimsel gelişmelere bağlı olarak sosyal yaşamdaki değişimlerden dolayı bir önceki öğrenci profilinden farklı bir özellik gösterebilmektedir. Yaşanan bu değişimler sorunların farklılaşmasına neden olmakta ve dolayısıyla alınması gereken önlemleri de etkilemektedir. Örneğin; 2016 yılında yayınlanan Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği daha önceki yönetmeliklerde ayrıntılı bir şekilde belirtilmeyen birçok bilişim suçu ile ilgili yaptırımları da içermektedir.

Bu araştırma ile okullarda yaşanan disiplin sorunları ve bu sorunların oluşmasına neden olan etkenlerin tespit edilmesi ve sorunların çözümüne ilişkin güncel bir bakış açısı sağlanacaktır.

Araştırmanın diğer bir yararı, sistemin verimli ve sağlıklı olarak kendinden bekleneni gerçekleştirmesi için öneriler sunması olacaktır. Bu araştırma ile eğitim örgütlerinde disiplin uygulamaları konusunda sistemin uygulayıcıları olan öğretmen ve

yöneticilerin ve bu düzenlemelerden doğrudan etkilenen öğrencilerin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda çalışma, eğitim örgütlerindeki sorunların analizi için öğrenci ve öğretmen gözüyle bir değerlendirme niteliği taşıması açısından da anlamlıdır. Bu yönüyle çalışmanın özelde eğitim yönetimi alanına ve eğitim yönetiminin bir süreci olan okul yönetimine ve Türkiye Eğitim Sistemine katkı sağlayacağı beklenmektedir.

Araştırmanın Anahtar Kavramları ve Tanımları

Araştırmada kullanılacak temel kavramların tanımları bu alt bölümde verilmiştir. Bu kavramlar tüm araştırma boyunca burada ifade edilen anlamda kullanılmıştır.

Disiplin: Bireye neyin iyi neyin kötü olduğunu öğretme ve öğrendiklerine göre davranıp davranmadığını denetleme; yazılı veya yazısız bir şekilde oluşturulan kurallara uyma durumu (Demirtaş ve Güneş: 2002).

Okul Disiplini: Okulda etkili eğitim-öğretim yapılabilmesi için kurulan düzen.

İstenmeyen Davranış: Dersin akışını bozan, hedef davranışlara ulaşmayı zorlaştıran veya engelleyen her türlü davranış.

BÖLÜM II

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde araştırma konusuna ilişkin yurt içinde ve yurt dışında yapılmış araştırma sonuçlarına yer verilmiştir.

Yurt İçinde Yapılmış Çalışmalar

Şenses (1990) orta dereceli okullarda öğrencilerin disipline aykırı davranışta bulunma nedenlerini ortaya koyma amaçlı araştırmasında 1986-1990 arası eğitim-öğretim dönemlerinde okullardaki disiplin kurulu karar defterleri, okul disiplin dosyaları, öğrenci kişisel dosyaları ile öğretmen ve yöneticilerden toplanan anket verileri ile elde ettiği bulgular şunlardır:

- Okullarda öğrencilerin cinsiyet, sınıf seviyesi, yaş ve sınıf geçme özellikleri ile disipline aykırı davranışta bulunma durumları birbirine bağlıdır.
- Öğrencilerin yaşları büyüdükçe disipline aykırı davranışlarda artış olduğu ve en fazla 18 yaşta kümelendiği görülmektedir.
- Disipline aykırı davranışların cinsiyete göre dağılımında erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha fazla disipline aykırı davranışta buldukları anlaşılmaktadır.
- Sınıf seviyesi yükseldikçe disipline aykırı davranışlarda artış olduğu, en az disipline aykırı davranışın orta ikinci sınıflarda, en çok ise lise üçüncü sınıflarda olduğu görülmektedir.
- Sınıfta kalan öğrencilerde disipline aykırı davranışta bulunma oranı, sınıf geçen öğrencilere oranla daha yüksektir.

Çırak'ın (1999) araştırmasında, grup rehberliğinin disiplin cezası almış lise öğrencilerinin uyum düzeylerine etkisi incelenmiştir. Araştırma, 25'i deney 25'i kontrol

grubunda olmak üzere toplam 50 deney ve kontrol gruplu ön-test, son-test ölçümlü desen ile yürütülmüştür. Araştırmada öğrencilerin uyum düzeylerini ölçmek için Hacettepe Kişilik Envanteri (HKE) kullanılmıştır. Deney grubuna katılan disiplin cezası almış lise öğrencileri 12 hafta süreyle grup rehberliği sürecine katılmışlardır, öğrencilerin uyum düzeyleri grup rehberliği sürecinden önce ve grup rehberliği süreci sonunda HKE ile ölçülmüştür. Aynı sürelerde kontrol grubu öğrencilerinin de uyum düzeyleri ölçülmüştür.

Araştırma sonucunda şu bulgular elde edilmiştir:

- Grup rehberliği, disiplin cezası almış lise öğrencilerinin genel uyum düzeylerine olumlu yönde etki etmektedir.
- Grup rehberliği, disiplin cezası almış lise öğrencilerinin kişisel uyum düzeylerine etki etmemektedir.
- Grup rehberliği, disiplin cezası almış lise öğrencilerinin sosyal uyum düzeylerine olumlu yönde etki etmektedir.

T. Yıldırım (1999), disiplin cezası almış ve almamış lise öğrencilerinin uyum düzeylerini karşılaştırmış; daha sonra da disiplin cezası almış ve almamış lise öğrencilerinin uyum düzeyleri üzerine etki edebileceği düşünülen bazı değişkenlerin bu iki grubun uyum puanlarına etkisi incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini, 14 resmi lisede öğrenim gören 132 öğrenciyle, karşılaştırma grubu olarak yine aynı liselere devam eden disiplin cezası almamış 110 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada elde edilen sonuçlar şöyle sıralanabilir:

- Disiplin cezası almış lise öğrencilerinin uyum düzeyleri disiplin cezası almamış lise öğrencilerinin uyum düzeylerinden anlamlı düzeyde düşüktür.
- Disiplin cezası almış ve almamış lise öğrencilerinin uyum düzeyleri cinsiyetlerine, akademik başarılarına, sosyo-ekonomik düzeylerine göre göre incelendiğinde anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir.

Aydın (2001), yaptığı araştırmada ilköğretim okulu 8. Sınıfta disiplin sorunlarını, bu sorunların nedenlerini, uygulanan çözüm yöntemlerini ve sorunların çözümünde neler yapılabileceğini saptamayı amaçlamıştır. Görüşme ve gözlem yöntemlerinden yararlandığı araştırmasında aykırı durum örneklemesine başvurmuştur. Bu araştırmada şu bulgulara ulaşılmıştır.

- Öğrencilerin kendi aralarında konuşmaları ve derse ilgisizlikleri en önemli sorun olarak ortaya konmuştur.
- Başarılı öğretmenler dahil, tüm öğretmenler disiplin sorunlarıyla karşılaşmaktadır.
- Öğrenciler öğretmenleri, dersten sıkılmayı sınıf geçme sistemi, aile ilgisizliği, yöneticilerin disiplin sorunlarına tepkilerin yetersizliğini sorunların meydana gelmesinde önemli faktörler olarak görmektedirler.
- Kızma, dövme küçük düşürme gibi yöntemler sorunları çözmekle birlikte bazı durumlarda sorunları arttırmaktadır.
- Disiplin sorunlarının meydana gelmesinde TV, sınıf düzeyi, öğrencilerin akademik başarıları ve cinsiyet etkilidir.
- Disiplini sağlamada başarılı öğretmen dersi işlemede de başarılıdır.
- Disiplini sağlamada başarılı öğretmenler sorunların çözümünde daha ılımlı iken, başarısız öğretmenler daha sert yöntemlere başvurmaktadır.

Türnüklü ve Şahin (2002) araştırmasında, alt sosyo-ekonomik çevrelerde bulunan ilköğretim okulları II. kademe sınıflarında karşılaşılan öğrenci çatışmalarını, bunların nedenlerini ve öğretmenlerin çatışma çözüm stratejilerini ortaya koymayı amaçlamıştır. Öğrenci ve öğretmenlerden elde edilen sözel verilerin nitel analiz yöntemleriyle analiz edildiği bu araştırmanın sonucunda ilköğretim II. kademe sınıflarında en sık karşılaşılan öğrenci çatışmaları olarak birbirine hakaret etme, küfür, kavga etme, Iakap takma, çekememezlik, kıskançlık ve birbirini şikâyet etmedir.

Çetin (2002), yaptığı çalışmada ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin sınıfta karşılaştıkları disiplin problemleri ile ilgili görüşlerini belirlemeyi amaçlamıştır. Bu bağlamda çalışmada ilköğretim 4. ve 5. sınıflarda öğretmenlerin sınıf içinde karşılaştıkları disiplin problemleri, disiplin problemlerinin nedenleri ve öğretmenlerin bu disiplin problemlerine karşı kullandıkları yöntemlere ilişkin öğretmenlerin görüşleri alınmıştır. İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin sınıfta karşılaştıkları disiplin problemlerinin çoğu ciddi ve şiddetli olmaktan çok ders akışını engelleyici nitelikte problemlerdir. En sık karşılaşılan disiplin problemleri; izinsiz konuşmak, kavga etmek, sözlü saldırıda bulunmak, ödev yapmamak, öğretmenin derse ilişkin beklentilerini yerine getirmemek ve aşırı ve rahatsız edici biçimde konuşmak şeklindedir. Öğretmenler disiplin problemlerinin başlıca sebebi olarak aileden kaynaklanan olumsuzlukları, medya

araçlarını ve kalabalık sınıfları göstermektedirler. Öğretmenler disiplin problemleri ile baş etmede çoğunlukla sözlü uyarının yanı sıra vücut dilini kullanmayı gerektiren sözsüz uyarı tekniklerini kullanmaktadırlar.

Güçlü (2004) araştırmasında, ortaöğretim kurumlarında disiplin cezası alan öğrencilerin sosyo-ekonomik yönden ne gibi özellikler gösterdiklerini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda cinsiyetin, sınıf seviyesinin, okuldaki başarı durumunun, kardeş sayısının, ailenin ekonomik durumunun, anne babanın tahsil durumunun, hali hazırda ikamet edilen ve çocukluğun geçirildiği yerin, anne ve babanın mesleğinin öğrencilerin disiplin suçu işleminde etkili olduğu görülmüştür. Buna göre; erkeklerin kızlara oranla daha fazla disiplin suçu işledikleri, kız ve erkek öğrencilerin işlemiş oldukları suç türlerinin farklı olduğu, sınıf seviyesinin yükseldikçe suç işleme oranlarının arttığı, okuldaki başarı durumu zayıf olan öğrencilerin ve kardeş sayısı fazla olan öğrencilerin daha çok suç işleme eğiliminde oldukları, ailenin ekonomik durumu iyileştikçe suç işleme oranlarının azaldığı, ekonomik duruma göre işlenen suç türlerinin farklı olduğu, anne babanın öğrenim durumu yükseldikçe çocuğun suç işleme oranlarının azaldığı görülmüştür. Ayrıca ceza alan öğrencilerin hali hazırda ikamet ettikleri ve çocukluklarını geçirdikleri yerlerin genellikle il merkezi olduğu, ceza alan öğrencilerin genellikle anne ve babalarının sağ ve öz olduğu, ceza alan öğrencilerin büyük çoğunluğunun aileleriyle birlikte oturdukları gibi sonuçlara ulaşılmıştır.

Sarpkaya (2005), resmi liselerde disiplin sorunları ile ilgili çalışmasında bu sorunlarla ilgili öğretmen ve öğrenci algılarını ve disiplin sorunlarının nedenleri ile okulda alınan önlemlere ilişkin farklı grupların görüşlerini ve önerilerini ortaya koymayı amaçlamıştır. Nitel ve nicel analiz tekniklerinden yararlanılarak yapılan çalışmada elde edilen bulgular şunlardır:

- Öğretmenlerin disiplin sorunlarıyla karşılaşma sıklığı, okullarına ve cinsiyetlerine göre farklılık göstermekte; kıdemlerine göre anlamlı farklılıklar göstermemektedir.
- Öğrencilerin disiplin sorunlarıyla karşılaşma sıklığı konusundaki algıları, okudukları okula ve devam durumlarına göre anlamlı farklılık göstermektedir.
- Yönetici, öğretmen, öğrenci ve veliler disiplin sorunlarının nedenleriyle ilgili olarak kendileriyle ilgili nedenleri ön plana çıkarmaktadır.

- Disiplin konusunda alınan önlemler konusunda; içsel denetime yönelik yapıcı önlemlere göre, dışsal denetim odaklı önlemleri daha çok vurgulanmıştır.
- Sorunlarla karşılaşıldığında yapılanlar konusunda, olumlu-yapıcı baş etme yöntemlerine göre, cezalandırıcı ve uyarma, öğüt verme gibi dışsal denetim odaklı baş etme yöntemleri ön plana çıkmaktadır.
- Sözel ve fiziksel şiddet kullanıldığına ilişkin atıflar en çok öğrenciler, en az yöneticiler tarafından vurgulanmıştır.
- Disiplin sorunlarıyla ilgili olarak bütün gruplarda yapıcı öneriler daha fazladır. Ceza ağırlıklı öneriler öğrenci ve velilerde daha fazladır.

Bal (2005), ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin disiplin anlayışlarını ve disiplin problemlerine karşı kullandıkları yöntemleri belirlemek amaçlı yaptığı araştırmasında öğretmenlerin disiplin problemlerinin sebepleri olarak en sık ailelerin olumsuz tutum ve davranışları, ailenin ilgisizliği ve televizyon ve diğer medya araçlarında sergilenen şiddet olaylarının etkili olduğu; öğretmenlerin karşılaştıkları disiplin problemlerine karşı öğrencilerle dersten sonra konuşmak, vücut dili ile sözsüz uyararak, öğrenciyi olay anında hemen uyararak, öğrencinin dikkatini başka yöne çekmek ve sınıf içinde baş başa hemen konuşmak yöntemlerine başvurdukları sonucuna ulaşmıştır.

Akar (2006), ortaöğretim kurumlarında karşılaşılan disiplin sorunları ve eğitim yöneticilerinin çözüm yaklaşımlarını ortaya koymayı amaçladığı çalışmada; ortaöğretim kurumlarında en çok görülen suçların öğrencilerin okulda kavga etmesi, sigara içmek, dersin işleyişine engel olmak, öğretmene saygısızlık ve kesici yaralayıcı alet bulundurmak olduğu; en çok disiplin cezasının genel liselerde verildiği; disiplin cezalarını çoğunlukla erkek öğrencilerin aldığı ve 10. sınıf düzeyinde yoğunlaştığı konusunda bulgulara ulaşmıştır.

Ereskici (2006), meslek liselerinde öğrencilerin disipline aykırı davranışlarda bulunma nedenlerini araştırmıştır. Öğrencilerin disipline aykırı davranışlarının nedenleri ile ilgili şu faktörler araştırılmıştır: Öğrencinin anne-babasının boşanmış ya da ayrı yaşıyor olması, öğrencinin ailesinin gelir düzeyi, anne-babanın eğitim düzeyi, anne-babanın tutum ve davranışları, öğrencinin derslerindeki başarı durumu, derslikteki öğrenci sayısı, televizyon programları, toplumsal şiddet.

Araştırma sonucunda meslek liselerindeki öğrencilerin disipline aykırı davranışları ile cinsiyet, öğrencinin okuldaki başarı düzeyi, öğrenciye yönelik ailesel şiddet ve baskı, ilgisiz ebeveynler, kavgalı ev ortamı, öğrencinin hatalarına yönelik ebeveynlerin uygun olmayan tutumları, televizyon ve gazetelerdeki şiddet ile ilgili haberler, şiddet içeren filmler ve oyunlar (mafya, korku, savaş ve dövüş), çevresel şiddete tanık olma, çevrede hırsızlık, gasp ve kapkaç gibi olayların sıklığı faktörlerinin ilişkili olduğu bulunmuştur.

Kutlu (2006), sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetiminde davranış düzenleme sürecine ilişkin görüşlerini saptamak amacıyla öğretmenlerin sınıflarında karşılaşmış oldukları istenmeyen öğrenci davranışları, istenmeyen davranışlara karşı kullandıkları yöntemler, sınıf ortamının düzenlenmesi ve ikliminin olumlulaştırılması, istenmeyen öğrenci davranışlarının önceden tespit edilerek önlenmesi, sınıf kurallarına uyum sağlanmasına ilişkin öğretmenlerin görüşlerine başvurmuştur. Araştırmada elde edilen bulgulara göre en sık karşılaşılan istenmeyen davranışlar; arkadaşlarını sürekli şikâyet etme, izin almadan konuşma, başarılı öğrencide ilgi isteği, TV dizilerindeki karakterlere özenme, ödevlerini yapmama, tahtayı karalamadır. Sınıfta en az karşılaşılan istenmeyen davranış hırsızlık yapmadır.

Sadık (2006), öğrencilerin sınıf içinde istenmeyen davranışları ve bu davranışlarla baş etmede kullanılan stratejiler ile ilgili öğretmen, öğrenci ve veli görüşlerine başvurduğu araştırmasında Güvengen Disiplin Modelinden yararlanılarak hazırlanan eğitim programının, öğretmenlerin baş etme stratejilerine nasıl bir etkisinin olduğunu ortaya koymayı amaçlamıştır. Alt sosyo-ekonomik düzeyde bir ilköğretim okulunda nitel/durumsal bir çalışma olarak yürütülen araştırmada veriler üç farklı kaynaktan (öğretmen, öğrenci ve veli), nitel veri toplama tekniklerinden eleştirel olay, gözlem, görüşme ve doküman incelemesi ile nicel veri toplama yöntemlerinden kişisel bilgi formları ve anket kullanılarak elde edilmiştir. Araştırma bulgularından elde edilen sonuçlardan bazıları şunlardır:

- Toplumsal beklentilere uygun olmayan davranışları sınıf içinde istenmeyen davranış olarak nitelendirilmektedir.
- Öğrenciler davranışlarının sonuçlarının farkındadırlar, erkek öğrenciler diğer öğrencilerde kendi davranışlarının yaratacağı psikolojik etkinin farkında değildirler.

- Veliler, istenmeyen davranışları öğretmen ve öğrencilere göre “en ciddi” algılayan grup olmuştur.
- Problem olarak görülen davranışların nedenleri araştırmaya katılan gruplar tarafından dışsal faktörlere bağlanmış ve bu gruplar başkalarını suçlama yönünde tutum sergilemişlerdir.
- Öğretmenlere göre kendilerinin istenmeyen davranışlarla baş etme stratejileri önleyici ve iyileştirici olarak algılanmakta, öğrenciler ise öğretmenlerinin davranışlarının cezalandırıcı, korkutucu ve adaletsiz olduğunu düşünmektedir.
- Öğretmenler sınıfta en çok sözlü uyarı (yüksek sesle bağırma), görmezden gelme, beden diliyle uyarı, azarlama ve gözdağı verme stratejilerine başvurumaktadırlar.
- Öğretmenler ve veliler, disiplin problemlerinin çözümünde öğretmen-veli işbirliğinin gerekli olduğuna inanmaktadır.
- Öğrenciler ise öğretmenlerinden en çok dayak atmamasını, ceza vermemesini ve sinirlenip bağırarak, onları korkutmamasını beklemektedir.
- Öğretmenler, okuldaki disiplin sorunlarının çözümüne yönelik öncelikle okulun fiziksel koşullarının iyileştirilmesi, eksik araç-gereç ve materyallerin tamamlanması, aile ile ilişkilerin geliştirilmesi gerektiğini düşünmektedir.
- Veliler ise, fiziksel koşulların düzeltilmesinin yanı sıra, okulda güvenlik önlemlerinin alınması, çok ciddi sorunlar yaratan öğrencilerin okuldan uzaklaştırılmasını gerektiğini belirtmişlerdir.
- Bu araştırmanın sonuçları, öğretmenlerin daha çok uyarı verme ve eleştiri yapma eğiliminde olduklarını, hoş ve güzel şeyler söyleme, kutlama, onaylama, dönüt verme gibi davranışlara sınıf ortamında çok fazla yer vermediğini göstermiştir

Kök (2007)'ün Ortaöğretim Kurumları Ödül ve Ceza Yönetmeliğindeki ceza gerektiren davranışlar ile cezalara ilişkin araştırmasında yönetmeliklere göre disiplin cezalarının uygulayıcılar tarafından nasıl değerlendirildiği sorgulanmış ve bu amaçla öğretmen, rehber öğretmen ve yöneticilerin yönetmelikteki davranışların ceza gerektirip gerektirmediğine, gerektiriyorsa ceza türüne ilişkin görüşleri saptanmaya çalışılmıştır. Araştırma kapsamına alınan Genel, Anadolu ve Meslek Liselerinin yöneticileri ve rehber öğretmenlerinin tamamı ile bu okulların Öğrenci Disiplin Olayları Bilgi Toplama

Formları ve araştırmacı tarafından geliştirilen anketten elde edilen veriler araştırmaya dahil edilmiştir. Bu araştırmada elde edilen bulgular şunlardır:

- Araştırma kapsamındaki okullarda çok sayıda veya ağır ceza gerektiren disiplin olayı görülmemektedir; yaşanan olaylar ise en fazla uyarma-mahrumiyet-kınama ve okuldan kısa sureli uzaklaştırma cezası gerektiren davranışlardır.
- Disiplin yönetmeliğinde ceza gerektiren davranışların %38'i okullarda görülmektedir.
- Örgün eğitim dışına çıkarma cezası ile hiçbir okulda karşılaşılmamış ve cezayı gerektiren davranışlar da disiplin kuruluna bildirilmemiştir.
- Öğretmen, rehber ğretmen ve yöneticiler kınama cezası verilmesi gereken davranışların ceza gerektirmeyen davranış olduğunu diğer ceza türleri ile ilgili davranışların ise ceza gerektirdiği görüşündedirler.
- Anadolu Lisesi'nde görev yapan ğretmen ve rehber öğretmenler hafif ceza verme eğilimindedir.
- Genel olarak disiplin yönetmeliğindeki davranış-ceza eşleşmesi ğretmen, rehber ğretmen ve yöneticilerce uygun görülmemektedir.

Bilir, Kuru ve Tezcan (2007) nitel araştırma yöntemleriyle gerçekleştirdiği çalışmasında orta dereceli okullarda görev yapan yönetici ve öğretmenlerin okullardaki disiplin uygulamalarına ilişkin görüşlerini ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırma sonuçlarına göre, yönetici ve öğretmenler disiplin kavramı ile ilgili tanımlamalarında benzer görüşlere sahiptir. Araştırmaya katılan yöneticiler daha çok okulun düzenini bozan (kılık kıyafet kurallarına uymamak, okula cep telefonu getirmek, saygısız davranmak gibi) davranışları, öğretmenler ise, kendilerine saygısızlık ve kurallara uymama davranışlarını disiplinsizlik davranışları olarak ifade etmişlerdir. Okul yöneticileri, disiplinsizlik davranışlarının nedenlerini sırasıyla ergenlik çağının etkisi, medya-diziler ve aileden kaynaklanan nedenleri gösterirken, öğretmenler ise, aileden kaynaklanan nedenler, ergenlik çağının etkisi ve medya-dizileri göstermişlerdir. Disiplini sağlamada ğrenci ve öğretmenler, yönetmelikte olmayan ödül ve cezaların da uygulandığını, disiplin yönetmeliğinde yer alan cezaların ise öğrenciler için ağır olduğunu ifade etmişlerdir. Öğretmenler, disiplin yönetmeliğinin cezai yaptırımlarının fazla olduğunu ifade etmişlerdir.

Çelik'in (2007) araştırmasında orta dereceli okullarda, disipline aykırı olan öğrenci davranışlarının ve bu öğrencilerin disipline aykırı davranışta bulunma nedenlerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın evrenini İstanbul ili Anadolu yakası ilçeleri Milli Eğitim Bakanlığına bağlı resmi genel liseler oluşturmuştur. Araştırma ankete dayalı veriler üzerinden yürütülmüş, ayrıca okul disiplin dosyalarından elde edilen bilgilerden yararlanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular ise şöyle özetlenebilir;

- Orta dereceli okullarda öğrencilerin cinsiyet, sınıf seviyesi, yaş özellikleri ile disipline aykırı davranışta bulunma durumlarının birbirine bağımlı olduğu görülmektedir.
- Disipline aykırı davranışların cinsiyete göre dağılımında erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha fazla disipline aykırı davranışta buldukları anlaşılmaktadır.
- Öğrencilerin yaşları büyüdükçe disipline aykırı davranışlarında da artış olduğu gözlenmektedir. Öğrencilerin sınıf seviyeleri yükseldikçe disipline aykırı davranışlarda artış olduğu tespit edilmiştir.
- Öğrenciler tarafından işlenen 21 çeşit disiplin suçu tespit edilmiştir. Öğrencilerin işlediği disiplin suçlarına karşılık okul idaresi tarafından öğrencilere verilen disiplin cezalarının dağılımında birinci sırayı okuldan uzaklaştırma almaktadır.
- Öğrencilerin en çok okul içinde kavga ve küfür etmek ile dersi ihlal ve ders akışını bozmak yüzünden disiplin cezası aldığı görülmektedir. Öğrenciler tarafından en çok işlenen üçüncü sıradaki disiplin suçu öğretmene saygısızlık etmek, karşı gelmek olurken, onu okuldan izinsiz kaçmak suçu izlenmektedir. Sigara içmekte öğrenciler tarafından en çok işlenen disiplin suçları arasında beşinci sırada yer almaktadır.

Arslan (2007), çalışmasında istenmeyen davranışların düzeltilmesinde kullanılan ödül ve ceza yönteminin öğrenci davranışları üzerindeki etkisine ilişkin öğretmen görüşlerini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre; öğretmenlerin istenmeyen davranışların düzeltilmesinde ödül ve ceza kullanmayı öğrenci davranışlarının düzeltilmesinde etkili buldukları ve öğretmenlerin ödül kullanmayı cezaya göre daha etkili buldukları görülmektedir.

Şen (2008), araştırmasında ortaöğretim öğrencilerinin suça yönelmesiyle kitle iletişim araçları arasındaki ilişki ortaya koymayı amaçlamıştır. Bu çalışmada elde edilen bulgulara göre;

- Disiplin suçu işlemiş öğrencilerin çoğunluğu erkektir.
- Disiplin suçu işleme ile en çok güvenilen iletişim aracı arasında ilişki vardır.
- Disiplin suçu işlemiş öğrencilerin % 62'si en çok güvendikleri iletişim aracının internet olduğunu belirtmişlerdir.
- Disiplin suçu işleyen gençlerin medyanın etkileri konusunda yeterli bilinç düzeyine sahip olmadığı görülmektedir.
- Disiplin suçu işleme ile en çok beğenerek seyredilen televizyon kanalı arasında ilişki vardır.
- Disiplin suçu işleme ile televizyonda en çok izlenen programlar arasında ilişki vardır.
- Disiplin suçu işleyen öğrencilerin beğenerek seyrettikleri dizilerin genelini polisiye ya da mafya dizilerinin oluşturduğu görülmektedir
- Yerli dizilerdeki karakterlerin, disiplin suçu işleyen öğrencilerin model alma davranışı üzerinde etkili olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.
- Disiplin suçu işleme ile interneti kullanma amacı arasında ilişki vardır. Zamanının büyük kısmını internette ders dışı amaçlarla, özellikle sohbet için, harcayan öğrenciler harcamayan öğrencilere göre daha yalnız ve depresiftirler. Bu durum, öğrencilerin suça yönelmesinde önemli bir etkidir.
- Disiplin suçu işleyen öğrencilerin okumaktan daha çok televizyon izleyip internette sohbet (chat) yaptıkları görülmektedir.

Çiftçi (2008), disiplin cezası alan ve almayan lise öğrencilerinin ahlaki yargı yetenekleri, bilişsel çarpıtmaları ve empatik becerilerinin karşılaştırıldığı bir araştırma yapmıştır. Araştırma bulgularına göre, disiplin cezası alan ve almayan lise öğrencilerinin ahlaki yargı yeteneği puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde bir fark bulunamamıştır. Disiplin cezası alan lise öğrencilerinin bilişsel çarpıtma puan ortalamalarının disiplin cezası almayan öğrencilerinkinden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Disiplin cezası alan lise öğrencilerinin empatik beceri puan ortalamalarının disiplin cezası almayan öğrencilerinkinden anlamlı düzeyde daha düşük olduğu bulunmuştur. Ayrıca disiplin cezası alma durumunu etkileyen faktörler

incelendiğinde, öğrencilerin “bilişsel çarpıtmaları” ve “empatik becerileri” disiplin cezası almada risk faktörleri olduğu bulunmuştur.

Kuş ve Karatekin (2009), öğrencilerin okul kurallarına uygun davranma yeterliklerini araştırmıştır. Araştırmada şu sonuçlara ulaşılmıştır.

- Öğrenciler sınıf seviyesi yükseldikçe okul kurallarını daha fazla ihlal etmektedir.
- Erkek öğrenciler kız öğrencilerden daha fazla okul kurallarını ihlal etmektedirler.
- Öğrencilerin babalarının öğrenim düzeyi düştükçe, okul kurallarına aykırı davranışlarda bulunma oranının artmaktadır.
- Ankara ilinde eğitim alan öğrencilerin okul kurallarına karşı tutumları, Kırşehir ilinde eğitim alan öğrencilere göre daha olumludur.

Siyez (2009), çalışmasında liselerde görev yapan öğretmenlerin okul ortamında karşılaştığı istenmeyen öğrenci davranışlarının neler olduğu, bu davranışlara nasıl tepki verdiğini ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırma sonuçlarına göre, öğretmenlerin okul ortamında en sık karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları; dersi dinlememe, dersle ilgili sorumluluklarını yerine getirmeme, söz almadan konuşma, ders akışını bozmadır. Öğretmenler istenmeyen davranışla ilgili olarak; sorunun nedenlerini anlamaya çalışma, çocukla bire bir konuşma, olumsuz davranışı ile ilgili olarak çocuğu uyarmanın yanı sıra çocuğa bağırma, ceza verme, dersten çıkararak rehberlik servisine yönlendirme gibi bazı tepkilerde bulduklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin yarısı istenmeyen öğrenci davranışları ile başa çıkabilmek için kendi becerilerinin çok yeterli olmadığına inanmaktadır.

Kılıç (2009), “İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Okullarındaki Disiplin Anlayışına İlişkin Görüşleri” adlı çalışması, ilköğretim okullarında görev yapmakta olan öğretmenlerin okul disiplin politikaların da yer alan çeşitli uygulamalara ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmada öğretmen görüşleri okul türü (özel ve kamu) ve branş değişkenlerine göre karşılaştırılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular şunlardır:

- Öğretmen görüşlerine göre özel ilköğretim okullarında disiplin uygulamaları daha dikkatle uygulanmaktadır.
- Okul disiplin politikalarında yer alan çeşitli uygulamaların gerçekleşme düzeyine ilişkin özel ve kamu okullarında çalışan öğretmen görüşlerinin tüm boyutlarda farklılık göstermektedir.
- Disiplin uygulamaları, okul güvenliği ve ceza-yaptırımlar boyutlarının gerçekleşme düzeyine ilişkin bulgulara göre sınıf ve branş öğretmenleri arasında fark bulunmamış, bu durum da bu öğretmenlerin disiplin yöntemi olarak benzer yaklaşımlara sahip olmalarına bağlanmıştır.
- Öğretmenler okullarda disiplin politikalarında yer alan uygulamaları önemli bulmakta, ancak bu uygulamaların gerçekleşme düzeyinin yetersiz kaldığı görüşündedirler.

Baysal (2009), ilköğretim II. kademedeki görevli öğretmenlerin sınıfta karşılaştıkları disiplin sorunları, bunların nedenleri ve çözüm yollarına ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu nedenle, öğretmenlerin sınıfta karşılaştıkları disiplin sorunlarının görülme sıklığı, bu sorunların nedenleri ve bu sorunlarla başa çıkmada kullandıkları yöntemler, öğretmenlerin eğitim durumu, alan, mesleki kıdem ve cinsiyet değişkenlerine göre görüşleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı araştırılmıştır.

Araştırma sonucunda ilköğretim II. kademe öğretmenlerinin sınıfta en sık karşılaştıkları ilk üç disiplin sorunu sırasıyla; izin istemeden konuşmak, öğrencilerin birbirilerini gereksiz yere şikâyet etmesi ve öğrencilerin birbirleriyle ders dışı konuşmalar olarak tespit edilmiştir. Öğretmen görüşlerine göre sınıfta karşılaşılan disiplin sorunlarının ilk üç nedeni; ailelerin çocuklarının eğitime olan ilgisizliği, aile içi problemler ve ailelerin çocuklarına karşı olumsuz tutum ve davranışlarıdır. Öğretmenlerin sınıfta karşılaştıkları disiplin sorunlarına karşı en sık kullandıkları ilk üç çözüm yolu ise; öğrenciyi vücut diliyle uyarmak, öğrenci ile dersten sonra konuşmak ve öğrencinin dikkatini başka yöne çekmek olarak belirtilmiştir.

Aktaş (2009), meslek lisesi öğrencilerinin disiplin kuruluna gitmesinde etkili olan faktörlerin neler olduğunu incelemek ve bu öğrencilerin ailelerinin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel durumlarının, öğrencilerin disiplinsiz davranışlar göstermesinde hangi

düzyeyde etkili olduğunu belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada elde ettiği bulgular şunlardır:

- Öğrencinin anne babasının boşanmış ya da ayrı yaşıyor olması, öğrencinin ailesinin gelir düzyeyi, anne babanın eğitim düzyeyi, anne babanın tutum ve davranışları, ebeveynlerin göç ederek gelip gelmediği, öğrencinin okul başarısı, evde maruz kaldığı şiddet, şiddete karşı verdiği tepki, ilgilendiği spor dalı öğrencilerin suç işlemesindeki etkilidir.
- Öğrencilerin sınıf tekrarı yapmasının, disipline gitmelerinde etkilidir.
- Disipline sevk edilen öğrenciler arasında erkek öğrenciler daha fazladır.

Güner (2009), yaptığı araştırmada meslek liselerinde görev yapan öğretmenlerin disiplin anlayışları ve disiplin uygulamalarını ortaya koymayı amaçlamıştır. Bu çalışmada; öğrencilerin sınıfta disiplini bozan davranışlarının en çok derslere karşı ilgisiz ve kayıtsız olmak, derse araç ve geresiz girmek, öğretmenden izinsiz konuşmak olduğu; sınıfta disiplini bozan davranışlarının nedenlerinin TV ve internetteki kötü örneklerin çokluğu, öğrencilerin buldukları yaşın ve gelişim özelliklerinin etkisinin olduğu; öğretmenlerin, disiplin problemlerine karşı kullanılan yöntemlerin de çoğunlukla öğrencilerin yaptığı olumlu davranışları övmek, öğrenci ailesi ile iletişim kurmak olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Arslanboğa (2009), karşılaştırmalı araştırmasında Türkiye, Almanya, Fransa ve İngiltere eğitim sistemlerinde okul disiplini konusunda yapılan yasal düzenlemeler, uygulamalar ve yaptırımları tanımlamış ve bu ülkelerin uyguladıkları okul disiplinleri arasındaki yapısal ve işlevsel benzerlikler ve farklılıkları değerlendirmiştir. Bu araştırmaya göre Türkiye’de, öğrencilerin birbirlerine uyguladıkları şaka mahiyetli itışmeler, kavgalar ve kullandıkları kötü sözler ile sınıfta konuşma, derse geç gelme, kılık-kıyafet düzenine uyulmaması ve kavga düzeni bozan davranışlar olarak görölmektedir. Ayrıca araştırmada; bir ülkenin eğitim sistemindeki disiplinin; demokrasi bilincini geliştirmede, ülkenin siyasal yapısı ve yönetimini belirlemede, bireysel hak ve sorumluluklar kazandırmada, iç disiplin ve öz denetimi sağlamada, birlikte ve kurallı yaşama, toplumsal kurallara ve başkalarının haklarına saygılı olma bilinci ve davranışı kazandırmada çok etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çimen (2010), “İlköğretim okulu müdürlerinin disiplin dışı davranışları önlemede gösterdikleri liderlik davranışları” adlı araştırmasında öğretmenlerin, ilköğretim okul müdürlerinin disiplin dışı davranışları önlemede gösterdikleri liderlik davranışlarına ve bu davranışların etkililiğine ilişkin görüşlerini ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmada, Denizli il merkezindeki resmi ilköğretim kurumlarında görev yapan 338 öğretmene, araştırmacı tarafından geliştirilen 48 sorudan oluşan “Okul Müdürlerinin Disiplin Dışı Davranışları Önlemede Gösterdikleri Liderlik Davranışları Ölçeği” veri toplama aracı olarak uygulanmış ve buna göre şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Öğretmenlerin, okul müdürlerinin disiplin dışı davranışları önlemede liderlik davranışlarına ilişkin algıları orta üstü düzeydedir.
- Okul ortamı ve ikliminin geliştirilmesi boyutunda; cinsiyet, öğrenim düzeyi, kademe, branş, daha önce yönetici görevinde bulunup bulunmaması değişkenlerinin, öğretmenlerin okul müdürlerinin disiplin dışı davranışları önlemede gösterdikleri liderlik davranışlarına ilişkin algıları üzerinde anlamlı bir fark oluşturmamaktadır.
- Öğretmenlerin, okul müdürlerinin disiplin dışı davranışları önlemede liderlik davranışlarının etkililiğine ilişkin algıları etkili düzeydedir.
- Öğretmenlerin, okul müdürlerinin disiplin dışı davranışları önlemede gösterdikleri liderlik davranışlarının etkililiğine konusunda; cinsiyet, öğrenim düzeyi, branş, mesleki kıdem, daha önce yönetim görevinde bulunup bulunmaması değişkenlerine göre anlamlı fark yoktur.

I.Yıldırım (2010), yaptığı araştırmada ilköğretim okulunda öğretmenlerin karşılaştıkları sınıf içi disiplin sorunları ile bu sorunları sergileyen öğrencilerin ana baba tutumları arasında anlamlı bir ilişkisinin olup olmadığını ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Amaçlı örneklem yoluyla belirlenen 399 öğrenciye ana baba tutum ölçeği uygulanarak öğrencilerin ana baba tutum puanları ortaya çıkarılmıştır. Daha sonra ana baba tutum puanları öğrenilen bu öğrencilerin sınıf içi disiplin sorunları öğretmenleri tarafından gözlem formuna aktarılmıştır. Öğrencilerin demokratik ana baba tutumu puanı arttıkça sınıf içi disiplin sorunlarının azaldığı, otoriter ana baba tutumu puanı arttıkça sınıf içi disiplin sorunlarının arttığı, ailenin ekonomik durumu iyileştikçe öğrencilerin sınıf içi disiplin sorunlarının azaldığı bilgilerine ulaşılmıştır.

Beydur (2010), çalışmasında Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerinin kullandıkları disiplin türlerini ortaya koymayı amaçlamıştır. Öğretmenlerin sınıf yönetiminde önleyici, destekleyici ve düzeltici disiplin türlerini kullanma durumları arasında görev yaptıkları ortaöğretim türüne, cinsiyetlerine (destekleyici ve düzeltici disiplin türü), yaşlarına, mezun oldukları okul türüne, branşlarına, kıdemlerine göre anlamlı fark olmadığı görülmüştür. Öğretmenlerin sınıf yönetiminde düzeltici disiplin türünü kullanma durumları arasında cinsiyet değişkenine göre anlamlı fark bulunmuştur.

Alkaş (2010), “İlköğretim Öğrencileri Arasındaki İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının İncelenmesi” adlı çalışmasında istenmeyen öğrenci davranışlarını betimlemeyi amaçlamıştır. Bu çalışmada erkek öğrencilerin kız öğrencilere, büyük sınıftaki öğrencilerin küçük sınıftakilere göre daha fazla istenmeyen davranış gösterdiği bulunmuştur. Araştırmada ilköğretim birinci kademe ve ikinci kademe öğrencilerinin bir arada ve ayrı eğitim görmesinin istenmeyen öğrenci davranışlarında anlamlı fark yarattığı ve ikinci kademe ile bir arada eğitim gören birinci kademe öğrencilerinin daha fazla istenmeyen davranış gösterdiği bulunmuştur.

İnce (2011), yaptığı çalışmada sınıfta istenmeyen davranışlara karşı öğretmenlerin disiplin uygulamalarıyla ilgili ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin görüşlerini incelemiştir. 902 öğrencinin katıldığı araştırmanın uygulaması toplam beş devlet, iki özel okuldaki öğrenciler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen ‘Kişisel Bilgiler Formu’ ve ‘Öğrenci Görüşleri Formu’ kullanılmıştır.

Sınıfta istenmeyen davranışlara karşı öğretmenlerin disiplin uygulamalarıyla ilgili ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin görüşleri, cinsiyet, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, ailenin gelir durumu, sınıf mevcudu, akademik başarı, anne mesleği, baba mesleği, okul türü, okulun bulunduğu ilçe değişkenlerine göre incelenmiştir. Araştırmanın bazı bulguları aşağıda verilmiştir.

- Sınıfta istenmeyen davranışlara karşı öğretmenlerin disiplin uygulamalarıyla ilgili öğrenci görüşlerinin, cinsiyete göre belirgin farklılık göstermemektedir.

- Anne ve babaların eğitim seviyesi yükseldikçe, sınıf disiplini ile ilgili olarak öğrencilerin çağdaş disiplin uygulamalarını benimseme oranları da yükselmektedir.
- Ailelerin gelir düzeyi yükseldikçe, sınıf disiplini ile ilgili öğrencilerin, çağdaş disiplin uygulamalarını benimseme oranları yükselmektedir.
- Sınıfta istenmeyen davranışlara karşı öğretmenlerin disiplin uygulamalarıyla ilgili öğrenci görüşlerinin, sınıf mevcuduna göre değişiklikler gösterdiği tespit edilmiştir.
- Akademik başarı yükseldikçe, sınıf disiplini ile ilgili öğrencilerin, çağdaş disiplin uygulamalarını benimseme oranlarının yükseldiği tespit edilmiştir.
- Sınıfta istenmeyen davranışlara karşı öğretmenlerin disiplin uygulamalarıyla ilgili öğrenci görüşlerinin, anne ve baba mesleklerine göre değişiklikler gösterdiği tespit edilmiştir.

Duran (2011), araştırmasında okul yönetimine yansıyan disiplin sorunlarını ve okul yöneticilerinin disiplin sorunlarına yönelik çözüm yaklaşımlarını araştırmıştır. Nitel araştırma türünde gerçekleştirilen araştırmada okul yönetimine yansıyan disiplin sorunları doküman analizi yapılarak; okul müdürlerinin disiplin sorunlarına yönelik çözüm yaklaşımlarına ilişkin verileri toplamak için ise görüşme tekniği yapılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 26 okul müdürü oluşturmaktadır. Araştırma kapsamındaki orta öğretim kurumlarında okul yönetimine en fazla yansıyan disiplin sorunlarının okulda kavga etmek, okulda sigara içmek, öğretmene saygısızlık ve törene katılmamak, dersin akışını ve düzenini bozucu faaliyette bulunmak, okulda olduğu halde özürsüz derse girmemek, okulda tütün ve tütün mamulleri taşımak ve kopya çekmek olduğu tespit edilmiştir. Disiplin sorunları okul türüne göre incelendiğinde, Genel liselerde; okulda kavga etmek, sigara içmek ve dersin akışını ve düzenini bozucu faaliyette bulunmak olduğu görülmektedir. Anadolu ve Fen liselerinde en fazla görülen disiplin sorunlarının; okulda kavga etmek, okul yöneticilerinin verdiği görevi yerine getirmemek, dersin akışını ve düzenini bozucu faaliyette bulunmak, okul kurallarına uymamak, pansiyondan izinsiz ayrılmak, öğretmene uygunsuz söz söylemek kaba ve saygısız davranmak olduğu görülmektedir. Meslek liselerinde ise törene katılmamak, okulda kavga etmek, okulda olduğu halde özürsüz derse girmemek, okulda tütün ve tütün mamulleri taşımak, okulda sigara içmek, öğretmene saygısızlık, kopya çekmek, dersin akışını ve düzenini bozucu faaliyette bulunmak olduğu görülmüştür. Genel liselerde,

Anadolu ve Fen liselerinde okul yönetimine yansıyan disiplin sorunlarında ilk sırayı kavga etmek davranışı aldığı halde, Meslek liselerinde ilk sırayı törene katılmamak davranışının aldığı görülmektedir. Ayrıca dersin akışını ve düzenini bozucu faaliyette bulunma, okulda olduğu halde özürsüz derse girmeme, okulda tütün ve tütün mamulleri taşımak ve kopya çekmek gibi davranışların Meslek liselerinde diğer liselere oranla bariz bir şekilde fazla olduğu görülmektedir. Genel liselerde ve Meslek liselerinde görülen okulda sigara içmek ve öğretmene saygısızlık davranışlarının Anadolu ve Fen liselerine göre fazlalığı dikkat çekmektedir. Orta öğretim kurumlarında okul müdürlerinin okul yönetimine yansıyan disiplin sorunlarını çözmede en çok, öğrenciye pozitif yaklaşım, rehberlik hizmetlerinden destek alma, ceza uygulamalarını etkili kılma, öğrenci velileriyle ilişkileri etkili kılma, çevre unsurlarını etkili kılma, sosyal, kültürel, sportif faaliyetleri etkili kılma yaklaşımlarını benimsedikleri görülmektedir.

M. Başar (2011) araştırmasında, öğrenme-öğretme sürecinde örtük programın sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarını nasıl etkilediğini ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Araştırmada nitel durum çalışmasına yer verilmiş veri çeşitlemesi yapabilmek için kamera ile gözlem yapılan sınıflar, öğretmen görüşme, öğrenci görüşme ve amaçlı örneklem görüşmesi farklı veri olarak kullanılmıştır. Çalışma grubunu Uşak il merkezinden üç, bir ilçe ve bir köy ilköğretim okulu ile bu okullarda görev yapan 30 öğretmen ile 50 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada sınıf öğretmenlerinin iletişime yönelik sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarını yönetmede yetersiz kaldıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Sınıf öğretmenleri, şiddete ve sınıf arkadaşlarına yönelik sınıf içi istenmeyen davranışları fark ederken, kaygıdan kaynaklanan davranışları fak etmemektedirler. Öğretmenler kendilerine yönelik istenmeyen öğrenci davranışlarını ve iletişime yönelik sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarını da önemsememektedirler. Sınıf öğretmenleri sınıf içi istenmeyen davranışları yönetmede uyarı ve görmezden gelme yaklaşımını daha çok tercih etmektedirler. Ceza verme yöntemini pek kullanmamaktadırlar. Sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimiyle ilgili karar alma ve kural belirlemede en çok yarı demokratik bir tutum içinde oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin oluşan şartlara göre yöntem belirlediği sonucuna ulaşılmıştır. Sınıf öğretmenleri sınıflarında ortaya çıkan sınıf içi istenmeyen davranışları yönetebilmek için onarıcı yaklaşımı tercih ederken, kullanılan yöntemleri belirleyen en önemli faktör yine

okulun çevresi olmuştur. Sınıf içi istenmeyen davranışları yönetmek için öğretmenler en çok profesyonel yardımı tercih etmektedir. Öğrencilere göre sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarının en önemli nedeni can sıkıntısıdır. Öğrenciler canları sıkıldığında en çok yanındaki arkadaşıyla sohbet etmektedir.

Hanhan (2012), araştırmasında öğrenciler arasında disiplin kuruluna sevk edilmeyi gerektirecek düzeydeki şiddet ve zorbalık içeren davranış sorunlarını çözmek için Onarıcı Disiplin Modelini Türk Eğitim Sistemi'ne uyarlamayı amaçlamış ve bu modelin etkililiğini incelemiştir. Araştırmada elde edilen bulgular şunlardır:

- Genel ve meslek liselerinin 9., 10., 11. ve 12. sınıflarında eğitim gören kız öğrencilerin hem zorba olma hem de kurban olma eğilimleri erkeklere göre daha fazladır
- Sınıf düzeyinin yükselmesiyle birlikte kurban olma davranışları azalmaktadır
- Öğrencilerin başarı algısının düşmesiyle sözel kurban olma eğilimleri, başarı algısının yükselmesiyle birlikte ise fiziksel ve sözel zorba olma eğilimleri artmaktadır.
- Sorunun daha çok büyümesinden korktukları için kız ve erkek öğrenciler maruz kaldıkları şiddeti hiç kimseye paylaşmamayı tercih etmektedir.
- Okuldaki şiddetin kaynağına ilişkin öğrenciler; ilgi çekme, diğer öğrencilere üstünlük sağlama isteği, kız-erkek arkadaş konusu, popüler olma isteği, ani öfke patlaması, içinde bulunduğu gruba uymak, kıskançlık duyguları yüzünden ve sorunun çözümü için başka bir yol bilememeleri olarak düşünmektedirler.
- Disiplin cezası lise öğrencilerinin zorbaca davranışlarını azaltmada olumlu yönde etkiye sahiptir.
- Okul ortamında öğrenciler arasında yaşanan ve disiplin kuruluna sevk edilmeyi gerektirecek düzeydeki toplam 31 farklı zorbalık veya şiddet içerikli sorunun tamamı “Onarıcı Uygulamalar” yoluyla kalıcı ve yapıcı bir şekilde çözümlenmiştir.

Malak (2012), öğretmenlerin kişilik özellikleri ile sınıf içinde kullandıkları disiplin yöntemleri arasındaki ilişki konulu araştırmada, anaokulu ve ilköğretim okullarında çalışan sınıf ve branş öğretmenlerinin sınıf içinde uyguladıkları disiplin yöntemlerinin; cinsiyet, medeni durum, çocuk sayısı, çalışma yılı, öğrenci sayısı ve görev

yaptıkları okul türüne bağlı bir farklılaşma olup olmadığını belirlemek, ayrıca uyguladıkları sınıf içi disiplin yöntemleri ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırma bulgularına göre; Öğretmenlerin; dışa dönük olma ile psikolojik ödül ve maddi ödül kullanma arasında pozitif yönde; yalan ile psikolojik ceza, sosyal ceza ve fiziksel ceza arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğretmenlerin uyguladıkları sınıf içi disiplin yöntemlerinin, kişilik özellikleri ile ilişkili olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Öz (2012), ilköğretim okullarının ikinci kademesinde (6.,7. ve 8. sınıflarda) gözlenen disiplin problemleri ve baş etmede kullanılan stratejiler ile ilgili öğretmen, öğrenci ve velilerin görüşlerini belirlemeye yönelik nicel ve nitel yöntemlerin birlikte kullanıldığı tarama modelinde betimsel bir çalışma yapmıştır. Araştırma verileri “Disiplin Problemlerini Değerlendirme Anketi (DPDA)” uygulanarak ve öğretmen, öğrenci ve velilerle yapılan görüşmelerle iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda:

- Öğretmenlere göre disiplin problemleri; gürültü yapmak, arkadaşlarına saygısızlık etmek, eşyalara zarar vermek, ders dışı şeylerle ilgilenmek, dersle ilgisiz konularda sürekli konuşmak, izin almadan konuşmak ve arkadaşlarını rahatsız etmektir.
- Öğrencilere göre disiplin problemleri; arkadaşlarına saygısızlık etmek, gürültü yapmak, eşyalara zarar vermek, hırsızlık yapmak, iftira atmak, başkalarının eşyalarına zorla el koymak, öğretmene saygısızlık yapmak, öğretmen masasına bir şeyler atmak, sınıfı kirletmek, arkadaşlarını rahatsız etmektir.
- Öğretmenler; izin almadan konuşmak, şikâyet etmek, sınıfı kirletmek, derse karşı ilgisizlik, arkadaşlarına saygısızlık etmek, ödevlerini yapmamak, teneffüste sınıf dışına çıkmamak davranışlarıyla daha sık karşılaştıklarını ifade etmişlerdir.
- Öğrenciler de izin almadan konuşma, gürültü yapma, dersle ilgisi olmayan konularda sürekli konuşma, komiklik yapma, ders dışı şeylerle ilgilenme ve öğretmene karşı gelmek davranışlarının diğer davranışlara göre daha sık gerçekleştiğini belirtmişlerdir.
- Veliler ilköğretim ikinci kademedeki öğrencilerde öğretmene ve arkadaşlarına saygısızlık, saldırgan davranışlar, argo ve küfürlü konuşmalarının çok sık olduğu görüşündedirler.

- Çete kurma- çete üyesi olma, hırsızlık yapma, kumar oynama ve okula-sınıfa kesici, delici vb. alet getirme davranışları öğretmenlerin en ciddi buldukları disiplin problemidir.
- Hırsızlık yapma, sigara içme, okula -sınıfa kesici, delici vb. alet getirme, başkalarının eşyalarına zorla el koymak, kumar ya da benzeri oyunlar oynamak davranışları öğrencilerin en ciddi algıladıkları disiplin problemleridir.
- Velilerin en ciddi buldukları disiplin problemi ise öğretmene saygısızlık olmuştur.
- Disiplin problemlerinin nedenleri öğretmenlere göre; aile, arkadaş çevresi, toplumsal ve kültürel yapıdaki değişim ve kitle iletişim araçları olarak kabul edilirken; öğrenciler, arkadaş çevresini ve veliler ise aile, öğrenci ve arkadaş çevresinin yanı sıra öğretmen ve okul çevresinin özelliklerini öne çıkarmışlardır.
- Alt sosyo-ekonomik çevrede görev yapan öğretmenler disiplin problemlerinin daha sık gözlemlendiğini belirtmişlerdir.

Aygün (2013), Anadolu liselerinde görev yapan öğretmenlerin karşılaştıkları disiplin problemleri ve bunlarla baş etme yollarının belirlenmesi ile ilgili tarama modelindeki çalışmasında bu problemin kaynağını belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre ulaşılan sonuçlardan bu çalışma ile ilgili olanları aşağıda verilmiştir:

- Öğrenciden kaynaklanan disiplin problemleri; öğrencinin agresif davranışları, öğrencinin ilgisizliği, yaşadığı duygusal olaylar, öğrencinin fiziksel özelliklerinin (sakat, güçlü, sportif vb.) olumsuz etkisi, arkadaş çevresinin olmaması,
- Veliden kaynaklanan disiplin problemleri; ailenin yaşadığı çeşitli kötü olaylar (yangın, deprem, ölüm, trafik kazası vb.), ailenin okulu belli saatler içinde öğrencinin bulunduğu, barındığı bir yer olarak görmesi, öğrencilerin ailevi problemlerini okula taşımaları, parçalanmış ailelerinin çocukları, velilerin öğrenciye karşı ilgisizliği, ailenin kültür düzeyinin yüksekliği, velinin ekonomik durumunun kötü olması,
- Öğretmeden kaynaklanan disiplin problemleri; derse yeterince hazırlanmamak, öğretme becerisinin yetersiz olması, öğrencilere karşı saldırgan tutumlar sergilemek, öğrencilere yeterince ilgi göstermemek, öğretim materyallerini kullanmada yetersizlik, öğrenci ihtiyaçlarına uygun tepki

vermemek, kişisel anlayıştan yoksunluk, öğrencileri birbiriyle kıyaslamak, öğrencilerle iletişim kuramamak, öğretmenin dersi öğrencinin seviyesine göre anlatamaması, öğrenciler arasında ayırım yapmak ve öğretmenin o yıl öğrencinin dersine girmemesi,

- Yöneticiden kaynaklanan disiplin problemleri; yönetim kadrosunun boş vermişlik hali, okul müdürünün disiplin olaylarını önemsememesi, okul müdürünün yöneticilik becerilerinin yetersizliği, olarak belirlenmiştir.

Akpınar ve Özdaş (2013), ortaöğretim öğrencilerinin işlemiş oldukları disiplin suçlarını sınıf düzeyi değişkenine göre incelemiştir. Araştırmada dersin veya sınavın akışını bozma, dersi boykot etme; evrak tahrifatı ve evrakta sahtecilik yapma, yaralayıcı alet bulundurma, kılık kıyafet kurallarına uymama ve örgütsel suçlar şeklinde ifade edilen disiplin suçlarının en fazla 11. sınıf öğrencileri tarafından işlendiği görülmektedir. 9. sınıf öğrencileri ise sigara içme veya bulundurma, kopya çekme ve okul kurallarına uymama davranışlarını daha fazla sergilemektedir. Araştırmada ayrıca, 9. ve 11. sınıf öğrencilerinin, 10. sınıf öğrencilerine göre daha fazla disiplin suçu işledikleri ve ceza aldıkları ifade edilmektedir.

Gümüş'ün (2013), çalışmasında liselerde disiplin cezasına konu olan davranışların zaman, okul türü, cinsiyet ve sınıf değişkenlerine göre ne tür değişimler geçirdiğini disiplin arşivine yansıyan davranışlardan hareketle, lise gençliğinin değer tutumları ele alınmıştır. Okulların disiplin kurulu karar defterlerinden hareketle 1980-2010 yılları arasında disiplin cezasına konu olan davranışlar incelenmiştir. Disiplin kurulu karar defterlerine yansımaya davranışları tespit etmek için de yöneticiler ve rehber öğretmenlerle derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Araştırma sonucunda; disiplin arşivine yansıyan ceza gerektirecek davranışlarda zaman içerisinde değişmeler olduğu ortaya çıkmıştır. Bu değişmeler öğrenci-öğretmen, öğrenci-idare, öğretmen-veli ilişkisinde açıkça görülürken, öğrencilerin kullandıkları dilde ve davranışlarda da kendini göstermiştir. Ortaya çıkan bu durumun öğrencilerde görülen değer değişimleri ile alakalı olduğu tespit edilmiştir.

Demir (2013), çalışmasında ortaokullarda öğrencilerin sınıf içindeki disiplinsiz davranışlarını ve bu disiplinsiz davranışların sebeplerinin neler olduğuna ilişkin öğretmen görüşlerini araştırmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre ortaokullarda sınıf içinde en sık karşılaşılan disiplinsiz davranışlar, izin istemeden konuşmak, verilen

ödevleri yapmamak ve kavga etmek olarak tespit edilmiştir. Öğretmen görüşlerine göre öğretmenlerin sınıf içinde karşılaştıkları disiplinsiz davranışların ilk üç nedeni, ailelerin çocuklarının eğitimine olan ilgisizliği, televizyon ve diğer kitle iletişim araçlarında sergilenen şiddet olaylarının etkisi, ailelerin çocuklarına karşı olumsuz tutum ve davranışlar olarak bulunmuştur.

Güzel (2014), araştırmasında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin (DKAB) disiplini bozan öğrenci davranışlarına karşı tutumlarını belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmacı tarafından geliştirilen ve 66 sorudan oluşan anket formu aracılığıyla, DKAB öğretmenlerinin; sınıfta karşılaştıkları disiplin problemleri, bu problemlerin nedenleri ve disiplin problemlerine karşı tutumlarına ilişkin görüşleri alınmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir.

- DKAB öğretmenlerinin en sık karşılaştıkları disiplini bozan öğrenci davranışları; izin istemeden konuşmak, gevezelik, verilen ödevleri yapmamak, yalan söylemek ve ders esnasında ders dışı şeylerle ilgilenmektir.
- DKAB öğretmenleri, disiplini bozan öğrenci davranışlarının en önemli nedenlerinin; ailelerin çocuklarının eğitimine olan ilgisizliği, İlköğretim Kurumları Yönetmeliğindeki cezaların caydırıcı olmaması, öğretmenlik mesleğine saygının azalmış olması, aile içi problemler ve televizyonda sergilenen şiddet olayları, olduğunu düşünmektedir.

Öz ve Sadık'ın (2015) ortaokul öğretmenleri ve öğrencilerinin disiplin problemleri ve baş etme stratejileriyle ilgili görüş ve beklentilerini ortaya koymayı amaçlayan araştırmasında şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Öğretmen ve öğrenciler disiplin problemleri hakkında çoğunlukla benzer bir tutuma sahiptir.
- Sınıflarda en sık gözlenen disiplin problemlerinin çoğunlukla akademik içerikli olduğu saptanmıştır
- Disiplin problemlerinin sınıfta gözlenme sıklığı ve ciddilik düzeyi açısından öğrenciler genel olarak öğretmenlerinden daha pozitif düşünmektedir.
- Öğretmenlere göre disiplin problemleri aile, arkadaş çevresi, toplumsal yapı, medya ve öğrenci özellikleri; öğrencilere göre kendileri ve arkadaş çevresinden kaynaklanmaktadır.

- Öğretmenler disiplin sağlamaya yönelik davranışlarını pozitif ve iletişime dayalı olarak tanımlarken, öğrenciler ise öğretmenlerini baskıcı ve müdahaleci olarak algılamaktadırlar.

Tunç, Yıldız ve Doğan (2015), meslek liselerinde yürüttüğü araştırmada yaşanan öğrenci kaynaklı disiplin sorunlarının neler olduğunu, bunların nedenlerini ve çözümü konusunda nelerin yapılabileceğini, öğretmen görüşlerine dayalı olarak belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışma grubunu, Mersin ili merkez ilçelerdeki meslek liselerinde görev yapan 269 öğretmenin oluşturduğu araştırmada şu sonuçlar elde edilmiştir:

- Meslek lisesi öğretmenlerine göre, dersi dinlememe, derste izinsiz konuşma ve derslere ilgisizlik öncelikli disiplin sorunlarıdır.
- Disiplini bozan davranışların nedenleri olarak, TV ve internetteki olumsuz örnekler, öğrencilerin gelişim özellikleri ve aile içi problemler gösterilmiştir.
- Öğretmenler disiplin problemlerini çözmek amacıyla genellikle, öğrenci aileleriyle iletişim kurmakta, öğrencilerin olumlu davranışlarını teşvik etmekte ve öğrencilerin sosyal faaliyetlere katılımını desteklemekte ve rehberlik servisinden yardım almaktadırlar.
- Öğretmenlerin az başvurdukları yöntemler; ceza verme, okul yöneticisinden yardım isteme, öğrencilerin ders aralarını kullanmalarını engellemedir.
- Öğretmenlerin cinsiyet, öğretmenlik alanı ve kıdem değişkenleri görüşler üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmamaktadır. Öğretmenlerin okuldaki görev süresi ve disiplin kurulunda görev alma değişkenlerine göre görüşler anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

Yurt Dışında Yapılmış Çalışmalar

Barrick (1981), araştırmasında ortaokullarda öğrenci disiplin problemlerinin nedenleri ve çözümüne ilişkin öğrenci, veli, öğretmen ve okul müdürlerinin algılarını ortaya koymayı amaçlamıştır. Tennessee'de devlet okullarından rastlantısal olarak seçilen deneklere araştırmacı tarafından yapılandırılmış 41 maddelik bir anketle görüşleri sorulmuştur. Bu maddelerin 23'ü disiplin problemlerinin nedenleri, 18'i ise bu

problemlere ilişkin çözümleri içermektedir. Araştırma bulgularına göre evdeki disiplinin eksikliği okuldaki disiplin problemlerinin bir numaralı neden olarak bulunmuştur.

Hill (1993) çalışmasında, Amerika'nın Kuzey Caroline eyaletindeki küçük, kentsel kesimlerdeki liselerde yaşanan disiplin problemlerini öğretmen ve velilerin görüşlerine göre ortaya koymayı amaçlamıştır. Bu amaçla öğrencilerin istenmeyen davranışlarına etki eden belirli etmenleri ve bu davranışlardan ciddi nitelikteki eylemlere yönelik öğretmen ve velilerin görüşlerini karşılaştırmıştır. Buna göre okul içi uzaklaştırma, kısa süreli okuldan uzaklaştırma ve okuldan atılma cezalarını gerektirecek davranışlar; kavga, saldırı, tehdit, vandalizm, silah taşıma, uyuşturucu ilaçların taşınma, kullanılması, satılması ve taşınması olarak belirlenmiştir. Bu araştırmada elde edilen bulgular aşağıdaki gibidir:

- Öğrenci ve öğretmen görüşleri ciddi istenmeyen davranışlar konusunda farklılık göstermemektedir.
- Her iki grup da öğrencideki öz disiplin yetersizliğinin disiplin probleminin önemli bir nedeni olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenlere göre; disiplin sürecinde veli desteğinin olmaması ve evlenmemiş ya da boşanmış anne veya babalar istenmeyen davranışlara yol açmaktadır.
- Ciddi düzeyde istenmeyen davranış sergileyen öğrencilerin uygun şekilde cezalandırılmasıyla ilgili olarak veli ve öğretmenlerin görüşleri arasında farklılık bulunmamaktadır. Sadece kavga konusunda veliler okul içi uzaklaştırma cezasının, öğretmenler de okuldan kısa süreli uzaklaştırma cezasının gerekli olduğunu düşünmektedir.
- Öğretmenler ve veliler, ciddi nitelikteki istenmeyen davranışlarla ilgili olarak okul yöneticilerinin polisi bilgilendirmesi gerektiği konusunda hemfikirdirler. Sadece kavga olaylarında öğretmenlerin büyük çoğunluğu polisin dahil edilmesi gerektiğini düşünürken, veliler %80 oranında bu görüşe katılmaktadır.
- Okul disiplinini sağlama konusundaki öğretmen ve veli görüşleri benzerlik göstermektedir. Bu konu ile ilgili öneriler; sıkı disiplin politikaları ve ceza, ailenin daha fazla katılımı, cezalarda tutarlılık, kronik düzeyde suçluların okuldan atılması, polisin olaylara dahil edilmesi, disiplin suçu işleyenler için alternatif sınıf ya da okullar ve okullarda dua/İncil gibi konuların yeniden düzenlenmesi.

Masciarelli (1998), ortaokul 7. Sınıf öğrencilerinin disiplini nasıl algıladıkları ve okuldaki davranışlarını hangi sebeplere bağladıklarını araştırmıştır. Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden görüşme yöntemi tercih edilmiş, ABD'nin Colorado eyaletinde geniş bir sosyo-ekonomik çevreye hitap eden bir ortaokuldan cinsiyet, etnik köken ve matematik derslerine göre orantılı bir şekilde seçilmiş 26 erkek 25 kız öğrenci ile yürütülmüştür. Öğrenci davranışı konusunda açık uçlu ve dolaylı görüşme soruları araştırmaya temel oluşturulmuştur.

Öğrenciler disiplinin anlamı ile ilgili çeşitli konuları dile getirmişlerdir. Öğrencilere göre, disiplin öz-yönetim, kendini yönetme için bir araç ve çoğunlukla da istenmeyen davranışın bir sonucu ya da bu davranışlarla ilgili kurallar olarak ifade edilmektedir. Öğrencilerin okuldaki davranışlarına ilişkin faktörler iç veya dış kaynaklı olarak kodlanmıştır. İç faktörler beş kategoriye ayrılmıştır: dikkat, kişisel kontrol, kişisel kimlik, aile değerleri ve öğrenme ihtiyaçları. Dış faktörler ise, evdeki durumlardan kaçınma, okuldaki durumlardan sonuçlarından kaçınma, okulda tanınma, fark edilme, evde tanınma fark edilmeyi elde etme, yasal sonuçlardan kaçınma olarak belirlenmiştir.

Tucker (1998), nitel yöntemler kullanarak iki genel lisede yürüttüğü araştırmasında lise öğrencilerinin, velilerinin, öğretmenlerin ve yöneticilerin istenmeyen davranışların nedenlerine ilişkin algılarını ortaya koymayı amaçlamıştır. Bu amaçla 1995-1996 eğitim-öğretim yılında iki lisede öğrencilerin ne tür istenmeyen davranışlar sergiledikleri ve cezalandırıldıkları ve bunların nedenleri ile ilgili paydaşların algılarını belirlemek amacıyla odak grup görüşmeleri yapıp katılımcı öğrencilerin öğrenci davranışlarına ilişkin arşiv kayıtları incelenmiştir. Öğrenci davranışları sırayla şu kategorilere ayrılmıştır; öğretmene saygısızlık, devamsızlık, argo sözcükler kullanma, alkol, uyuşturucu madde kullanımı, şiddet ve diğer istenmeyen davranışlar. Erkek öğrenciler kızlara oranla alkol/uyuşturucu madde dışındaki kategorilerde üç kat daha fazla okuldan uzaklaştırılmıştır. Huzuru bozan öğrencilerin yüksek oranlarda devamsızlık yaptığı bulunmuştur. Araştırma sonuçlarına göre, uyumsuz ve uyumlu öğrenciler ve velileri bu huzuru bozan davranışlar konusunda öğretmenleri suçlamaktadırlar. Bu davranışlara, uygulanan politikaların katkı sağladığı düşünülürken, öğretmenin öğrencilere saygısı, onları anlaması, etkisiz öğretim stratejileri ve sınıf yönetiminin bu davranışlara en çok neden olan etmenler olduğu saptanmıştır. Diğer yandan, öğretmenler ve yöneticiler de çocuğun yaşadığı aile ortamını suçlarken, öğretmenin rolünün bu

konuda olmadığı görüşünü paylaşmışlardır. İstenmeyen davranışların nedenleriyle ilgili paydaşlar arasında bir fikir birliği olmadığı anlaşılmıştır.

Farmer'ın (1999) disiplin uygulamaları ve okul güvenliğine ilişkin algılarını araştırdığı çalışmanın verileri, 1988 yılında yürütülen 4044 sekizinci sınıf öğrencisinin örneklemini oluşturduğu ulusal eğitim araştırmasından elde edilmiştir. Araştırmanın amacı, sıfır tolerans disiplin politikalarının, okul ikliminin, veli ve öğretmenlerin disiplinsel iklime ilişkin algılarının okulun disiplin iklimi ile ilgili öğrenci algılarına katkısını araştırmaktır. Araştırmada ayrıca okulun konumunun (merkez, varoş mahalle) ve türünün (resmi-özel) okul iklimi, okul disiplini algıları ve disiplin uygulamaları ilişkili olup olmadığı araştırılmıştır.

Araştırmada özel okulların daha sert disiplin politikaları olduğu ve öğretmenlerin disiplin konusunda daha az öğrencilerin ise daha fazla kaygısı olduğu, okul yöneticileri ve velilerin daha olumlu algılara sahip olduğu ve devlet okullarında ise daha büyük disiplin problemleri ve kaygılar olduğu anlaşılmıştır.

Ashford (2001), okullarda algılanan ve gerçekte yaşanan disiplin problemleri ile ilgili yaptığı araştırmada en yaygın disiplin problemlerinin şiddet içeren ya da içermeyen davranışlar olup olmadığını belirlemeyi amaçlamıştır. Gerçek durumun anlaşılması amacıyla öncelikle olaylarla ilgili belge ve raporlar incelenmiş daha sonra öğretmen ve öğrencilere uygulanan anketle algılanan durum saptanmaya çalışılmıştır. Araştırma sonucunda, gerçekte olan ve algılanan problemlerin çoğunlukla şiddet içermeyen davranışlar olduğu anlaşılmıştır. Bununla birlikte, araştırmanın yapıldığı bölgede sekiz şiddet içerikli davranışla da karşılaşıldığı bildirilmiştir. Bunlar; öğrenciye karşı saldırgan davranış, personele karşı saldırgan davranış, kavga etme, vandalizm, öğrenciye saldırı, personele saldırı, cinsel içerikli suçlar, silah taşımadır. Bu davranışlar şiddet içermeyen davranışlara oranla çok düşük sıklıktadır.

Royal (2003), lise öğrencilerinde cinsiyet ve sınıf değişkenine göre okul içi uzaklaştırma ve okuldan kısa süreli uzaklaştırma cezaları ile sonuçlanan disiplin problemlerini araştırmıştır. Araştırmada akranlarına göre daha rahatsız edici, tehditkâr ve saldırgan öğrencilerin genellikle okulun normal eğitim alanlarından uzaklaştırıldığı ifade edilmektedir. Okuldaki öğrenci disiplin problemlerini ortaya koymayı amaçlayan bu araştırmada sınıf ve cinsiyet değişkenine göre yapılan karşılaştırmalarda, öğrencilerin

cinsiyet temelli ve yaşa göre gelişimsel dönemlerle ilgili kural ihlalleri saptanmıştır. Sınıf düzeyi değişkenine göre kurallara uymama anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir. Cinsiyet değişkenine göre erkekler kızlardan üç kat fazla uzaklaştırma almışlardır.

Green'in (2006), nitel ve nicel araştırma yöntemlerine başvurarak yaptığı araştırmada ilk ve orta öğretim kurumlarında uygulanan disiplin politikalarının etkililiğine ilişkin öğretmen ve yönetici algılarını belirlemeyi amaçlanmıştır. Bu araştırmaya göre, öğretmen ve yöneticiler öğrenci davranışlarını kontrol etmede disiplin politikalarının etkili olduğu ve şiddetin ciddi bir sorun olmadığı görüşündedirler. Bu araştırmada elde edilen diğer bulgulara göre; yaptırım gerektiren akran zorbalığı, kavga etme ve barbarlık eylemleri ciddi sorun niteliğindedir. Uyuşturucu, silah ve çeteler yoğun bir tehdit olarak görülmemektedir. Okul sonrası programlar dahil öğrenci merkezli önleme stratejileri koridorlarda nöbetçi öğretmenler gibi yönetim stratejileri kadar etkilidir. Okul içi uzaklaştırma, okuldan uzaklaştırma veya atılmaya göre daha fazla desteklenmektedir. Bu araştırmada, ulusal suç ve güvenlik istatistikleri verilerine göre disiplin yaptırımını gerektiren öğrenci şiddeti ve davranışlarının düzeyinin devlet okullarının altında olduğu görülmüştür.

Wilson'ın (2006), güvenli, disiplinli ve düzenli bir okul ortamı sağlamanın eğitimciler için her zaman önemli bir sorun olduğunu vurguladığı, betimsel veri analizi metotlarını kullanarak yaptığı nitel araştırmasında 2005-2006 eğitim-öğretim yılında, Amerika'da bir resmi ortaokuldaki disiplin kayıtları incelenmiştir. Bu kayıtlar hali hazırda 21 farklı problem davranış başlığını içermektedir; argo ifadeler, kavga etme, saygısızlık, yalan söyleme, zorbalık, başkalarını rahatsız etme, okula geç gelme, okuldan kaçma, eşyalara zarar verme, hırsızlık, kılık kıyafet kurallarına uymama, sigara kullanımı, alkol kullanma, vandallık, bomba tehdidi/alarmı, kundaklama, silah taşıma, kullanma, diğer davranışlar, uyuşturucu madde kullanımı. Okuldaki resmi kayıtlara göre erkek ve kız öğrenci oranları eşit olmasına karşın 330'u erkekler, 62'si kızlar tarafından olmak üzere toplam 392 disiplin olayı (n=157) kaydı bulunmaktadır. Bu kayıtlardan 97'si altıncı sınıf, 150'si yedinci sınıf ve 145'i sekizinci sınıflara aittir. Okul dönemi içinde yaşanan olaylar, rahatsız etmeyi içeren küçük sayılabilecek davranışlardan, yasaların aşırı ihlaline kadar çeşitlilik göstermektedir. Yapılan analizler sonucunda mevcut disiplin verileri, okul disiplini için anlamlı ve uygun ölçütler oluşturmaya yönelik atılması gereken adımları ortaya koymaktadır.

Araştırma sonuçlarına göre, okullarda disiplin olaylarına ilişkin kayıtlar okul içindeki disipline ilişkin durumu, öğrenci davranışları ve disiplin sürecini derinlemesine anlamaya yardımcı olmaktadır.

Warren (2007), dört Amerikan eyaletinde rapor edilen öğrenci disiplini olayları ile öğrenci başarımı arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Bu amaçla bu eyaletlerdeki okullar benzer özelliklerine göre beş farklı küme oluşturacak şekilde hiyerarşik olarak gruplandırılmıştır. Bir veri matrixi oluşturularak huzuru bozan davranışlardan, silah taşıma, madde kullanımı ve şiddet, ücretsiz ya da indirimli yemekten faydalanan öğrenciler ve ırk ve etnik farklılıklar içeren okullar şeklinde gruplar oluşturulmuştur. Araştırma bulgularına göre öğrenci disiplini ile ilgili olaylar ve öğrenci başarımı arasında ilişki olduğu saptanmıştır. Okul iklimi ile öğrenci başarımı arasında da ilişki olduğu saptanmıştır. Okulda olumsuz etkenlerin varlığı öğrencinin başarımını da etkilemektedir.

Mestry ve Moloi ve Mahomed (2007), okul yönetici ve öğretmenlerin okullarda disiplini yönetmede sıfır tolerans yaklaşımı ile ilgili görüşlerini ortaya koymayı amaçlamıştır. Çoklu odak grup görüşmeleri yoluyla yürütülen araştırmada katılımcılar altı merkez okulundan seçilmiştir. Elde edilen bulgular katılımcıların disiplin problemlerinin günlük okul yaşamını etkilemesi konusunda son derece endişeli olduklarını göstermektedir. Katılımcılar yasaların demokratik ilkelerine uyduklarını ve düzenin bedensel cezayla sağlandığı zamanların geçmişte kaldığını belirtmektedirler.

Jacoby'nin (2008), ortaokullarda yaptığı çalışmada disipline proaktif okul çaplı yaklaşımın, Davranışlara Müdahale Destek Ekibinin (The Behavior Intervention Support Team - BIST) okuma anlamada akademik performans ve sınıf davranışları üzerindeki etkililiğini belirlemek amaçlanmıştır. Katılımcıları dört farklı ortaokulun altıncı sınıf öğrencilerinden oluşan araştırmada veriler ayrıca uzaklaştırma ile sonuçlanan olaylar gibi disipline ilişkin okuldaki kayıtlardan elde edilmiştir. Okul disiplin kayıtlarındaki verilerin incelenmesi sonucunda davranış destek müdahale ekibinin uygulanmasının disiplin olaylarını azaltmada etkili olduğu anlaşılmıştır. Sınıf ya da okuldan uzaklaştırma olaylarının sayısı bu sınıf yönetimi programından olumlu bir şekilde etkilenmiştir.

Crowder (2008), öğrencilerin okulda neden istenmeyen davranışlar sergilediklerini araştırmıştır. Araştırmanın verileri odak grup görüşmesi yoluyla 99 ilkokul öğrencisine sorulan beş soru ile elde edilmiştir. Araştırma bulgularına göre

çocuklar okula sinirli ya da üzgün geldiklerinde ya da evde olumsuz bir ortamları olduğunda istenmeyen davranışlar sergilemektedir. Öğrenciler somut bir ödül alacaklarına inandıkları zaman, akademik olarak başarılı olduklarında, okulda ve evde beladan kaçmak için olumlu davranışlar sergilemektedir. Kişisel nedenlerden dolayı erkekler kızlardan daha fazla istenmeyen davranış sergilemektedir.

Nouffer (2011), disiplin teknikleri ile ilgili olarak yaptığı durum çalışmasında, okul genelinde olumlu ve ilişkiye dayalı disiplin stratejilerini ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmanın verileri, ilişkiye dayalı disiplin stratejilerinin öğrenci davranışlarını nasıl etkilediğini belirlemek için nitel analizler kullanılarak incelenmiştir. Araştırma sonucunda olumlu, güvene dayalı ilişkiler kurmanın sınıftaki aksaklıkların sayısını azalttığı ve ilişki disiplin, sınıftaki aksaklıklar azaldığında öğrenmeyi kolaylaştıran bir okul ortamının gelişiminden dolayı, hem eğitimcilerin hem de öğrencilerin fayda sağlayacağı olumlu bir sosyal değişime neden olabileceği ifade edilmektedir. Bu araştırmanın diğer bir sonucu da, ilişkiye dayalı disiplinin pozitif okul kültürünün önemli bir unsuru olduğudur.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklem, araştırmada kullanılan veri toplama araçları, verilerin toplanması ve toplanan verilerin analizinde kullanılan istatistiksel çözümleme tekniklerine yer verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Araştırmaların temel amacı, bilimin amaç ve işlevlerine paralel olarak var olan bir problemin çözümü için gerekli bilgiyi üretmek ya da uygulamayı geliştirmek (Karasar, 2003; 23), bilimsel süreçlerin uygulanmasıyla sorulara cevap aramak ve gerçeğe ulaşmaktır. Bununla birlikte; her araştırmanın bir olgu hakkında bilgi edinmek, yeni bakış açıları kazanmak belli bir birey, durum ya da grubun özelliklerini tam olarak resmetmek gibi kendine özgü amaçları vardır (Kothari, 2004: 2).

Araştırmalar, yapıldıkları çevreye göre veya araştırma ortamına göre saha ve laboratuvar araştırmaları; düzeylerine göre kuramsal ve uygulama araştırmaları; yöntemine ve zamanına göre tarihî, betimsel ve deneysel araştırmalar olarak adlandırılabilir (Kaptan, 1998: 45).

Bu araştırma, öncelikli olarak öğretmen ve öğrencilerin okullardaki disiplin sorunlarına ve nedenlerine ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçladığından tarama modeline dayalı betimsel bir çalışmadır. Betimsel araştırmalarda temel amaç olayları, olguları ve çeşitli durumları olduğu gibi sunmaktır. Tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu olduğu gibi betimlemeyi amaçlayan araştırma modelidir. Araştırmadaki konu, olay, birey ya da nesne kendi koşulları içinde olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Arlı ve Nazik, 2003:5; Karasar, 2003: 77). Bu

araştırmalarda, araştırmacının değişkenler üzerinde bir etkisi olmaz, sadece var olan durum sunulur (Kothari 2004: 3). Araştırmanın uygulandığı grup veya örneğin belirli özelliklerini ortaya koyan yöntemlere başvurularak betimlemeler yapılır (Arıkan, 2000: 26). Araştırma probleminin özellikleri ve oluş sıklığı belirlenmeye, problem üzerinde etkili olan değişkenleri ve bu değişkenlerin önem derecelerini ortaya çıkarılmasına ve değişkenler arası ilişki belirlenmeye çalışılır (İslamoğlu, 2002: 34). Bu araştırmada öğretmenlerin ve öğrencilerin disiplin problemlerine ve nedenlerine ilişkin görüşlerinin cinsiyet, kıdem, okul türü, okulların bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik düzeyi değişkenlerine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesinde *nedensel karşılaştırmalı desen* kullanılmıştır. Nedensel karşılaştırmalı desende bireyler ya da gruplar arasındaki farklılıkların nedenleri ve sonuçları belirlenir (Fraenkel, Wallen ve Hyun, 2012: 366).

Araştırma, Malatya il merkezindeki resmi ortaokul ve liselerde yaşanan disiplin problemleri ve bunların nedenleri ile ilgili varolan durumu tam olarak tanımlama amacı benimsendiğinden dolayı tarama modelindedir. Araştırma kapsamında ele alınan okullarda disiplin problemlerini ve bunların nedenlerini saptamak üzere nitel ve nicel araştırma yöntemlerine başvurulmuştur. Bu yönüyle araştırmada, veri toplama tekniği olarak hem nicel hem nitel boyutları içeren *karma yöntem* kullanılmıştır (Fraenkel, Wallen ve Hyun, 2012: 557).

Araştırmanın nicel boyutunda araştırma kapsamına alınan okullarda yaşanan disiplin problemleri ve nedenleri ile ilgili veriler; araştırmacı tarafından yapılan ilgili alan yazın taraması ve yapılan ön uygulamalar sonucu elde edilen verilere dayalı olarak hazırlanan veri toplama aracı ve Malatya Milli Eğitim Müdürlüğünden alınan verilerden doküman incelemesi yoluyla elde edilmiştir. Doküman incelemesi, araştırmalarda kullanılan önemli bilgi kaynaklarından. Araştırılması hedeflenen problem hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsayan bir yöntemdir (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 77).

Araştırmanın nitel boyutunda ise okullarda yaşanan disiplin problemleri ve disiplini sağlama adına başvurulmuş uygulamalar görüşme formları aracılığıyla elde edilmiştir.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2016-2017 öğretim yılında Malatya ili merkez ilçelerini oluşturan Yeşilyurt ve Battalgazi sınırları içerisinde yer alan resmi ortaokul ve liselerde görev yapan öğretmenler ve bu okullarda eğitim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Evrende yer alan okul, öğretmen ve öğrenci sayıları, Malatya Milli Eğitim Müdürlüğü İstatistik biriminden alınan verilere göre Tablo-1’de verilmiştir. Malatya merkez ilçede bulunan özel okullar araştırma kapsamı dışında bırakılmıştır. Araştırma evreni, araştırmadaki alt problemlerde belirtilen değişkenlere dayalı olarak alt evrenlere ayrılmaktadır.

Tablo-1. Malatya Merkez İlçelerinde Resmi Okullardaki Öğretmen ve Öğrenci Sayıları (MEB, 2017)

Okul türü	Okul sayısı	Öğretmen Sayısı		Öğrenci Sayısı	
		N	6	N	%
Ortaokul	121	3.160	51,5	34.887	50,6
Lise	63	2.981	48,5	34.034	49,4
Toplam	183	6.141	100	68.921	100

Tablo 1’deki veriler incelendiğinde, araştırma evrenini 183 okuldaki toplam 6.141 öğretmen ve 68.921 öğrencinin oluşturduğu görülmektedir. Okul türü açısından incelendiğinde, araştırmanın evreninde yer alan öğretmenlerin 3.160’ı, öğrencilerin 34.887’sinin ortaokullarda; öğretmenlerin 2.981’i ve öğrencilerin de 34.034’ünün liselerde olduğu görülmektedir.

Araştırmanın evrenini oluşturan liselerdeki öğrenci ve öğretmen sayıları lise türüne göre Tablo-2’de verilmiştir. Buna göre araştırma evrenini oluşturan liselerdeki 2.981 öğretmenin; %4,1 (N=121)’i Fen ve Sosyal Bilimler liselerinde, %36,5 (N=1.088)’i Anadolu liselerinde ve %59,4 (N=1.772)’ü de Mesleki ve Teknik liselerde görev yapmakta iken, 34.034 öğrencinin %4,5 (N=1.540)’i Fen ve Sosyal Bilimler liselerinde, %41,5 (N=14.142)’i Anadolu liselerinde ve de %54 (N=18.352)’ü de Mesleki ve Teknik liselerde eğitim görmektedir.

Tablo-2. Türlerine göre Liselerde Öğretmen ve Öğrenci Sayıları

Lise Türü	Okul Sayısı	Öğretmen Sayısı		Öğrenci Sayısı	
		N	%	N	%
Fen-Sosyal Bilimler Lisesi	3	121	4,1	1.540	4,5
Anadolu Lisesi	26	1.088	36,5	14.142	41,5
Mesleki ve Teknik Lise	34	1.772	59,4	18.352	54
TOPLAM	63	2.981	100	34.034	100

Tablo-3'te araştırma evrenini oluşturan ortaokullar sosyo-ekonomik düzeylerine ve öğrenci sayılarına göre verilmiştir. Araştırma kapsamındaki ortaokulların sosyo-ekonomik düzeyini belirlemek üzere Özer'in (2010) araştırmasından yararlanılmış ve bu verinin güncelliğini teyit etmek amacıyla Malatya İl Milli Eğitim Müdürlüğünde görev yapan üç müfettişin görüşüne başvurulmuştur.

Tablo-3'e göre sosyo-ekonomik düzey (SED) açısından okullar incelendiğinde; öğretmenlerin %42,6 (N=1.346)'sının ve öğrencilerin de %33,9 (N=11.817)'unun SED'i düşük ortaokullarda, öğretmenlerin %44,2 (N=1.396)'sinin ve öğrencilerin de %46,6 (N=16.262)'sının SED'i orta olan ortaokullarda ve öğretmenlerin %12,2 (N=418)'sinin ve öğrencilerin de %19,5 (N=6.808)'inin SED'i yüksek ortaokullarda bulunduğu görülmektedir.

Tablo-3. Sosyo-Ekonomik Düzeyine Göre Ortaokullardaki Öğretmen ve Öğrenci Sayıları

Sosyo-ekonomik Düzeye Göre Ortaokullar	Okul sayısı	Öğretmen Sayısı		Öğrenci Sayısı	
		N	%	N	%
Düşük SED	65	1.346	42,6	11.817	33,9
Orta SED	44	1.396	44,2	16.262	46,6
Yüksek SED	12	418	13,2	6.808	19,5
TOPLAM	121	3.160	100	34.887	100

Tablo-4'te yer alan ve araştırmanın alt evreni olan ortaokullarda öğrenim gören toplam öğrenci sayılarına göre okullara bakıldığında; 3.160 öğretmenin %46,1 (N=1.456)'inin 34.887 öğrencinin de %30,9 (N=10.780)'unun 0-500 arası öğrencinin bulunduğu ortaokullarda, öğretmenlerin %33,6 (N=1.062)'sinin ve öğrencilerin de %37,8 (N=13.198)'inin 501-1000 arası öğrencinin bulunduğu ortaokullarda, öğretmenlerin %20,3 (N=642)'ünün ve öğrencilerin de %31,3

(N=10.909)'ünün ise 1001 ve üstü sayıda öğrencinin bulunduğu ortaokullarda olduğu görülmektedir.

Tablo-4. Okul Öğrenci Sayılarına Göre Okullardaki Öğretmen ve Öğrenci Sayıları

Öğrenci Sayılarına Göre Ortaokullar	Okul Sayısı	Öğretmen Sayısı		Öğrenci Sayısı	
		N	%	N	%
0-500	86	1.456	46,1	10.780	30,9
501-1000	24	1.062	33,6	13.198	37,8
1001 ve üstü	11	642	20,3	10.909	31,3
TOPLAM	121	3.160	100	34.887	100

Cinsiyet değişkenine göre, araştırma evreninin oluşturan okullara ilişkin bilgiler Tablo-5'teki gibidir. Tablo 5'teki bilgilere bakıldığında, Malatya ili merkez ilçe sınırları dahilinde ortaokul ve liselerde görev yapan toplam 6.141 öğretmen ve eğitim gören 68.921 öğrencinin bulunduğu görülmektedir. Bu tabloya göre ortaokul ve liselerde görev yapan öğretmenlerden % 41,6 (N=2.559)'sının kadın, %58,4 (N=3.582)'ünün ise erkek olduğu; yine bu okullardaki öğrencilerin %47,5 (N=32.750)'inin kız ve %52,5 (N=36.114)'ünün ise erkek olduğu görülmektedir.

Tablo-5. Cinsiyete Göre Öğretmen ve Öğrenci Sayıları

Cinsiyete Göre		Öğretmen Sayısı		Öğrenci Sayısı	
		N	%	N	%
Ortaokul	Kadın	1.328	42	16.141	46,2
	Erkek	1.832	58	18.746	53,8
	TOPLAM	3.160	100	34.887	100
Lise	Kadın	1.231	41,3	16.665	48,9
	Erkek	1.750	58,7	17.369	51,1
	TOPLAM	2.981	100	34.034	100
Ortaokul - Lise	Kadın	2.559	41,6	32.750	47,5
	Erkek	3.582	58,4	36.114	52,5
TOPLAM		6.141	100	68.921	100

Zaman, evrenin büyük olması ve maliyet gibi nedenlerden dolayı evrenden belirli yöntemlerle sınırlı sayıda birim seçilmesi ve bu birimlerin oluşturduğu örneklemin ele alınan değişkenler açısından incelenmesi ve gerekli istatistiksel

işlemler yapılarak evren hakkında genelleme yapmak üzere örneklem alma yoluna gidilmiştir (Karasar, 2003: 111; Uzgören, 2012: 161).

Bu araştırmada belirli bir değişken dikkate alınarak, değişkene ilişkin evrenin sahip olduğu özelliklerin örnekte de aynı oranda temsil edilmesinin amaçlandığı tabakalı örnekleme yöntemine başvurulmuştur (Altunışık, Coşkun, Bayraktaroğlu ve Yıldırım, 2010: 138). Bu örnekleme yönteminde evren tabaka adı verilen daha homojen alt gruplara ayrılarak her tabakada yer alan birim sayısı ile orantılı birimler seçilerek örneklem oluşturulur (Güriş ve Astar, 2015: 63). Örneklem büyüklüğünün kararlaştırılmasında, araştırmanın yöntemi (nicel ve nitel), deseni, eş zamanlı incelenecek değişkenlerin sayısı, uygulanacak veri analizi yöntemleri, tahmin için kabul edilen güven düzeyi ve tolere edilecek sapma miktarı dikkate alınır. Belirli bir özelliğe sahip olma durumuna göre bir sınıflandırmanın yapıldığı ölçme işlemlerinde ölçülen değişken süresiz değişken olacağından dolayı oranların tahmini ve örneklem büyüklüğünü belirlemek için (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2012: 93-95), tabakalı örneklemede yaygın olarak kullanılan (Balcı, 2005: 95) aşağıdaki formülden yararlanılmıştır (Cochran, 1963: 75):

$$n = \frac{t^2(pq)/d^2}{1 + 1/Nt^2(pq)/d^2}$$

Bu formüldeki;

N = Evren Büyüklüğü

n = Örneklem büyüklüğü

d = Tolerans Düzeyi (.05)

t = Güven Düzeyi (%95 için 1.96)

pq = (.50) x (.50) = .25 maksimum örneklem büyüklüğü için örneklem yüzdesidir.

Bu formüle göre alt evrenlere yönelik örneklem hesaplamaları aşağıdaki gibidir:

Ortaokul Öğretmen Örnekleme;

$$n = \frac{1.96^2(0.50 * 0.50)/0.05^2}{1 + \frac{1}{3160} * 1.96^2(0.50 * 0.50)/0.05^2} = 317$$

Ortaokul Öğrenci Örnekleme;

$$n = \frac{1.96^2(0.50 * 0.50)/0.05^2}{1 + \frac{1}{34887} * 1.96^2(0.50 * 0.50)/0.05^2} = 380$$

Lise Öğretmen Örnekleme;

$$n = \frac{1.96^2(0.50 * 0.50)/0.05^2}{1 + \frac{1}{2981} * 1.96^2(0.50 * 0.50)/0.05^2} = 340$$

Lise Öğrenci Örnekleme;

$$n = \frac{1.96^2(0.50 * 0.50)/0.05^2}{1 + \frac{1}{34034} * 1.96^2(0.50 * 0.50)/0.05^2} = 388$$

Yapılan hesaplamalar doğrultusunda ortaokullarda çalışan öğretmen evreni için alınacak örneklem sayısı (n) 317, bu okullardaki öğrenciler için örnekleme alınacak birey sayısı 380, liselerde çalışan öğretmen evreni için alınacak örneklem sayısı 340 ve bu okullardaki öğrenciler için ise 388 olarak belirlenmiştir.

Araştırmada alt evrenlerden örneklem belirlenmesinde, basit seçkisiz örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Bu örnekleme yönteminde N sayıdaki evrenden bağımsız olarak seçilecek n birimlik örneklemin seçilme olasılığının birbirine eşit olduğu örnekleme yöntemidir (Büyüköztürk ve diğ., 2012: 85).

Araştırma konusunun kapsamı dahilindeki değişkenler göz önünde bulunularak veri toplama araçlarının uygulanması aşamasına geçilmiş ve yapılan uygulamanın ardından katılımcılar tarafından içtenlikle yanıtlandığı düşünülen anket sayıları değişkenlere göre aşağıda verilmektedir (Bkz. Tablo-6). Okullarda uygulanan anketlerden içtenlikle, tam ve eksiksiz olarak yanıtlandığı belirlenen toplamda 691 öğretmen ve 1001 öğrenci anketi analizler için değerlendirmeye alınmıştır.

Bu aşamadan sonra, yapılan sınıflandırmalar ışığında her bir tabakada kaç öğretmenin yer aldığı hesaplanmıştır. Tablo-6’da okullar büyüklüklerine göre sınıflandırılmış ve her tabakadan örnekleme girecek öğretmen ve öğrenci sayıları gösterilmiştir.

Tablo-6. Örnekleme Alınan Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

Değişken		Öğretmen		Öğrenci	
		n=691	%	n=1.001	%
Cinsiyet (Ortaokul-Lise)	Kadın	349	50,5	504	50,3
	Erkek	342	49,5	497	49,7
Okul türü (Ortaokul-Lise)	Ortaokul	414	59,9	449	44,9
	Anadolu Lisesi	113	16,4	257	25,7
	Fen/ Sosyal	35	5,1	109	10,9
	Bilimler Lisesi	129	18,7	186	18,6
	Mesleki ve Teknik Lise				
Kıdem (Ortaokul-Lise)	0-1 yıl	22	3,2		
	2-5 yıl	61	8,8		
	6-10 yıl	131	19		
	11-15 yıl	161	23,3		
	16-20 yıl	171	24,7		
	21 yıl ve üstü	145	21,0		
Sosyo Ekonomik Düzey (Ortaokul)	Düşük SED	197	47,6	133	13,3
	Orta SED	103	24,9	185	18,5
	Yüksek SED	114	27,5	161	16,1
Öğrenci Sayısı (Ortaokul)	0 - 500	102	24,6	62	6,2
	501- 1000	113	27,3	163	16,3
	1001 ve üstü	199	48	254	25,4

Tablo 6’deki bulgular incelendiğinde, örnekleme yer alan öğretmenlerin 349 (%50,5)’ünün kadın, 342 (%49,5)’inin erkek, öğrencilerin ise 504 (%50,3)’ünün kadın ve 497 (%49,7)’inin de erkek olduğu görülmektedir. Okul türüne göre öğretmenlerin;

414 (%59,9)'ü ortaokullarda, 113 (% 16,4)'ü Anadolu Liselerinde, 35 (%5,1)'i Fen/ Sosyal Bilimler Liselerinde, 129 (%18,7)'u Mesleki ve Teknik Liselerde görev yaparken, öğrencilerin ise 449 (%44,9)'u ortaokullarda 257 (%25,7)'si Anadolu Liselerinde 109 (%10,9)'u Fen/ Sosyal Bilimler Liselerinde ve 186 (%18,6)'sı da Mesleki ve Teknik Liselerde öğrenim görmektedir.

Kıdem değişkeni açısından bakıldığında, öğretmenlerin 22 (%3,2)'si 0-1 yıl arası, 61 (%8,8)'i 2-5 yıl arası, 131 (%19)'i 4 -10 yıl arası, 161 (%23,3)'i 11-15 yıl arası, 171 (%24,7)'i 16-20 yıl arası ve 145'i de (%21) 21 yıl ve üstü kıdeme sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Sosyo-ekonomik düzey (SED) açısından ortaokullara bakıldığında, öğretmenlerin 197'sinin (%47,6) Düşük SED'li okullarda, 103'ünün (%24,9) Orta SED'li okullarda, 114'ünün (%27,5) ise Yüksek SED'li okullarda görev yaptığı görülmektedir. Öğrencilerin de 133'ü (%13,3) Düşük SED'li okullarda, 185'inin (%18,5) Orta SED'li okullarda, 161'inin de (%16,1) Yüksek SED'li ortaokullarda öğrenim gördüğü görülmektedir. Ortaokullardaki örneklem grubuna okuldaki öğrenci sayıları açısından bakıldığında; öğretmenlerin 102'si (%24,6) 0-500 arası öğrencinin bulunduğu okullarda 113'ü (%27,3) 501-1000 arası öğrencinin bulunduğu okullarda ve 199'u da (%48) 1001 ve üstü öğrencinin bulunduğu okullarda çalıştığı görülmektedir. Öğrencilerin ise 62'si (%6,2) 0-500 arası öğrencinin bulunduğu okullarda, 163'ü (%16,3) 501-1000 arası öğrencinin bulunduğu okullarda, 254'ü (%25,4) ise 1001 ve üstü arası öğrencinin bulunduğu okullarda öğrenim görmektedir.

Evren ve örneklemdeki öğretmen sayılarına ilişkin veriler incelendiğinde, evrenin örnekleme yansıtacak özelliklere sahip olduğu söylenebilir.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmanın verileri hem nicel hem de nitel veri toplama araçları kullanılarak elde edilmiştir. Bu çalışmada; resmi ortaokul ve liselerde görev yapan öğretmenlerin ve bu okullarda eğitim gören öğrencilerin okullarında yaşanan disiplin problemlerinin neler olduğu ve bunların nedenlerine ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla kullanılan ölçme araçlarına karar verilirken ilgili alanyazında geçerli ve güvenilir ölçme araçları olup olmadığı araştırılmıştır.

Okullarda Yaşanan Disiplin Problemleri Anketi

Okullarda yaşanan disiplin problemlerinin tespit edilmesinde araştırmacı tarafından geliştirilen “Okullarda Yaşanan Disiplin Problemleri Anketi” (Bkz. EK-3, EK-5) kullanılmıştır. Veri toplama araçlarının geliştirilmesi sürecinde öncelikle konuyla ilgili yapılan alan yazın taraması sonucu disiplin problemlerine ilişkin alt alanlar belirlenmiştir. Okullarda yaşanan disiplin problemlerini belirlemek amacıyla araştırmada vurgulanan demografik değişkenlere dayalı olarak belirlenen ortaokul ve liselerdeki öğretmen ve öğrencilere dağıtılan formlar aracılığıyla görüşleri sorulmuştur (Bkz. EK-10, EK-11). Formda “Okulunuzda yaşanan disiplin problemleri nelerdir?” şeklinde açık uçlu olarak sorulmuş soruya katılımcıların yanıt vermesi beklenmiştir.

Araştırmaya gönüllü olarak katılan farklı okul türlerinden 145 öğretmen ve 446 öğrenciden toplanan bu formlardaki veriler değerlendirilerek disiplin problemlerinin sıklık aralığı belirlenmiştir. Araştırmaya konu olan disiplin problemleri ile ilgili elde edilen bulgulardan yararlanılarak en çok karşılaşılan, önem arz ettiği düşünülen ya da farklı özellik gösteren özgün ifadelerden yararlanılarak bir madde havuzu oluşturulmuş, araştırma sorularının belirlenmesi için yapılan ön-uygulamada öğretmen ve öğrenci görüşlerine dayalı olarak okullarda yaşanan disiplin problemlerinin (Bkz. EK-8) neler olduğunun sayısal dökümü yapılmıştır.

Elde edilen bu veriler ışığında; okullarda disiplin problemlerini ve nedenlerini araştırmak üzere madde havuzu oluşturulmuştur. Öğretmen ve öğrenci görüşlerine dayalı olarak oluşturulan bu soruları desteklemek için disiplin yönetmelikleri incelenerek, öğrenciler ve öğretmenler tarafından vurgulanmayan noktalar ankete eklenmiştir. Elde edilen bilgiler ve yukarıdaki diğer kaynaklardan yararlanarak okullarda yaşanan disiplin sorunlarıyla ilgili 33 maddelik denemelik veri toplama aracı oluşturulmuştur.

Oluşturulan veri araçlarının kapsam geçerliliğini sağlamak amacıyla, İnönü Üniversitesi’nden Eğitim Yönetimi alanında üç öğretim üyesi, Psikolojik Danışma ve Rehberlik alanında bir öğretim üyesi, Eğitim Programları alanında bir öğretim üyesi, Osmangazi Üniversitesi Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bölümünden bir öğretim üyesi, Pamukkale üniversitesi Eğitim Yönetimi ve Denetimi bölümünden bir öğretim üyesi ve biri ortaokul biri de lise olmak üzere iki rehber öğretmenin görüşlerine başvurulmuştur.

Uzman görüşlerinin değerlendirilmesinden sonra veri toplama aracında yer alan maddeler okullarda yaşanan disiplin problemleri için 28 madde olarak düzenlenmiştir.

Okullarda yaşanan disiplin problemleriyle ilgili olarak belirlenen 28 soruluk veri toplama aracının, araştırmaya katılan bireylerin düşünce ve görüşlerini madde madde ortaya koymak amacıyla, “Okullarda Yaşanan Disiplin Problemleri Anketi” (Bkz. EK- 3, EK-5) olarak kullanılmasına karar verilmiştir. Oluşturulan anket hem öğretmenler hem de öğrenciler için kullanılmıştır. Sorulan sorularda Likert tipi beşli derecelendirme kullanılmıştır. Bunlar *1-Hiçbir zaman*, *2-Nadiren*, *3-Bazen*, *4-Sık sık* ve *5-Her zaman* şeklindedir.

Araştırmada kullanılan ankette elde edilen görüşlerin aritmetik ortalamaları değerlendirilirken; beşli Likert ölçeğine uygun olarak elde edilen puanların derecelendirilmesi ve yorumlanması için gerçek alt ve üst sınırların belirlenmesinde Tablo-7’deki aralıklar göz önünde bulundurulmuştur.

Tablo-7. Okullarda Yaşanan Disiplin Problemi Anketinin Beşli Derecelendirme Ölçeği Puan Aralıkları

Verilen Ağırlık	Okullarda Yaşanan Disiplin Problemleri için Seçenekler	Puan Sınırı
1	Hiçbir zaman	1.00 - 1.80
2	Nadiren	1.81 - 2.60
3	Bazen	2.61 - 3.40
4	Sık sık	3.41 - 4.20
5	Her zaman	4.21 - 5.00

Okullarda Yaşanan Disiplin Problemlerinin Nedenleri Ölçeği

Okullarda yaşanan disiplin problemlerinin nedenlerinin öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre belirlenmesi amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen “Okullarda Yaşanan Disiplin Problemlerinin Nedenleri Ölçeği” (Bkz. EK-4, EK-6) kullanılmıştır. Bu bölümde, veri toplama aracının geliştirilmesi süreci ile geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarına ait bilgiler verilmiştir.

Ölçme aracının oluşturulması sürecinde öncelikle konuyla ilgili yapılan alan yazın taraması sonucu disiplin problemlerinin nedenlerine ilişkin alt alanlar belirlenmiştir. Okullarda yaşanan disiplin problemlerinin nedenlerini belirlemek amacıyla araştırmada

vurgulanan demografik değişkenlere dayalı olarak belirlenen ortaokul ve liselerde öğretmen ve öğrencilere görüşleri sorulmuştur. Bu süreçte öğretmen ve öğrencilere “Okulunuzda yaşanan disiplin problemlerinin nedenleri nelerdir?” şeklinde bir soruyu içeren formlar dağıtılmış ve konuyla ilgili görüşlerini yazmaları istenmiştir (Bkz. EK-10 ve EK-11):

Araştırmaya gönüllü olarak katılan farklı okul türlerinden 145 öğretmen ve 446 öğrenciden toplanan bu formlardaki veriler değerlendirilerek öğretmen ve öğrencilere göre disiplin problemlerinin nedenleri ve sıklık aralığı belirlenmiştir. Elde edilen bulgulardan yararlanılarak en çok karşılaşılan, önem arz ettiği düşünölen ifadelerden yararlanılarak bir madde havuzu oluşturulmuş, araştırma sorularının belirlenmesi için yapılan ön-uygulamada öğretmen ve öğrenci görüşlerine dayalı olarak okullarda yaşanan disiplin problemlerinin nedenlerinin neler olduğunun (Bkz. EK-9) sayısal dökümü yapılmıştır. Öğretmen ve öğrenci görüşlerine dayalı olarak oluşturulan bu soruları desteklemek için disiplin yönetmelikleri incelenerek, öğrenciler ve öğretmenler tarafından vurgulanmayan hususlar eklenmiştir. Elde edilen bilgiler ve yukarıdaki diğer kaynaklardan yararlanarak okullarda yaşanan disiplin problemlerinin nedenleriyle ilgili olarak 59 maddelik denemelik veri toplama aracı oluşturulmuştur.

Oluşturulan ölçme araçlarının kapsam geçerliliğini sağlamak amacıyla, İnönü Üniversitesi’nden Eğitim Yönetimi alanında üç öğretim üyesi, Psikolojik Danışma ve Rehberlik alanında bir öğretim üyesi, Eğitim Programları alanında bir öğretim üyesi, Osmangazi Üniversitesi Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bölümünden bir öğretim üyesi, Pamukkale üniversitesi Eğitim Yönetimi ve Denetimi bölümünden bir öğretim üyesi ve biri ortaokul biri de lise olmak üzere iki rehber öğretmenin görüşlerine başvurulmuştur. Uzman görüşlerinin değerlendirilmesinden sonra veri toplama aracında yer alan maddeler 48 madde olarak düzenlenmiştir.

Araştırmada okullarda yaşanan disiplin problemlerinin nedenlerini belirlemek amacıyla 48 maddelik veri toplama aracının ölçek olarak düzenlenmesi planlanmıştır. Maddeler beşli Likert ölçeğine uygun olarak; *1- Hiç etkili değildir, 2- Kısmen etkilidir, 3-Orta düzeyde etkilidir, 4-Çoğunlukla etkilidir ve 5- Tamamen etkilidir,* şeklinde ifade edilmiş ve elde edilen puanların derecelendirilmesi ve yorumlanması için gerçek alt ve üst sınırların belirlenmesinde Tablo-8’deki aralıklar göz önünde bulundurulmuştur.

Tablo-8. Disiplin Problemlerinin Nedenleri Ölçeğinin Beşli Derecelendirme Puan Aralıkları

Verilen Ağırlık	Disiplin Problemlerinin Nedenleri için Seçenekler	Puan Sınırı
1	<i>Hiç etkili değildir</i>	1.00 - 1.80
2	<i>Kısmen etkilidir</i>	1.81 - 2.60
3	<i>Orta düzeyde etkilidir</i>	2.61 - 3.40
4	<i>Çoğunlukla etkilidir</i>	3.41 - 4.20
5	<i>Tamamen etkilidir</i>	4.21 - 5.00

Denemelik ölçeğin yapı geçerliliğinin test edilmesi amacıyla açımlayıcı faktör analizi (AFA) ve doğrulayıcı faktör analizi (DFA) teknikleri kullanılmıştır. Faktör analizi birbiriyle ilişkili maddelerin biraraya getirilerek birkaç temel faktörle ifade edilip edilmeyeceğini inceleyen ve böylece ölçülecek yapıya ait faktör yapısının (alt yapıların) tanımlanmasına olanak sağlayan birçok değişkenli istatistiksel bir tekniktir (Gürbüz ve Şahin, 2014: 289; Büyüköztürk, 2002: 482). Açıklayıcı faktör analizinde araştırmacı değişkenler arası ilişkinin olup olmadığını ortaya çıkarmaya çalışırken, doğrulayıcı faktör analizinde belirlenen bir ilişkinin doğruluğunu test etmek amaçlanmaktadır (Altunışık ve diğ., 2010: 264).

AFA ve DFA çalışmaları için iki ayrı örneklem üzerinde pilot uygulama yapılmıştır. Denemelik ölçek formu 2016-2017 eğitim öğretim yılı ikinci yarısında Malatya ili merkez ilçe sınırları içerisinde bulunan 12 okulda görev yapan 221 öğretmene uygulanmıştır. AFA öncesinde, verilerin faktör analizine uygunluğu Kaiser-Mayer-Olkin (KMO) katsayısı ve Bartlett's Test of Sphericity testiyle incelenmiştir. KMO katsayısının 0.60'dan yüksek olması durumunda, verilerin faktör analizi için uygun olduğunu kabul edilmektedir (Büyüköztürk, 2014: 136). Elde edilen değerlere göre (Kaiser Meyer Olkin = .950, Bartlett's Test of Sphericity= 13795,17df= 406, p= .000), verilerin faktör analizi için uygun olduğu sonucuna ulaşıldıktan sonra açımlayıcı faktör analizine geçilmiştir. Açıklayıcı faktör analizinde, yaygın kullanılan tekniklerden biri olan ve değişken azaltma ve anlamlı kavramsal yapılara ulaşmayı amaçlayan temel bileşenler analizi kullanılmıştır (Büyüköztürk, 2014: 134). Analizden elde edilen faktörlerin yorumlanması ve isimlendirilmesini kolaylaştırmak için yaygın bir dik döndürme tekniği olan *Varimax*tan yararlanılmıştır (Altunışık ve diğ., 2010: 276).

Faktörlerin oluşturulmasında şu ölçütler dikkate alınmıştır (Büyüköztürk, 2014: 135):

- Faktör yük değerlerinin .30 ya da daha yüksek olması,
- Maddelerin tek bir faktörde yüksek yük değerine diğer faktörlerde ise, düşük yük değerine sahip olması ve birden fazla faktörde yüksek yük değeri almaları, durumunda ise her iki yük değeri arasındaki farkın en az .10 olması,
- Her bir faktörün özdeğerinin en az 1 olması.

Yapılan ilk açımlayıcı faktör analizi sonucunda, yukarıdaki ölçütlere uymayan toplam 19 madde (2., 6., 7., 8., 13., 14, 16, 20, 29., 30., 31., 32., 34., 37., 39, 40.,41, 43. ve 44. maddeler) ölçekten çıkarılarak faktör analizi yinelenmiştir.Yinelenen AFA sonuçları Tablo-9’da gösterilmiştir:

Tablodaki bulgular incelendiğinde, önemli olarak belirlenen faktörlerden birincisinin ölçeğe ilişkin toplam varyansın %40,67’sini, ikincisinin %8.4’ünü, üçüncüsünün % 6,87, dördüncüsünün %4.68’ini, beşincisinin %4,33’ünü ve altıncısının ise %3.7’sini açıkladığı görülmektedir. Altı faktör tarafından açıklanan toplam varyans oranı ise %68,74’tür. Büyüköztürk (2014: 135) analiz edilen değişkenlerle ilgili toplam varyansın 2/3’ ü kadar miktarının ilk olarak kapsadığı faktör sayısının önemli faktör sayısı olarak değerlendirilebileceğini ifade etmektedir. Bu araştırmadaki ölçme aracında altı faktör tarafından açıklanan varyansın yeterli olduğu görülmektedir.

Birinci faktörde yer alan sekiz maddenin (15, 17, 18, 19, 21, 22, 23, 24) faktör yükleri “.650” ile “.822” arasında, madde-toplam korelasyon katsayıları “.667” ile “.829” arasında değişmektedir. İkinci faktörde yer alan beş maddenin (33, 35, 36, 38, 42) faktör yükleri “.535” ile “.796” arasında, madde-toplam korelasyon katsayıları “.597” ile “.814” arasında değişmektedir. Üçüncü faktörde yer alan beş maddenin (28, 45, 46, 47, 48) faktör yükleri “.533” ile “.810” arasında, madde-toplam korelasyon katsayıları “.537” ile “.716” arasında değişmektedir. Dördüncü faktörde yer alan dört maddenin (1, 3, 4, 5) faktör yükleri “.706” ile “.812” arasında, madde-toplam korelasyon katsayıları “.609” ile “.755” arasında değişmektedir. Beşinci faktörde yer alan üç maddenin (25, 26, 27) faktör yükleri “.676” ile “.810” arasında, madde-toplam korelasyon katsayıları “.575” ile “.775” arasında değişmektedir. Altıncı faktörde yer alan dört maddenin (9, 10, 11, 12) faktör

yükleri “.581” ile “.810” arasında, madde-toplam korelasyon katsayıları “.595” ile “.651” arasında değişmektedir.

Tablo-9. Okullarda Yaşanan Disiplin Problemlerinin Nedenleri Ölçeğinin AFA Sonuçları

Madde	Faktör Yükleri						Faktör ortak varyansı	Madde Toplam korelasyonu
	1. Faktör	2. Faktör	3. Faktör	4. Faktör	5. Faktör	6. Faktör		
m15	,650						,581	,667
m17	,725						,629	,721
m18	,781						,752	,809
m19	,787						,741	,805
m21	,810						,756	,813
m22	,783						,764	,826
m23	,822						,780	,829
m24	,766						,698	,771
m33		,716					,733	,752
m35		,772					,774	,762
m36		,796					,816	,814
m38		,681					,609	,658
m42		,535					,548	,597
m28			,533				,463	,537
m45			,656				,570	,603
m46			,677				,638	,662
m47			,810				,701	,651
m48			,780				,721	,716
m1				,706			,601	,609
m3				,772			,718	,710
m4				,812			,761	,755
m5				,768			,711	,710
m25					,787		,776	,718
m26					,810		,810	,775
m27					,676		,630	,575
m9						,581	,612	,602
m10						,810	,737	,595
m11						,688	,682	,651
m12						,615	,622	,625
Özdeğer	11,797	2,457	1,993	1,357	1,256	1,075		
Açıklanan Toplam Varyans	40,679	8,471	6,871	4,681	4,331	3,707		
Cronbach Alpha	,938	,881	,833	,854	,828	,803		
Toplam ölçek için açıklanan varyans oranı								%68,74
Tüm ölçek için Cronbach Alpha								,947

Not: .40'un altındaki faktör yük değerleri gösterilmemiştir.

Yapılan AFA sonucunda ölçeğin toplam 29 maddeden oluşan altı faktörlü bir yapıya sahip olduğu görülmüştür. Faktör analizi sonucu elde edilen her bir faktör isimlendirilirken, faktörlerde yer alan maddelerin içerikleri göz önünde bulundurulmuştur. Birinci faktörde yer alan sekiz madde (15, 17, 18, 19, 21, 22, 23, 24) öğretmenlerle ilgili olduğu için *Öğretmenden Kaynaklanan Nedenler* olarak adlandırılmıştır. İkinci faktörde yer alan beş madde (33, 35, 36, 38, 42) daha çok okul yöneticileri ile ilgili olduğu için *Yönetimden Kaynaklanan Nedenler* olarak adlandırılmıştır. Üçüncü faktörde yer alan 5 maddenin tamamı (28, 45, 46, 47, 48) okuldaki eğitsel sürece etki eden sosyal faaliyetler, teneffüs aralarının yetersizliği, okulun fiziksel yapısı gibi durumları içerdiği için *Okul Kaynaklı Nedenler* olarak adlandırılmıştır. Dördüncü boyutta yer alan dört madde (1, 3, 4, 5) aile ile ilgili olduğu için bu boyut *Aileden Kaynaklanan Nedenler* olarak adlandırılmıştır. Beşinci faktörde yer alan üç maddenin tamamı (25, 26, 27) öğrencinin başarısızlığında rol oynadığı düşünülen etmenleri içerdiği için *Başarısızlıktan Kaynaklanan Nedenler* olarak adlandırılmıştır. Altıncı faktörde yer alan dört maddenin tamamı (9, 10, 11, 12) öğrencinin sosyal yaşantısı ile doğrudan ilgili etmenleri içerdiği için *Öğrenciden Kaynaklanan Nedenler* olarak adlandırılmıştır.

Ölçek maddelerinin güvenilirliğine ilişkin bulgular incelendiğinde, ölçekten elde edilen verilerin güvenilirliğine ilişkin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayılarının birinci faktör için .938, ikinci faktör için .881, üçüncü faktör için .833, dördüncü faktör için .854 beşinci faktör için .828 ve altıncı faktör için ise .803 ve ölçek maddelerinin toplamı için ise .947 olarak hesaplandığı görülmüştür. Kline (2010: 70) genel olarak güvenilirlik katsayısının .90 civarında mükemmel, .80 civarında çok iyi, olduğunu belirtmektedir. Buna göre ölçek için hesaplanan Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayılarının birinci ve ikinci faktörler için mükemmel diğer faktörler için çok iyi değerler verdiği görülmüştür.

Açımlayıcı faktör analizinde elde edilen altı faktörlü yapıyı test etmek amacıyla Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) yapılmıştır. Bu amaçla 2016-2017 Eğitim-Öğretim yılı ikinci yarıyılında Malatya ili merkez ilçeleri sınırları içerisinde bulunan 15 okulda görev yapan 274 öğrenciye “Okullarda Yaşanan Disiplin Problemlerinin Nedenleri” ölçeği uygulanmıştır. İkinci pilot uygulama sonucu elde edilen ölçek formları arasından eksik/hatalı doldurulanlar ve ardından uç değerlere sahip formlar çıkarılmıştır. Bu işlemler tamamlandıktan sonra geriye kalan 241 öğretmenden elde edilen veriler

üzerinden yapılan DFA sonucunda altı boyutlu yapıya ilişkin uyum iyiliği indeksleri aşağıdaki gibi bulunmuştur:

$$Ki-Kare (\chi^2) = 1135.05, Sd=362 (\chi^2 / Sd = 3.13)$$

$$Uyum İyiliği İndeksi (Goodness of Fit Index, GFI) = 0.89$$

$$Düzeltilmiş Uyum İyiliği İndeksi (Adjusted Goodness of Fit Index, AGFI) = 0.87$$

$$Normlaştırılmamış Uyum İndeksi (Non-Normed Fit Index, NNFI) = 0.98$$

$$Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (Comparative Fit Index, CFI) = 0.98$$

$$Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü (Root Mean Square Error of Approximation, RMSEA) = 0.059$$

$$Artık Ortalamaların Karekökü (Root Mean Square Residuals, RMR) = 0.063$$

$$Standardize Edilmiş Artık Ortalamaların Karekökü (Standardized RMR) = 0.046$$

Alanyazında χ^2 değerinin serbestlik derecesine bölümü ile elde edilen sonucun (χ^2/sd) 3 ya da daha az olması modelin uyumunun iyi olduğunu, 2 ile 5 arasında olması ise model-veri uyumunun kabul edilebilir düzeyde olduğunu gösterir. GFI, AGFI, NNFI ve CFI değerlerinin .90 ya da üzerinde olması kabul edilebilir, .95 ya da daha yüksek olması ise modelin iyi uyuma sahip olduğunu gösterir. RMSEA, RMR ve SRMR göstergelerinde ise, .05 ve altındaki değerler model-veri uyumunun iyi olduğunu, .08'e kadar ise kabul edilebilir olduğunu gösterir (Gürbüz ve Şahin, 2014: 317).

Altı alt boyut ve toplam 29 maddeden oluşan ölçeğin yapılan DFA sonucunda elde edilen uyum iyiliği değerleri incelendiğinde GFI ve AGFI indekslerinin kabul edilebilir sınırların altında kaldığı, diğerlerinin ise kabul edilebilir ya da iyi sınırlar içerisinde olduğu görülmüştür. Bu yüzden modelin veriye uyumu açısından iyileşme elde etmek amacıyla düzeltme endeksleri kontrol edilmiştir DFA düzeltme endekslerinde *Aileden Kaynaklı Nedenler faktörünün* gözlenen değişkenleri olan 16. ve 17. madde çifti, *Okuldan Kaynaklı Nedenler faktörünün* gözlenen değişkenleri olan 18. ve 19. madde çifti ve *Başarısızlıktan Kaynaklı Nedenler faktörünün* gözlenen değişkenleri olan 23. ve 24. madde çiftinin hatalarının ilişkili olduğu ve ilişkinin modele eklenmesinin önerildiği görülmüştür. Bu düzeltmeler yapıldıktan sonra model tekrar test edilmiş ve aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

Ki-Kare (χ^2) = 1089.93, Sd=359 ($\chi^2 / Sd = 3.303$)

Uyum İyiliği İndeksi (Goodness of Fit Index, GFI) = 0.90

Düzeltilmiş Uyum İyiliği İndeksi (Adjusted Goodness of Fit Index, AGFI) = 0.88

Normlaştırılmamış Uyum İndeksi (Non-Normed Fit Index, NNFI) = 0.98

Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (Comparative Fit Index, CFI) = 0.99

Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü (Root Mean Square Error of Approximation, RMSEA) = 0.054

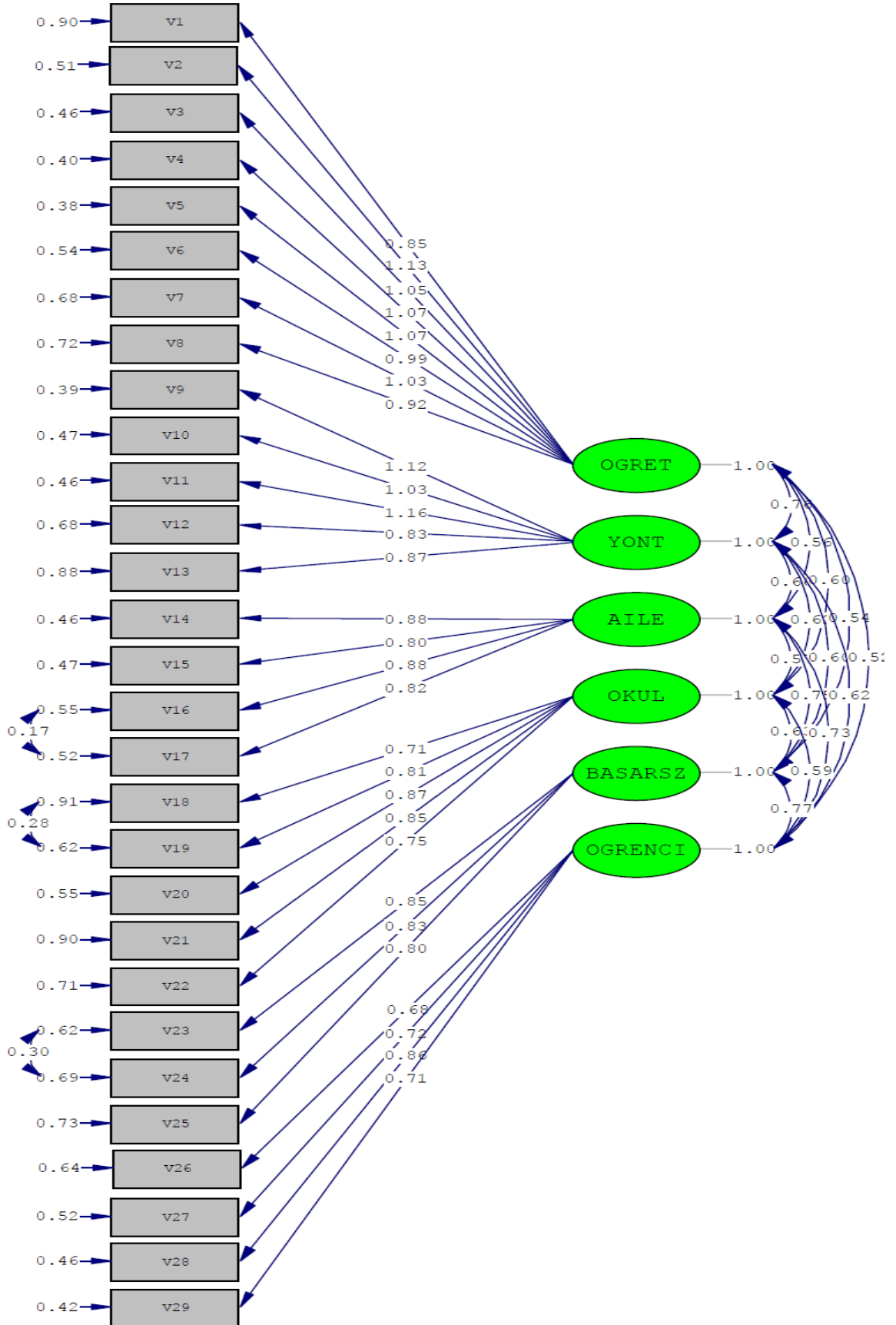
Artık Ortalamaların Karekökü (Root Mean Square Residuals, RMR) = 0.057

Standardize Edilmiş Artık Ortalamaların Karekökü (Standardized RMR) = 0.041

Bu veriler ışığında bu araştırmada test edilen modelin, AGFI (.88) değeri dışında, tüm uyum iyiliği kriterleri açısından iyi değerlere sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca her bir maddenin (gözlenen değişkenin) kendi örtük değişkeninin ne kadar iyi bir temsilcisi olduğuna dair fikir veren standardize edilmiş parametre değerlerinin hiç birinin 1'in üzerinde olmadığı da 'path diyagram'ı üzerinde görülmektedir. Şekil-1' de ölçeğin altı faktörlü modeli ve modelde yer alan faktörler ile o faktörlerde yer alan maddeler arasındaki standardize edilmiş çözümlene değerleri gösterilmektedir. Şekil-1'de görüleceği üzere DFA' ya ilişkin her bir maddeye ait standardize çözümlene değerleri .60 ile .86 arasında, her bir maddeye ait açıklanmayan varyans değerleri ise .24 ile .64 arasında değişmektedir. Ayrıca, tüm faktör-madde ilişkileri .01 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Diğer taraftan modeldeki parametrelere ait t değerlerinin de “.05” düzeyinde anlamlı olduğu (1.96'nın üzerinde) görülmüştür.

Her bir faktör için sonuç olarak, yapılan DFA sonucunda ölçeğin altı boyutlu faktör yapısı için elde edilen uyum iyiliği değerlerinin kabul edilebilir ya da iyi sınırlar içerisinde olduğu görülmüştür. Elde edilen bu bulgular ölçme modelinin altı faktörlü yapısının doğrulandığı şeklinde yorumlanabilir.

Şekil-1. Ölçeğin alt boyutlarına ilişkin standardize edilmiş çözümlene değerlerinin diyagram gösterimi.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın nicel bölümünün verilerinin toplanması sürecinde, öncelikle araştırmanın ilk alt problemini oluşturan okullarda yaşanan disiplin problemleri ile ilgili resmi istatistiklere ulaşılmıştır. Milli Eğitim Müdürlüğünden, her okulun göndermiş olduğu 2010-2011, 2011-2012 ve 2015-2016 yıllarına ait “Okullarda Görülen Şiddet Olayları Formu” ile İl Disiplin Kurulu Karar Defteri gerekli izinler alınarak incelenmiştir. Karar defterinde yer alan 2004-2011 yılları arasında yaşanan disiplin problemleri ve verilen cezalarla ilgili bilgiler araştırma kapsamında incelenmiştir. Ayrıca il emniyet müdürlüğü tarafından hazırlanan okul çevresinde meydana gelen okullarla ilgili olaylara ilişkin bilgiler Rehberlik ve Araştırma Merkezinden temin edilmiştir.

Araştırma konusu olan resmi ortaokul ve liselerdeki öğretmen ve öğrenci görüşlerini belirlemeye yönelik kullanılan veri toplama araçlarının uygulanması araştırmacı tarafından yürütülmüştür. Araştırmada veri toplama araçları öğretmenler ve öğrencilerle yüz yüze görüşülüp açıklama yapılarak dağıtılmış ve formlar aynı gün ya da ertesi gün geri alınmıştır.

Verilerin Analizi ve Çözümlemesi

Araştırmada elde edilen veriler alt problemlere yanıt olacak şekilde analiz edilmiş ve ayrıntılı tablolar halinde sunulup yorumlanmıştır. Ortaokul ve liselerde yaşanan disiplin problemleri ile ilgili bilgiler Milli Eğitim Müdürlüğünden alınan dokümanlar ile öğrenci ve öğretmenlere uygulanan anketler yoluyla elde edilmiştir. Disiplin problemlerinin nedenleri ile ilgili veriler öğretmen ve öğrencilerden araştırmacı tarafından geliştirilen ölçekle elde edilirken, okullarda disiplin sağlama adına yapılan uygulamalar da okul yöneticileriyle yapılan görüşmelerin içerik analizine tabi tutulması ve yorumlanması ile oluşturulmuştur.

Araştırmanın birinci alt probleminde Milli Eğitim Müdürlüğünden alınan 2010-2011,2011-2012 ve 2015-2016 yıllarına ait “Okullarda Görülen Şiddet Olayları Formu’nda belirtilen maddeler dahilinde döküman analizi yapılarak okullarda yaşanan şiddet ve disiplin olaylarına ilişkin bulguların yaşanma sıklığıyla ilgili sayısal veriler sunulmuştur. Doküman incelemesi geçmişteki olguların yer aldığı belgeler, arşiv kayıtları

ve raporlar gibi çeşitli materyallerden yararlanarak araştırmaya konu olan veriyi çözümlene işlemidir (Gürbüz ve Şahin, 2014: 381).

Okullarda Yaşanan Disiplin Problemleri Anketiyle İlgili Verilerin Analizi

Araştırmada ilk beş alt probleme araştırmacı tarafından geliştirilen anket aracılığıyla yanıt aranmıştır. Okullarda Yaşanan Disiplin Problemleri Anketi beşli likert tipi sorular olarak hazırlanmıştır. Likert-tipi sorular kullanılarak oluşturulan anketler likert ölçeği ile aynı özellik göstermemektedir. Likert ölçekleri katılımcının bir konu hakkındaki genel görüşüne ulaşmak için tek tek sorulara verdiği cevapların toplamının alındığı ölçeklerdir. Likert-tipi sorular 1'den başlayarak soruda kullanılan seçenek sayısına kodlanır. Bu kodlamada en olumsuz cevap en düşük bir (1) rakamı ile en olumlu cevap ise en yüksek rakam beş (5) ile temsil edilir. Bu sıralı kodlamadan dolayı Likert tipi sorular sıralı (ordinal) veri olarak kabul edilir. Likert-tipi sorularla oluşturulan bir ankette, sorular ordinal veri olarak kabul edildiğinden ve her soru ayrı ayrı analiz edildiğinden dolayı elde edilen verilerin istatistiksel analizinde parametrik olmayan istatistiksel testlerin kullanılması gerekmektedir (Turan, Şimşek ve Aslan, 2015).

Araştırmanın birinci alt problemi kapsamında, öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre, araştırmaya dahil edilen okullardaki disiplin problemlerinin yaşanma sıklığına ilişkin bulguların çözümlenmesinde frekans ve yüzde dağılımları ile aritmetik ortalamalar ve standart sapmalar hesaplanmıştır.

Araştırmanın ikinci alt probleminde öğretmen ve öğrencilerin disiplin problemlerinin yaşanma sıklığına ilişkin görüşleri ile ilgili bulguların çözümlenmesinde; üçüncü alt problemde okullarda yaşanan disiplin problemlerinin sıklığına ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşlerinin *eğitim kademesine* (ortaokul ve lise) göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bulguların incelenmesinde; Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Mann Whitney U testi iki ilişkisiz örneklemden elde edilen puanların ölçümünde bu örneklem arası puanların anlamlı bir şekilde farklılık gösterip göstermediğini test eder (Büyüköztürk, 2014: 165).

Araştırmanın dördüncü alt probleminde, ortaokullarda yaşanan disiplin problemlerinin sıklığına ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşleri ile ilgili bulgular okulların

bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik düzeyine (düşük, orta, yüksek) ve okuldaki öğrenci sayısına göre (1-500, 501-1000, 1001 ve üstü); beşinci alt problemde liselerde yaşanan disiplin problemlerinin sıklığına ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşlerinin *lise türüne* göre (Anadolu Lisesi, Fen Lisesi ve Mesleki ve Teknik Lise) farklılık gösterip göstermediğine ilişkin verilerin analizinde Kruskal Wallis Testi kullanılmıştır. Bu test ilişkisiz iki ya da daha çok örneklem ortalamasının birbirlerinden anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını test eder (Büyüköztürk, 2014: 168).

Mann-Whitney U testi uygulanan değişkenlerden, anlamlı farklılık olan maddeler üzerindeki etki düzeyini hesaplamak için “*r etki büyüklüğü istatistiği*” kullanılmıştır. Bir testin anlamlı olması ölçtüğü etkinin önemli olduğu anlamına gelmeyebilir. Etki büyüklüğünün hesaplanması standartlaştırılmış bir ölçüm sağlayarak diğer araştırmalarla karşılaştırmaya olanak tanır. Etki büyüklüğü gözlemlenen etkinin büyüklüğünün nesnel ve standartlaştırılmış bir şekilde ölçülmesidir. $r > .5$ değeri *büyük* etki miktarını, $r > .3$ *orta* etki miktarını, $r > .1$ *küçük* etki miktarını belirtmektedir. Etki büyüklüğü hesaplanırken aşağıdaki formüle başvurulmaktadır (Field, 2005: 32):

$$r = \frac{Z}{\sqrt{N}}$$

r: etki büyüklüğü

N: Evren

Z: Man Whitney U analizinde elde edilen Z puanı

Okullarda Yaşanan Disiplin Problemlerinin Nedenleri Ölçeğiyle İlgili Verilerin Analizi

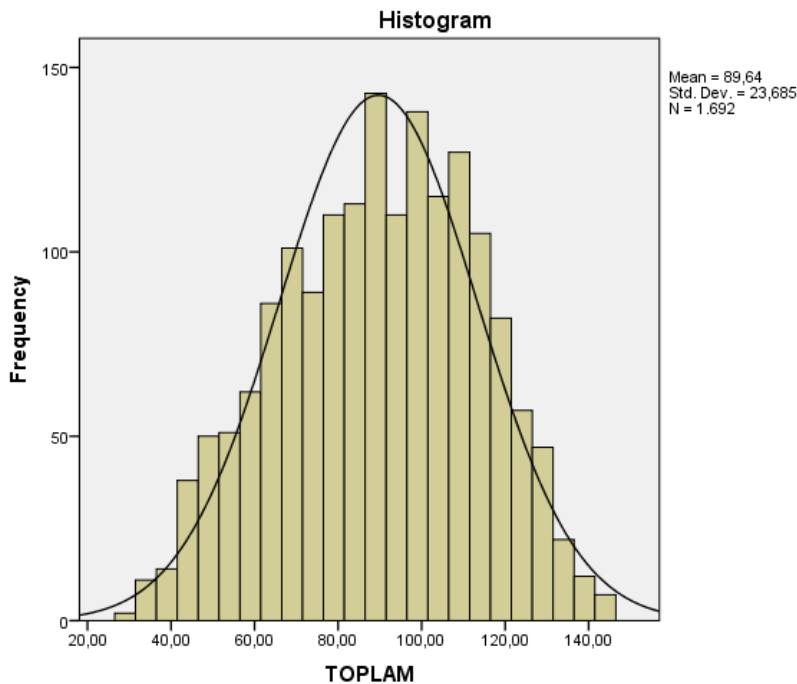
Araştırmada altıncı, yedinci, sekizinci ve dokuzuncu alt problemlere araştırmacı tarafından geliştirilen “Okullarda Yaşanan Disiplin Problemlerinin Nedenleri Ölçeği” aracılığıyla yanıt aranmıştır. Verilerin analizinde hangi istatistiksel analizlerin yapılacağına belirlenmesi amacıyla öncelikle elde edilen puanların normal dağılıma

sahip olma durumu incelenmiştir. Verilerin normale yakın olmasının belirlenmesinde aşağıdaki yöntemlere başvurulmuştur:

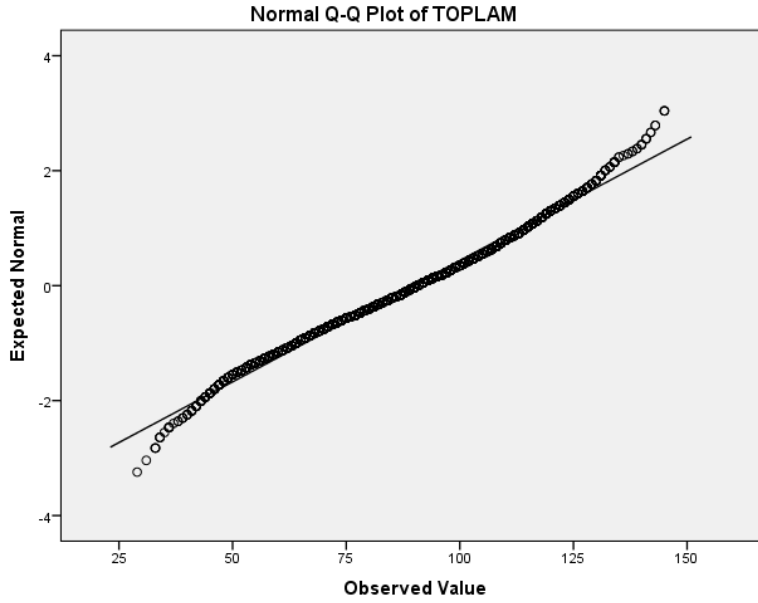
- Çarpıklık (Skewness) ve basıklık (Kurtosis): Basıklık ve çarpıklık değerleri +1.0 ile -1.0 arasında ise normal dağılım olduğu kabul edilir (Gürbüz ve Şahin, 2014: 208).
- Grafik inceleme: Grafik incelemede normal dağılım eğrisinin çizdirildiği Histogram, 45 derecelik doğru üzerinde noktaların birbirine yakınlığının gözlemlenebileceği Normal Q-Q Plot (Büyüköztürk ve diğ., 2012: 64).
- Aritmetik ortalama, medyan ve mod ilişkisi; elde edilen değerlerin birbirine yakın olması koşuluyla normal dağılım kabul edilebilir (Güriş ve Astar, 2015: 179).

Okullarda Yaşanan Disiplin Problemlerinin Nedenleri Ölçeğine ilişkin, öğretmen ve öğrencilerden elde edilen verilerin tamamı için Skewness değeri “-.153”, Kurtosis değeri ise “-.653” olarak hesaplanmış; normal dağılıma ilişkin histogram (Bkz. Şekil-2) ve Q-Qgrafikleri (Bkz. Şekil-3) incelenmiş; aritmetik ortalama, medyan ve mod değerleri kontrol edilmiş ve sırasıyla “89,63”, “91,00” ve “80,00” bulunmuştur. Kontrol edilen bu parametrelerden hareketle verilerin normal dağılıma sahip olduğu söylenebilir. Bu ölçeğe ilişkin analizlerde parametrik istatistiksel tekniklerin kullanılmasına karar verilmiştir.

Şekil-2. Araştırma Verilerinin Normal Dağılımına İlişkin Histogram

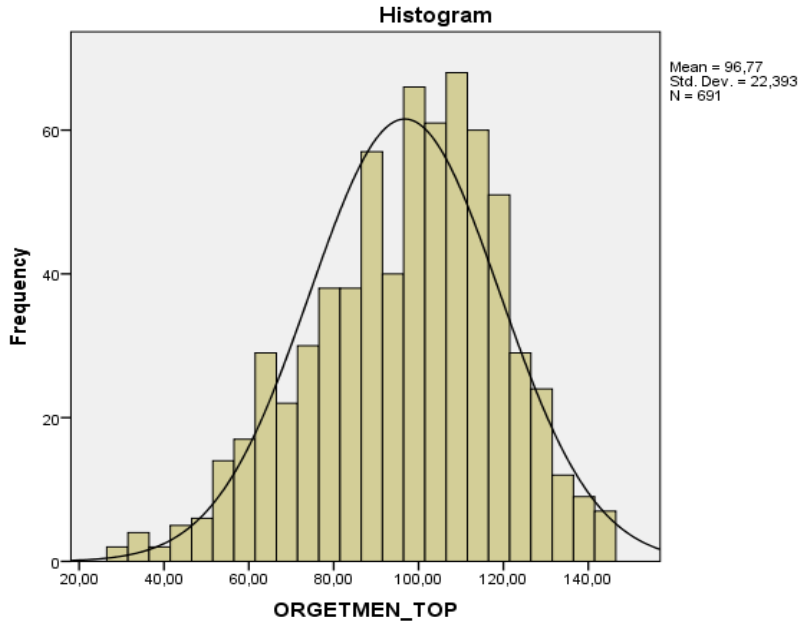

Şekil-3. Araştırma Verilerinin Normal Dağılımına İlişkin Q-Q Grafiği

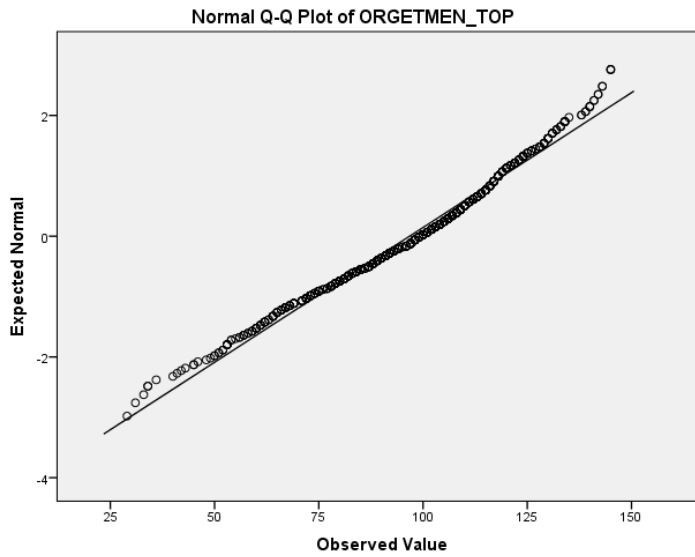

Öğretmenlerden elde edilen verilerin normal dağılım gösterip göstermediğine ilişkin Skewness değeri “-.400”, Kurtosis değeri ise “-,223” olarak hesaplanmıştır; normal dağılıma ilişkin histogram ve Q-Q grafikleri incelenmiştir; aritmetik ortalama, medyan ve mod değerleri kontrol edilmiş ve sırasıyla “96,76”, “99,00” ve “110,00” bulunmuştur. Her ne kadar mod değerleri ile aritmetik ortalama ve medyan değerleri birbirine yakın olmasa da verilerle ilgili grafiklerde ve basıklık çarpıklık değerlerinin yukarıda bahsedilen sınırlar dahilinde olması sonucu öğrenci verilerinin normal dağılıma sahip olduğu söylenebilir.

Şekil-4. Öğretmen Verilerinin Normal Dağılımı Histogramı

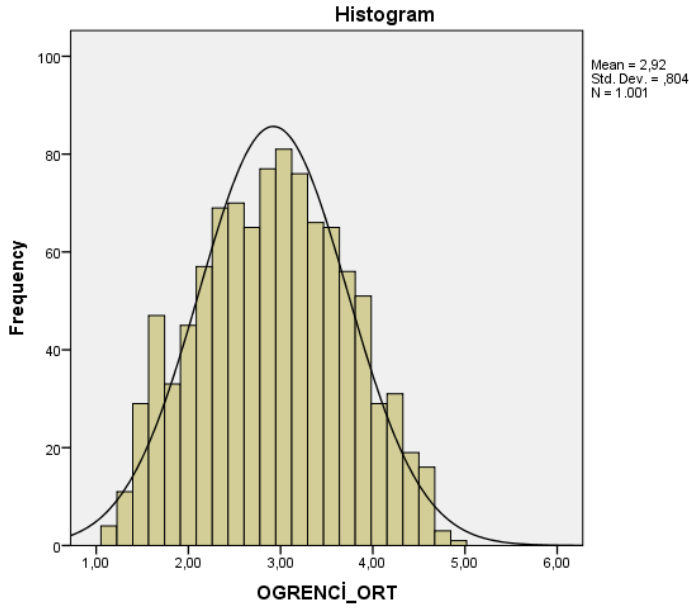

Şekil-5. Öğretmen Verilerinin Normal Dağılımına ilişkin Q-Q Grafiği

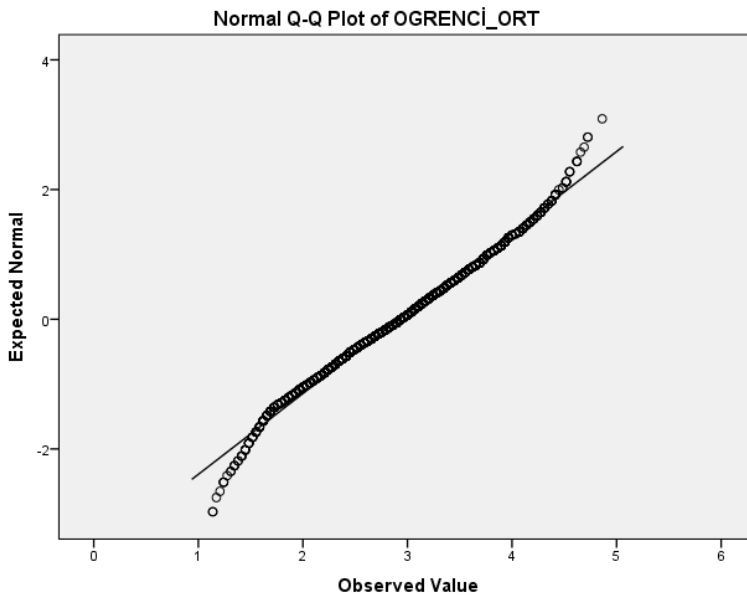

Öğrencilerden elde edilen verilerin normal dağılım gösterip göstermediğine ilişkinin Skewness değeri “-.012”, Kurtosis değeri ise “-,718” olarak hesaplanmış; normal dağılıma ilişkin histogram ve Q-Q grafikleri incelenmiş; aritmetik ortalama, medyan ve mod değerleri kontrol edilmiş ve sırasıyla “2,92”, “2,93” ve “2,90” bulunmuştur. Kontrol edilen bu parametrelerden hareketle, öğrenci ölçeğine ilişkin verilerin normal dağılıma sahip olduğu söylenebilir.

Şekil-6. Öğrenci Verilerinin Normal Dağılımı Histogramı

Şekil-7. Öğrenci Verilerinin Normal Dağılımına ilişkin Q-Q Grafiği

Verilerin normal dağılıma uygun olması sebebiyle bu ölçeğe ilişkin analizlerde parametrik istatistiksel tekniklerin kullanılmasına karar verilmiştir.

Araştırmanın altıncı alt problemi için öğretmenlerin ve öğrencilerin disiplin problemlerinin nedenleri ölçeğinden ve alt boyutlarından almış oldukları en düşük ve en yüksek puanlar, aritmetik ortalama ve standart sapma puanları hesaplanmıştır. Aritmetik

ortalama puanları yorumlanırken Okullarda Yaşanan disiplin Problemlerinin Nedenleri Ölçeği için aşağıdaki tablodan yararlanılmıştır:

Tablo-10. Okullarda Yaşanan Disiplin Problemlerinin Nedenleri Ölçeğinin Puan Aralıkları

Boyut	<i>Hiç etkili değildir</i>	<i>Kısmen etkilidir</i>	<i>Orta düzeyde etkilidir</i>	<i>Çoğunlukla etkilidir</i>	<i>Tamamen etkilidir</i>
Öğretmenden Kaynaklanan Nedenler	8-14.4	14.5-20.8	20.9-27.2	27.2-33.6	33.7-40
Yönetimden Kaynaklanan Nedenler	5-9	9.1-13	13.1-17	17.1-21	21.1-25
Aileden Kaynaklanan Nedenler	4-7.2	7.3-10.4	10.5-13.6	13.7-16.8	16.9-20
Okul Kaynaklanan Nedenler	5-9	9.1-13	13.1-17	17.1-21	21.1-25
Başarısızlıktan Kaynaklanan Nedenler	3-5.4	5.5-7.8	7.9-10.2	10.3-12.6	12.7-15
Öğrenciden Kaynaklanan Nedenler	4-7.2	7.3-10.4	10.5-13.6	13.7-16.8	16.9-20
Toplam	29-52.2	52.3-75.4	75.5-98.6	98.7-121.8	121.9-145

Araştırmanın yedinci alt problemde öğretmen ve öğrenci görüşleri; sekizinci alt problemde öğretmen görüşlerinin cinsiyet değişkenine göre; dokuzuncu alt problemde ise öğrenci görüşlerinin cinsiyet ve eğitim kademesine göre anlamlı biçimde farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla t-testi yapılmıştır. T testi iki ilişkisiz örneklem ortalamaları arasındaki farkın manidar olup olmadığını test etmek için kullanılır. T testi yapılabilmesi için bağımlı değişkene ait puanların, aralık ölçeğinde olması ve karşılaştırmaya esas iki grup ortalamasının aynı değişkene ait olması; bağımlı değişkene ilişkin ölçümlerin dağılımının her iki grupta da normal olması ve ortalama puanları karşılaştırılacak örneklemelerin ilişkisiz olmaları gerekir (Büyüköztürk, 2014: 39).

Bu varsayımların sağlandığının belirlenmesinden sonra yapılan T- testi sonucunda anlamlı farklılıklar bulunan gruplar için etki büyüklüğü değerleri en sık kullanılan iki etki büyüklüğü istatistiği olan eta-kare (η^2) korelasyon katsayısı ve Cohen'in d değeri ile hesaplanmıştır. Etki büyüklüğü (η^2), bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerinde ne derece etkili olduğunu açıklamada kullanılır. İlişkisiz gruplarda T testi için

eta- kare (η^2)'nin hesaplanmasında aşağıdaki formül kullanılmaktadır(Büyüköztürk, 2014: 44):

$$\eta^2 = \frac{t^2}{t^2 + (n_1 + n_2 - 2)}$$

Eta- kare değeri (η^2) 0.00 ile 1.00 arasında değişir. Etki büyüklüğü .01 düzeyinde ise *küçük*, .06 düzeyinde ise *orta* ve .14 düzeyinde ise *büyük* olarak yorumlanır (Büyüköztürk, 2014: 44).

Karşılaştırılan ortalamaların birbirlerinden kaç standart sapma uzaklaştığını yorumlamada ise Cohen standardize edilmiş etki büyüklüğü indeksi olan d istatistiği kullanılır. Bağımsız gruplar t-testi için Cohen d değeri aşağıdaki formül kullanılarak hesaplanır:

$$d = \frac{t \sqrt{\frac{N_1 + N_2}{n_1 \times n_2}}}{\sqrt{N_1 + N_2}}$$

Hesaplanan Cohen d değeri, potansiyel olarak $-\infty$ ile $+\infty$ arasında değerler alabilir. İşaretine bakılmaksızın etki büyüklüğü istatistiği sonucunda elde edilen d değeri “.2” düzeyine yakın ise *küçük*, “.5” düzeyine yakın ise *orta*, “.8” düzeyine yakın ise *büyük* etki büyüklüğü olarak yorumlanır (Büyüköztürk, 2014: 44).

Araştırmanın sekizinci alt problemine yanıt aranırken okullarda yaşanan disiplin problemlerinin nedenlerine ilişkin kıdem değişkenine bağlı olarak anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (One-Way ANOVA) uygulanmıştır. İlişkisiz iki ya da daha çok örneklem ortalaması arasındaki farkın sıfırdan anlamlı bir şekilde farklı olup olmadığını test etmek üzere kullanılan tek yönlü varyans analizi-ANOVA' nın uygulanabilmesi için; bağımlı değişkene ait puanların (ölçümler) en az aralık ölçeğinde olması, bağımlı değişkende etkisi araştırılan faktörün her düzeyinde puanların normal dağılım göstermesi, ortalama puanları karşılaştırılacak örneklemelerin ilişkisiz olması ve bağımlı değişkene ilişkin varyansların eşit olması gerekir (Büyüköztürk, 2014: 48).

Bu şartlar sağlandıktan sonra tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Varyans analizi sonucunun anlamlı çıkması durumunda, farkın kaynağını belirlemek amacıyla Scheffe testi uygulanmıştır. Grup ortalama puanları arasındaki farkların test edilmesinde 0.05 anlamlılık düzeyi esas alınmıştır.

Onuncu alt problemde okullarda disiplin sağlama adına yapılan uygulamalar için okul türlerine göre eşit sayıda örnekleme dahil edilen yöneticilerle yapılan görüşmelerle ilgili bulgular ise kodlanıp analiz edilerek frekans ve yüzde dağılımları sunulmuştur. Bu alt probleme ilişkin yöntem ve uygulamalar aşağıda araştırmanın nitel boyutu olarak ayrıntılı bir şekilde verilmiştir.

Araştırmanın Nitel Boyutu

Araştırmanın nitel boyutunda araştırma kapsamına alınan okul türlerinde okul disiplinini sağlama adına başvurulmuş uygulamaları ve alınan önlemleri belirlemek amacıyla nitel araştırmada yaygın olarak kullanılan durum çalışması yaklaşımından faydalanılmıştır. Bu tür çalışmalarda durumlar birbirinden farklı olduğu için sonuçların genellenmesi mümkün olmamaktadır. Fakat bir durumla ilgili olarak elde edilen sonuçların benzer durumların anlaşılmasına yönelik örnekler ve deneyimler oluşturması beklenir (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 77).

Bu araştırmada durum çalışması desenlerinden bütüncül çoklu durum desenine başvurulmuştur. Bu araştırma deseninde her bir durum kendi içinde bütüncül olarak ele alınır ve daha sonra birbirleriyle karşılaştırılır. Burada araştırmacının, araştırmaya konu olan her bir birimde aynı şeylere bakıyor olması, aynı boyutlar hakkında veri topluyor olması önemlidir (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 291-292). Bu çalışmada, okullarda yaşanan disiplin problemleri ile ilgili başvurulmuş uygulamalar farklı okul türlerinde aynı araştırma sorusu ve yöntemi ile ele alınmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın nitel boyutu için, nitel araştırmalarda yaygın olarak kullanılan ve zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen durumların derinlemesine çalışılmasına

olanak veren amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme tercih edilmiştir. Maksimum çeşitliliğe dayalı örneklem oluşturmada amaç, bu çeşitlilikle genelleme yapmaktan ziyade, çeşitlilik gösteren durumlar hakkında herhangi bir ortak olgunun olup olmadığını bulmaya çalışmak ve aynı ölçüde de farklılıkların var olup olmadığını bulmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 107-109). Bu amaçla araştırma kapsamına alınan sosyo-ekonomik düzeyi yüksek, düşük ve orta düzeyde olan ortaokullar, Fen ve Sosyal Bilimler liseleri, Anadolu Liseleri ve Mesleki ve Teknik Liselerde görev yapan yöneticiler bu araştırmanın katılımcı grubunu oluşturmaktadır. Her okul türünden yöneticiye ulaşılmaya çalışılmıştır. Araştırmanın bu kısmında bilgi kaynağı olarak yöneticilerin (müdür ve müdür yardımcılarının) seçilmesi, okullarda disiplininin sağlanması sürecinin yürütücüsü konumunda olmalarından kaynaklanmaktadır. Yönetici katılımcılar, belirlenen 25 okulun müdür veya müdür yardımcılarında oluşmaktadır. Katılımcı yöneticilere ait bilgiler aşağıda Tablo-11'de verilmiştir; tablo ve metinlerin okunmasını kolaylaştırması amacıyla katılımcılar, Y1, Y2 (Yönetici1, Yönetici2) şeklinde kodlanmıştır.

Katılımcıların %80'i (n=20) erkek ve %20'si de (n=5) kadın yöneticilerden oluşmaktadır. Bu yöneticilerden %60'ı (n=15) okul müdürü ve %40'ı (n=10) da müdür yardımcısıdır. Katılımcıların eğitim seviyelerine bakıldığında yöneticilerin %20'sinin (n=5) yüksek lisans, %80'inin (n=20) de lisans mezunu olduğu görülmektedir. Yöneticilikteki kıdem değişkenine göre katılımcıların %24 (n=6)'ü 1-5 yıl arası kıdeme sahipken, %44 (n=11)'ü 5-10 yıl arası, %32 (n=8)'si de 10 yıl ve üstü kıdeme sahip yöneticilerden oluşmaktadır. Okul türüne göre yöneticilerin %44 (n=11)'ü ortaokullarda ve %56 (n=14)'sı da liselerde görev yapmaktadır. Okulun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik düzeyine göre yöneticilerin %12'si (n=3) düşük SED'deki ortaokullarda, %20'si (n=5) orta SED'deki ortaokullarda ve %12'si (n=3) de yüksek SED'deki okullarda görev yapmaktadır. Yöneticilerin %8'i (n=2) Fen Lisesi ve Sosyal Bilimler Lisesi yöneticilerinden oluşurken, %28'i (n=28) Anadolu Lisesi ve %20'si (n=5) de Mesleki ve Teknik lise yöneticisinden oluşmaktadır.

Tablo-11. Araştırmaya Katılan Yöneticilere İlişkin Bilgiler

Değişken	Seçenekler	Katılımcı	f	(%)
Cinsiyet	Erkek	Y1, Y3, Y4, Y5, Y6, Y8, Y10, Y11, Y12, Y13, Y15, Y16, Y17, Y18, Y19, Y20, Y21, Y23, Y24, Y25	20	80
	Kadın	Y2, Y7, Y9, Y14, Y22,	5	20
Görevi	Müdür	Y1, Y2, Y5, Y6, Y8, Y9, Y12, Y13, Y15, Y18, Y19, Y20, Y21, Y24, Y25	15	60
	Müdür Yardımcısı	Y3, Y4, Y7, Y10, Y11, Y14, Y16, Y17, Y22, Y23	10	40
Eğitim Düzeyi	Lisans	Y2, Y4, Y5, Y6, Y7, Y8, Y9, Y10, Y11, Y12, Y14, Y15, Y16, Y17, Y19, Y20, Y21, Y23, Y24, Y25	20	80
	Yüksek Lisans	Y1, Y3, Y13, Y18, Y22	5	20
Yöneticilikteki Kıdemi	1-5 yıl	Y2, Y3, Y7, Y8, Y10, Y11	6	24
	5-10 yıl	Y1, Y4, Y5, Y6, Y12, Y13, Y14, Y16, Y17, Y22, Y23	11	44
	10 yıl ve üstü	Y9, Y15, Y18, Y19, Y20, Y21, Y24, Y25	8	32
Okul Türü	Ortaokul	Y1, Y2, Y3, Y4, Y5, Y6, Y7, Y8, Y9, Y10, Y11	11	44
	Lise	Y12, Y13, Y14, Y15, Y16, Y17, Y18, Y19, Y20, Y21, Y22, Y23, Y24, Y25	14	56
Okulun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik düzeyi	Düşük SED	Y1, Y2, Y3	3	12
	Orta SED	Y4, Y5, Y6, Y7, Y8	5	20
	Yüksek SED	Y9, Y10, Y11	3	12
Lise Türü	Fen/Sosyal Bilimler Lisesi	Y12, Y13	2	8
	Anadolu Lisesi	Y14, Y15, Y16, Y17, Y18, Y19, Y20	7	28
	Mesleki ve Teknik Lise	Y21, Y22, Y23, Y24, Y25	5	20

Araştırma Konusu Okullar

Araştırma konusu olarak seçilen okullar yüksek sosyoekonomik düzey (YSED), orta sosyoekonomik düzey (OSED) ve alt sosyoekonomik düzeyde (ASED) ortaokullar ile Fen Lisesi ve Sosyal Bilimler Lisesi, Anadolu Liseleri ve Mesleki ve Teknik Liselerden oluşmaktadır. Ortaokulların sosyo-ekonomik düzeyinin belirlenmesinde nicel bölümde belirtildiği gibi Özer (2010)'in çalışmasından yararlanılmıştır. Liselerdeki okul çeşitliliğine bakıldığında; Bakanlığa bağlı

ortaöğretim kurumlarının Fen Liseleri, Sosyal Bilimler Liseleri, Anadolu Liseleri ve Mesleki ve Teknik Liselerden oluştuğu görülmektedir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmanın nitel verileri, yarı yapılandırılmış görüşme formu ile görüşme tekniği kullanılarak toplanmıştır. Görüşme formu oluşturulurken konuya ilişkin kaynaklar taranıp, alandaki akademisyenlerden uzman görüşü alındıktan sonra araştırmanın amaçları doğrultusunda okullarda disiplini sağlama adına yapılan uygulamalar hakkında sondalarla desteklenen tek soruluk bir görüşme formu oluşturulmuştur (Bkz. EK-7). Görüşme formu Eğitim Yönetimi ve Denetimi alanından iki öğretim üyesi tarafından kapsam, dil ve anlaşılabilirlik açısından kontrol edilmiştir.

Formun giriş bölümünde araştırmacı ve yapılan çalışma hakkında bilgi verilmiş, araştırmanın amacı açıklanmıştır. İkinci bölümde kişisel bilgiler sorulmuş ve üçüncü bölümde açık uçlu tek soru yer almıştır.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın nitel boyutuyla ilgili veriler, görüşme yoluyla elde edilmiştir. Görüşme yöntemi, bireylerin görüşlerini, deneyimlerini, tutumlarını ve duygularını ortaya çıkarma bakımından nitel araştırmalarda yaygın olarak kullanılan veri toplama biçimidir (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 120). Nitel boyuta ilişkin olarak, okul yöneticileriyle bire bir görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelerde yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Bu tür görüşmeler araştırmacıya analizlerin kolaylığı, görüşülene kendini ifade etme olanağı ve gerektiğinde derinlemesine bilgi sağlama gibi avantajlar sağlar (Büyüköztürk ve diğ., 2012: 152).

Araştırmada görüşme yapılacak yöneticilerle önceden görüşülerek konuyla ilgili bilgiler kendilerine iletilmiştir. Yer ve zaman bakımından katılımcılara uygun bir görüşme ortamı sağlanması için kendilerinden randevu talep edilmiştir. Görüşmeler yöneticilerin kendi ofislerinde gerçekleştirilmiş ve görüşmelerde ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Ancak katılımcılardan bazılarının talebi ile görüşme sırasında kayıt cihazı kullanılmamış ve araştırmacı anlatılanları bire bir not

tutmuştur. Yapılan görüşmeler her bir yönetici için yaklaşık 20-25 dakika arasında sürmüştür.

Nitel Verilerin Analizi ve Çözümlemesi

Bu araştırmada elde edilen veriler, nitel araştırma yöntemlerinde çok yaygın olarak kullanılan içerik analizi yoluyla analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. İçerik analizi toplanan verileri açıklayabilecek kavram ve ilişkilere ulaşmak amacıyla yapılan (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 227) belirli kurallara dayalı kodlamalarla bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik bir tekniktir. Araştırmacı araştıracağı konunun boyutlarını net bir şekilde tanımladıktan sonra, araştırma ile ilgili olan temaları belirler. İçerik analizi sonucunda elde edilen verilerin yorumlanmasında genel olarak frekans ve yüzde kullanılır (Büyüköztürk ve diğ., 2012: 269-273).

Bu çerçevede, öncelikle metne dönüştürülen görüşme kayıtlarının tamamı bilgisayar ortamına aktarılmış, yazım ve dilbilgisi açısından kontrol edilmiş ve uygun tanımlamalara ve kodlamalara hazır hale getirilmiştir. Veriler önce belirlenen temalara göre kodlanmış, sınıflandırılmış, araştırılan duruma ilişkin olgular açığa çıkarılmaya çalışılmıştır. Bulgular, oluşturulan temalar tablolastırılarak ve katılımcılardan doğrudan alıntılar yardımıyla sunulmuştur.

Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları

Araştırmanın geçerlik ve güvenilirliğini sağlamak amacıyla;

- Farklı özelliklere sahip (cinsiyet, çalışılan okul türü, meslekteki kıdem, eğitim düzeyi vb.) katılımcılar araştırmanın çalışma grubuna dâhil edilerek çalışma grubunun çeşitliliği sağlanmıştır.
- Görüşme formunun hazırlanma sürecine İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümünden iki öğretim üyesinden uzman görüşü alınmıştır.
- Araştırma süreci sırasında izlenen yol yani çalışma grubu, verilerin toplanması ve analizi ilgili başlıklar altında ayrıntılarıyla ifade edilmiştir.

- Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. "Çalışma grubu" başlığı altında da ifade edildiği gibi örnekleme imkanlar ölçüsünde farklı özellikte yönetici dahil edilmeye çalışılmıştır.
- Görüşmeler sırasında aralıklarla verilen bilgiler özetlenmiş ve doğru anlaşılıp anlaşılmadığı katılımcılara teyit ettirilmiştir.
- Veri toplama süreci içinde genel hatlarıyla belirlenen kavramlar ve temalar için toplanan verilerin bir doygunluk sağladığı tespit edildikten sonra veri toplama işlemi sonlandırılmıştır. Böylece veri toplama süreçlerine uygun ve yeterli katılım sağlanmaya çalışılmıştır.
- Görüşmenin sonunda elde edilen bilgiler katılımcılara sunulmuş ve oluşabilecek eksiklik ve yanlışlıklara karşı teyit ettirilmiştir.
- "Bulgular" bölümünde ham verilerin bir kısmı ortaya çıkan temalara göre yorum katmadan ve verinin doğasına mümkün olduğunca sadık kalarak aktarılmıştır. Böylece ayrıntılı betimleme yapılmaya çalışılmıştır.
- İçerik analizinde güvenilirlik çok önemlidir. Nitel araştırmalarda elde edilen ölçümlerin anlamlı olması kabul edilebilir bir güvenilirlik düzeyinin sağlanmasına bağlıdır (Neuendorf, 2002: 12). Elde edilen sonuçların güvenilir olabilmesi için farklı kişiler tarafından yapılan kodlamaların ve temaların tutarlılık göstermesi gerekir. Sınıflandırma işleminin birden fazla kişi tarafından yapılması araştırmanın güvenilirliğinin değerlendirilmesine olanak sağlar (Weber, 1990). Verilerin analizinde oluşturulan kodlar ve temalar İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümünden bir öğretim üyesi tarafından kontrol edilmiş ve kodların ikinci bir kişi tarafından da benzer şekilde temalandırılabilceği teyit edilmiştir. Bu bağlamda, iç güvenirlığın sağlanması amacıyla Miles ve Huberman (1994) tarafından önerilen formül (güvenirlilik = görüş birliği/görüş birliği + görüş ayrılığı) kullanılarak iki araştırmacı arasındaki uyuşum oranı 0.83 olarak bulunmuştur. Miles ve Huberman'a (1994) göre, çalışmanın güvenilirliğinin kabul edilebilir düzeyde olması için, araştırmacılar arasındaki uyuşum oranının %70 ve üzeri olması gerekmektedir. Buna göre sonuçların kabul edilebilir sınırlar dahilinde olduğu söylenebilir.

Araştırmanın Raporlaştırılması

Bilimsel araştırmalarda en önemli aşamalardan birisi, yapılan alan yazın çalışmalarının, izlenen yöntemin, araştırmada elde edilen bulguların ve varılan sonuçların belli bir formata uygun olarak yazılması sürecidir. Bilimsel çalışmalarda kabul edilmiş kural ve ilkelere uygun olarak ve anlaşılır bir dille raporlama süreci tamamlanmış ve bu süreçte İnönü Üniversitesi, Eēitim Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu yazım kuralları ile APA (2001) ltleri dikkate alınmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın bu bölümünde, okullarda yaşanan disiplin problemleri ile ilgili olarak elde edilen verilerin analizi sonucunda ulaşılan bulgular araştırmanın alt problemlerine göre sunulmuş ve yorumlanmıştır.

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi “Ortaokul ve Liselerde yaşanan disiplin problemleri nelerdir?” şeklinde belirlenmiştir. Bu alt probleme iki açıdan yanıt aranmıştır. İlk olarak Malatya İl Milli Eğitim Müdürlüğünden alınan sayısal verilerin dökümü yapılmış, ikinci aşamada ise öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre okullarda yaşanan disiplin problemlerine ilişkin verilerin istatistiksel analizi yapılmıştır.

a. Milli Eğitim Müdürlüğü Verilerine Göre Okullarda Yaşanan Disiplin Problemleri

Araştırmanın bu bölümünde; Malatya merkez ilçede resmi ortaokul ve liselerde yaşanan disiplin problemleri okullar tarafından Rehberlik ve Araştırma Merkezlerine gönderilen *Şiddet Olayları Formu* ve Emniyet müdürlüğü verileri, Milli Eğitim Müdürlüğü İl-İlçe Disiplin Yürütme Kuruluna intikal etmiş olaylara ilişkin karar defteri incelenerek yaşanan olayların sayısal dökümü yapılmıştır.

Okullarda yaşanan disiplin problemleri ile ilgili olarak Milli Eğitim Bakanlığı tarafından oluşturulmuş bir istatistik bulunmamaktadır. Bununla birlikte, 2006-2011+ yılları arasında yürütülmek üzere hazırlanan ve daha sonraki dönemlerde kullanılmaya devam edilen, okullarda yaşanan şiddet olaylarının kaynağı ve nedenlerine ilişkin olarak *Eğitim Ortamında Şiddetin Önlenmesi ve Azaltılması Strateji ve Eylem Planı* hayata geçirilmiş ve bu kapsamda okulların doldurması zorunlu tutulan *Okullarda Yaşanan Şiddet Olayları* adlı form geliştirilmiştir (MEB, 2006). Okullara gönderilen bu form, bu

araştırmaya konu olan okullarda yaşanan disiplin problemleri ile ilgili verileri içermektedir. Bu açıdan mevcut durumu tespit etmek amacıyla Malatya Rehberlik ve Araştırma Merkezinden elde edilen formlar araştırma kapsamında kullanılmıştır. Aşağıdaki tablolarda 2010-2011, 2011-2012, ve 2015-2016 Eğitim-Öğretim yıllarında okullar tarafından hazırlanan *Şiddet Olayları Formunda* belirtilen disiplin sorunlarının yaşanma sıklığına ilişkin sayısal bilgiler verilmektedir.

Tablo 12’de, 91 ortaokul ve 32 liseden alınan verilere göre 2010-2011 Eğitim döneminde ortaokul ve liselerde 1.067 vaka ile karşılaşılmıştır. Bu vakalardan en çok karşılaşılan sorun olarak *sınıfın huzurunu bozma* davranışının (f=331) yaşandığı görülmektedir. Özellikle ortaokullarda bu durum daha sık (f=195) yaşanmaktadır.

Tablo-12. 2010-2011 Okullarda Yaşanan Şiddet Olaylarının Ortaokul ve Liselere Dağılımı

OKULLARDA YAŞANAN ŞİDDET OLAYLARI	Ortaokul (f)	Lise (f)	TOPLAM (f)
Sınıfın Huzurunu Bozma	195	136	331
Sigara İçme	55	218	273
Kavga	109	87	196
Okul Malına zarar Verme	41	13	54
Öğrencileri Tehdit Etme	42	8	50
Hırsızlık	32	18	50
Öğretmenleri Tehdit Eme	5	24	29
Kılık Kıyafet ve Kurallara Uymama	0	12	12
Okula Kesici ve Delici Alet Getirme	7	4	11
İzinsiz görev yerini, dersi terk etme	0	7	7
Derslere Geç Gelme	0	7	7
Okula Sarhoş Gelme	0	6	6
Madde Kullanımı	1	5	6
Arkadaşlarına Hakaret	0	6	6
Kopya çekme	0	5	5
Törenlere Katılmama	0	5	5
Öğretmene hakaret, saygısızlık	0	4	4
Taciz	0	4	4
Okulda olduğu halde derslere girmeme	3	0	3
Okula biber gazı getirme	0	3	3
Diğer	0	3	3
Sınıfta Oyun Kağıdı ile Oyun Oynama	0	1	1
Okula Silahla Gelme	1	0	1
Gasp	0	0	0
Cinayet	0	0	0
TOPLAM	491	576	1067

Sigara içme davranışı (f=273) da okullarda yoğun bir şekilde karşılaşılan diğer bir durumdur ve yaşanma sıklığı açısından daha çok liselerde (f=218) karşılaşılan bir sorundur. Ortaokullarda (f=55) da bu davranışın önemli ölçüde karşılaşılan bir durum olduğu görülmektedir.

Resmi kayıtlara göre *kavga* olayları da okullarda en çok yaşanan sorunlar (f=196) arasındadır. Bu davranışa daha çok ortaokullarda (f=109) karşılaşılmakla birlikte liselerde yaşanan *kavga* olayları da (f=87) azımsanacak düzeyde değildir.

Tablo-12'den de anlaşılacağı üzere; *okul malına zarar verme* (f=54), öğrencileri *tehdit etme* (f=50), *hırsızlık olayları* (f=50) daha çok ortaokullarda görülen diğer olumsuz davranışlardır. *Öğretmenleri tehdit etme* (f=29), *kılık-kıyafet kurallarına uymama* (f=12), davranışlarının daha çok liselerde görüldüğü anlaşılmaktadır.

2011-2012 eğitim-öğretim yılında okullarda yaşanan şiddet olayları ile ilgili olarak okullara gönderilen formlardan 57'si ortaokul ve 28'i de liseler olmak üzere toplamda 85 form Milli Eğitim Müdürlüğüne teslim edilmiştir. Tablo-13'te bu eğitim öğretim dönemine ilişkin verilere yer verilmiştir.

2011-2012 eğitim-öğretim dönemine ilişkin verilere bakıldığında toplamda 1.102 vakanın yaşandığı görülmektedir. Bu vakalardan *Sınıfın huzurunu bozma* (f=358), *kavga* (f=247), *sigara içme* (f=196) ve *okul malına zarar verme* (f=94) olaylarının yaşanma sıklığının diğer sorunlara göre daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. *Sınıfın huzurunu bozma* (f=193) ve *okul malına zarar verme* (f=70) davranışları ortaokullarda daha yoğun bir şekilde görülürken, *kavga* (f=141) ve *sigara içme* davranışları (f=147) ise liselerde daha yaygındır.

Bunun yanı sıra, ortaokullarda öğrencileri *tehdit etme* (f=40), *hırsızlık* (f=30), *kaba ve küfürlü konuşma* (f=24), *okula delici ve kesici aletler getirme* (f=21) davranışları liselere göre daha çok karşılaşılan bir durumdur. *Öğretmenleri tehdit etme* (f=23), *cep telefonu ve bilişim aletlerini izinsiz kullanma* (f=13), *evrakta tahrifat yapma ve sahte belge düzenleme* (f=12) ve *kopya çekme* (f=11) olayları da liselerde daha sık yaşanan olaylardır.

Tablo-13. 2011-2012 Okullarda Yaşanan Şiddet Olaylarının Ortaokul ve Liselere Dağılımı

OKULLARDA YAŞANAN ŞİDDET OLAYLARI	Ortaokul (f)	Lise (f)	TOPLAM (f)
Sınıfın Huzurunu Bozma	193	165	358
Kavga	106	141	247
Sigara İçme	49	147	196
Okul Malına Zarar Verme	70	24	94
Öğrencileri Tehdit Etme	24	16	40
Hırsızlık	25	5	30
Kaba ve küfürlü konuşma	18	6	24
Öğretmenleri Tehdit Etme	7	16	23
Okula Delici Kesici Aletler Getirme	13	8	21
Cep telefonu ve Bilişim aletlerini izinsiz kullanma	0	13	13
Evrakta Tahrifat Yapma ve Sahte Belge Düzenleme	0	12	12
Kopya Çekme	0	11	11
Taciz	1	5	6
Dersi İzinsiz Terk etme	0	6	6
Öğretmenlere Hakaret	0	5	5
Ahlak Kurallarıyla Bağdaşmayan Davranış	0	3	3
Disiplin çağrılarına uymama	0	2	2
Ders Araç Gereçlerini Getirmeme	0	2	2
Okula Sarhoş Gelme	0	2	2
Dışarıdan Kız Öğrencilerin rahatsız edilmesi	1	0	1
Okula Silah Getirme	0	1	1
Okulda İskambil kâğıtlarıyla oyun oynama	0	1	1
Velinin Okulu Basması	1	0	1
Madde Kullanımı	1	0	1
Okuldan Kaçma	0	1	1
Kılık kıyafet kurallarına uymama	0	1	1
Cinayet	0	0	0
Gasp	0	0	0
TOPLAM	509	593	1102

2015-2016 Eğitim-öğretim yılında okullarda yaşanan şiddet olayları ile ilgili olarak okullara gönderilen formlardan 52'si ortaokullar ve 38'i de liseler olmak üzere toplamda 90 okuldan elde edilen veriler Tablo-14'te sunulmaktadır.

2015-2016 Eğitim-öğretim dönemine ilişkin verilere bakıldığında toplamda 951 vakanın yaşandığı görülmektedir. Bu vakalardan *sınıfın huzurunu bozma* ($f=286$), *kavga* ($f=213$), *sigara içme* ($f=179$) ve *öğrencileri tehdit etme* ($f=67$) olaylarının yaşanma sıklığının diğer sorunlara göre daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Sınıfın huzurunu bozma ($f=174$), *öğrencileri tehdit etme* ($f=42$) ve okul araç gereçlerine zarar verme ($f=23$) davranışları ortaokullarda daha yoğun bir şekilde görülürken, kavga ($f=131$) ve sigara içme davranışları ($f=172$) ise liselerde daha yaygındır.

Tablo-14. 2015-2016 Okullarda Yaşanan Şiddet Olaylarının Ortaokul ve Liselere Dağılımı

OKULLARDA YAŞANAN ŞİDDET OLAYLARI	Ortaokul (f)	Lise (f)	TOPLAM (f)
Sınıfın Huzurunu Bozma	174	112	286
Kavga	82	131	213
Sigara içme	7	172	179
Öğrencileri Tehdit Etme	42	25	67
Diğer	3	58	61
Okul Araç Gereçlerine Zarar Verme	23	16	39
Bilişim Suçları	9	20	29
Öğretmenlere Hakaret- Tehdit Eme	7	12	19
Uyuşturucu Madde Kullanımı		17	17
Okul içinde alkol bulundurulması ve kullanımı	0	14	14
Hırsızlık	9	1	10
Taciz	8	1	9
Okula kesici delici aletler getirme	3	0	3
Çeteleşme/Gruplaşma	4	0	4
Gasp	0	1	1
Cinayet	0	0	0
TOPLAM	371	580	951

2010-2011, 2011-2012 ve 2015-2016 yılları arasında meydana gelen olaylarla ilgili olarak okullardan alınan veriler okullara gönderilen *Şiddet Olayları Formuna* verdikleri yanıtlarla sınırlıdır. Malatya merkez ilçelerdeki okullarının tamamı bu formu Rehberlik Araştırma Merkezine göndermektedir. Ancak bu formu göndermeyen okullar da bulunmaktadır. Bu okulların yöneticileri ile yapılan görüşmelerde okullarda bu tarz sorunların yaşanmamasından dolayı formun doldurulmadığı anlaşılmıştır.

Araştırmada sunulan üç eğitim-öğretim döneminde okullardan elde edilen veriler birbirleriyle tutarlılık göstermektedir. Öyle ki, okullarda her üç dönemde de; *Sınıfın huzurunu bozma, kavga, sigara içme, okul malına zarar verme ve öğrencileri tehdit etme* davranışlarının yaşanma sıklığı en yoğun davranışlar olduğu görülmektedir.

Okul ortamında öğretme-öğrenme sürecinde en çok karşılaşılan sorunun *sınıfın huzurunu bozma* davranışının olması öğretmenlerin ders işleyişi sırasında performanslarını etkileyebilir ve aynı zamanda öğrencilerin anlatılan konuyu anlayamamalarına neden olabilir. Sınıfta öğrencilerin istenmeyen davranışlar sergilemesi bugün eğitimde en büyük sorunlardan biridir. Bu durum birçok sınıfta öğretimi engellemekte, öğrenmeyi söndürmekte ve strese neden olmaktadır (Charles, 2005: 2).

Duran (2011) araştırmasında, dersin akışını ve düzenini bozucu faaliyette bulunmak davranışının okul yönetimine en fazla yansıyan disiplin sorunlarının başında geldiğini ifade etmektedir. Siyez (2009: 76) eğitim kademesinden bağımsız olarak öğretmenlerin, akademik yaşantıyı engelleyici davranışları en önemli sorunlar arasında gördüğünü belirtmektedir. Bu olayların yoğunluğu, öğrencilerin sınıfın huzurunu bozucu davranışlarının sınıf yönetimi açısından sorun teşkil ettiği şeklinde yorumlanabilir.

Kavga öğrencilerin en çok sergiledikleri olumsuz davranışlar arasındadır. Her üç eğitim-öğretim dönemindeki veriler öğrenciler arası kavga olaylarının sıklıkla yaşandığını ve bu olayların liselerde ortaokullara oranla daha çok meydana geldiğini göstermektedir. Bu durum bir arada yaşamının gereği olarak iletişimde anlaşmazlıkların çatışmalara dönüşebileceğinin, sorunların çözümünde öğrencilerin kavgaya başvurdukları şeklinde değerlendirilebilir. Yapılan araştırmalarda liselerde meydana gelen en yaygın olayların başında okul içi ve dışındaki kavgalar gelmektedir (Duran, 2011; Durmuş ve Gürhan, 2005: 9). Yıldırım ve Sezginsoy (2004: 7) okul içerisinde kavga etme davranışının önlem alınması gereken bir durum olduğunu belirttiği araştırması da bu bulguyu doğrular niteliktedir.

Okullarda en sık karşılaşılan olumsuz davranışlardan bir diğeri *sigara içme* davranışdır. Bu davranışla ortaokullara oranla en çok liselerde karşılaşılmaktadır. Yıldırım ve Sezginsoy (2004: 6)'un liselerde yaptığı araştırmada öğretmen ve yönetici görüşlerine göre sigara içme davranışını öğrencilerin bazen yaptıkları görüşünde olduğu belirtilmektedir. Bu durum öğrencilerin yaşlarına bağlı olarak sigara gibi zararlı alışkanlıklara daha fazla yöneldikleri şeklinde yorumlanabilir.

Okul malına zarar verme davranışı en çok ortaokullarda karşılaşılan bir durumdur. Üç eğitim-öğretim dönemindeki veriler de bunu doğrular niteliktedir. Türkiye genelinde yapılan bir araştırmaya göre (Türkiye İstatistik Kurumu, 2015; Yılmaz, 2015: 340) *mala zarar verme* davranışı ile ilgili olarak güvenlik birimlerine gelen veya getirilen çocuk sayısı; 2011 yılında ilköğretim düzeyinde 1.137 lise düzeyinde 716; 2012 yılında ilköğretim düzeyinde 1100 lise düzeyinde 758; 2013 yılında ise ilköğretim düzeyinde 1211, lise düzeyinde 998'dir Bu durum, ortaokul çağındaki öğrencilerin çevreye zarar verme davranışını lise öğrencilerine göre daha fazla gerçekleştirdiklerini doğrular niteliktedir. Lise çağında bu durumun ortaokullara oranla daha az yaşanması, öğrencilerin yaşlarına bağlı olarak yaşadıkları çevreye daha duyarlı oldukları, daha bilinçli

davrandıkları ve daha az zarar verme davranışı içinde buldukları şekilde yorumlanabilir.

Öğrencileri tehdit etme davranışının liselerde karşılaşılan sorunlar arasında yer alması lise çağındaki öğrencilerin daha fazla asi davranışlar sergileme eğiliminde olduğu şeklinde yorumlanabilir. Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre (2015) *tehdit etme* davranışı ile ilgili olarak güvenlik birimlerine gelen veya getirilen çocuk sayısı; 2011 yılında ilköğretim düzeyinde 432, lise düzeyinde 884; 2012 yılında ilköğretim düzeyinde 647, lise düzeyinde 1.068; 2013 yılında ise ilköğretim düzeyinde 509, lise düzeyinde 1.434'tür (Yılmaz, 2015: 340). Bu durum lise çağındaki öğrencilerin ortaokul çağındaki öğrencilere kıyasla daha fazla tehdit etme davranışı içinde olduğunu doğrular niteliktedir.

Bunların dışında; kıyafet kurallarına uymama liselerde sıkça görülen bir durumdur. Öğrencilerin kendilerini özgür hissetmek istemeleri, çevreden kabul görmek, kendini fark ettirebilmek gibi etkenlerden dolayı karşılaşılan bir durum olarak algılanabilir.

Malatya ili genelinde yaşanan disiplin problemleri hakkında istatistiksel veri elde etmek üzere okullardan alınan formların değerlendirilmesinin ardından, bu sorunlardan Malatya İl Milli Eğitim Müdürlüğüne intikal etmiş olan problemler değerlendirilmek üzere İl Disiplin Kurulu Karar defterindeki verilen disiplin cezaları ile ilgili tutanaklar incelenmiştir. Karar defterinde İl disiplin Kurulu tarafından karara bağlanmış olayların sayısal dökümü yapılmıştır. İlgili karar defterinde 2004-2011 yılları arasında kurul tarafından verilen cezalara neden olan kayıtlı olaylar Tablo-15'te verilmiştir.

Tablo-15'e göre okullarda yaşanan disiplin sorunlarıyla ilgili olarak il disiplin kuruluna sevk edilen ve karara bağlanan toplam 69 vaka bulunmaktadır. Karara bağlanan bu vakaların yıllara göre dağılımı Tablo-16'da verilmektedir.

Kararların yıllara göre dağılımı incelendiğinde, okullarda yaşanan disiplin problemleri ile ilgili cezaların verilmesi konusunda İl disiplin kuruluna yansıyan olay sayısının, il genelindeki okul sayısı düşünüldüğünde, çok yoğun olmadığı görülmektedir. Bu durum disiplin sorunlarıyla ilgili olarak okullarda öğrencilere ciddi disiplin cezaları verilmesi taraftarı olunmadığının ve çok büyük sorunların il disiplin kuruluna gönderildiğinin bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Tablo-15. İl Disiplin Kurulu Karar Defterinde 2004-2011 Yılları Arasında Alınan Kararlara İlişkin Veriler

Disiplin sorunları	f
Ders, sınav, uygulama ve diğer faaliyetlerin yapılmasını engellemek veya arkadaşlarını bu eylemlere katılmaya kışkırtmak	13
Kavga, darp etmek ve yaralama olaylarına karışmak	11
Hırsızlık yapmak, yaptırmak ve yapılmasına yardımcı olmak	6
Öğretmenlere, yöneticilere, memurlara ve diğer görevlilere hakaret etmek, karşı gelmek, onların okulda veya eklentilerinde görevlerini yapmalarına engel olmak	5
Yerine başkasını sınava sokmak, başkasının yerine sınava girmek	4
Toplumun ortak değerleriyle bağdaşmayan ve eğitim-öğretim ortamını olumsuz yönde etkileyen davranışlarda bulunmak	4
Bağımlılık yapan zararlı maddeleri bulundurmamak veya kullanmak	4
Bilişim araçları ile yönetici, öğretmen, eğitici personel, öğrenci, memur, diğer görevliler ve ziyaretçilere etik olmayan ses, söz ve görüntülerle zarar verici davranışlarda bulunmak	3
Eğitim-öğretim ortamına yaralayıcı, öldürücü silah ve patlayıcı madde ile her türlü aletleri getirmek veya bunları bulundurmamak	3
Millî ve manevi değerleri söz, yazı, resim veya başka bir şekilde aşağılamak; bu değerlere küfür ve hakaret etmek	3
Okul içinde veya dışında yaralayıcı, öldürücü her türlü alet, silâh, patlayıcı maddeler kullanmak suretiyle herhangi bir kimseyi yaralamaya teşebbüs etmek, yaralamak, öldürmek, maddî ve manevî zarara yol açmak	3
Okul/kurum tarafından verilen kimlik kartı, karne, öğrenci belgesi veya diğer belgelerde değişiklik yapmak; sahte belge düzenlemek; üzerinde değişiklik yapılmış belgeleri kullanmak veya bu belgelerin sağladığı haklardan yararlanmak ve başkalarını yararlandırmak	1
Eğitim-öğretim ortamında, herhangi bir kimsenin mal ve eşyasına el koymak, başkasına ait evrakı izinsiz açmak, tahrip etmek ve başkalarını bu davranışlar için kışkırtmak	1
Bir kimseyi ya da grubu suç sayılan bir eylemi düzenlemeye, böyle eylemlere katılmaya, yalan bildirimde bulunmaya, yalan delil göstermeye ya da suçu yüklenmeye zorlamak	1
Kılık-kıyafet yönetmeliğine uymamak	1
Öğretmenin sınıf içi otoritesini sarsma	1
Okulun bina, eklenti ve donanımları ile okula ait taşınır veya taşınmaz mallarına zarar vermek	1
Okulda uyuşturucu madde ticareti yapmak	1
Sigara içmek	1
Okul içinde ve dışında tek veya toplu halde okulun yöneticilerine, öğretmenlerine ve diğer personeline karşı saldırıda bulunmak, bu gibi hareketleri düzenlemek veya kışkırtmak	1
Sarkıntılık, hakaret, iftira, tehdit ve taciz etmek veya başkalarını bu gibi davranışlara kışkırtmak İlköğretim	1
TOPLAM	69

Tablo-16. İl Disiplin Kurulu Kararlarının Yıllara Göre Dağılımı

Yıl	f
2004	4
2005	10
2006	12
2007	14
2008	6
2009	10
2010	6
2011	7
TOPLAM	69

İl Disiplin Kurulu Karar Defterinde yer alan sorunların başında *ders, sınav, uygulama ve diğer faaliyetlerin yapılmasını engellemek (f=13), kavga (f=11), hırsızlık olayları (f=6), okul çalışanlarına karşı gelme (f=5), yerine başkasını sınava sokma(f=4), eğitim-öğretim ortamını olumsuz etkileyen davranışlarda bulunma(f=4), zararlı maddelerin kullanımı(f=4)* davranışları gelmektedir. Verilen cezalara konu olan durumlar *Okullarda Yaşanan Şiddet Olayları Formundaki* okullarda yaşanan disiplin problemleriyle paralellik göstermektedir. Bu davranışlar ve sorun olarak belirtilen diğer davranışlarla ilgili okul yönetimi tarafından İl Disiplin Kuruluna sevk edilen olayların sayısının az olması yöneticilerin resmi cezalara başvurmadan sorunları çözme eğilimi içinde oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Okullarda yaşanan sorunlar okulların içinde bulunduğu çevrede de birtakım sorunlara neden olabilmektedir. Öyle ki, bazen okullarda yaşanan olaylar okul dışında da devam etmekte, hatta daha ciddi sorunlar doğurabilmektedir. Rehberlik Araştırma Merkezinden alınan adli vakalara ilişkin verilere göre, okullar kaynaklı olarak okul çevresinde meydana gelen olaylarla ilgili 2011-2012 eğitim-öğretim dönemine ait veriler Tablo 17’de sunulmuştur. Bu verilere göre okul ve 100 metre yakınında 123 olay yaşanmıştır. Bu olayların başında *yaralama* (kasten veya taksirle) olayları gelmektedir.

Tablo-17. Okul çevresinde meydana gelen adli olaylara ilişkin veriler

Sorunlar	Ortaokul (f)	Lise (f)	Toplam (f)
Yaralama (Kasten ya da taksirle)	42	50	92
Cinsel Suçlar	5	2	7
Hırsızlık	1	5	6
Kayıp eşya	2	3	5
Tehdit	-	3	3
İntihara Teşebbüs	1	2	3
Ateşli silah-Bıçak	-	2	2
İdari Yaptırım gereken diğer suçlar	-	2	2
Kişilerin huzur ve sükûnunu bozma, rahatsız etme	1	-	1
Aile fertlerine kötü muamele	1	-	1
Çocuğun kaçırılması ve alıkonulması	-	1	1
TOPLAM	53	70	123

Bu durum okullarda yaşanan kavga olaylarının okul dışındaki etkileri olarak görülebilir. Lise çevresinde (f=50) yaralama olaylarının ortaokullara (f=42) göre daha sık yaşanması öğrencilerin lise döneminde okul dışı tehditlere daha açık, çeteleşme ile ilgili faaliyetlerin daha fazla olduğu şeklinde yorumlanabilir. Diğer bir deyişle yaşa bağlı olarak öğrencilerde kavga eğilimlerinin arttığı söylenebilir.

2015-2016 eğitim-öğretim yılındaki veriler de bu durumun yıllara göre değişmediğini gösterir niteliktedir. Öyle ki, adliyeye intikal eden vakalarla ilgili olarak rehberlik ve araştırma merkezinden elde edilen veriler 2015-2016 eğitim-öğretim döneminde yaşanan adli olaylar Tablo-18’de sunulmuştur. Buna göre yaşanan disiplin problemlerinden adliyeye intikal eden davranış olarak en çok kavga davranışı (f=10) ile ilgili durumlar görülmektedir.

Tablo-18. Okul çevresinde meydana gelen adli olaylara ilişkin veriler

Sorunlar	Ortaokul (f)	Lise (f)	Toplam (f)
Kavga	2	8	10
Okul araç gereçlerine zarar verme	4	0	4
Öğretmenlere hakaret etme ve onları tehdit etme	1	1	2
Sınıfın huzurunu bozma	2	0	2
Okula yaralayıcı/öldürücü alet getirme	1	0	1
TOPLAM	10	9	19

b. Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine Göre Okullardaki Disiplin Problemleri

Araştırmanın bu bölümünde öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre araştırmaya dahil edilen okullarda disiplin problemlerinin yaşanma sıklığı ile ilgili anket sorularına verilen cevapların frekans ve yüzde dağılımları ile aritmetik ortalamalarına yer verilmiştir. Öğretmen görüşlerine göre okullardaki disiplin problemlerinin yaşanma sıklığı Tablo-19’da verilmiştir. Bu problemlere ilişkin öğretmen görüşlerinin daha çok *bazen* düzeyinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Tablo 19’da görüldüğü üzere, öğretmen görüşlerine göre anket maddelerinde belirtilen disiplin sorunlarından; *M25 Koridor ve merdivenlerde birbirini itme, gürültü ve kargaşa yaşanması* ($\bar{X}= 3,12$), *M1 Öğrencilerin giyim tarzlarının kılık-kıyafet kurallarına uygun olmaması* ($\bar{X}= 3,11$), *M8 Dersin akışını ve sınıf düzenini bozacak tavır ve davranışlar sergileme* ($\bar{X}= 3,10$), *M9 Dersle ilgili araç-gereçleri yanında bulundurmama* ($\bar{X}= 3,09$) ve *M12 Sınıf, kantin, soyunma odası ve lavaboları temiz kullanmama* ($\bar{X}= 3,08$) davranışlarının en sık rastlanan disiplin problemleri olduğu anlaşılmaktadır.

Ortaokul ve liselerde görev yapan öğretmenler *koridor ve merdivenlerde kargaşa yaşanmasının* ($\bar{X}= 3,12$) en sık karşılaşılan problem olduğunu düşünmektedir. Anket sorularına verilen cevapların yüzdelik dağılımlarına baktığımızda öğretmenlerin (f= 691) okulda yaşanan disiplin problemleri ile ilgili olarak %28.7’si *koridor ve merdivenlerde kargaşa yaşanma sıklığına* ‘Çoğu zaman’, %29.2’si ‘*Bazen*’ düzeyinde cevap vermiştir. Bu durumun öğrencilerin ders aralarında daha rahat hareket etme ya da derste sürekli oturmaktan kaynaklı olarak sıkılma ve enerjilerini boşaltma isteklerinden kaynaklandığı söylenebilir.

Tablo-19. Öğretmen görüşlerine göre okullardaki disiplin problemlerinin yaşanma sıklığının dağılımı

Madde	Hiçbir Zaman		Nadiren		Bazen		Çoğu zaman		Her zaman		Ort.	SS		
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%				
M25 Koridor ve merdivenlerde birbirini itme, gürültü ve kargaşa yaşanması	41	5,9	177	25,6	202	29,2	198	28,7	73	10,6	691	100	3,12	1,09
M1 Öğrencilerin giyim tarzlarının kılık-kıyafet kurallarına uygun olmaması	34	4,9	145	21,0	270	39,1	193	27,9	49	7,1	691	100	3,11	0,97
M8 Dersin akışını ve sınıf düzenini bozacak tavır ve davranışlar sergileme	20	2,9	167	24,2	282	40,8	163	23,6	59	8,5	691	100	3,10	0,96
M9 Dersle ilgili araç-gereçleri yanında bulundurmama	17	2,5	153	22,1	311	45,0	164	23,7	46	6,7	691	100	3,09	0,90
M12 Sınıf, kantin, soyunma odası ve lavaboları temiz kullanmama	30	4,3	174	25,2	250	36,2	181	26,2	56	8,1	691	100	3,08	1,00
M24 Yalan söylemek	33	4,8	190	27,5	282	40,8	153	22,1	33	4,8	691	100	2,94	0,93
M7 Derse geç gelme	15	2,2	205	29,7	327	47,3	125	18,1	19	2,7	691	100	2,89	0,81
M17 Kavga etme	32	4,6	216	31,3	289	41,8	125	18,1	29	4,2	691	100	2,85	0,91
M16 Öğretmen veya okul yönetimi tarafından verilen ödevleri ve görevleri yapmama	42	6,1	211	30,5	284	41,1	124	17,9	30	4,3	691	100	2,83	0,93
M5 Törenler sırasında saygısız davranışlarda bulunma	53	7,7	212	30,7	257	37,2	136	19,7	33	4,8	691	100	2,83	0,98
M23 Öğrencilere lakap takma	58	8,4	214	31,0	244	35,3	141	20,4	34	4,9	691	100	2,82	1,00
M15 Argo ve kaba ifadeler kullanma	56	8,1	254	36,8	208	30,1	123	17,8	50	7,2	691	100	2,79	1,05
M22 Öğrencilerle dalga geçme	79	11,4	228	33,0	218	31,5	133	19,2	33	4,8	691	100	2,72	1,04
M18 Yaşça büyük ya da güçlü öğrencilerin diğer öğrenciler üzerinde baskı kurması	64	9,3	249	36,0	245	35,5	104	15,1	29	4,2	691	100	2,68	0,97
M13 Öğretmenlere karşı saygısız davranışlarda bulunma	62	9,0	261	37,8	245	35,5	93	13,5	30	4,3	691	100	2,66	0,96
M11 Okul binası, duvarları ve araç-gereçlerine zarar verme	49	7,1	281	40,7	244	35,3	89	12,9	28	4,1	691	100	2,66	0,93

Tablo 19'un devamı

Madde	Hiçbir Zaman		Nadiren		Bazen		Çoğu zaman		Her zaman		f	Ort.	SS	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%				
M4 Okuldan kaçma	62	9,0	255	36,9	265	38,4	86	12,4	23	3,3	691	100	2,64	0,92
M10 Sınavlarda kopya çekme	57	8,2	273	39,5	263	38,1	72	10,4	26	3,8	691	100	2,61	0,91
M27 Başkasının malına zarar vermek	103	14,9	322	46,6	193	27,9	59	8,5	14	2,0	691	100	2,36	0,90
M6 Okula geldiği halde kasıtlı olarak derslere, törenlere katılmamak	145	21,0	274	39,7	216	31,3	46	6,7	10	1,4	691	100	2,27	0,91
M28 Başkasının malını haberi olmadan almayı alışkanlık hâline getirmek.	135	19,5	351	50,8	149	21,6	42	6,1	14	2,0	691	100	2,20	0,89
M3 Cep telefonu ve kamerayı kötü amaçlı kullanma	205	29,7	272	39,4	145	21,0	45	6,5	24	3,5	691	100	2,14	1,02
M20 Öğretmenlerle dalga geçme	176	25,5	321	46,5	134	19,4	44	6,4	16	2,3	691	100	2,13	0,94
M26 Okulla ilgisiz kişilerin okul içerisinde ve çevresinde öğrencileri rahatsız etmesi	209	30,2	277	40,1	145	21,0	46	6,7	14	2,0	691	100	2,10	0,97
M19 Çeteleşerek öğrencileri tehdit etme	205	29,7	283	41,0	154	22,3	30	4,3	19	2,7	691	100	2,09	0,96
M21 Öğretmenlere lakap takma	199	28,8	309	44,7	126	18,2	42	6,1	15	2,2	691	100	2,08	0,95
M2 Öğrencilerin yanlarında kesici ve delici aletler bulundurması	218	31,5	343	49,6	97	14,0	18	2,6	15	2,2	691	100	1,94	0,86
M14 Yöneticilere, memurlara ve diğer görevlilere hakaret etmek	260	37,6	281	40,7	111	16,1	24	3,5	15	2,2	691	100	1,91	0,93

Sarpkaya'nın (2007: 114) disiplin problemlerinin nedenlerine ilişkin yaptığı araştırmada öğrencilerin dersten çıkmanın verdiği rahatlık, sıkılma, uygar yaşam tarzını bilmeme, fiziksel koşullar: havanın sıcak, soğuk olması gibi durumlardan dolayı bu davranışları sergilediği öğretmen ve yöneticiler tarafından ifade edilmektedir.

Okulda yaşanan disiplin problemleri ile ilgili olarak öğrencilerin kılık-kıyafet kurallarına uygun giyinmemesi ($\bar{X}= 3.11$) davranışı da en çok karşılaşılan sorunlardan ikincisidir. Bu davranışla ilgili olarak öğretmen görüşlerinin %27,9'u *Çoğu zaman* ve %39,1'i de *Bazen* düzeyinde yoğunlaşmaktadır. Yapılan araştırmalar (Yıldırım ve Sezginsoy, 2004: 7; Siyez, 2009: 71) bu davranışın önemsenecek düzeyde üzerinde durulması gerektiğini göstermektedir.

Anket sorularına verilen cevapların yüzdeler dağılımlarına baktığımızda öğretmen (f=691) görüşlerine göre okulda yaşanan disiplin problemleri ile ilgili olarak *dersin akışını davranışlar sergileme* ($\bar{X}= 3.10$) davranışının da en sık rastlanan diğer bir disiplin sorunu olduğu anlaşılmaktadır. Bu davranışla ilgili olarak öğretmen görüşlerinin %23.6'sı *Çoğu zaman* ve %40.8'i de *Bazen* düzeyinde yoğunlaşmaktadır. Yapılan araştırmalar (Yıldırım ve Sezginsoy 2004: 7; Siyez, 2009: 71) bu davranışın önemsenecek düzeyde üzerinde durulması gerektiğini göstermektedir. Milli Eğitim müdürlüğünden elde edilen şiddet olayları formundaki veriler de bu bulguları doğrular niteliktedir.

Öğretmen görüşlerine göre, *ders araç-gereçlerini yanında bulundurmama* ($\bar{X}= 3.09$) davranışı da en çok karşılaşılan sorunlardan biridir. Öyle ki, araştırmaya katılan öğretmenlerin %23.7'si bu davranışın *Çoğu zaman* ve %45'i *Bazen* düzeyinde görüş belirtmişlerdir. Bu durum dersle ilgili araç gereçleri getirmemeyi öğrencilerin alışkanlık haline getirdiklerini göstermektedir. Yapılan araştırmalarda (Gökkyer, ve Doğan, 2016: 98) öğrencilerin bu tür olumsuz davranışlar sergiledikleri belirtilmektedir. Bu öğrencilerin derslere olan ilgi ve motivasyonunun azalması ve bunun sonucu olarak da derslerde ilgisiz tavırlar sergilemesi, öğretmen-öğrenme sürecini engelleyici diğer davranışlara başvurması ve başka disiplin problemlerine neden olmaları muhtemeldir.

Sınıf, kantin, vb. temiz kullanmama ($\bar{X}= 3.08$) davranışı en sık karşılaşılan disiplin problemlerinden biridir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %26'sı bu davranışı *Çoğu zaman*, %36'sı da *Bazen* düzeyinde cevaplamışlardır. Gökkyer, ve Doğan (2016:

101) öğrencilerin; lavabolara, panoya zarar verdiklerini, özensiz kullandıklarını, sınıfı, sıra ve masaları temiz kullanmadıklarını, karaladıklarını, çizdiklerini, duvarlara yazı yazdıklarını, sınıfa, bahçeye çöp attıklarını, kapıyı ve duvarları tekmelediklerini, çarptıklarını, kırdıklarını, pencere fitillerini söktüklerini, okul ve sınıf eşyalarına, kapı kollarına, akıllı tahtaya, araç-gereçlere, harita, küp, defter ve kitaplara, çöp kovalarına, sabunluklara vb. araçlara zarar verdiklerini ifade etmektedirler.

Öğretmen görüşlerine göre, *M14 Yöneticilere, memurlara ve diğer görevlilere hakaret etmek* ($\bar{X} = 1,91$), *M2 Öğrencilerin yanlarında kesici ve delici aletler bulundurması* ($\bar{X} = 1,94$), *M21 Öğretmenlere lakap takma* ($\bar{X} = 2,08$), *M19 Çeteleşerek öğrencileri tehdit etme* ($\bar{X} = 2,09$) ve *M26 Okulla ilgisiz kişilerin okul içerisinde ve çevresinde öğrencileri rahatsız etmesi* ($\bar{X} = 2,10$) davranışlarının okullarda en az düzeyde yaşandığı anlaşılmaktadır.

Yöneticilere, diğer görevlilere hakaret etmek konusunda öğretmenlerin %37.6'sının *Hiçbir zaman*, %40.7'sinin de *Nadiren* düzeyinde cevaplar vermesi bu davranışın öğrenciler arasında yaygın olmadığı ve öğrencilerin böyle bir davranışa başvurmadıklarını göstermektedir. Bu durum öğrencilerin okulda geçen zamanlarının büyük bölümünün sınıflarda geçmesinde ve yönetici ve diğer görevliler ile iletişimi gerektirecek durumların fazla olmamasından kaynaklandığı söylenebilir.

Öğrencilerin kesici ve delici aletler bulundurması davranışı ile ilgili olarak öğretmenlerin, %31'i *Hiçbir zaman* gerçekleşmediği, %49'unun da *Nadiren* gerçekleştiği şeklinde cevap vermeleri öğretmenlerin böyle bir davranışla karşılaşmadıkları şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 20'de öğrenci görüşlerine göre okullardaki disiplin problemlerinin yaşanma sıklığına ilişkin veriler sunulmaktadır. Bu problemlere ilişkin öğrenci görüşlerinin daha çok *Bazen* düzeyinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Öğrenci görüşlerine göre araştırma kapsamındaki okullarda en çok; *M1 Öğrencilerin giyim tarzlarının kılık-kıyafet kurallarına uygun olmaması* ($\bar{X} = 3,26$), *M12 Sınıf, kantin, soyunma odası ve lavaboları temiz kullanmama* ($\bar{X} = 3,21$), *M25 Koridor ve merdivenlerde birbirini itme, gürültü ve kargaşa yaşanması* ($\bar{X} = 3,17$), *M15 Argo*

Tablo 20 Öğrenci görüşlerine göre okullardaki disiplin problemlerinin yaşanma sıklığının dağılımı

Madde	Hiçbir Zaman		Nadiren		Bazen		Çoğu zaman		Her zaman		Ort.	SS		
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%				
M1 Öğrencilerin giyim tarzlarının kılık-kıyafet kurallarına uygun olmaması	88	8,8	161	16,1	310	31,0	281	28,1	161	16,1	1001	100	3,26	1,17
M12 Sınıf, kantin, soyunma odası ve lavaboları temiz kullanmama	164	16,4	192	19,2	180	18,0	204	20,4	261	26,1	1001	100	3,21	1,43
M25 Koridor ve merdivenlerde birbirini itme, gürültü ve kargaşa yaşanması	136	13,6	220	22,0	209	20,9	208	20,8	228	22,8	1001	100	3,17	1,36
M15 Argo ve kaba ifadeler kullanma	130	13,0	242	24,2	223	22,3	188	18,8	218	21,8	1001	100	3,12	1,34
M23 Öğrencilere lakap takma	160	16,0	217	21,7	215	21,5	192	19,2	217	21,7	1001	100	3,09	1,38
M8 Dersin akışını ve sınıf düzenini bozacak tavır ve davranışlar sergileme	129	12,9	243	24,3	251	25,1	230	23,0	148	14,8	1001	100	3,03	1,26
M22 Öğrencilerle dalga geçme	172	17,2	241	24,1	205	20,5	191	19,1	192	19,2	1001	100	3,00	1,37
M10 Sınavlarda kopya çekme	181	18,1	201	20,1	259	25,9	178	17,8	182	18,2	1001	100	2,98	1,35
M24 Yalan söylemek	156	15,6	238	23,8	247	24,7	204	20,4	156	15,6	1001	100	2,97	1,30
M17 Kavga etme	107	10,7	273	27,3	306	30,6	196	19,6	119	11,9	1001	100	2,95	1,17
M5 Törenler sırasında saygısız davranışlarda bulunma	197	19,7	234	23,4	240	24,0	183	18,3	147	14,7	1001	100	2,85	1,33
M7 Derse geç gelme	93	9,3	294	29,4	369	36,9	178	17,8	67	6,7	1001	100	2,83	1,04
M18 Yaşça büyük ya da güçlü öğrencilerin diğer öğrenciler üzerinde baskı kurması	235	23,5	231	23,1	208	20,8	155	15,5	172	17,2	1001	100	2,80	1,40
M9 Dersle ilgili araç-gereçleri yanında bulundurmama	133	13,3	310	31,0	304	30,4	170	17,0	84	8,4	1001	100	2,76	1,13
M4 Okuldan kaçma	197	19,7	252	25,2	275	27,5	152	15,2	125	12,5	1001	100	2,75	1,28

Tablo 20'nin Devamı

Madde	Hiçbir Zaman		Nadiren		Bazen		Çoğu zaman		Her zaman		Ort.	SS		
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%				
M16 Öğretmen veya okul yönetimi tarafından verilen ödevleri ve görevleri yapmama	146	14,6	333	33,3	314	31,4	158	15,8	50	5,0	1001	100	2,63	1,06
M11 Okul binası, duvarları ve araç-gereçlerine zarar verme	270	27,0	308	30,8	204	20,4	124	12,4	95	9,5	1001	100	2,46	1,26
M26 Okulla ilgisiz kişilerin okul içerisinde ve çevresinde öğrencileri rahatsız etmesi	397	39,7	207	20,7	174	17,4	119	11,9	104	10,4	1001	100	2,32	1,37
M27 Başkasının malına zarar vermek	324	32,4	292	29,2	199	19,9	117	11,7	69	6,9	1001	100	2,31	1,22
M19 Çeteleşerek öğrencileri tehdit etme	407	40,7	229	22,9	169	16,9	90	9,0	106	10,6	1001	100	2,26	1,35
M6 Okula geldiği halde kasıtlı olarak derslere, törenlere katılmamak,	312	31,2	323	32,3	225	22,5	94	9,4	47	4,7	1001	100	2,24	1,13
M21 Öğretmenlere lakap takma	395	39,5	257	25,7	163	16,3	90	9,0	96	9,6	1001	100	2,24	1,31
M28 Başkasının malını haberi olmadan almayı alışkanlık hâline getirmek.	409	40,9	255	25,5	142	14,2	109	10,9	86	8,6	1001	100	2,21	1,31
M13 Öğretmenlere karşı saygısız davranışlarda bulunma	343	34,3	315	31,5	200	20,0	98	9,8	45	4,5	1001	100	2,19	1,14
M20 Öğretmenlerle dalga geçme	416	41,6	255	25,5	158	15,8	94	9,4	78	7,8	1001	100	2,16	1,27
M3 Cep telefonu ve kamerayı kötü amaçlı kullanma	488	48,8	248	24,8	146	14,6	66	6,6	53	5,3	1001	100	1,95	1,17
M2 Öğrencilerin yanlarında kesici ve delici aletler bulundurması	510	50,9	311	31,1	106	10,6	34	3,4	40	4,0	1001	100	1,78	1,03
M14 Yöneticilere, memurlara ve diğer görevlilere hakaret etmek	676	67,5	183	18,3	76	7,6	41	4,1	25	2,5	1001	100	1,56	,97

ve kaba ifadeler kullanma ($\bar{X}= 3,12$) ve M23 Öğrencilere lakap takma ($\bar{X}= 3,09$) davranışlarına rastlandığı anlaşılmaktadır.

Öğrenci görüşlerine göre, öğrencilerin giyim tarzlarının kılık-kıyafet kurallarına uygun olmaması en çok karşılaşılan disiplin problemi olarak kabul edilmektedir. Öğrencilerin %28,1'i bu anket maddesine *Çoğu zaman*, %31'i de *Bazen* düzeyinde cevap vermiştir. Bu durum öğrencilerin bu davranışı en ciddi sorunlardan biri olarak görmesi ve buldukları okullarda rahatsız oldukları bir durum olduğunu göstermektedir.

Öğrenci görüşlerine göre, sınıf, kantin vb. yerleri temiz kullanmama en çok karşılaşılan disiplin problemlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Öğrencilerin %26,1'i bu anket maddesine *Her Zaman*, %20,4'ü *Çoğu zaman* düzeyinde cevap vermiştir. Bu durum öğrencilerin bu davranışı en ciddi sorunlardan biri olarak görmesi ve yaşadıkları çevrenin temiz kullanılması gerektiği fakat yine de öğrencilerin buna dikkat etmedikleri görüşünde olduğunu göstermektedir.

Öğrenci görüşlerine göre en çok karşılaşılan diğer bir disiplin problemi de *koridor ve merdivenlerde birbirini itme, gürültü ve kargaşa yaşanması*dır. Öğrencilerin %22,8'si *Her zaman* düzeyinde bu durumun yaşandığı şeklinde cevap vermişlerdir.

Anket sorularına öğrencilerin verdiği yanıtlara göre *argo ve kaba ifadeler kullanma* davranışı da en sık karşılaşılan diğer bir disiplin problemleridir. Bu disiplin problemine ilişkin verilen cevapların yoğunlaşması *Şiddet Olayları Formu* verileri ile tutarlılık göstermektedir.

Tablo-20'de anket sorularına verilen cevapların yüzdelik dağılımına baktığımızda disiplin problemlerinin yaşanma sıklığına ilişkin öğrenci görüşlerine göre öğrencilere lakap takma davranışı okullarda en çok karşılaşılan diğer bir disiplin sorunudur. Araştırmaya katılan öğrencilerin %21,7'si '*Her Zaman*', %19,2'si de *Çoğu zaman* düzeyinde bu maddeyi işaretlemişlerdir. Bu durum öğrenciler arasında birbirlerine lakap takma davranışının yaygın olduğunu ve öğrencilerin de bu durumdan rahatsız olduğunu göstermektedir. Türnüklü ve Şahin (2002: 291) ilköğretim ikinci kademe okullarda yaptığı araştırmada öğrencilerin fiziksel şiddetin daha kabul edilemez ve olumsuz sonuçlar doğurabileceğinden dolayı psikolojik şiddete başvurduklarını, psikolojik şiddeti uygulayanın tavrından dolayı pek zarar görmemesinden ve kanıtlanmamasının güç

olmasından dolayı öğrencilerin bu tür davranışlara başvurduğunu ileri sürmektedir. Bu davranışlar içerisinde en yoğun davranışlardan biri de *lakap takma* davranışdır.

Öğrenci görüşlerine göre *M14 Yöneticilere, memurlara ve diğer görevlilere hakaret etmek* ($\bar{X}=1,56$), *M2 Öğrencilerin yanlarında kesici ve delici aletler bulundurması* ($\bar{X}= 1,78$) *M3 Cep telefonu ve kamerayı kötü amaçlı kullanma* ($\bar{X}= 1,95$), *M20 Öğretmenlerle dalga geçme* ($\bar{X}= 2,16$) ve *M13 Öğretmenlere karşı saygısız davranışlarda bulunma* ($\bar{X}= 2,19$) davranışları okullarda en az düzeyde görülen durumlar olarak değerlendirilmektedir.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi “*Öğretmen ve öğrencilerin disiplin problemlerinin yaşanma sıklığına ilişkin görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?*” şeklinde belirlenmiştir.

Tablo-21’de disiplin problemlerinin yaşanma sıklığı ile ilgili öğretmen ve öğrenci görüşleri arasındaki farklılaşmaya ilişkin Mann Whitney U testi sonuçları verilmiştir.

Tablo-21. Disiplin problemlerinin yaşanma sıklığına ile ilgili öğretmen (n=691) ve öğrenci (n=1001) görüşleri arasındaki farklılaşmaya ilişkin Mann Whitney U testi sonuçları

Madde	Statü	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p	r
M-1 Öğrencilerin giyim tarzlarının kılık-kıyafet kurallarına uygun olmaması	Öğrtm.	802,03	554202,50	315116,5	,001*	-0.07
	Öğrci.	877,20	878075,50			
M-2 Öğrencilerin yanlarında kesici ve delici aletler bulundurması	Öğrtm.	925,37	639427,50	291349,5	,000*	-0.14
	Öğrci.	792,06	792850,50			
M-3 Cep telefonu ve kamerayı kötü amaçlı kullanma	Öğrtm.	922,49	637438,00	293339,0	,000*	-0.13
	Öğrci.	794,05	794840,00			
M-4 Okuldan kaçma	Öğrtm.	829,76	573366,00	334280,0	,226	
	Öğrci.	858,05	858912,00			
M-5 Törenler sırasında saygısız davranışlarda bulunma	Öğrtm.	849,19	586789,00	343988,0	,847	
	Öğrci.	844,64	845489,00			
M-6 Okula geldiği halde kasıtlı olarak derslere, törenlere katılmamak,	Öğrtm.	874,68	604402,00	326375,0	,040*	-0.05
	Öğrci.	827,05	827876,00			
M-7 Derse geç gelme	Öğrtm.	868,12	599871,50	330905,5	,111	
	Öğrci.	831,57	832406,50			

Tablo-21'in Devamı

Madde	Statü	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p	r
M-8 Dersin akışını ve sınıf düzenini bozacak tavır ve davranışlar sergileme	Öğrtm. Öğrci.	864,68 833,95	597491,50 834786,50	333285,5	,190	
M-9 Dersle ilgili araç-gereçleri yanında bulundurmama	Öğrtm. Öğrci.	940,50 781,61	649887,50 782390,50	280889,5	,000*	-0.16
M-10 Sınavlarda kopya çekme	Öğrtm. Öğrci.	769,66 899,54	531838,50 900439,50	292752,5	,000*	-0.13
M-11 Okul binası, duvarları ve araç-gereçlerine zarar verme	Öğrtm. Öğrci.	915,45 798,90	632579,00 799699,00	298198,0	,000*	-0.12
M-12 Sınıf, kantin, soyunma odası ve lavaboları temiz kullanmama	Öğrtm. Öğrci.	814,05 868,90	562512,00 869766,00	323426,0	,020*	-0.05
M-13 Öğretmenlere karşı saygısız davranışlarda bulunma	Öğrtm. Öğrci.	983,74 751,76	679765,50 752512,50	251011,5	,000*	-0.24
M-14 Yöneticilere, memurlara ve diğer görevlilere hakaret etmek	Öğrtm. Öğrci.	984,02 751,57	679960,00 752318,00	250817,0	,000*	-0.26
M-15 Argo ve kaba ifadeler kullanma	Öğrtm. Öğrci.	776,26 894,99	536395,00 895883,00	297309,0	,000*	-0.12
M-16 Öğretmen veya okul yönetimi tarafından verilen ödevleri ve görevleri yapmama	Öğrtm. Öğrci.	906,11 805,35	626121,50 806156,50	304655,5	,000*	-0.10
M-17 Kavga etme	Öğrtm. Öğrci.	828,85 858,68	572734,50 859543,50	333648,5	,199	
M-18 Yaşça büyük ya da güçlü öğrencilerin diğer öğrenciler üzerinde baskı kurması	Öğrtm. Öğrci.	836,79 853,20	578221,50 854056,50	339135,5	,485	
M-19 Çeteleşerek öğrencileri tehdit etme	Öğrtm. Öğrci.	843,50 848,57	582857,00 849421,00	343771,0	,826	
M-20 Öğretmenlerle dalga geçme	Öğrtm. Öğrci.	874,95 826,86	604593,50 827684,50	326183,5	,037*	-0.05
M-21 Öğretmenlere lakap takma	Öğrtm. Öğrci.	843,68 848,44	582986,00 849292,00	343900,0	,837	
M-22 Öğrencilerle dalga geçme	Öğrtm. Öğrci.	795,53 881,69	549709,50 882568,50	310623,5	,000*	-0.08
M-23 Öğrencilere lakap takma	Öğrtm. Öğrci.	791,25 884,64	546756,00 885522,00	307670,0	,000*	-0.09
M-24 Yalan söylemek	Öğrtm. Öğrci.	845,13 847,45	583983,00 848295,00	344897,0	,921	
M-25 Koridor ve merdivenlerde birbirini itme, gürültü ve kargaşa yaşanması	Öğrtm. Öğrci.	833,07 855,77	575650,00 856628,00	336564,0	,336	
M-26 Okulla ilgisiz kişilerin okul içerisinde ve çevresinde öğrencileri rahatsız etmesi	Öğrtm. Öğrci.	826,65 860,20	571217,00 861061,00	332131,0	,148	
M-27 Başkasının malına zarar vermek	Öğrtm. Öğrci.	883,17 821,19	610271,00 822007,00	320506,0	,008*	-0.06
M-28 Başkasının malını haberi olmadan almayı alışkanlık hâline getirmek.	Öğrtm. Öğrci.	888,67 817,39	614073,00 818205,00	316704,0	,002*	-0.07

* p< .05

Yapılan Mann Whitney U testi sonucunda bazı disiplin problemlerinin yaşanma sıklığına ilişkin öğretmen (n=691) ve öğrenci (n=1001) görüşlerinin istatistiksel açıdan anlamlı biçimde farklılaştığı görülmüştür. Sıra ortalamaları incelendiğinde öğretmenler aşağıdaki disiplin sorunlarının anlamlı düzeyde daha sık yaşandığını düşünmektedir:

- *M-2 Öğrencilerin yanlarında kesici ve delici aletler bulundurması (U= 291349,500; p< .05; r=-.14),*
- *M-3 Cep telefonu ve kamerayı kötü amaçlı kullanma (U= 293339; p< .05; r=-.13),*
- *M-6 Okula geldiği halde kasıtlı olarak derslere, törenlere katılmamak (U= 326375; p< .05; r=-.05),*
- *M-9 Dersle ilgili araç-gereçleri yanında bulundurmama (U= 280889,5; p< .05; r=-.16),*
- *M-11 Okul binası, duvarları ve araç-gereçlerine zarar verme (U= 298198; p< .05; r=-.12),*
- *M-13 Öğretmenlere karşı saygısız davranışlarda bulunma (U= 251011,5; p< .05; r=-.24),*
- *M-14 Yöneticilere, memurlara ve diğer görevlilere hakaret etmek (U= 250817; p< .05; r=-.26),*
- *M-16 Öğretmen veya okul yönetimi tarafından verilen ödevleri ve görevleri yapmama (U= 304655,5; p< .05; r=-.10),*
- *M-20 Öğretmenlerle dalga geçme (U= 326183,5; p< .05; r=-.05),*
- *M-27 Başkasının malına zarar vermek (U= 320506; p< .05; r=-.06),*
- *M-28 Başkasının malını haberi olmadan almayı alışkanlık hâline getirmek (U= 316704; p< .05; r=-.07).*

Maddelere ilişkin hesaplanan etki değerlerinin M-13 *Öğretmenlere karşı saygısız davranışlarda bulunma* (U=251011,5; p< .05; r=-0.24) ve M-14 *Yöneticilere, memurlara ve diğer görevlilere hakaret etmek* (U=250817; p< .05; r=-0.26) maddelerinde diğer maddelere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu bulguya göre, öğretmenlerin öğrencilerin kendilerine ve okuldaki diğer görevlilere saygısız davranışlarda bulunmasını ve verilen görev ve sorumlulukları yerine getirmemelerini önemli sorunlar olarak gördükleri anlaşılmaktadır. Siyez (2009: 72), öğretmen görüşlerine göre öğrencilerin öğretmenlerine yönelik olumsuz davranışlarda bulduklarını ifade etmiştir.

Öğretmenlere diklenme, karşılık verme ve onlara karşı saygısız davranışlarda bulunma okullarda karşılaşılan olumsuz öğrenci davranışlarıdır.

Öğretmen görüşlerinin M-2 *Öğrencilerin yanlarında kesici ve delici aletler bulundurulması* (U=291349,500; $p < .05$; $r = -0.14$) maddesinde öğrenci görüşlerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Sıra ortalamaları dikkate alındığında öğretmenler, kesici ve delici aletler taşıma davranışının okulda karşılaşılan bir durum olduğunu ve bu durumun önemli bir disiplin problemi olduğu düşünmektedir. Akar (2006: 68), araştırmasında ortaöğretim öğrencilerinin okulda kesici-yaralayıcı alet bulundurma suçlarını işlediklerini belirlemiştir.

M-3 *Cep telefonu ve kamerayı kötü amaçlı kullanma* (U=293339; $p < .05$; $r = -0.13$) maddesinde öğretmen görüşleri, öğrenci görüşlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Bu durum öğretmenlerin öğrencilerin cep telefonları ve kameraları kötü amaçlı kullandıklarını düşündüğü şeklinde yorumlanabilir.

M-9 *Dersle ilgili araç-gereçleri yanında bulundurmama* (U=280889,5; $p < .05$; $r = -0.16$) maddesinde öğretmen görüşleri, öğrenci görüşlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Öğrencilerin ders araç- gereçlerini yanlarında bulundurmaması öğretmenler tarafından önemli bir sorun olarak görülmektedir. Bu durumun öğretmenlerin ders işleyişini olumsuz yönde etkileyebileceği söylenebilir.

M-11 *Okul binası, duvarları ve araç-gereçlerine zarar verme* (U=298198; $p < .05$; $r = -0.12$) maddesinde öğretmen görüşleri, öğrenci görüşlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Öğretmen görüşlerine göre, öğrenciler okul binası ve araç gereçlerine zarar verme eğilimi içerisindedir.

M-28 *Başkasının malını haberi olmadan almayı alışkanlık hâline getirmek* (U=282577,50; $p < .05$; $r = .06$) maddesinde öğretmen görüşleri, öğrenci görüşlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Araştırmanın birinci alt problemindeki *Şiddet Olayları Formu* ile ilgili veriler bu bulguyu doğrular niteliktedir. Öyle ki, bu formdaki bilgilere göre hırsızlık olayları okullarda en çok rastlanan disiplin problemlerinden biridir.

Ancak istatistiksel olarak anlamlı bulunan bu farklar için hesaplanan etki değerlerinin (r) küçük olması ($\leq .3$), farkların pratikte manidarlığının sorgulanabilir olduğunu göstermektedir.

Diğer taraftan öğretmenlerle karşılaştırıldığında öğrenci görüşlerinin anlamlı bir şekilde farklılaştığı disiplin sorunlarına ilişkin maddeler aşağıda verilmiştir:

- *M-1 Öğrencilerin giyim tarzlarının kılık-kıyafet kurallarına uygun olmaması* ($U= 315116,5$; $p < .05$; $r = -.07$),
- *M-10 Sınavlarda kopya çekme* ($U= 292752,5$; $p < .05$; $r = -.13$),
- *M-12 Sınıf, kantin, soyunma odası ve lavaboları temiz kullanmama* ($U= 323426$; $p < .05$; $r = -.05$),
- *M-15 Argo ve kaba ifadeler kullanma* ($U= 297309$; $p < .05$; $r = -.12$),
- *M-22 Öğrencilerle dalga geçme* ($U= 310623,5$; $p < .05$; $r = -.08$),
- *M-23 Öğrencilere lakap takma* ($U= 307670$; $p < .05$; $r = -.09$).

Sıra ortalamaları dikkate alındığında öğrenci görüşleri, M-10 *Sınavlarda kopya çekme* ($U=292752,5$; $p < .05$; $r = -.13$) ve M-15 *Argo ve kaba ifadeler kullanma* ($U=297309$; $p < .05$; $r = -.12$) maddelerinde ifade edilen davranışların okullarda sık rastlanan disiplin problemlerinden biri olduğu konusunda öğretmen görüşlerine göre farklılaşmaktadır. Bu maddelerin etki değerlerine bakıldığında diğer maddelerdeki disiplin sorunlarına göre *kopya çekme ve argo* ifadeler kullanma davranışlarının öğrencilerin en çok karşılaştıkları problemler olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin sıra ortalamaları M-23 *Öğrencilere lakap takma* ($U= 307670$; $p < .05$; $r = -.09$), M-22 *Öğrencilerle dalga geçme* ($U= 310623,5$; $p < .05$; $r = -.08$) maddelerinde öğretmenlere göre yüksektir. Bu durum arkadaşlarına lakap takma ve onlarla dalga geçme davranışlarının öğrenciler arasında yaygın olduğu şeklinde yorumlanabilir.

M-12 *Sınıf, kantin, soyunma odası ve lavaboları temiz kullanmama* ($U= 323426$; $p < .05$; $r = -.05$) maddesinde de öğrenci görüşleri anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Öğretmen ve öğrenci görüşlerinin disiplin problemleri ile ilgili maddeler konusunda farklılık göstermesinin nedenleri olarak; öğretmenlerin görüşlerinin kendi gözlemlerinden, duyularından ve öğrencilerden gelen bir takım şikayetlerden

edindikleri bilgiler doğrultusunda okulda yaşanan disiplin problemlerini değerlendirdikleri ve öğrencilerin yanıtlarının ise yaşanan disiplin problemlerinin arkadaşlar arası ortamlarda daha sık karşılaşmalarından kaynaklandığı söylenebilir.

Ancak istatistiksel olarak anlamlı bulunan bu farklar için hesaplanan etki değerlerinin (r) küçük olması ($\leq .3$), farkların pratikte manidarlığının sorgulanabilir olduğunu göstermektedir.

Bu maddeler dışındaki disiplin problemlerinin yaşanma sıklığına ilişkin istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamaması ($p > .05$) hem öğretmen hem de öğrencilerin bu disiplin problemlerinin yaşanma sıklığına ilişkin benzer görüşlere sahip oldukları şekilde yorumlanabilir.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi “*Okullarda yaşanan disiplin problemlerinin sıklığına ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri eğitim kademesine (orta - lise) göre farklılık göstermekte midir?*” şeklindedir.

Tablo-22’de disiplin problemlerinin yaşanma sıklığı ile ilgili öğretmen ve öğrenci görüşlerinin eğitim kademesine göre farklılaşmasına ilişkin Mann Whitney U testi sonuçları sunulmaktadır.

Yapılan Mann Whitney U testi sonucunda bazı disiplin problemlerinin eğitim kademesine göre ortaokul ($n=414$) ve liselerde ($n=277$) yaşanma sıklığına ilişkin öğretmen görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılaşmalara rastlanmıştır. Sıra ortalamaları incelendiğinde öğretmenler aşağıdaki disiplin sorunları ile ilgili maddelerdeki davranışların ortaokulda anlamlı düzeyde daha sık yaşandığını düşünmektedir.

- M-2 Öğrencilerin yanlarında kesici ve delici aletler bulundurması ($U= 51824$; $p < .05$; $r = -.08$),

Tablo-22. Disiplin problemlerinin yaşanma sıklığına göre öğretmen (n=691) görüşlerinin eğitim kademesine göre farklılaşmasına ilişkin U testi sonuçları

Madde	Eğitim kademesi	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p	r
M-1 Öğrencilerin giyim tarzlarının kılık-kıyafet kurallarına uygun olmaması	Ortaokul Lise	339,45 355,79	140533,50 98552,50	54628,5	,269	
M-2 Öğrencilerin yanlarında kesici ve delici aletler bulundurması	Ortaokul Lise	359,32 326,09	148759,00 90327,00	51824,0	,020*	-0.08
M-3 Cep telefonu ve kamerayı kötü amaçlı kullanma	Ortaokul Lise	302,11 411,60	125072,00 114014,00	39167,0	,000*	-0.28
M-4 Okuldan kaçma	Ortaokul Lise	317,13 389,14	131293,00 107793,00	45388,0	,000*	-0.18
M-5Törenler sırasında saygısız davranışlarda bulunma	Ortaokul Lise	382,25 291,83	158249,50 80836,50	42333,5	,000*	-0.23
M-6 Okula geldiği halde kasıtlı olarak derslere, törenlere katılmamak	Ortaokul Lise	347,93 343,11	144044,50 95041,50	56538,5	,742	
M-7 Derse geç gelme	Ortaokul Lise	344,32 348,51	142548,00 96538,00	56643,0	,771	
M-8 Dersin akışını ve sınıf düzenini bozacak tavır ve davranışlar sergileme	Ortaokul Lise	368,08 313,00	152384,50 86701,50	48198,5	,000*	0.14
M-9 Dersle ilgili araç-gereçleri yanında bulundurmama	Ortaokul Lise	342,15 351,75	141650,00 97436,00	55745,0	,510	
M-10 Sınavlarda kopya çekme	Ortaokul Lise	321,34 382,85	133036,50 106049,50	47131,5	,000*	0.16
M-11 Okul binası, duvarları ve araç-gereçlerine zarar verme	Ortaokul Lise	350,54 339,21	145123,50 93962,50	55459,5	,438	
M-12 Sınıf, kantin, soyunma odası ve lavaboları temiz kullanmama	Ortaokul Lise	353,25 335,16	146245,50 92840,50	54337,5	,223	
M-13 Öğretmenlere karşı saygısız davranışlarda bulunma	Ortaokul Lise	350,84 338,77	145247,00 93839,00	55336,0	,411	
M-14Yöneticilere, memurlara ve diğer görevlilere hakaret etmek	Ortaokul Lise	336,96 359,51	139503,00 99583,00	53598,0	,120	
M-15 Argo ve kaba ifadeler kullanma	Ortaokul Lise	355,68 331,54	147249,50 91836,50	53333,5	,104	
M-16 Öğretmen veya okul yönetimi tarafından verilen ödevleri ve görevleri yapmama	Ortaokul Lise	354,73 332,95	146857,50 92228,50	53725,5	,138	
M-17 Kavga etme	Ortaokul Lise	373,34 305,14	154562,00 84524,00	46021,0	,000*	-0.17
M-18 Yaşça büyük ya da güçlü öğrencilerin diğer öğrenciler üzerinde baskı kurması	Ortaokul Lise	370,97 308,68	153581,50 85504,50	47001,5	,000*	-0.16
M-19 Çeteleşerek öğrencileri tehdit etme	Ortaokul Lise	357,56 328,72	148030,50 91055,50	52552,5	,049*	-0.07

Tablo-22'nin Devamı

Madde	Eğitim kademesi	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p	r
M-20 Öğretmenlerle dalga geçme	Ortaokul Lise	342,82 350,76	141925,50 97160,50	56020,5	,584	
M-21 Öğretmenlere lakap takma	Ortaokul Lise	330,94 368,50	137010,50 102075,50	51105,5	,010*	-0.09
M-22 Öğrencilerle dalga geçme	Ortaokul Lise	358,57 327,21	148449,00 90637,00	52134,0	,035*	-0.08
M-23 Öğrencilere lakap takma	Ortaokul Lise	369,88 310,31	153130,50 85955,50	47452,5	,000*	-0.15
M-24 Yalan söylemek	Ortaokul Lise	364,18 318,82	150771,50 88314,50	49811,5	,002*	-0.11
M-25 Koridor ve merdivenlerde birbirini itme, gürültü ve kargaşa yaşanması	Ortaokul Lise	396,09 271,14	163981,00 75105,00	36602,0	,000*	-0.31
M-26 Okulla ilgisiz kişilerin okul içerisinde ve çevresinde öğrencileri rahatsız etmesi	Ortaokul Lise	353,51 334,78	146352,00 92734,00	54231,0	,202	
M-27 Başkasının malına zarar vermek	Ortaokul Lise	370,36 309,60	153328,00 85758,00	47255,0	,000*	-0.15
M-28 Başkasının malını haberi olmadan almayı alışkanlık hâline getirmek.	Ortaokul Lise	354,18 333,77	146632,50 92453,50	53950,5	,153	

* p< .05

- M-5 Törenler sırasında saygısız davranışlarda bulunma ($U=42333,5$; $p< .05$; $r=-.23$),
- M-8 Dersin akışını ve sınıf düzenini bozacak tavır ve davranışlar sergileme ($U=48198,5$; $p< .05$; $r=-.14$),
- M-17 Kavga etme ($U=46021$; $p< .05$; $r=-.17$),
- M-18 Yaşça büyük ya da güçlü öğrencilerin diğer öğrenciler üzerinde baskı kurması ($U=47001,5$; $p< .05$; $r=-.16$),
- M-19 Çeteleşerek öğrencileri tehdit etme ($U=52552,5$; $p< .05$; $r=-.07$),
- M-22 Öğrencilerle dalga geçme ($U=52134$; $p< .05$; $r=-.08$),
- M-23 Öğrencilere lakap takma ($U=47452,5$; $p< .05$; $r=-.15$),
- M-24 Yalan söylemek ($U=49811,5$; $p< .05$; $r=-.11$),
- M-25 Koridor ve merdivenlerde birbirini itme, gürültü ve kargaşa yaşanması ($U=36602$; $p< .05$; $r=-.31$),
- M-27 Başkasının malına zarar vermek ($U=47255$; $p< .05$; $r=-.15$).

Sıra ortalamaları incelendiğinde, M-25 *Koridor ve merdivenlerde birbirini itme, gürültü ve kargaşa yaşanması* (U=36602; $p<.05$; $r=-.31$) maddesinde ortaokul öğretmenlerinin görüşlerinin liselerde çalışan öğretmenlere göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Bu maddeye ilişkin etki değerinin ($r>.3$) orta düzeyde olması bu farkın pratikte manidar olduğunu göstermektedir. Ortaokullarda öğretmenler koridor ve merdivenlerde bu tür sorunların daha sık yaşandığı görüşündedirler. Araştırmanın birinci alt probleminde sunulan Malatya Milli Eğitim Müdürlüğünden elde edilen *Şiddet Olayları Formu*'na ilişkin veriler bu bulguyu doğrular niteliktedir.

Ortaokul öğretmenlerine göre öğrenciler M-5 *Törenler sırasında saygısız davranışlarda bulunma* (U=42333,5; $p<.05$; $r=-.23$) davranışını ortaokullarda daha çok sergilemektedir.

M-17 *Kavga etme* (U=46021; $p<.05$; $r=-.17$), M-18 *Yaşça büyük ya da güçlü öğrencilerin diğer öğrenciler üzerinde baskı kurması* (U=47001,5; $p<.05$; $r=-.16$) ve M-19 *Çeteleşerek öğrencileri tehdit etme* (U=52552,5; $p<.05$; $r=-.07$) davranışları öğretmen görüşlerine göre ortaokullarda daha sık yaşanmaktadır. Bu durum öğrencilerin birbirleri üzerinde baskı kurmaları davranışlarının eğitim kademesi yükseldikçe azaldığını göstermektedir.

M-27 *Başkasının malına zarar vermek* (U=47255; $p<.05$; $r=-.15$) maddesinde ortaokul öğretmenlerinin görüşleri liselerde çalışan öğretmenlere göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Öğretmen görüşlerine göre ortaokul öğrencileri başkasının malına zarar verme davranışını daha fazla sergilemektedir.

Ancak 25. Madde dışında istatistiksel olarak anlamlı bulunan bu farklar için hesaplanan etki değerlerinin (r) *küçük* olması ($>.3$), farkların pratikte manidarlığının sorgulanabilir olduğunu göstermektedir.

Sıra ortalamaları incelendiğinde öğretmenler aşağıdaki maddelerdeki davranışların liselerde anlamlı düzeyde daha sık yaşandığını düşünmektedir:

- M-3 Cep telefonu ve kamerayı kötü amaçlı kullanma (U=39167; p< .05; r=-.28),
- M-4 Okuldan kaçma (U=45388; p< .05; r=-.18),
- M-10 Sınavlarda kopya çekme (U=47131,5; p< .05; r=-.16),
- M-21 Öğretmenlere lakap takma (U=51105,5; p< .05; r=-.09).

M-3 *Cep telefonu ve kamerayı kötü amaçlı kullanma* (U=39167; p< .05; r=-.28); maddesinde liselerde çalışan öğretmenlerin görüşleri ortaokul öğretmenlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Hesaplanan etki değerleri incelendiğinde, *cep telefonu ve kamerayı kötü amaçlı kullanma* (r=-.28) davranışı için bu farkın etki büyüklüğünün *orta* düzeye yakın olduğundan (r>.3) dolayı nispeten dikkate alınabileceği söylenebilir. Elitok, Kesici ve Sarpkaya (2013: 474), öğrencilerin sınıf içerisinde mesajlaşma, diğer sınıftaki yazılıların kopyasını almak, derste telefonla oyun oynamak gibi amaçlar için cep telefonu kullandıklarını ve mesajlaşma davranışının istenmeyen öğrenci davranışları içerisinde ilk beşe girdiğini ifade etmektedir.

Diğer farklar için hesaplanan etki büyüklükleri ise *küçük* oldukları için ($\leq .3$), bu farkların pratikte manidarlığı sorgulanabilir.

M-4 *Okuldan kaçma* (U=45388; p< .05; r=-.18) maddesinde liselerde çalışan öğretmenlerin görüşleri ortaokul öğretmenlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Çelik'in (2007) araştırmasında orta dereceli okullarda en çok karşılaşılan sorunlardan biri okuldan kaçma davranışıdır.

M-10 *Sınavlarda kopya çekme* (U=47131,5; p< .05; r=-.16); maddesinde liselerde çalışan öğretmenlerin görüşleri ortaokul öğretmenlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

M-21 *Öğretmenlere lakap takma* (U=51105,5; p< .05; r=-.09) davranışının ortaokullara kıyasla liselerde anlamlı düzeyde daha sık yaşandığı görülmüştür. Bu durum öğrencilerin liselerde kendilerinden büyüklere yönelik saygısızca davranışlar sergilemeye daha çok başvurduklarını göstermektedir.

Bu maddeler dışındaki disiplin problemlerinin yaşanma sıklığına ilişkin istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamaması (p> .05) hem ortaokul hem de liselerde

görev yapan öğretmenlerin bu disiplin problemlerin yaşanma sıklığına ilişkin benzer görüşlere sahip oldukları şekilde yorumlanabilir.

Tablo-23'te disiplin problemlerinin yaşanma sıklığıyla ilgili öğrenci görüşlerinin eğitim kademesine göre farklılaşmasına ilişkin Mann Whitney U testi sonuçları sunulmaktadır.

Tablo-23. Disiplin problemlerinin yaşanma sıklığına dair öğrenci (n=1001) görüşlerinin eğitim kademesine göre farklılaşmasına ilişkin Mann Whitney U testi sonuçları

Madde	Eğitim kademesi	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p	r
M-1 Öğrencilerin giyim tarzlarının kılık-kıyafet kurallarına uygun olmaması	Ortaokul	492,01	230751,00	120536,0	,340	
	Lise	508,93	270750,00			
M-2 Öğrencilerin yanlarında kesici ve delici aletler bulundurması	Ortaokul	502,95	235884,00	123839,0	,827	
	Lise	499,28	265617,00			
M-3 Cep telefonu ve kamerayı kötü amaçlı kullanma	Ortaokul	451,70	211849,00	101634,0	,000*	-0.17
	Lise	544,46	289652,00			
M-4 Okuldan kaçma	Ortaokul	411,99	193222,00	83007,0	,000*	-0.29
	Lise	579,47	308279,00			
M-5 Törenler sırasında saygısız davranışlarda bulunma	Ortaokul	571,73	268140,00	91583,0	,000*	-0.23
	Lise	438,65	233361,00			
M-6 Okula geldiği halde kasıtlı olarak derslere, törenlere katılmamak,	Ortaokul	499,32	234179,00	123964,0	,857	
	Lise	502,48	267322,00			
M-7 Derse geç gelme	Ortaokul	511,55	239919,00	119804,0	,258	
	Lise	491,70	261582,00			
M-8 Dersin akışını ve sınıf düzenini bozacak tavır ve davranışlar sergileme	Ortaokul	527,65	247466,00	112257,0	,005*	-0.08
	Lise	477,51	254035,00			
M-9 Dersle ilgili araç-gereçleri yanında bulundurmama	Ortaokul	506,40	237501,50	122221,5	,566	
	Lise	496,24	263999,50			
M-10 Sınavlarda kopya çekme	Ortaokul	458,84	215195,50	104980,5	,000*	-0.13
	Lise	538,17	286305,50			
M-11 Okul binası, duvarları ve araç-gereçlerine zarar verme	Ortaokul	532,00	249509,50	110213,5	,001*	-0.10
	Lise	473,67	251991,50			
M-12 Sınıf, kantin, soyunma odası ve lavaboları temiz kullanmama	Ortaokul	557,81	261614,50	98108,5	,000*	-0.18
	Lise	450,91	239886,50			
M-13 Öğretmenlere karşı saygısız davranışlarda bulunma	Ortaokul	509,75	239071,50	120651,5	,349	
	Lise	493,29	262429,50			
M-14 Yöneticilere, memurlara ve diğer görevlilere hakaret etmek	Ortaokul	500,71	234832,00	124617,0	,971	
	Lise	501,26	266669,00			
M-15 Argo ve kaba ifadeler kullanma	Ortaokul	527,57	247428,00	112295,0	,005*	0.08
	Lise	477,58	254073,00			

Tablo-23'ün Devamı

Madde	Eğitim kademesi	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p	r
M-16 Öğretmen veya okul yönetimi tarafından verilen ödevleri ve görevleri yapmama	Ortaokul Lise	512,68 490,71	240445,50 261055,50	119277,5	,212	
M-17 Kavga etme	Ortaokul Lise	572,36 438,09	268437,50 233063,50	91285,5	,000*	-0.23
M-18 Yaşça büyük ya da güçlü öğrencilerin diğer öğrenciler üzerinde baskı kurması	Ortaokul Lise	535,53 470,56	251163,00 250338,00	108560,0	,000*	-0.11
M-19 Çeteleşerek öğrencileri tehdit etme	Ortaokul Lise	538,40 468,03	252511,00 248990,00	107212,0	,000*	-0.12
M-20 Öğretmenlerle dalga geçme	Ortaokul Lise	475,54 523,45	223026,00 278475,00	112811,0	,006*	-0.08
M-21 Öğretmenlere lakap takma	Ortaokul Lise	466,31 531,58	218701,00 282800,00	108486,0	,000*	-0.11
M-22 Öğrencilerle dalga geçme	Ortaokul Lise	508,61 494,29	238538,50 262962,50	121184,5	,424	
M-23 Öğrencilere lakap takma	Ortaokul Lise	507,77 495,03	238144,50 263356,50	121578,5	,477	
M-24 Yalan söylemek	Ortaokul Lise	519,62 484,58	243703,50 257797,50	116019,5	,050*	0.06
M-25 Koridor ve merdivenlerde birbirini itme, gürültü ve kargaşa yaşanması	Ortaokul Lise	575,96 434,92	270124,00 231377,00	89599,0	,000*	-0.24
M-26 Okulla ilgisiz kişilerin okul içerisinde ve çevresinde öğrencileri rahatsız etmesi	Ortaokul Lise	552,45 455,64	259099,00 242402,00	100624,0	,000*	-0.17
M-27 Başkasının malına zarar vermek	Ortaokul Lise	546,82 460,61	256457,50 245043,50	103265,5	,000*	-0.15
M-28 Başkasının malını haberi olmadan almayı alışkanlık hâline getirmek.	Ortaokul Lise	515,04 488,62	241555,50 259945,50	118167,5	,130	

* p< .05

Yapılan Mann Whitney U testi sonucunda bazı disiplin problemlerinin eğitim kademesine göre ortaokul (n=469) ve liselerde (n=532) yaşanma sıklığına ilişkin öğrenci görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılaşmalara rastlanmıştır. Sıra ortalamaları incelendiğinde öğrenciler aşağıdaki disiplin sorunları ile ilgili maddelerdeki davranışların ortaokulda anlamlı düzeyde daha sık yaşandığını düşünmektedir:

- M-5 Törenler sırasında saygısız davranışlarda bulunma (U=91583; p< .05; r=-.23),
- M-8 Dersin akışını ve sınıf düzenini bozacak tavır ve davranışlar sergileme (U=112257; p< .05; r=-.08),
- M-11 Okul binası, duvarları ve araç-gereçlerine zarar verme (U=110213,5; p< .05; r=-.10),

- M-12 Sınıf, kantin, soyunma odası ve lavaboları temiz kullanmama (U=98108; $p < .05$; $r = -.18$),
- M-15 Argo ve kaba ifadeler kullanma (U=112295; $p < .05$; $r = -.08$),
- M-17 Kavga etme (U=91285,5; $p < .05$; $r = -.23$),
- M-18 Yaşça büyük ya da güçlü öğrencilerin diğer öğrenciler üzerinde baskı kurması (U=108560; $p < .05$; $r = -.11$),
- M-19 Çeteleşerek öğrencileri tehdit etme (U=107212; $p < .05$; $r = -.12$),
- M-24 Yalan söylemek (U=116019,5; $p < .05$; $r = -.06$),
- M-25 Koridor ve merdivenlerde birbirini itme, gürültü ve kargaşa yaşanması (U=89599; $p < .05$; $r = -.24$),
- M-26 Okulla ilgisiz kişilerin okul içerisinde ve çevresinde öğrencileri rahatsız etmesi (U=100624; $p < .05$; $r = -.17$),
- M-27 Başkasının malına zarar vermek (U=103265,5; $p < .05$; $r = -.15$).

M-5 *Törenler sırasında saygısız davranışlarda bulunma*, (U=91583; $p < .05$; $r = -.23$) maddesinde ortaokuldaki öğrenci görüşleri anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Ortaokul öğrencileri törenler sırasında lise öğrencilerine göre daha fazla saygısız davranışlarda bulunma eğilimindedir. Öğretmen görüşleri de bu bulguyla örtüşmektedir.

M-12 *Sınıf, kantin, soyunma odası ve lavaboları temiz kullanmama* (U=98108; $p < .05$; $r = -.18$) maddesinde ortaokuldaki öğrenci görüşleri anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Ortaokul öğrencilerinin okulun bölümlerinin temizliği konusunda özenli davranmadığı söylenebilir. Diğer bir deyişle, sınıf kantin vb. yerleri temiz kullanma konusunda lise öğrencilerinin daha bilinçli hareket ettikleri söylenebilir.

M-15 *Argo ve kaba ifadeler kullanma* (U=112295; $p < .05$; $r = -.08$) maddesinde ortaokuldaki öğrenci görüşleri anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Lise öğrencileri ortaokul öğrencilerine göre daha az argo ve kaba ifadeler kullanmaktadır. Yapılan araştırmalarda (Öz, 2012; Wilson, 2006) argo ve küfürü konuşmalarının ortaokullarda çok sık rastlanılan bir durum olduğu anlaşılmaktadır.

M-17 *Kavga etme* (U=91285,5; $p < .05$; $r = -.23$) ve M-19 *Çeteleşerek öğrencileri tehdit etme* (U=107212; $p < .05$; $r = -.12$) maddelerinde ortaokuldaki öğrenci görüşleri anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

M-24 *Yalan söylemek* (U=116019,5; $p < .05$; $r = -.06$) maddesinde ortaokuldaki öğrenci görüşleri anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Ortaokul öğrencileri lise öğrencilerine göre yalana daha fazla eğilimlidir.

M-25 *Koridor ve merdivenlerde birbirini itme, gürültü ve kargaşa yaşanması* (U=89599; $p < .05$; $r = -.24$) maddesinde ortaokuldaki öğrenci görüşleri anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

M-27 *Başkasının malına zarar vermek* (U=103265,5; $p < .05$; $r = -.15$) davranışının liselere kıyasla ortaokullarda anlamlı düzeyde daha sık yaşandığı tespit edilmiştir:

Sıra ortalamaları incelendiğinde öğrenciler aşağıdaki disiplin sorunları ile ilgili maddelerdeki davranışların liselerde anlamlı düzeyde daha sık yaşandığını düşünmektedir:

- M-3 Cep telefonu ve kamerayı kötü amaçlı kullanma (U=101634; $p < .05$; $r = -.17$),
- M-4 Okuldan kaçma (U=83007; $p < .05$; $r = -.29$),
- M-10 Sınavlarda kopya çekme (U=104980,5; $p < .05$; $r = -.13$),
- M-20 Öğretmenlerle dalga geçme (U=112811; $p < .05$; $r = -.08$),
- M-21 Öğretmenlere lakap takma (U=108486; $p < .05$; $r = -.11$).

Öğrenci görüşlerine göre liselerde M-4 *Okuldan kaçma* (U=83007; $p < .05$; $r = -.29$) davranışı daha yaygındır. Öğrencilerin bu davranışla ilgili görüşlerine ilişkin farkın etki büyüklüğünün *orta* düzeye ($r > .3$) yakın olduğundan dolayı nispeten dikkate alınabileceği söylenebilir. Öğrenci görüşlerine göre lise öğrencileri ortaokul öğrencilerine kıyasla daha çok okuldan kaçma eğilimi göstermektedir. Tucker (1998), lise öğrencilerinin okuldan kaçma davranışının yüksek oranlarda olduğunu ifade etmektedir. Çelik'in (2007) araştırmasında okuldan kaçma davranışının orta dereceli okullarda en çok karşılaşılan sorunlardan biri olması bu bulguyu doğrular niteliktedir.

Öğrenci görüşlerine göre M-3 *Cep telefonu ve kamerayı kötü amaçlı kullanma* (U=101634; $p < .05$; $r = -.17$) davranışı liselerde daha sık yaşanmaktadır ve liselerdeki öğrenciler ortaokullardaki öğrencilere kıyasla cep telefonu ve kamerayı daha fazla kötü amaçlı kullanma eğilimi içindedir.

M-10 *Sınavlarda kopya çekme* (U=104980,5; $p < .05$; $r = -.13$) davranışı liselerdeki öğrencilerin en çok başvurduğu davranışlar olarak görülmektedir.

Öğrenci görüşlerine göre; M-20 *Öğretmenlerle dalga geçme* (U=112811; $p < .05$; $r = -.08$); M-21 *Öğretmenlere lakap takma* (U=108486; $p < .05$; $r = -.11$) davranışlarının ortaokullara kıyasla liselerde anlamlı düzeyde daha sık yaşandığı anlaşılmaktadır. Bu maddelerdeki davranışlara ilişkin olarak öğrencilerin liselerde kendilerinden büyüklere yönelik saygısızca davranışlar sergilemeye daha çok başvurduklarını göstermektedir.

Ancak anlamlı bulunan bu farklar için hesaplanan etki değerlerinin (r) küçük olması ($\leq .3$), farkların pratikte manidarlığının sorgulanabilir olduğunu göstermektedir.

Bu maddeler dışındaki disiplin problemlerinin yaşanma sıklığına ilişkin istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamaması ($p > .05$), hem ortaokul hem de ve liselerde öğrenim gören öğrencilerin bu disiplin problemlerinin yaşanma sıklığına ilişkin benzer görüşlere sahip oldukları şekilde yorumlanabilir.

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt problemi “Ortaokullarda yaşanan disiplin problemlerinin sıklığına ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşleri, *okulun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik düzeyine ve okuldaki öğrenci sayısına göre farklılık göstermekte midir?*” şeklinde belirlenmiştir.

a. Okulun Bulunduğu Çevrenin Sosyo-ekonomik Düzeyine Göre Ortaokullarda Yaşanan Disiplin Problemleri

Ortaokullarda görülen disiplin problemlerinin yaşanma sıklığıyla ilgili öğretmen görüşlerinin okulun bulunduğu çevrenin sosyo ekonomik düzeyine göre farklılaşmasına ilişkin Kruskal Wallis testi sonuçları Tablo-24’de verilmiştir.

Tablo-24. Ortaokullarda disiplin problemlerinin yaşanma sıklığına dair öğretmen (n=414) görüşlerinin okulun bulunduğu çevrenin sosyo ekonomik düzeyine göre farklılaşmasına ilişkin Kruskal Wallis testi sonuçları

Madde	SED	n	Sıra ort.	sd	X ²	p	FARK (U)
M-1 Öğrencilerin giyim tarzlarının kılık-kıyafet kurallarına uygun olmaması	1) Düşük	197	200,16	2	3,195	,202	
	2) Orta	103	224,37				
	3) Yüksek	114	204,93				
M-2 Öğrencilerin yanlarında kesici ve delici aletler bulundurması	1) Düşük	197	196,49	2	17,990	,000*	2>3(r=-0.25)
	2) Orta	103	246,24				2>1(r=-0.23)
	3) Yüksek	114	191,52				
M-3 Cep telefonu ve kamerayı kötü amaçlı kullanma	1) Düşük	197	174,83	2	35,741	,000*	2>3(r=-0.13)
	2) Orta	103	252,10				2>1(r=-0.32)
	3) Yüksek	114	223,66				3>1(r=-0.22)
M-4 Okuldan kaçma	1) Düşük	197	192,45	2	13,716	,001*	2>3(r=-0.17)
	2) Orta	103	242,29				2>1(r=-0.21)
	3) Yüksek	114	202,07				
M-5 Törenler sırasında saygısız davranışlarda bulunma	1) Düşük	197	207,32	2	,579	,749	
	2) Orta	103	213,85				
	3) Yüksek	114	202,07				
M-6 Okula geldiği halde kasıtlı olarak derslere, törenlere katılmamak,	1) Düşük	197	193,52	2	9,490	,009*	2>3(r=-0.13)
	2) Orta	103	235,89				2>1(r=-0.17)
	3) Yüksek	114	206,01				
M-7 Derse geç gelme	1) Düşük	197	208,29	2	3,063	,216	
	2) Orta	103	220,50				
	3) Yüksek	114	194,38				
M-8 Dersin akışını ve sınıf düzenini bozacak tavır ve davranışlar sergileme	1) Düşük	197	200,81	2	3,169	,205	
	2) Orta	103	224,55				
	3) Yüksek	114	203,66				
M-9 Dersle ilgili araç-gereçleri yanında bulundurmama	1) Düşük	197	206,92	2	2,512	,285	
	2) Orta	103	220,57				
	3) Yüksek	114	196,69				
M-10 Sınavlarda kopya çekme	1) Düşük	197	205,13	2	1,413	,493	
	2) Orta	103	218,54				
	3) Yüksek	114	201,61				
M-11 Okul binası, duvarları ve araç-gereçlerine zarar verme	1) Düşük	197	207,72	2	,837	,658	
	2) Orta	103	214,63				
	3) Yüksek	114	200,68				
M-12 Sınıf, kantin, soyunma odası ve lavaboları temiz kullanmama	1) Düşük	197	205,19	2	,489	,783	
	2) Orta	103	214,31				
	3) Yüksek	114	205,34				
M-13 Öğretmenlere karşı saygısız davranışlarda bulunma	1) Düşük	197	199,43	2	1,940	,379	
	2) Orta	103	213,94				
	3) Yüksek	114	215,63				
M-14 Yöneticilere, memurlara ve diğer görevlilere hakaret etmek	1) Düşük	197	200,04	2	1,978	,372	
	2) Orta	103	218,60				
	3) Yüksek	114	210,36				

Tablo 24'ün Devamı

Madde	SED	n	Sıra ort.	sd	X ²	p	FARK (U)
M-15 Argo ve kaba ifadeler kullanma	1) Düşük	197	209,64	2	5,451	,066	
	2) Orta	103	224,34				
	3) Yüksek	114	188,58				
M-16 Öğretmen veya okul yönetimi tarafından verilen ödevleri ve görevleri yapmama	1) Düşük	197	206,70	2	2,374	,305	
	2) Orta	103	220,50				
	3) Yüksek	114	197,14				
M-17 Kavga etme	1) Düşük	197	210,07	2	,641	,726	
	2) Orta	103	199,81				
	3) Yüksek	114	210,01				
M-18 Yaşça büyük ya da güçlü öğrencilerin diğer öğrenciler üzerinde baskı kurması	1) Düşük	197	207,07	2	1,635	,442	
	2) Orta	103	218,24				
	3) Yüksek	114	198,54				
M-19 Çeteleşerek öğrencileri tehdit etme	1) Düşük	197	200,61	2	6,909	,032*	2>3(r=-0.16) 2>1(r=-0.14)
	2) Orta	103	232,58				
	3) Yüksek	114	196,75				
M-20 Öğretmenlerle dalga geçme	1) Düşük	197	200,36	2	2,976	,226	
	2) Orta	103	223,49				
	3) Yüksek	114	205,39				
M-21 Öğretmenlere lakap takma	1) Düşük	197	197,75	2	2,846	,241	
	2) Orta	103	215,51				
	3) Yüksek	114	217,11				
M-22 Öğrencilerle dalga geçme	1) Düşük	197	210,22	2	1,413	,493	
	2) Orta	103	214,04				
	3) Yüksek	114	196,88				
M-23 Öğrencilere lakap takma	1) Düşük	197	216,88	2	2,690	,261	
	2) Orta	103	202,33				
	3) Yüksek	114	195,97				
M-24 Yalan söylemek	1) Düşük	197	212,82	2	7,295	,026*	2>3(r=-0.17) 1>3(r=-0.12)
	2) Orta	103	223,16				
	3) Yüksek	114	184,16				
M-25 Koridor ve merdivenlerde birbirini itme, gürültü ve kargaşa yaşanması	1) Düşük	197	204,71	2	,226	,893	
	2) Orta	103	210,46				
	3) Yüksek	114	209,65				
M-26 Okulla ilgisiz kişilerin okul içerisinde ve çevresinde öğrencileri rahatsız etmesi	1) Düşük	197	194,21	2	8,603	,014*	2>1(r=0.17)
	2) Orta	103	234,28				
	3) Yüksek	114	206,27				
M-27 Başkasının malına zarar vermek	1) Düşük	197	207,77	2	2,530	,282	
	2) Orta	103	219,80				
	3) Yüksek	114	195,93				
M-28 Başkasının malını haberi olmadan almayı alışkanlık hâline getirmek.	1) Düşük	197	198,40	2	6,403	,041*	2>1(r=-0.14)
	2) Orta	103	230,66				
	3) Yüksek	114	202,30				

* p< .05

Analiz sonuçlarına göre araştırmaya katılan öğretmenlerin ortaokullarda sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre disiplin problemlerinin yaşanma sıklığına ilişkin görüşleri arasında aşağıdaki maddelerde istatistiksel açıdan anlamlı farklılaşmalara rastlanmıştır:

- M-2 Öğrencilerin yanlarında kesici ve delici aletler bulundurması X^2 (sd=2, n=414) = 17,990 p< .05,
- M-3 Cep telefonu ve kamerayı kötü amaçlı kullanma X^2 (sd=2, n=414) = 35,741 p< .05,
- M-4 Okuldan kaçma X^2 (sd=2, n=414) = 13,716 p< .05,
- M-6 Okula geldiği halde kasıtlı olarak derslere, törenlere katılmamak X^2 (sd=2, n=414) = 9,490 p< .05,
- M-19 Çeteleşerek öğrencileri tehdit etme X^2 (sd=2, n=414) = 6,909 p< .05,
- M-24 Yalan söylemek X^2 (sd=2, n=414) = 7,295 p< .05,
- M-26 Okulla ilgisiz kişilerin okul içerisinde ve çevresinde öğrencileri rahatsız etmesi X^2 (sd=2, n=414) = 8,603 p< .05,
- M-28 Başkasının malını haberi olmadan almayı alışkanlık hâline getirmek. X^2 (sd=2, n=414) = 6,403 p< .05.

Bu bulgu belirtilen maddelerdeki disiplin sorunlarının okulların sosyo-ekonomik düzeyine göre farklı düzeylerde yaşandığını göstermektedir. Sıra ortalamaları dikkate alındığında, orta sosyo-ekonomik düzeydeki okullardaki öğretmenlerin en yüksek puanı aldıkları görülmektedir. Bu da öğretmen görüşlerine göre orta sosyo-ekonomik düzeydeki okullarda, *öğrencilerin yanlarında kesici ve delici aletler bulundurması, cep telefonu ve kamerayı kötü amaçlı kullanma, okuldan kaçma, okula geldiği halde kasıtlı olarak derslere, törenlere katılmamak, çeteleşerek öğrencileri tehdit etme, yalan söylemek, okulla ilgisiz kişilerin okul içerisinde ve çevresinde öğrencileri rahatsız etmesi ve başkasının malını haberi olmadan almayı alışkanlık hâline getirmek* disiplin problemlerinin daha sık yaşandığı şeklinde yorumlanabilir. Liselerde yapmış olduğu araştırmada Kahveci (2012: 88), disiplin suçu işleme oranının ekonomik düzeyi orta olan öğrencilerde en fazla olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Farkların hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla ikili gruplar arasında yapılan Mann Whitney U testi sonucunda orta sosyo-ekonomik düzeydeki ortaokullarda *M-2 Öğrencilerin yanlarında kesici ve delici aletler bulundurması* ($U= 4341,5; p<.05; r=-.25$), *M-3 Cep telefonu ve kamerayı kötü amaçlı kullanma* ($U= 4995; p<.05; r=-.13$), *M-4 Okuldan kaçma* ($U= 4740; p<.05; r=-.17$), *M-6 Okula geldiği halde kasıtlı olarak derslere, törenlere katılmamak*, ($U= 5015,5; p<.05; r=-.13$), *M-19 Çeteleşerek öğrencileri tehdit etme* ($U= 4863; p<.05; r=-.16$), *M-24 Yalan söylemek* ($U= 4768,5; p<.05; r=-.17$) maddelerinde belirtilen davranışların yüksek sosyo-ekonomik düzeydeki okullara oranla daha sık yaşandığı tespit edilmiştir.

Diğer yandan, *M-2 Öğrencilerin yanlarında kesici ve delici aletler bulundurması* ($U= 7685; p<.05; r=-.23$), *M-3 Cep telefonu ve kamerayı kötü amaçlı kullanma* ($U= 6428; p<.05; r=-.32$), *M-4 Okuldan kaçma* ($U= 7693; p<.05; r=-.21$), *M-6 Okula geldiği halde kasıtlı olarak derslere, törenlere katılmamak* ($U= 8077; p<.05; r=-.17$), *M-19 Çeteleşerek öğrencileri tehdit etme* ($U= 8570; p<.05; r=-.14$), *M-26 Okulla ilgisiz kişilerin okul içerisinde ve çevresinde öğrencileri rahatsız etmesi* ($U= 8165; p<.05; r=-.17$), *M-28 Başkasının malını haberi olmadan almayı alışkanlık hâline getirmek* ($U= 8572; p<.05; r=-.14$) davranışlarının orta sosyo-ekonomik düzeydeki okullarda düşük sosyo-ekonomik düzeydeki okullara oranla daha sık yaşandığı tespit edilmiştir.

İkili gruplar arasında yapılan Mann Whitney U testi sonucunda yüksek sosyo-ekonomik düzeydeki okullarda *M-3 Cep telefonu ve kamerayı kötü amaçlı kullanma* ($U= 8510,5; p<.05; r=-.22$), davranışının düşük sosyo-ekonomik düzeydeki okullara oranla daha sık yaşandığı; *M-24 Yalan söylemek* ($U= 9670,5; p<.05; r=-.12$), davranışının ise düşük sosyo-ekonomik düzeydeki okullarda yüksek sosyo-ekonomik düzeydeki okullara oranla daha sık yaşandığı tespit edilmiştir.

2., 4., 6., 19., 24., 26. ve 28. maddeler için yapılan ikili karşılaştırmalarda istatistiksel olarak anlamlı bulunan bu farklar için hesaplanan etki değerlerinin (r) *küçük* olması ($\leq .3$), farkların pratikte manidarlığının sorgulanabilir olduğunu göstermektedir. Ancak *M-3 Cep telefonu ve kamerayı kötü amaçlı kullanma* davranışının orta düzeyde etki değeri olduğu ($r=-.32$) ve bu veriye ilişkin farklılığın pratikte manidar olduğu görülmektedir. Öğretmen görüşlerine göre bu davranışın orta sosyo-ekonomik düzeydeki okullarda düşük sosyo-ekonomik düzeydeki okullara oranla daha sık yaşandığı tespit edilmiştir.

Tablo-25'te ortaokullarda disiplin problemlerinin yaşanma sıklığına ilişkin öğrenci (n=479) görüşlerinin okulun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını gösteren Kruskal Wallis testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo-25. Ortaokullarda disiplin problemlerinin yaşanma sıklığına dair öğrenci (n=479) görüşlerinin okulun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik düzeyine göre farklılaşmasına ilişkin Kruskal Wallis testi sonuçları

Madde	SED	n	Sıra ort.	sd	X ²	p	FARK (U)
M-1 Öğrencilerin giyim tarzlarının kılık-kıyafet kurallarına uygun olmaması	1) Düşük	133	233,03	2	2,168	,338	
	2) Orta	185	234,08				
	3) Yüksek	161	252,56				
M-2 Öğrencilerin yanlarında kesici ve delici aletler bulundurması	1) Düşük	133	209,53	2	12,815	,002*	3>1(r=-0.12)
	2) Orta	185	261,36				2>1(r=-0.20)
	3) Yüksek	161	240,63				
M-3 Cep telefonu ve kamerayı kötü amaçlı kullanma	1) Düşük	133	217,13	2	6,343	,042*	3>1(r=-0.13)
	2) Orta	185	249,38				2>1(r=-0.13)
	3) Yüksek	161	248,11				
M-4 Okuldan kaçma	1) Düşük	133	188,02	2	41,935	,000*	3>1(r=-0.17)
	2) Orta	185	285,34				2>1(r=-0.35)
	3) Yüksek	161	230,84				2>3(r=-0.21)
M-5 Törenler sırasında saygısız davranışlarda bulunma	1) Düşük	133	237,48	2	4,186	,123	
	2) Orta	185	227,19				
	3) Yüksek	161	256,80				
M-6 Okula geldiği halde kasıtlı olarak derslere, törenlere katılmamak	1) Düşük	133	230,70	2	1,945	,378	
	2) Orta	185	236,71				
	3) Yüksek	161	251,46				
M-7 Derse geç gelme	1) Düşük	133	235,52	2	,283	,868	
	2) Orta	185	239,93				
	3) Yüksek	161	243,78				
M-8 Dersin akışını ve sınıf düzenini bozacak tavır ve davranışlar sergileme	1) Düşük	133	252,32	2	1,533	,465	
	2) Orta	185	235,30				
	3) Yüksek	161	235,23				
M-9 Dersle ilgili araç-gereçleri yanında bulundurmama	1) Düşük	133	253,26	2	2,081	,353	
	2) Orta	185	238,31				
	3) Yüksek	161	230,99				
M-10 Sınavlarda kopya çekme	1) Düşük	133	262,47	2	5,296	,071	
	2) Orta	185	228,19				
	3) Yüksek	161	235,02				
M-11 Okul binası, duvarları ve araç-gereçlerine zarar verme	1) Düşük	133	236,83	2	2,635	,268	
	2) Orta	185	251,99				
	3) Yüksek	161	228,84				
M-12 Sınıf, kantin, soyunma odası ve lavaboları temiz kullanmama	1) Düşük	133	245,18	2	,993	,609	
	2) Orta	185	232,31				
	3) Yüksek	161	244,55				

Tablo-25'in Devamı

Madde	SED	n	Sıra ort.	sd	X ²	p	FARK (U)
M-13 Öğretmenlere karşı saygısız davranışlarda bulunma	1) Düşük	133	243,74	2	,560	,756	
	2) Orta	185	242,87				
	3) Yüksek	161	233,61				
M-14 Yöneticilere, memurlara ve diğer görevlilere hakaret etmek	1) Düşük	133	248,45	2	1,376	,503	
	2) Orta	185	240,34				
	3) Yüksek	161	232,62				
M-15 Argo ve kaba ifadeler kullanma	1) Düşük	133	233,81	2	1,002	,606	
	2) Orta	185	247,71				
	3) Yüksek	161	236,25				
M-16 Öğretmen veya okul yönetimi tarafından verilen ödevleri ve görevleri yapmama	1) Düşük	133	240,46	2	2,201	,333	
	2) Orta	185	249,77				
	3) Yüksek	161	228,40				
M-17 Kavga etme	1) Düşük	133	224,62	2	2,550	,279	
	2) Orta	185	248,35				
	3) Yüksek	161	243,12				
M-18 Yaşça büyük ya da güçlü öğrencilerin diğer öğrenciler üzerinde baskı kurması	1) Düşük	133	219,88	2	4,332	,115	
	2) Orta	185	251,30				
	3) Yüksek	161	243,64				
M-19 Çeteleşerek öğrencileri tehdit etme	1) Düşük	133	239,99	2	8,832	,012*	2>3(r=-0.16)
	2) Orta	185	259,98				
	3) Yüksek	161	217,05				
M-20 Öğretmenlerle dalga geçme	1) Düşük	133	241,98	2	,074	,964	
	2) Orta	185	240,40				
	3) Yüksek	161	237,90				
M-21 Öğretmenlere lakap takma	1) Düşük	133	235,48	2	,465	,792	
	2) Orta	185	244,97				
	3) Yüksek	161	238,02				
M-22 Öğrencilerle dalga geçme	1) Düşük	133	239,16	2	1,752	,417	
	2) Orta	185	249,30				
	3) Yüksek	161	230,01				
M-23 Öğrencilere lakap takma	1) Düşük	133	244,34	2	1,603	,449	
	2) Orta	185	246,41				
	3) Yüksek	161	229,04				
M-24 Yalan söylemek	1) Düşük	133	259,77	2	8,585	,014*	1>3(r=-0.16) 2>3(r=-0.12)
	2) Orta	185	247,06				
	3) Yüksek	161	215,56				
M-25 Koridor ve merdivenlerde birbirini itme, gürültü ve kargaşa yaşanması	1) Düşük	133	240,94	2	,182	,913	
	2) Orta	185	236,84				
	3) Yüksek	161	242,85				
M-26 Okulla ilgisiz kişilerin okul içerisinde ve çevresinde öğrencileri rahatsız etmesi	1) Düşük	133	251,08	2	4,089	,129	
	2) Orta	185	247,10				
	3) Yüksek	161	222,69				
M-27 Başkasının malına zarar vermek	1) Düşük	133	230,78	2	,989	,610	
	2) Orta	185	245,95				
	3) Yüksek	161	240,78				

Tablo 25'in Devamı

Madde	SED	n	Sıra ort.	sd	X ²	p	FARK (U)
M-28 Başkasının malını haberi olmadan almayı alışkanlık hâline getirmek.	1) Düşük	133	225,97	2	2,206	,332	
	2) Orta	185	248,02				
	3) Yüksek	161	242,37				

* p< .05

Analiz sonuçları, araştırmaya katılan öğrencilerin ortaokullarda sosyo-ekonomik düzeye göre disiplin problemlerinin yaşanma sıklığına ilişkin görüşleri arasında aşağıdaki maddelerde istatistiksel açıdan anlamlı farklılaşma olduğunu göstermektedir:

- M-2 Öğrencilerin yanlarında kesici ve delici aletler bulundurması X^2 (sd=2, n=479) = 12,815 p< .05
- M-3 Cep telefonu ve kamerayı kötü amaçlı kullanma X^2 (sd=2, n=479) = 6,343 p< .05
- M-4 Okuldan kaçma X^2 (sd=2, n=479) = 41,935 p< .05
- M-19 Çeteleşerek öğrencileri tehdit etme X^2 (sd=2, n=479) = 8,832 p< .05
- M-24 Yalan söylemek X^2 (sd=2, n=479) = 8,585 p< .05

Bu bulgu öğrenci görüşlerine göre belirtilen maddelerdeki disiplin sorunlarının sosyo-ekonomik düzeye göre okullarda farklı düzeylerde yaşandığını göstermektedir. Sıra ortalamaları dikkate alındığında, *M-2 Öğrencilerin yanlarında kesici ve delici aletler bulundurması*, *M-3 Cep telefonu ve kamerayı kötü amaçlı kullanma*, *M-4 Okuldan kaçma*, *M-19 Çeteleşerek öğrencileri tehdit etme* maddelerinde belirtilen davranışların orta sosyo-ekonomik düzeydeki okullarda en yüksek puanı aldıkları görülmektedir. Bu da öğrenci görüşlerine göre orta sosyo-ekonomik düzeydeki okullarda belirtilen disiplin problemlerinin diğer okullara göre daha sık yaşandığı şeklinde yorumlanabilir. Diğer taraftan *M-24 Yalan söylemek* davranışının ise, düşük sosyo-ekonomik düzeyli okullarda en yüksek puanı aldığı görülmektedir. Bu da öğrenci görüşlerine göre yalan söyleme davranışının düşük sosyo-ekonomik düzeydeki okullarda daha sık sergilenen bir davranış olduğunu göstermektedir.

Farkların hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla ikili gruplar arasında yapılan Mann Whitney U testi sonucunda orta sosyo-ekonomik düzeydeki

ortaokullarda *M-2 Öğrencilerin yanlarında kesici ve delici aletler bulundurması* ($U= 9637,5; p<.05; r=-.20$), *M-3 Cep telefonu ve kamerayı kötü amaçlı kullanma* ($U= 10660; p<.05; r=-.13$), *M-4 Okuldan kaçma* ($U= 7367; p<.05; r=-.35$) maddelerinde belirtilen davranışların düşük sosyo-ekonomik düzeydeki okullara oranla daha sık yaşandığı tespit edilmiştir.

Yüksek sosyo-ekonomik düzeydeki ortaokullarda *M-2 Öğrencilerin yanlarında kesici ve delici aletler bulundurması* ($U= 9319; p<.05; r=-.12$), *M-3 Cep telefonu ve kamerayı kötü amaçlı kullanma* ($U= 9307; p<.05; r=-.13$), *M-4 Okuldan kaçma* ($U= 8729; p<.05; r=-.17$) maddelerinde belirtilen davranışların düşük sosyo-ekonomik düzeydeki okullara oranla daha sık yaşandığı, *M-24 Yalan söylemek* ($U= 8736; p<.05; r=-.16$) davranışının ise düşük sosyo-ekonomik düzeydeki ortaokullarda yüksek sosyo-ekonomik düzeydeki ortaokullara göre daha sık yaşandığı tespit edilmiştir.

Orta ve yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip okullardaki öğrenci görüşleri arasında yapılan ikili karşılaştırmada *M-4 Okuldan kaçma* ($U= 11439,5; p<.05; r=-.21$), *M-19 Çeteleşerek öğrencileri tehdit etme* ($U= 12217; p<.05; r=-.16$) ve *M-24 Yalan söylemek* ($U= 12927,5; p<.05; r=-.12$) davranışlarının orta sosyo-ekonomik düzeydeki okullarda yüksek sosyo-ekonomik düzeydeki okullara oranla daha sık yaşandığı tespit edilmiştir.

İkili karşılaştırmalarda istatistiksel olarak anlamlı bulunan bu farklar için hesaplanan etki değerlerine bakıldığında *M-4 Okuldan kaçma* davranışının orta düzeyde etki değeri ($r=-0.35$) olduğu ve bu davranışın yaşanma sıklığına ilişkin öğrenci görüşlerinin pratikte manidar olduğu görülmektedir. Buna göre, orta sosyo-ekonomik düzeydeki okullarda öğrenciler arasında okuldan kaçma davranışı düşük sosyo-ekonomik düzeydeki okullara oranla daha yaygın olduğu söylenebilir.

Ancak 2., 3., 19. ve 24. maddeler için yapılan ikili karşılaştırmalarda istatistiksel olarak anlamlı bulunan bu farklar için hesaplanan etki değerlerinin (r) küçük olması ($\leq .3$), farkların pratikte manidarlığının sorgulanabilir olduğunu göstermektedir.

b. Okuldaki öğrenci sayısına göre okullarda yaşanan disiplin problemleri

Tablo-26'da ortaokullarda disiplin problemlerinin yaşanma sıklığına ilişkin öğretmen (n=414) görüşlerinin okuldaki öğrenci sayısına göre farklılaşp farklılaşmadığını gösteren Kruskal Wallis testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo-26. Ortaokullarda disiplin problemlerinin yaşanma sıklığına dair öğretmen (n=414) görüşlerinin okulun öğrenci sayısına göre farklılaşmasına ilişkin Kruskal Wallis testi sonuçları

Madde	Öğrenci sayısı	n	Sıra ort.	sd	X ²	p	FARK (U)
M-1 Öğrencilerin giyim tarzlarının kılık-kıyafet kurallarına uygun olmaması	1) 0-500	102	194,73	2	2,375	,305	
	2) 501-1000	113	204,90				
	3) 1001 ve üstü	199	215,53				
M-2 Öğrencilerin yanlarında kesici ve delici aletler bulundurması	1) 0-500	102	190,25	2	5,254	,072	
	2) 501-1000	113	223,85				
	3) 1001 ve üstü	199	207,06				
M-3 Cep telefonu ve kamerayı kötü amaçlı kullanma	1) 0-500	102	175,23	2	13,821	,001*	3>1(r=-0.22)
	2) 501-1000	113	204,80				
	3) 1001 ve üstü	199	225,57				
M-4 Okuldan kaçma	1) 0-500	102	188,84	2	5,447	,066	
	2) 501-1000	113	224,60				
	3) 1001 ve üstü	199	207,36				
M-5 Törenler sırasında saygısız davranışlarda bulunma	1) 0-500	102	205,31	2	,148	,929	
	2) 501-1000	113	205,54				
	3) 1001 ve üstü	199	209,73				
M-6 Okula geldiği halde kasıtlı olarak derslere, törenlere katılmamak	1) 0-500	102	174,48	2	12,131	,002*	2>1(r=-0.22) 3>1(r=-0.17)
	2) 501-1000	113	225,04				
	3) 1001 ve üstü	199	214,47				
M-7 Derse geç gelme	1) 0-500	102	197,14	2	1,271	,530	
	2) 501-1000	113	213,15				
	3) 1001 ve üstü	199	209,60				
M-8 Dersin akışını ve sınıf düzenini bozacak tavır ve davranışlar sergileme	1) 0-500	102	191,71	2	8,145	,017*	2>1(r=-0.18) 2>3(r=-0.13)
	2) 501-1000	113	232,57				
	3) 1001 ve üstü	199	201,36				
M-9 Dersle ilgili araç-gereçleri yanında bulundurmama	1) 0-500	102	202,57	2	8,431	,015*	2>3(r=-0.16)
	2) 501-1000	113	232,95				
	3) 1001 ve üstü	199	195,58				
M-10 Sınavlarda kopya çekme	1) 0-500	102	205,67	2	2,172	,338	
	2) 501-1000	113	220,35				
	3) 1001 ve üstü	199	201,14				
M-11 Okul binası, duvarları ve araç-gereçlerine zarar verme	1) 0-500	102	201,93	2	2,362	,307	
	2) 501-1000	113	221,33				
	3) 1001 ve üstü	199	202,50				

Tablo 26'nın Devamı

Madde	Öğrenci sayısı	n	Sıra ort.	sd	X ²	p	FARK (U)
M-12 Sınıf, kantin, soyunma odası ve lavaboları temiz kullanmama	1) 0-500	102	191,92	2	2,956	,228	
	2) 501-1000	113	218,18				
	3) 1001 ve üstü	199	209,42				
M-13 Öğretmenlere karşı saygısız davranışlarda bulunma	1) 0-500	102	198,42	2	,880	,644	
	2) 501-1000	113	210,64				
	3) 1001 ve üstü	199	210,37				
M-14 Yöneticilere, memurlara ve diğer görevlilere hakaret etmek	1) 0-500	102	206,20	2	,333	,847	
	2) 501-1000	113	212,62				
	3) 1001 ve üstü	199	205,26				
M-15 Argo ve kaba ifadeler kullanma	1) 0-500	102	209,05	2	2,758	,252	
	2) 501-1000	113	221,16				
	3) 1001 ve üstü	199	198,95				
M-16 Öğretmen veya okul yönetimi tarafından verilen ödevleri ve görevleri yapmama	1) 0-500	102	188,06	2	6,259	,044*	2>1(r=-0.17)
	2) 501-1000	113	226,27				
	3) 1001 ve üstü	199	206,80				
M-17 Kavga etme	1) 0-500	102	203,59	2	,472	,790	
	2) 501-1000	113	213,46				
	3) 1001 ve üstü	199	206,12				
M-18 Yaşça büyük ya da güçlü öğrencilerin diğer öğrenciler üzerinde baskı kurması	1) 0-500	102	211,65	2	3,573	,168	
	2) 501-1000	113	221,85				
	3) 1001 ve üstü	199	197,22				
M-19 Çeteleşerek öğrencileri tehdit etme	1) 0-500	102	202,10	2	1,344	,511	
	2) 501-1000	113	217,85				
	3) 1001 ve üstü	199	204,39				
M-20 Öğretmenlerle dalga geçme	1) 0-500	102	196,54	2	1,705	,426	
	2) 501-1000	113	216,33				
	3) 1001 ve üstü	199	208,11				
M-21 Öğretmenlere lakap takma	1) 0-500	102	194,93	2	2,047	,359	
	2) 501-1000	113	216,59				
	3) 1001 ve üstü	199	208,78				
M-22 Öğrencilerle dalga geçme	1) 0-500	102	208,67	2	,786	,675	
	2) 501-1000	113	214,72				
	3) 1001 ve üstü	199	202,80				
M-23 Öğrencilere lakap takma	1) 0-500	102	214,48	2	2,629	,269	
	2) 501-1000	113	217,75				
	3) 1001 ve üstü	199	198,10				
M-24 Yalan söylemek	1) 0-500	102	213,52	2	9,244	,010*	2>3(r=-0.17)
	2) 501-1000	113	230,77				
	3) 1001 ve üstü	199	191,20				
M-25 Koridor ve merdivenlerde birbirini itme, gürültü ve kargaşa yaşanması	1) 0-500	102	192,44	2	2,640	,267	
	2) 501-1000	113	217,08				
	3) 1001 ve üstü	199	209,78				
M-26 Okulla ilgisiz kişilerin okul içerisinde ve çevresinde öğrencileri rahatsız etmesi	1) 0-500	102	187,59	2	15,412	,000*	2>1(r=-0.25)
	2) 501-1000	113	242,26				2>3(r=-0.19)
	3) 1001 ve üstü	199	197,97				

Tablo-26'nın Devamı

Madde	Öğrenci sayısı	n	Sıra ort.	sd	X ²	p	FARK (U)
M-27 Başkasının malına zarar vermek	1) 0-500	102	192,19	2	7,886	,019*	2>1(r=-0.18)
	2) 501-1000	113	231,58				2>3(r=-0.13)
	3) 1001 ve üstü	199	201,68				
M-28 Başkasının malını haberi olmadan almayı alışkanlık hâline getirmek.	1) 0-500	102	184,61	2	6,400	,041*	2>1(r=-0.16)
	2) 501-1000	113	219,54				3>1(r=-0.12)
	3) 1001 ve üstü	199	212,40				

* p< .05

Analiz sonuçlarına göre, araştırmaya katılan öğretmenlerin ortaokullarda, okulun öğrenci sayısına göre disiplin problemlerinin yaşanma sıklığına ilişkin görüşleri arasında aşağıdaki maddelerde istatistiksel açıdan anlamlı farklılaşmalara rastlanmıştır:

- M-3 Cep telefonu ve kamerayı kötü amaçlı kullanma $X^2(sd=2, n=414) = 13,821 p< .05$
- M-6 Okula geldiği halde kasıtlı olarak derslere, törenlere katılmamak, $X^2(sd=2, n=414) = 12,131 p< .05$
- M-8 Dersin akışını ve sınıf düzenini bozacak tavır ve davranışlar sergileme $X^2(sd=2, n=414) = 8,145 p< .05$
- M-9 Dersle ilgili araç-gereçleri yanında bulundurmama $X^2(sd=2, n=414) = 8,431 p< .05$
- M-16 Öğretmen veya okul yönetimi tarafından verilen ödevleri ve görevleri yapmama $X^2(sd=2, n=414) = 6,259 p< .05$
- M-24 Yalan söylemek $X^2(sd=2, n=414) = 9,244 p< .05$
- M-26 Okulla ilgisiz kişilerin okul içerisinde ve çevresinde öğrencileri rahatsız etmesi $X^2(sd=2, n=414) = 15,412 p< .05$
- M-27 Başkasının malına zarar vermek $X^2(sd=2, n=414) = 7,886 p< .05$
- M-28 Başkasının malını haberi olmadan almayı alışkanlık hâline getirmek $X^2(sd=2, n=414) = 6,400 p< .05$

Bu bulgu, öğretmen görüşlerinin belirtilen maddelerdeki disiplin sorunlarının okuldaki toplam öğrenci sayısına göre okullarda farklı düzeylerde yaşandığını göstermektedir. Sıra ortalamaları dikkate alındığında, *M-3 Cep telefonu ve kamerayı kötü amaçlı kullanma*, *M-6 Okula geldiği halde kasıtlı olarak derslere, törenlere katılmamak*, *M-8 Dersin akışını ve sınıf düzenini bozacak tavır ve davranışlar sergileme*, *M-9 Dersle*

ilgili araç-gereçleri yanında bulundurmama, M-16 Öğretmen veya okul yönetimi tarafından verilen ödevleri ve görevleri yapmama, M-24 Yalan söylemek, M-26 Okulla ilgisiz kişilerin okul içerisinde ve çevresinde öğrencileri rahatsız etmesi, M-27 Başkasının malına zarar vermek ve M-28 Başkasının malını haberi olmadan almayı alışkanlık hâline getirmek davranışlarının öğrenci sayısının 501-1000 arası olduğu okullarda en yüksek puanı aldıkları görülmektedir. Bu da öğrenci görüşlerine göre öğrenci sayısının 501-1000 arası olan okullarda belirtilen disiplin problemlerinin diğer okullara göre daha sık yaşandığı şeklinde yorumlanabilir. Diğer bir deyişle okuldaki öğrenci sayısı 500'den az olan ya da 1000'den fazla olan okullarda bu davranışlara daha az rastlanmaktadır.

Farkların hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla ikili gruplar arasında yapılan Mann Whitney U testi sonucunda *M-6 Okula geldiği halde kasıtlı olarak derslere, törenlere katılmamak* ($U= 4389,5; p<.05; r=-.22$), *M-8 Dersin akışını ve sınıf düzenini bozacak tavır ve davranışlar sergileme* ($U= 4641,5; p<.05; r=-.18$), *M-16 Öğretmen veya okul yönetimi tarafından verilen ödevleri ve görevleri yapmama* ($U= 4690,5; p<.05; r=-.17$), *M-26 Okulla ilgisiz kişilerin okul içerisinde ve çevresinde öğrencileri rahatsız etmesi* ($U= 4208; p<.05; r=-.25$), *M-27 Başkasının malına zarar vermek* ($U= 4643,5; p<.05; r=-.18$), ve *M-28 Başkasının malını haberi olmadan almayı alışkanlık hâline getirmek* ($U= 4813,5; p<.05; r=-.16$) davranışlarının öğrenci sayısı 501-1000 arası olan okullarda öğrenci sayısı 1-500 arası olan okullara oranla daha sık yaşandığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte *M-3 Cep telefonu ve kamerayı kötü amaçlı kullanma* ($U= 7651; p<.05; r=-.22$), *M-6 Okula geldiği halde kasıtlı olarak derslere, törenlere katılmamak* ($U= 8154; p<.05; r=-.17$), ve *M-28 Başkasının malını haberi olmadan almayı alışkanlık hâline getirmek* ($U= 8764; p<.05; r=-.12$) davranışlarının öğrenci sayısı 1001 ve üstü olan okullarda öğrenci sayısı 1-500 arası olan okullara oranla daha sık yaşandığı anlaşılmaktadır.

Diğer yandan, yapılan Mann Whitney U testi sonucunda öğrenci sayısı 501-1000 arasında olan ortaokullarda *M-8 Dersin akışını ve sınıf düzenini bozacak tavır ve davranışlar sergileme* ($U= 9532,5; p<.05; r=-.13$), *M-9 Dersle ilgili araç-gereçleri yanında bulundurmama* ($U= 9196,5; p<.05; r=-.16$), *M-24 Yalan söylemek* ($U= 9124,5; p<.05; r=-.17$), *M-26 Okulla ilgisiz kişilerin okul içerisinde ve çevresinde öğrencileri rahatsız etmesi* ($U= 8871; p<.05; r=-.19$) ve *M-27 Başkasının malına zarar vermek* ($U=$

9642,5; $p < .05$; $r = -.13$) davranışlarının ise öğrenci sayısı 1001 ve üstü olan okullara oranla daha sık yaşandığı anlaşılmaktadır.

Ancak yapılan ikili karşılaştırmalarda hesaplanan etki değerlerine bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı bulunan bu farklar için hesaplanan etki değerlerinin (r) *küçük* olması ($\leq .3$), farkların pratikte manidarlığının sorgulanabilir olduğunu göstermektedir.

Tablo-27’de Ortaokullarda disiplin problemlerinin yaşanma sıklığına ilişkin öğrenci ($n=479$) görüşlerinin okuldaki öğrenci sayısına göre farklılaşıp farklılaşmadığını gösteren Kruskal Wallis testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 27 Ortaokullarda disiplin problemlerinin yaşanma sıklığına dair öğrenci ($n=479$) görüşlerinin okulun öğrenci sayısına göre farklılaşmasına ilişkin Kruskal Wallis testi sonuçları

Madde	Öğrenci sayısı	n	Sıra ort.	sd	X^2	p	FARK (U)
M-1 Öğrencilerin giyim tarzlarının kılık-kıyafet kurallarına uygun olmaması	1) 0-500	62	269,94	2	11,642	,003*	1>2($r=-0.19$)
	2) 501-1000	163	212,51				3>2($r=-0.14$)
	3) 1001 ve üstü	254	250,33				
M-2 Öğrencilerin yanlarında kesici ve delici aletler bulundurması	1) 0-500	62	217,19	2	10,981	,004*	3>1($r=-0.13$)
	2) 501-1000	163	220,43				3>2($r=-0.14$)
	3) 1001 ve üstü	254	258,13				
M-3 Cep telefonu ve kamerayı kötü amaçlı kullanma	1) 0-500	62	262,07	2	19,083	,000*	1>2($r=-0.22$)
	2) 501-1000	163	205,82				3>2($r=-0.20$)
	3) 1001 ve üstü	254	256,55				
M-4 Okuldan kaçma	1) 0-500	62	227,72	2	25,994	,000*	3>1($r=-0.13$)
	2) 501-1000	163	200,54				3>2($r=-0.24$)
	3) 1001 ve üstü	254	268,32				
M-5 Törenler sırasında saygısız davranışlarda bulunma (sağa sola bakma, yanındakini rahatsız etme vb.)	1) 0-500	62	256,51	2	19,775	,000*	1>2($r=-0.18$)
	2) 501-1000	163	201,76				3>2($r=-0.21$)
	3) 1001 ve üstü	254	260,51				
M-6 Okula geldiği halde kasıtlı olarak derslere, törenlere katılmamak	1) 0-500	62	232,54	2	6,367	,041*	3>2($r=-0.12$)
	2) 501-1000	163	220,89				
	3) 1001 ve üstü	254	254,08				
M-7 Derse geç gelme	1) 0-500	62	237,04	2	2,744	,254	
	2) 501-1000	163	227,11				
	3) 1001 ve üstü	254	248,99				
M-8 Dersin akışını ve sınıf düzenini bozacak tavır ve davranışlar sergileme	1) 0-500	62	278,69	2	8,612	,013*	1>2($r=-0.19$)
	2) 501-1000	163	220,52				
	3) 1001 ve üstü	254	243,06				

Tablo 27'nin Devamı

Madde	Öğrenci sayısı	N	Sıra ort.	sd	X ²	P	FARK (U)
M-9 Dersle ilgili araç-gereçleri yanında bulundurmama	1) 0-500	62	293,24	2	12,659	,002*	1>2(r=-0.23)
	2) 501-1000	163	222,80				1>3(r=-0.17)
	3) 1001 ve üstü	254	238,04				
M-10 Sınavlarda kopya çekme	1) 0-500	62	318,23	2	30,739	,000*	1>2(r=-0.38)
	2) 501-1000	163	206,59				1>3(r=-0.20)
	3) 1001 ve üstü	254	242,34				3>2(r=-0.13)
M-11 Okul binası, duvarları ve araç-gereçlerine zarar verme	1) 0-500	62	251,22	2	5,160	,076	
	2) 501-1000	163	220,51				
	3) 1001 ve üstü	254	249,77				
M-12 Sınıf, kantin, soyunma odası ve lavaboları temiz kullanmama	1) 0-500	62	236,85	2	4,573	,102	
	2) 501-1000	163	223,02				
	3) 1001 ve üstü	254	251,66				
M-13 Öğretmenlere karşı saygısız davranışlarda bulunma	1) 0-500	62	282,04	2	13,547	,001*	1>2(r=-0.24)
	2) 501-1000	163	213,05				3>2(r=-0.12)
	3) 1001 ve üstü	254	247,03				
M-14 Yöneticilere, memurlara ve diğer görevlilere hakaret etmek	1) 0-500	62	267,40	2	7,043	,030*	1>2(r=-0.18)
	2) 501-1000	163	223,68				
	3) 1001 ve üstü	254	243,78				
M-15 Argo ve kaba ifadeler kullanma	1) 0-500	62	262,91	2	26,637	,000*	1>2(r=-0.22)
	2) 501-1000	163	195,56				3>2(r=-0.24)
	3) 1001 ve üstü	254	262,92				
M-16 Öğretmen veya okul yönetimi tarafından verilen ödevleri ve görevleri yapmama	1) 0-500	62	263,08	2	7,733	,021*	1>2(r=-0.16)
	2) 501-1000	163	217,21				3>2(r=-0.12)
	3) 1001 ve üstü	254	248,99				
M-17 Kavga etme	1) 0-500	62	228,10	2	11,978	,003*	3>2(r=-0.16)
	2) 501-1000	163	214,05				
	3) 1001 ve üstü	254	259,56				
M-18 Yaşça büyük ya da güçlü öğrencilerin diğer öğrenciler üzerinde baskı kurması	1) 0-500	62	232,89	2	14,654	,001*	3>2(r=-0.19)
	2) 501-1000	163	209,55				
	3) 1001 ve üstü	254	261,28				
M-19 Çeteleşerek öğrencileri tehdit etme	1) 0-500	62	245,23	2	1,222	,543	
	2) 501-1000	163	230,58				
	3) 1001 ve üstü	254	244,77				
M-20 Öğretmenlerle dalga geçme	1) 0-500	62	261,26	2	6,575	,037*	1>2(r=-0.14)
	2) 501-1000	163	219,62				3>2(r=-0.11)
	3) 1001 ve üstü	254	247,89				
M-21 Öğretmenlere lakap takma	1) 0-500	62	270,70	2	11,077	,004*	1>2(r=-0.20)
	2) 501-1000	163	214,16				3>2(r=-0.13)
	3) 1001 ve üstü	254	249,09				
M-22 Öğrencilerle dalga geçme	1) 0-500	62	260,20	2	7,737	,021*	1>2(r=-0.14)
	2) 501-1000	163	216,44				3>2(r=-0.12)
	3) 1001 ve üstü	254	250,19				
M-23 Öğrencilere lakap takma	1) 0-500	62	257,84	2	2,347	,309	
	2) 501-1000	163	228,61				
	3) 1001 ve üstü	254	242,96				

Tablo 27'nin Devamı

Madde	Öğrenci sayısı	N	Sıra ort.	sd	X ²	P	FARK (U)
M-24 Yalan söylemek	1) 0-500	62	270,03	2	3,519	,172	
	2) 501-1000	163	234,47				
	3) 1001 ve üstü	254	236,22				
M-25 Koridor ve merdivenlerde birbirini itme, gürültü ve kargaşa yaşanması	1) 0-500	62	249,78	2	4,152	,125	
	2) 501-1000	163	222,61				
	3) 1001 ve üstü	254	248,77				
M-26 Okulla ilgisiz kişilerin okul içerisinde ve çevresinde öğrencileri rahatsız etmesi	1) 0-500	62	242,77	2	1,036	,596	
	2) 501-1000	163	231,35				
	3) 1001 ve üstü	254	244,88				
M-27 Başkasının malına zarar vermek	1) 0-500	62	221,65	2	5,749	,056	
	2) 501-1000	163	225,40				
	3) 1001 ve üstü	254	253,85				
M-28 Başkasının malını haberi olmadan almayı alışkanlık hâline getirmek.	1) 0-500	62	222,20	2	4,764	,092	
	2) 501-1000	163	227,47				
	3) 1001 ve üstü	254	252,38				

* p< .05

Analiz sonuçlarına göre, araştırmaya katılan öğretmenlerin, ortaokullarda okulda eğitim gören öğrenci sayısına göre disiplin problemlerinin yaşanma sıklığına ilişkin görüşleri arasında aşağıdaki maddelerde istatistiksel açıdan anlamlı farklılaşmalara rastlanmıştır:

- M-1 Öğrencilerin giyim tarzlarının kılık-kıyafet kurallarına uygun olmaması X^2 (sd=2, n=479) = 11,642 p< .05
- M-2 Öğrencilerin yanlarında kesici ve delici aletler bulundurması X^2 (sd=2, n=479) = 10,981 p< .05
- M-3 Cep telefonu ve kamerayı kötü amaçlı kullanma X^2 (sd=2, n=479) = 19,083 p< .05
- M-4 Okuldan kaçma X^2 (sd=2, n=479) = 25,994 p< .05
- M-5 Törenler sırasında saygısız davranışlarda bulunma X^2 (sd=2, n=479) = 19,775 p< .05
- M-6 Okula geldiği halde kasıtlı olarak derslere, törenlere katılmamak, X^2 (sd=2, n=479) = 6,367 p< .05
- M-8 Dersin akışını ve sınıf düzenini bozacak tavır ve davranışlar sergileme X^2 (sd=2, n=479) = 8,612 p< .05

- M-9 Dersle ilgili araç-gereçleri yanında bulundurmama X^2 (sd=2, n=479) = 12,659 p< .05
- M-10 Sınavlarda kopya çekme X^2 (sd=2, n=479) = 30,739 p< .05
- M-13 Öğretmenlere karşı saygısız davranışlarda bulunma X^2 (sd=2, n=479) = 13,547 p< .05
- M-14 Yöneticilere, memurlara ve diğer görevlilere hakaret etmek X^2 (sd=2, n=479) = 7,043 p< .05
- M-15 Argo ve kaba ifadeler kullanma X^2 (sd=2, n=479) = 26,637 p< .05
- M-16 Öğretmen veya okul yönetimi tarafından verilen ödevleri ve görevleri yapmama X^2 (sd=2, n=479) = 7,733 p< .05
- M-17 Kavga etme X^2 (sd=2, n=479) = 11,978 p< .05
- M-18 Yaşça büyük ya da güçlü öğrencilerin diğer öğrenciler üzerinde baskı kurması X^2 (sd=2, n=479) = 14,654 p< .05
- M-20 Öğretmenlerle dalga geçme X^2 (sd=2, n=479) = 6,575 p< .05
- M-21 Öğretmenlere lakap takma X^2 (sd=2, n=479) = 11,077 p< .05
- M-22 Öğrencilerle dalga geçme X^2 (sd=2, n=479) = 7,737 p< .05

Bu bulgu, öğrenci görüşlerinin belirtilen maddelerdeki disiplin sorunlarının okuldaki toplam öğrenci sayısına göre okullarda farklı düzeylerde yaşandığını göstermektedir. Sıra ortalamaları dikkate alındığında, *M-1 Öğrencilerin giyim tarzlarının kılık-kıyafet kurallarına uygun olmaması, M-3 Cep telefonu ve kamerayı kötü amaçlı kullanma, M-8 Dersin akışını ve sınıf düzenini bozacak tavır ve davranışlar sergileme, M-9 Dersle ilgili araç-gereçleri yanında bulundurmama, M-10 Sınavlarda kopya çekme, M-13 Öğretmenlere karşı saygısız davranışlarda bulunma, M-14 Yöneticilere, memurlara ve diğer görevlilere hakaret etmek, M-16 Öğretmen veya okul yönetimi tarafından verilen ödevleri ve görevleri yapmama, M-20 Öğretmenlerle dalga geçme, M-21 Öğretmenlere lakap takma ve M-22 Öğrencilerle dalga geçme* davranışlarının öğrenci sayısının 0-500 arası olduğu okullarda en yüksek puanı aldıkları görülmektedir. Öte yandan *M-2 Öğrencilerin yanlarında kesici ve delici aletler bulundurması, M-4 Okuldan kaçma, M-5 Törenler sırasında saygısız davranışlarda bulunma, M-6 Okula geldiği halde kasıtlı olarak derslere, törenlere katılmamak, M-15 Argo ve kaba ifadeler kullanma, M-17 Kavga etme, M-18 Yaşça büyük ya da güçlü öğrencilerin diğer öğrenciler üzerinde baskı kurması,* davranışlarının öğrenci sayısının 1001 ve üstü olduğu okullarda en yüksek puanı aldıkları görülmektedir.

Farkların hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla ikili gruplar arasında yapılan Mann Whitney U testi sonucunda M-1 Öğrencilerin giyim tarzlarının kılık-kıyafet kurallarına uygun olmaması ($U= 3842$; $p<.05$; $r=-.19$), M-3 Cep telefonu ve kamerayı kötü amaçlı kullanma ($U= 3816$; $p<.05$; $r=-.22$), M-5 Törenler sırasında saygısız davranışlarda bulunma ($U= 3882$; $p<.05$; $r=-.18$), M-8 Dersin akışını ve sınıf düzenini bozacak tavır ve davranışlar sergileme ($U= 3831,5$; $p<.05$; $r=-.19$), M-9 Dersle ilgili araç-gereçleri yanında bulundurmama ($U= 3622$ $p<.05$; $r=-.23$), M-10 Sınavlarda kopya çekme ($U= 2635$; $p<.05$; $r=-.38$), M-13 Öğretmenlere karşı saygısız davranışlarda bulunma ($U= 3575,5$; $p<.05$; $r=-.24$), M-14 Yöneticilere, memurlara ve diğer görevlilere hakaret etmek ($U= 4104,5$; $p<.05$; $r=-.18$), M-15 Argo ve kaba ifadeler kullanma ($U= 3651,5$; $p<.05$; $r=-.22$), M-16 Öğretmen veya okul yönetimi tarafından verilen ödevleri ve görevleri yapmama ($U= 4071,5$; $p<.05$; $r=-.16$), M-20 Öğretmenlerle dalga geçme ($U= 4172$; $p<.05$; $r=-.14$), M-21 Öğretmenlere lakap takma ($U= 3833,5$; $p<.05$; $r=-.20$) ve M-22 Öğrencilerle dalga geçme ($U= 4146$; $p<.05$; $r=-.14$) davranışlarının öğrenci sayısı 1-500 arası olan okullarda öğrenci sayısı 501-1000 arası olan okullara oranla daha sık yaşandığı tespit edilmiştir.

Diğer yandan öğrenci sayısı 1-500 arası olan okullarda M-2 Öğrencilerin yanlarında kesici ve delici aletler bulundurması ($U= 6524$; $p<.05$; $r=-.13$), M-4 Okuldan kaçma ($U= 6443,5$; $p<.05$; $r=-.13$), M-9 Dersle ilgili araç-gereçleri yanında bulundurmama ($U= 6004$; $p<.05$; $r=-.17$), M-10 Sınavlarda kopya çekme ($U= 5442$; $p<.05$; $r=-.20$) davranışlarına öğrenci sayısı 1001 ve üstü olan okullara oranla daha sık rastlanıldığı anlaşılmaktadır.

Yapılan Mann Whitney U testi sonucunda öğrenci sayısı 1001 ve üstü olan ortaokullarda M-1 Öğrencilerin giyim tarzlarının kılık-kıyafet kurallarına uygun olmaması ($U= 17431,5$; $p<.05$; $r=-.14$), M-2 Öğrencilerin yanlarında kesici ve delici aletler bulundurması ($U= 17446,5$; $p<.05$; $r=-.14$), M-3 Cep telefonu ve kamerayı kötü amaçlı kullanma ($U= 16366,5$; $p<.05$; $r=-.20$), M-4 Okuldan kaçma ($U= 14938$; $p<.05$; $r=-.24$), M-5 Törenler sırasında saygısız davranışlarda bulunma ($U= 15638,5$; $p<.05$; $r=-.21$), M-6 Okula geldiği halde kasıtlı olarak derslere, törenlere katılmamak ($U= 17829$; $p<.05$; $r=-.12$), M-10 Sınavlarda kopya çekme ($U= 17673,5$; $p<.05$; $r=-.13$), M13 Öğretmenlere karşı saygısız davranışlarda bulunma ($U= 17786$; $p<.05$; $r=-.22$), M15 Argo ve kaba ifadeler kullanma ($U= 14859,5$; $p<.05$; $r=-.24$), M-16 Öğretmen veya

okul yönetimi tarafından verilen ödevleri ve görevleri yapmama ($U= 17967,5; p<.05; r=-.12$), *M-17 Kavga etme* ($U= 16822,5; p<.05; r=-.16$), *M-18 Yaşça büyük ya da güçlü öğrencilerin diğer öğrenciler üzerinde baskı kurması* ($U= 16202,5; p<.05; r=-.19$), *M-20 Öğretmenlerle dalga geçme* ($U= 18260; p<.05; r=-.11$), *M-21 Öğretmenlere lakap takma* ($U= 17708; p<.05; r=-.13$) ve *M-22 Öğrencilerle dalga geçme* ($U= 17767,5; p<.05; r=-.12$) davranışlarının öğrenci sayısı 500-1000 arası olan okullara oranla daha sık yaşandığı anlaşılmaktadır.

İkili karşılaştırmalarda istatistiksel olarak anlamlı bulunan bu farklar için hesaplanan etki değerlerine bakıldığında *M-10 Sınavlarda kopya çekme* ($U= 2635; p<.05; r=-.38$) davranışının orta düzeyde etki değeri ($r\geq.3$) olduğu ve bu davranışın yaşanma sıklığına ilişkin öğrenci görüşlerinin pratikte manidar olduğu görülmektedir. Buna göre öğrenci sayısı 1-500 arasındaki okullarda *kopya çekme* davranışının okuldaki öğrenci sayısı 501-1000 arası olan okullara oranla daha yaygın olduğu söylenebilir.

Ancak diğer maddeler için yapılan ikili karşılaştırmalarda istatistiksel olarak anlamlı bulunan bu farklar için hesaplanan etki değerlerinin (r) *küçük* olması ($\leq .3$), farkların pratikte manidarlığının sorgulanabilir olduğunu göstermektedir.

Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın beşinci alt problemi “Liselerde yaşanan disiplin problemlerinin sıklığına ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri *lise türüne* göre (Anadolu Lisesi, Fen Lisesi ve Mesleki ve Teknik Lise) anlamlı farklılık göstermekte midir?” şeklindedir.

Tablo-28’de disiplin problemlerinin yaşanma sıklığına ilişkin öğretmen ($n=277$) görüşlerinin lise türüne göre farklılaşıp farklılaşmadığını gösteren Kruskal Wallis testi sonuçları sunulmuştur.

Bulgular lise türüne göre incelendiğinde öğretmen görüşlerinin bütün maddelerde anlamlı düzeyde farklılıklar gösterdiği anlaşılmaktadır. Analiz sonuçlarında sıra ortalamalarına bakıldığında anket sorularında belirtilen disiplin problemlerinin tamamında Mesleki ve Teknik Liselerin en yüksek puanı aldığı görülmektedir. Bu durumda, araştırmaya katılan öğretmen görüşlerine göre Mesleki ve Teknik Liselerde belirtilen disiplin problemlerinin yaşanma sıklığının diğer lise türlerine göre daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo-28. Liselerde disiplin problemlerinin yaşanma sıklığına dair öğretmen (n=277) görüşlerinin lisenin türüne göre farklılaşmasına ilişkin Kruskal Wallis testi sonuçları

Madde	Okul Türü	n	Sıra ort.	sd	X ²	p	FARK (U)
M-1 Öğrencilerin giyim tarzlarının kılık-kıyafet kurallarına uygun olmaması	1) Ana. L.	113	127,45	2	23,258	,000*	1>2(r=-0.19)
	2) Fen	35	96,59				3>1(r=-0.22)
	3) Meslek	129	160,63				3>2(r=-0.33)
M-2 Öğrencilerin yanlarında kesici ve delici aletler bulundurması	1) Ana. L.	113	118,27	2	48,621	,000*	1>2(r=-0.20)
	2) Fen	35	88,13				3>1(r=-0.36)
	3) Meslek	129	170,97				3>2(r=-0.44)
M-3 Cep telefonu ve kamerayı kötü amaçlı kullanma	1) Ana. L.	113	124,99	2	20,797	,000*	3>1(r=-0.24)
	2) Fen	35	104,61				3>2(r=-0.28)
	3) Meslek	129	160,60				
M-4 Okuldan kaçma	1) Ana. L.	113	112,46	2	66,592	,000*	1>2(r=-0.19)
	2) Fen	35	82,70				3>1(r=-0.43)
	3) Meslek	129	177,53				3>2(r=-0.50)
M-5 Törenler sırasında saygısız davranışlarda bulunma	1) Ana. L.	113	123,12	2	33,573	,000*	1>2(r=-0.19)
	2) Fen	35	92,80				3>1(r=-0.28)
	3) Meslek	129	165,45				3>2(r=-0.38)
M-6 Okula geldiği halde kasıtlı olarak derslere, törenlere katılmamak,	1) Ana. L.	113	130,26	2	26,020	,000*	1>2(r=-0.22)
	2) Fen	35	89,93				3>1(r=-0.19)
	3) Meslek	129	159,97				3>2(r=-0.38)
M-7 Derse geç gelme	1) Ana. L.	113	119,55	2	21,617	,000*	3>1(r=-0.28)
	2) Fen	35	118,90				3>2(r=-0.24)
	3) Meslek	129	161,49				
M-8 Dersin akışını ve sınıf düzenini bozacak tavır ve davranışlar sergileme	1) Ana. L.	113	121,15	2	36,866	,000*	1>2(r=-0.17)
	2) Fen	35	92,54				3>1(r=-0.30)
	3) Meslek	129	167,24				3>2(r=-0.39)
M-9 Dersle ilgili araç-gereçleri yanında bulundurmama	1) Ana. L.	113	119,61	2	57,603	,000*	1>2(r=-0.30)
	2) Fen	35	75,29				3>1(r=-0.36)
	3) Meslek	129	173,27				3>2(r=-0.50)
M-10 Sınavlarda kopya çekme	1) Ana. L.	113	122,03	2	29,901	,000*	3>1(r=-0.28)
	2) Fen	35	99,47				3>2(r=-0.34)
	3) Meslek	129	164,59				
M-11 Okul binası, duvarları ve araç-gereçlerine zarar verme	1) Ana. L.	113	122,35	2	28,780	,000*	3>1(r=-0.28)
	2) Fen	35	100,37				3>2(r=-0.33)
	3) Meslek	129	164,06				
M-12 Sınıf, kantin, soyunma odası ve lavaboları temiz kullanmama	1) Ana. L.	113	123,83	2	26,160	,000*	3>1(r=-0.26)
	2) Fen	35	99,20				3>2(r=-0.32)
	3) Meslek	129	163,09				
M-13 Öğretmenlere karşı saygısız davranışlarda bulunma	1) Ana. L.	113	120,06	2	40,658	,000*	1>2(r=-0.19)
	2) Fen	35	90,43				3>1(r=-0.32)
	3) Meslek	129	168,77				3>2(r=-0.40)

Tablo 28'in Devamı

Madde	Okul Türü	n	Sıra ort.	sd	X ²	p	FARK (U)
M-14 Yöneticilere, memurlara ve diğer görevlilere hakaret etmek	1) Ana. L.	113	118,69	2	33,734	,000*	3>1(r=-0.31)
	2) Fen	35	102,66				3>2(r=-0.34)
	3) Meslek	129	166,65				
M-15 Argo ve kaba ifadeler kullanma	1) Ana. L.	113	116,65	2	54,476	,000*	1>2(r=-0.25)
	2) Fen	35	83,11				3>1(r=-0.38)
	3) Meslek	129	173,74				3>2(r=-0.44)
M-16 Öğretmen veya okul yönetimi tarafından verilen ödevleri ve görevleri yapmama	1) Ana. L.	113	121,68	2	49,808	,000*	1>2(r=-0.28)
	2) Fen	35	78,26				3>1(r=-0.33)
	3) Meslek	129	170,66				3>2(r=-0.47)
M-17 Kavga etme	1) Ana. L.	113	115,87	2	60,275	,000*	1>2(r=-0.21)
	2) Fen	35	81,57				3>1(r=-0.39)
	3) Meslek	129	174,84				3>2(r=-0.50)
M-18 Yaşça büyük ya da güçlü öğrencilerin diğer öğrenciler üzerinde baskı kurması	1) Ana. L.	113	115,56	2	52,162	,000*	1>2(r=-0.16)
	2) Fen	35	88,63				3>1(r=-0.38)
	3) Meslek	129	173,20				3>2(r=-0.45)
M-19 Çeteleşerek öğrencileri tehdit etme	1) Ana. L.	113	120,10	2	47,846	,000*	1>2(r=-0.24)
	2) Fen	35	83,69				3>1(r=-0.34)
	3) Meslek	129	170,57				3>2(r=-0.44)
M-20 Öğretmenlerle dalga geçme	1) Ana. L.	113	126,39	2	26,630	,000*	1>2(r=-0.18)
	2) Fen	35	95,41				3>1(r=-0.24)
	3) Meslek	129	161,87				3>2(r=-0.35)
M-21 Öğretmenlere lakap takma	1) Ana. L.	113	129,46	2	20,331	,000*	1>2(r=-0.19)
	2) Fen	35	98,89				3>1(r=-0.19)
	3) Meslek	129	158,24				3>2(r=-0.31)
M-22 Öğrencilerle dalga geçme	1) Ana. L.	113	121,74	2	33,734	,000*	1>2(r=-0.16)
	2) Fen	35	94,43				3>1(r=-0.29)
	3) Meslek	129	166,21				3>2(r=-0.37)
M-23 Öğrencilere lakap takma	1) Ana. L.	113	123,15	2	32,876	,000*	1>2(r=-0.18)
	2) Fen	35	93,07				3>1(r=-0.27)
	3) Meslek	129	165,35				3>2(r=-0.38)
M-24 Yalan söylemek	1) Ana. L.	113	121,49	2	30,988	,000*	3>1(r=-0.28)
	2) Fen	35	98,79				3>2(r=-0.36)
	3) Meslek	129	165,25				
M-25 Koridor ve merdivenlerde birbirini itme, gürültü ve kargaşa yaşanması	1) Ana. L.	113	111,56	2	76,220	,000*	1>2(r=-0.27)
	2) Fen	35	74,47				3>1(r=-0.46)
	3) Meslek	129	180,54				3>2(r=-0.51)
M-26 Okulla ilgisiz kişilerin okul içerisinde ve çevresinde öğrencileri rahatsız etmesi	1) Ana. L.	113	116,73	2	57,818	,000*	1>2(r=-0.24)
	2) Fen	35	80,66				3>1(r=-0.38)
	3) Meslek	129	174,34				3>2(r=-0.48)
M-27 Başkasının malına zarar vermek	1) Ana. L.	113	124,12	2	53,492	,000*	1>2(r=-0.34)
	2) Fen	35	72,57				3>1(r=-0.32)
	3) Meslek	129	170,06				3>2(r=-0.48)
M-28 Başkasının malını haberi olmadan almayı alışkanlık hâline getirmek.	1) Ana. L.	113	122,07	2	58,163	,000*	1>2(r=-0.33)
	2) Fen	35	71,70				3>1(r=-0.34)
	3) Meslek	129	172,09				3>2(r=-0.50)

* p< .05

Farkların hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla ikili gruplar arasında yapılan Mann Whitney U testi sonucunda *M-1 Öğrencilerin giyim tarzlarının kılık-kıyafet kurallarına uygun olmaması* ($U= 1257; p<.05; r=-.33$), *M-2 Öğrencilerin yanlarında kesici ve delici aletler bulundurması* ($U= 948,5; p<.05; r=-.44$), *M-3 Cep telefonu ve kamerayı kötü amaçlı kullanma* ($U= 1395,5; p<.05; r=-.28$), *M-4 Okuldan kaçma* ($U= 750; p<.05; r=-.50$), *M-5 Törenler sırasında saygısız davranışlarda bulunma* ($U= 1115; p<.05; r=-.38$), *M-6 Okula geldiği halde kasıtlı olarak derslere, törenlere katılmamak* ($U= 1101; p<.05; r=-.38$), *M-7 Derse geç gelme* ($U= 1550,5; p<.05; r=-.24$), *M-8 Dersin akışını ve sınıf düzenini bozacak tavır ve davranışlar sergileme* ($U= 1065,5; p<.05; r=-.39$), *M-9 Dersle ilgili araç-gereçleri yanında bulundurmama* ($U= 754; p<.05; r=-.50$), *M-10 Sınavlarda kopya çekme* ($U= 1216; p<.05; r=-.34$), *M-11 Okul binası, duvarları ve araç-gereçlerine zarar verme* ($U= 1252,5; p<.05; r=-.33$), *M-12 Sınıf, kantin, soyunma odası ve lavaboları temiz kullanmama* ($U= 1254; p<.05; r=-.32$), *M-13 Öğretmenlere karşı saygısız davranışlarda bulunma* ($U= 1027,5; p<.05; r=-.40$), *M-14 Yöneticilere, memurlara ve diğer görevlilere hakaret etmek* ($U= 1215,5; p<.05; r=-.34$), *M-15 Argo ve kaba ifadeler kullanma* ($U= 899; p<.05; r=-.44$), *M-16 Öğretmen veya okul yönetimi tarafından verilen ödevleri ve görevleri yapmama* ($U= 823; p<.05; r=-.47$), *M-17 Kavga etme* ($U= 759; p<.05; r=-.50$), *M-18 Yaşça büyük ya da güçlü öğrencilerin diğer öğrenciler üzerinde baskı kurması* ($U= 891; p<.05; r=-.45$), *M-19 Çeteleşerek öğrencileri tehdit etme* ($U= 901,5; p<.05; r=-.44$), *M-20 Öğretmenlerle dalga geçme* ($U= 1187,5; p<.05; r=-.35$), *M-21 Öğretmenlere lakap takma* ($U= 1313,5; p<.05; r=-.31$), *M-22 Öğrencilerle dalga geçme* ($U= 1113; p<.05; r=-.37$), *M-23 Öğrencilere lakap takma* ($U= 1094; p<.05; r=-.38$), *M-24 Yalan söylemek* ($U= 1161,5; p<.05; r=-.36$), *M-25 Koridor ve merdivenlerde birbirini itme, gürültü ve kargaşa yaşanması* ($U= 659,5; p<.05; r=-.51$), *M-26 Okulla ilgisiz kişilerin okul içerisinde ve çevresinde öğrencileri rahatsız etmesi* ($U= 792,5; p<.05; r=-.48$), *M-27 Başkasının malına zarar vermek* ($U= 772; p<.05; r=-.49$) ve *M-28 Başkasının malını haberi olmadan almayı alışkanlık hâline getirmek* ($U= 717,5; p<.05; r=-.50$) maddelerinde belirtilen davranışların Mesleki ve Teknik liselerde Fen Liselerine oranla daha sık görüldüğü anlaşılmaktadır.

Yapılan ikili karşılaştırmalarda istatistiksel olarak anlamlı bulunan bu farklar için hesaplanan etki değerlerine bakıldığında, *M-4 Okuldan kaçma* ($r=-0.50$), *M-9 Dersle ilgili araç-gereçleri yanında bulundurmama* ($r=-0.50$), *M-17 Kavga etme* ($r=-0.50$), *M-*

25 Koridor ve merdivenlerde birbirini itme, gürültü ve kargaşa yaşanması ($r=-0.51$) ve M-28 Başkasının malını haberi olmadan almayı alışkanlık hâline getirmek ($r=-0.50$) davranışlarının büyük düzeyde ($r \geq .5$) etki değeri olduğu görülmektedir. Bu duruma göre yukarıdaki maddelerdeki disiplin sorunlarıyla Mesleki ve Teknik Liselerde yoğun bir şekilde karşılaşıldığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, M-1 Öğrencilerin giyim tarzlarının kılık-kıyafet kurallarına uygun olmaması ($r=-0.33$), M-2 Öğrencilerin yanlarında kesici ve delici aletler bulundurması ($r=-0.44$), M-5 Törenler sırasında saygısız davranışlarda bulunma ($r=-0.38$), M-6 Okula geldiği halde kasıtlı olarak derslere, törenlere katılmamak ($r=-0.38$), M-8 Dersin akışını ve sınıf düzenini bozacak tavır ve davranışlar sergileme ($r=-0.39$), M-10 Sınavlarda kopya çekme ($r=-.34$), M-11 Okul binası, duvarları ve araç-gereçlerine zarar verme ($r=-0.33$), M-12 Sınıf, kantin, soyunma odası ve lavaboları temiz kullanmama ($r=-0.32$), M-13 Öğretmenlere karşı saygısız davranışlarda bulunma ($r=-0.40$), M-14 Yöneticilere, memurlara ve diğer görevlilere hakaret etmek ($r=-0.34$), M-15 Argo ve kaba ifadeler kullanma ($r=-0.44$), M-16 Öğretmen veya okul yönetimi tarafından verilen ödevleri ve görevleri yapmama ($r=-0.47$), M-18 Yaşça büyük ya da güçlü öğrencilerin diğer öğrenciler üzerinde baskı kurması ($r=-0.45$), M-19 Çeteleşerek öğrencileri tehdit etme ($r=-0.44$), M-20 Öğretmenlerle dalga geçme ($r=-0.35$), M-21 Öğretmenlere lakap takma ($r=-0.31$), M-22 Öğrencilerle dalga geçme ($r=-0.37$), M-23 Öğrencilere lakap takma ($r=-0.38$), M-24 Yalan söylemek ($r=-0.36$), M-26 Okulla ilgisiz kişilerin okul içerisinde ve çevresinde öğrencileri rahatsız etmesi ($r=-0.48$) ve M-27 Başkasının malına zarar vermek ($r=-0.48$) maddelerindeki davranışların orta düzeyde etki değeri ($r > .3$) olduğu ve bu davranışın yaşanma sıklığına ilişkin öğretmen görüşlerinin pratikte manidar olduğu görülmektedir.

Diğer yandan M-1 Öğrencilerin giyim tarzlarının kılık-kıyafet kurallarına uygun olmaması ($U= 5499$; $p < .05$; $r = -.22$), M-2 Öğrencilerin yanlarında kesici ve delici aletler bulundurması ($U= 4474$; $p < .05$; $r = -.36$), M-3 Cep telefonu ve kamerayı kötü amaçlı kullanma ($U= 5364$; $p < .05$; $r = -.24$), M-4 Okuldan kaçma ($U= 3826$; $p < .05$; $r = -.43$), M-5 Törenler sırasında saygısız davranışlarda bulunma ($U= 5019$; $p < .05$; $r = -.28$), M-6 Okula geldiği halde kasıtlı olarak derslere, törenlere katılmamak ($U= 5739,5$; $p < .05$; $r = -.19$), M-7 Derse geç gelme ($U=5094$; $p < .05$; $r = -.28$), M-8 Dersin akışını ve sınıf düzenini bozacak tavır ve davranışlar sergileme ($U= 4838$; $p < .05$; $r = -.30$), M-9 Dersle ilgili araç-gereçleri yanında bulundurmama ($U= 4371$; $p < .05$; $r = -.36$), M-10 Sınavlarda kopya çekme ($U= 5029$; $p < .05$; $r = -.28$), M-11 Okul binası, duvarları ve araç-gereçlerine

zarar verme ($U= 5060,5$; $p<.05$; $r=-.28$), M-12 Sınıf, kantin, soyunma odası ve lavaboları temiz kullanmama ($U= 5185$; $p<.05$; $r=-.26$), M-13 Öğretmenlere karşı saygısız davranışlarda bulunma ($U= 4678,5$; $p<.05$; $r=-.32$), M-14 Yöneticilere, memurlara ve diğer görevlilere hakaret etmek ($U= 4763,5$; $p<.05$; $r=-.31$), M-15 Argo ve kaba ifadeler kullanma ($U= 4166$; $p<.05$; $r=-.38$), M-16 Öğretmen veya okul yönetimi tarafından verilen ödevleri ve görevleri yapmama ($U= 4639,5$; $p<.05$; $r=-.33$), M-17 Kavga etme ($U= 4163$; $p<.05$; $r=-.39$), M-18 Yaşça büyük ya da güçlü öğrencilerin diğer öğrenciler üzerinde baskı kurması ($U= 4243$; $p<.05$; $r=-.38$), M-19 Çeteleşerek öğrencileri tehdit etme ($U= 4572,5$; $p<.05$; $r=-.34$), M-20 Öğretmenlerle dalga geçme ($U= 5408$; $p<.05$; $r=-.24$), M-21 Öğretmenlere lakap takma ($U= 5751$; $p<.05$; $r=-.19$), M-22 Öğrencilerle dalga geçme ($U= 4922,5$; $p<.05$; $r=-.29$), M-23 Öğrencilere lakap takma ($U= 5053$; $p<.05$; $r=-.27$), M-24 Yalan söylemek ($U= 4998$; $p<.05$; $r=-.28$), M-25 Koridor ve merdivenlerde birbirini itme, gürültü ve kargaşa yaşanması ($U= 3527,5$; $p<.05$; $r=-.46$), M-26 Okulla ilgisiz kişilerin okul içerisinde ve çevresinde öğrencileri rahatsız etmesi ($U= 4194,5$; $p<.05$; $r=-.38$), M-27 Başkasının malına zarar vermek ($U= 4767,5$; $p<.05$; $r=-.32$), M-28 Başkasının malını haberi olmadan almayı alışkanlık hâline getirmek ($U= 4559,5$; $p<.05$; $r=-.34$) maddelerinde belirtilen davranışların ise Mesleki ve Teknik Liselerde Anadolu Liselerine oranla daha sık görüldüğü anlaşılmaktadır.

İstatistiksel açıdan anlamlı bulunan bu farklar için hesaplanan etki değerlerine bakıldığında M-2 Öğrencilerin yanlarında kesici ve delici aletler bulundurması ($r=-0.36$), M-4 Okuldan kaçma ($r=-0.43$), M-5 Törenler sırasında saygısız davranışlarda bulunma ($r=-0.28$), M-8 Dersin akışını ve sınıf düzenini bozacak tavır ve davranışlar sergileme ($r=-0.30$), M-9 Dersle ilgili araç-gereçleri yanında bulundurmama ($r=-0.36$), M-13 Öğretmenlere karşı saygısız davranışlarda bulunma ($r=-0.32$), M14 Yöneticilere, memurlara ve diğer görevlilere hakaret etmek ($r=-0.31$), M-15 Argo ve kaba ifadeler kullanma ($r=-0.38$), M-16 Öğretmen veya okul yönetimi tarafından verilen ödevleri ve görevleri yapmama ($r=-0.33$), M-17 Kavga etme ($r=-0.39$), M-18 Yaşça büyük ya da güçlü öğrencilerin diğer öğrenciler üzerinde baskı kurması ($r=-0.38$), M-19 Çeteleşerek öğrencileri tehdit etme ($r=-0.34$), M-22 Öğrencilerle dalga geçme ($r=-0.30$), M-25 Koridor ve merdivenlerde birbirini itme, gürültü ve kargaşa yaşanması ($r=-0.46$), M-26 Okulla ilgisiz kişilerin okul içerisinde ve çevresinde öğrencileri rahatsız etmesi ($r=-0.38$), M-27 Başkasının malına zarar vermek ($r=-0.32$) ve M-28 Başkasının malını haberi olmadan almayı alışkanlık hâline getirmek ($r=-0.34$) davranışlarının orta düzeyde etki

değeri ($r=-0.35$) olduğu ve bu davranışların yaşanma sıklığına ilişkin öğretmen görüşlerinin pratikte manidar olduğu görülmektedir. Buna göre Mesleki ve Teknik Liselerde yukarıdaki maddelerdeki disiplin sorunlarının Anadolu Liselerine oranla daha sık yaşandığı söylenebilir.

Anadolu Liseleri ve Fen Liseleri arasında yapılan ikili karşılaştırmalara bakıldığında *M-1 Öğrencilerin giyim tarzlarının kılık-kıyafet kurallarına uygun olmaması* ($U= 1493,5$; $p<.05$; $r=-.19$), *M-2 Öğrencilerin yanlarında kesici ve delici aletler bulundurması* ($U= 1506$; $p<.05$; $r=-.20$), *M-4 Okuldan kaçma* ($U= 1514,5$; $p<.05$; $r=-.19$), *M-5 Törenler sırasında saygısız davranışlarda bulunma* ($U= 1503$; $p<.05$; $r=-.19$), *M-6 Okula geldiği halde kasıtlı olarak derslere, törenlere katılmamak* ($U= 1416,5$; $p<.05$; $r=-.22$), *M-8 Dersin akışını ve sınıf düzenini bozacak tavır ve davranışlar sergileme* ($U= 1543,5$; $p<.05$; $r=-.17$), *M-9 Dersle ilgili araç-gereçleri yanında bulundurmama* ($U= 1251$; $p<.05$; $r=-.29$), *M-13 Öğretmenlere karşı saygısız davranışlarda bulunma* ($U= 1507,5$; $p<.05$; $r=-.19$), *M-15 Argo ve kaba ifadeler kullanma* ($U= 1380$; $p<.05$; $r=-.25$), *M-16 Öğretmen veya okul yönetimi tarafından verilen ödevleri ve görevleri yapmama* ($U= 1286$; $p<.05$; $r=-.28$), *M-17 Kavga etme* ($U= 1466$; $p<.05$; $r=-.21$), *M-18 Yaşça büyük ya da güçlü öğrencilerin diğer öğrenciler üzerinde baskı kurması* ($U= 1581$; $p<.05$; $r=-.16$), *M-19 Çeteleşerek öğrencileri tehdit etme* ($U= 1397,5$; $p<.05$; $r=-.24$), *M-20 Öğretmenlerle dalga geçme* ($U= 1522$; $p<.05$; $r=-.18$), *M-21 Öğretmenlere lakap takma* ($U= 1517,5$; $p<.05$; $r=-.19$), *M-22 Öğrencilerle dalga geçme* ($U= 1562$; $p<.05$; $r=-.16$), *M-23 Öğrencilere lakap takma* ($U= 1533,5$; $p<.05$; $r=-.18$), *M-25 Koridor ve merdivenlerde birbirini itme, gürültü ve kargaşa yaşanması* ($U= 1317$; $p<.05$; $r=-.27$), *M-26 Okulla ilgisiz kişilerin okul içerisinde ve çevresinde öğrencileri rahatsız etmesi* ($U= 1400,5$; $p<.05$; $r=-.24$), *M-27 Başkasının malına zarar vermek* ($U= 1138$; $p<.05$; $r=-.34$) ve *M-28 Başkasının malını haberi olmadan almayı alışkanlık hâline getirmek* ($U= 1162$; $p<.05$; $r=-.33$) maddelerinde belirtilen disiplin sorunlarının Anadolu liselerinde Fen Liselerine oranla daha sık yaşandığı anlaşılmaktadır.

İkili karşılaştırmalarda istatistiksel olarak anlamlı bulunan bu farklar için hesaplanan etki değerlerine bakıldığında *M-9 Dersle ilgili araç-gereçleri yanında bulundurmama* ($r=-0.30$), *M-27 Başkasının malına zarar vermek* ($r=-0.34$) ve *M-28 Başkasının malını haberi olmadan almayı alışkanlık hâline getirmek* ($r=-0.33$)

davranışlarının *orta* düzeyde etki değeri ($r=-0.35$) olduğu ve bu davranışın yaşanma sıklığına ilişkin öğretmen görüşlerinin pratikte manidar olduğu görülmektedir. Buna göre belirtilen disiplin sorunlarının Anadolu liselerinde Fen Liselerine oranla daha sık yaşandığı anlaşılmaktadır.

Diğer maddeler için yapılan ikili karşılaştırmalarda hesaplanan etki değerlerine bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı bulunan bu farklar için hesaplanan etki değerlerinin (r) *küçük* olması ($\leq .3$), farkların pratikte manidarlığının sorgulanabilir olduğunu göstermektedir.

Tablo 29’da disiplin problemlerinin yaşanma sıklığına ilişkin öğrenci ($n=400$) görüşlerinin lise türüne göre farklılaşıp farklılaşmadığını gösteren Kruskal Wallis testi sonuçları sunulmuştur. Yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda lise türüne göre öğrenci görüşleri bütün maddelerde anlamlı düzeyde farklılıklar göstermektedir.

Bulgular lise türüne göre incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin görüşlerinin 6. Madde dışındaki bütün maddelerde anlamlı düzeyde farklılıklar gösterdiği anlaşılmaktadır.

Tablo-29. Liselerde disiplin problemlerinin yaşanma sıklığına dair öğrenci ($n=532$) görüşlerinin lisenin türüne göre farklılaşmasına ilişkin Kruskal Wallis testi sonuçları

Madde	Okul Türü	n	Sıra ort.	sd	X^2	p	FARK (U)
M-1 Öğrencilerin giyim tarzlarının kılık-kıyafet kurallarına uygun olmaması	1) Ana. L.	237	268,55	2	10,137	,006*	1>2($r=-0.12$)
	2) Fen	109	228,75				3>2($r=-0.18$)
	3) Meslek	186	286,01				
M-2 Öğrencilerin yanlarında kesici ve delici aletler bulundurması	1) Ana. L.	237	265,14	2	25,026	,000*	1>2($r=-0.17$)
	2) Fen	109	214,22				3>1($r=-0.11$)
	3) Meslek	186	298,87				3>2($r=-0.30$)
M-3 Cep telefonu ve kamerayı kötü amaçlı kullanma	1) Ana. L.	237	290,34	2	11,398	,003*	1>2($r=-0.15$)
	2) Fen	109	245,01				1>3($r=-0.14$)
	3) Meslek	186	248,72				
M-4 Okuldan kaçma	1) Ana. L.	237	275,65	2	38,124	,000*	1>2($r=-0.27$)
	2) Fen	109	190,47				3>2($r=-0.34$)
	3) Meslek	186	299,40				

Tablo 29'un Devamı

Madde	Okul Türü	n	Sıra ort.	sd	X ²	p	FARK (U)
M-5 Törenler sırasında saygısız davranışlarda bulunma	1) Ana. L.	237	280,19	2	14,835	,001*	1>2(r=-0.20) 3>2(r=-0.19)
	2) Fen	109	217,44				
	3) Meslek	186	277,80				
M-6 Okula geldiği halde kasıtlı olarak derslere, törenlere katılmamak,	1) Ana. L.	237	264,31	2	5,547	,062	
	2) Fen	109	242,13				
	3) Meslek	186	283,58				
M-7 Derse geç gelme	1) Ana. L.	237	266,57	2	6,809	,033*	3>2(r=-0.15)
	2) Fen	109	237,22				
	3) Meslek	186	283,57				
M-8 Dersin akışını ve sınıf düzenini bozacak tavır ve davranışlar sergileme	1) Ana. L.	237	281,22	2	10,563	,005*	1>2(r=-0.18) 3>2(r=-0.14)
	2) Fen	109	225,80				
	3) Meslek	186	271,60				
M-9 Dersle ilgili araç-gereçleri yanında bulundurmama	1) Ana. L.	237	274,85	2	21,535	,000*	1>2(r=-0.22) 3>2(r=-0.24)
	2) Fen	109	208,91				
	3) Meslek	186	289,61				
M-10 Sınavlarda kopya çekme	1) Ana. L.	237	271,59	2	16,092	,000*	1>2(r=-0.17) 3>2(r=-0.22)
	2) Fen	109	217,28				
	3) Meslek	186	288,86				
M-11 Okul binası, duvarları ve araç-gereçlerine zarar verme	1) Ana. L.	237	265,54	2	13,573	,001*	1>2(r=-0.13) 3>2(r=-0.21)
	2) Fen	109	225,81				
	3) Meslek	186	291,57				
M-12 Sınıf, kantin, soyunma odası ve lavaboları temiz kullanmama	1) Ana. L.	237	264,12	2	7,549	,023*	3>2(r=-0.15)
	2) Fen	109	237,20				
	3) Meslek	186	286,70				
M-13 Öğretmenlere karşı saygısız davranışlarda bulunma	1) Ana. L.	237	266,84	2	26,828	,000*	1>2(r=-0.19) 3>1(r=-0.11) 3>2(r=-0.30)
	2) Fen	109	208,42				
	3) Meslek	186	300,11				
M-14 Yöneticilere, memurlara ve diğer görevlilere hakaret etmek	1) Ana. L.	237	253,79	2	15,992	,000*	3>1(r=-0.16) 3>2(r=-0.19)
	2) Fen	109	243,42				
	3) Meslek	186	296,22				
M-15 Argo ve kaba ifadeler kullanma	1) Ana. L.	237	277,29	2	12,856	,002*	1>2(r=-0.18) 3>2(r=-0.17)
	2) Fen	109	220,68				
	3) Meslek	186	279,60				
M-16 Öğretmen veya okul yönetimi tarafından verilen ödevleri ve görevleri yapmama	1) Ana. L.	237	281,42	2	9,884	,007*	1>2(r=-0.18) 3>2(r=-0.12)
	2) Fen	109	228,28				
	3) Meslek	186	269,88				
M-17 Kavga etme	1) Ana. L.	237	264,83	2	72,820	,000*	1>2(r=-0.32) 3>1(r=-0.21) 3>2(r=-0.46)
	2) Fen	109	171,83				
	3) Meslek	186	324,10				
M-18 Yaşça büyük ya da güçlü öğrencilerin diğer öğrenciler üzerinde baskı kurması	1) Ana. L.	237	260,06	2	15,781	,000*	3>1(r=-0.12) 3>2(r=-0.22)
	2) Fen	109	227,52				
	3) Meslek	186	297,54				
M-19 Çeteleşerek öğrencileri tehdit etme	1) Ana. L.	237	261,70	2	22,795	,000*	1>2(r=-0.14) 3>1(r=-0.13) 3>2(r=-0.27)
	2) Fen	109	218,32				
	3) Meslek	186	300,84				

Tablo 29'un Devamı

Madde	Okul Türü	N	Sıra ort.	sd	X ²	P	FARK (U)
M-20 Öğretmenlerle dalga geçme	1) Ana. L.	237	267,13	2	9,384	,009*	1>2(r=-0.11)
	2) Fen	109	231,62				3>2(r=-0.18)
	3) Meslek	186	286,14				
M-21 Öğretmenlere lakap takma	1) Ana. L.	237	265,16	2	9,280	,010*	3>2(r=-0.18)
	2) Fen	109	233,25				
	3) Meslek	186	287,70				
M-22 Öğrencilerle dalga geçme	1) Ana. L.	237	276,98	2	13,567	,001*	1>2(r=-0.18)
	2) Fen	109	219,36				3>2(r=-0.19)
	3) Meslek	186	280,77				
M-23 Öğrencilere lakap takma	1) Ana. L.	237	276,14	2	17,127	,000*	1>2(r=-0.20)
	2) Fen	109	213,89				3>2(r=-0.22)
	3) Meslek	186	285,04				
M-24 Yalan söylemek	1) Ana. L.	237	276,42	2	7,520	,023*	1>2(r=-0.14)
	2) Fen	109	231,39				3>2(r=-0.13)
	3) Meslek	186	274,44				
M-25 Koridor ve merdivenlerde birbirini itme, gürültü ve kargaşa yaşanması	1) Ana. L.	237	277,84	2	21,770	,000*	1>2(r=-0.22)
	2) Fen	109	207,22				3>2(r=-0.25)
	3) Meslek	186	286,79				
M-26 Okulla ilgisiz kişilerin okul içerisinde ve çevresinde öğrencileri rahatsız etmesi	1) Ana. L.	237	239,24	2	87,316	,000*	1>2(r=-0.15)
	2) Fen	109	194,63				3>1(r=-0.35)
	3) Meslek	186	343,35				3>2(r=-0.50)
M-27 Başkasının malına zarar vermek	1) Ana. L.	237	272,20	2	28,849	,000*	1>2(r=-0.22)
	2) Fen	109	202,62				3>2(r=-0.31)
	3) Meslek	186	296,67				
M-28 Başkasının malını haberi olmadan almayı alışkanlık hâline getirmek.	1) Ana. L.	237	272,28	2	14,415	,001*	1>2(r=-0.17)
	2) Fen	109	220,77				3>2(r=-0.21)
	3) Meslek	186	285,94				

* p< .05

Öğrencilerin ortaokullarda lise türüne göre disiplin problemlerinin yaşanma sıklığına ilişkin görüşleri arasında aşağıdaki maddelerde istatistiksel açıdan anlamlı farklılaşmalara rastlanmıştır. Öğrenci görüşlerine göre yaşanan disiplin sorunlarının lise türlerine göre farklı düzeylerde yaşandığı anlaşılmaktadır. Sıra ortalamaları dikkate alındığında, *M-1 Öğrencilerin giyim tarzlarının kılık-kıyafet kurallarına uygun olmaması* $X^2 (sd=2, n=532) = 10,137 p<.05$, *M-2 Öğrencilerin yanlarında kesici ve delici aletler bulundurması* $X^2 (sd=2, n=532) = 25,026 p<.05$, *M-4 Okuldan kaçma* $X^2 (sd=2, n=532) = 38,124 p<.05$, *M-7 Derse geç gelme* $X^2 (sd=2, n=532) = 6,809 p<.05$, *M-9 Dersle ilgili araç-gereçleri yanında bulundurmama* $X^2 (sd=2, n=532) = 21,535 p<.05$, *M-10 Sınavlarda kopya çekme* $X^2 (sd=2, n=532) = 16,092 p<.05$, *M-11 Okul binası, duvarları ve araç-gereçlerine zarar verme* $X^2 (sd=2, n=532) = 13,573 p<.05$, *M-12 Sınıf, kantin,*

soyunma odası ve lavaboları temiz kullanmama X^2 ($sd=2, n=532$) = 7,549 $p < .05$, *M-13 Öğretmenlere karşı saygısız davranışlarda bulunma* X^2 ($sd=2, n=532$) = 26,828 $p < .05$, *M-14 Yöneticilere, memurlara ve diğer görevlilere hakaret etmek* X^2 ($sd=2, n=532$) = 15,992 $p < .05$, *M-15 Argo ve kaba ifadeler kullanma* X^2 ($sd=2, n=532$) = 12,856 $p < .05$, *M-17 Kavga etme* X^2 ($sd=2, n=532$) = 72,820 $p < .05$, *M-18 Yaşça büyük ya da güçlü öğrencilerin diğer öğrenciler üzerinde baskı kurması* X^2 ($sd=2, n=532$) = 15,781 $p < .05$, *M-19 Çeteleşerek öğrencileri tehdit etme* X^2 ($sd=2, n=532$) = 22,795 $p < .05$, *M-20 Öğretmenlerle dalga geçme* X^2 ($sd=2, n=532$) = 9,384 $p < .05$, *M-21 Öğretmenlere lakap takma* X^2 ($sd=2, n=532$) = 9,280 $p < .05$, *M-22 Öğrencilerle dalga geçme* X^2 ($sd=2, n=532$) = 13,567 $p < .05$, *M-23 Öğrencilere lakap takma* X^2 ($sd=2, n=532$) = 17,127 $p < .05$, *M-25 Koridor ve merdivenlerde birbirini itme, gürültü ve kargaşa yaşanması* X^2 ($sd=2, n=532$) = 21,770 $p < .05$, *M-26 Okulla ilgisiz kişilerin okul içerisinde ve çevresinde öğrencileri rahatsız etmesi* X^2 ($sd=2, n=532$) = 87,316 $p < .05$, *M-27 Başkasının malına zarar vermek* X^2 ($sd=2, n=532$) = 28,849 $p < .05$, *M-28 Başkasının malını haberi olmadan almayı alışkanlık hâline getirmek.* X^2 ($sd=2, n=532$) = 14,415 $p < .05$ maddelerinde Mesleki ve Teknik Liselerdeki öğrencilerin en yüksek puanı aldıkları görülmektedir. Bu da öğrenci görüşlerine göre Mesleki ve Teknik Liselerde yukarıda belirtilen disiplin problemlerinin daha sık yaşandığı şeklinde yorumlanabilir.

Sıra ortalamaları dikkate alındığında, *M-3 Cep telefonu ve kamerayı kötü amaçlı kullanma* X^2 ($sd=2, n=532$) = 11,398 $p < .05$, *M-5 Törenler sırasında saygısız davranışlarda bulunma (sağa sola bakma, yanındakini rahatsız etme, vb.)* X^2 ($sd=2, n=532$) = 14,835 $p < .05$, *M-8 Dersin akışını ve sınıf düzenini bozacak tavır ve davranışlar sergileme* X^2 ($sd=2, n=532$) = 10,563 $p < .05$, *M-16 Öğretmen veya okul yönetimi tarafından verilen ödevleri ve görevleri yapmama* X^2 ($sd=2, n=532$) = 9,884 $p < .05$, *M-24 Yalan söylemek* X^2 ($sd=2, n=532$) = 7,520 $p < .05$ maddelerinde ise Anadolu Liselerindeki öğrencilerin en yüksek puanı aldıkları görülmektedir.

Farkların hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla ikili gruplar arasında yapılan Mann Whitney U testi sonucunda *M-1 Öğrencilerin giyim tarzlarının kılık-kıyafet kurallarına uygun olmaması* ($U= 7964$; $p < .05$; $r = -.18$), *M-2 Öğrencilerin yanlarında kesici ve delici aletler bulundurması* ($U= 6936$; $p < .05$; $r = -.29$), *M-4 Okuldan kaçma* ($U= 6081$; $p < .05$; $r = -.34$), *M-5 Törenler sırasında saygısız davranışlarda bulunma* ($U= 7954$; $p < .05$; $r = -.19$), *M-7 Derse geç gelme* ($U= 8407$; $p < .05$; $r = -.15$), *M-8 Dersin akışını ve sınıf düzenini bozacak tavır ve davranışlar sergileme* ($U= 8476,5$;

$p < .05$; $r = -.14$), M-9 Dersle ilgili araç-gereçleri yanında bulundurmama ($U = 7253,5$; $p < .05$; $r = -.24$), M-10 Sınavlarda kopya çekme ($U = 7500$; $p < .05$; $r = -.22$), M-11 Okul binası, duvarları ve araç-gereçlerine zarar verme ($U = 7643,5$; $p < .05$; $r = -.21$), M-12 Sınıf, kantin, soyunma odası ve lavaboları temiz kullanmama ($U = 8308,5$; $p < .05$; $r = -.15$), M-13 Öğretmenlere karşı saygısız davranışlarda bulunma ($U = 6680,5$; $p < .05$; $r = -.30$), M-14 Yöneticilere, memurlara ve diğer görevlilere hakaret etmek ($U = 8111,5$; $p < .05$; $r = -.19$), M-15 Argo ve kaba ifadeler kullanma ($U = 8006,5$; $p < .05$; $r = -.17$), M-16 Öğretmen veya okul yönetimi tarafından verilen ödevleri ve görevleri yapmama ($U = 8672,5$; $p < .05$; $r = -.12$), M-17 Kavga etme ($U = 4743$; $p < .05$; $r = -.46$), M-18 Yaşça büyük ya da güçlü öğrencilerin diğer öğrenciler üzerinde baskı kurması ($U = 7489$; $p < .05$; $r = -.22$), M-19 Çeteleşerek öğrencileri tehdit etme ($U = 7020$; $p < .05$; $r = -.27$), M-20 Öğretmenlerle dalga geçme ($U = 8062$; $p < .05$; $r = -.18$), M-21 Öğretmenlere lakap takma ($U = 8060,5$; $p < .05$; $r = -.18$), M-22 Öğrencilerle dalga geçme ($U = 7839,5$; $p < .05$; $r = -.19$), M-23 Öğrencilere lakap takma ($U = 7490$; $p < .05$; $r = -.22$), M-24 Yalan söylemek ($U = 8574,5$; $p < .05$; $r = -.13$), M-25 Koridor ve merdivenlerde birbirini itme, gürültü ve kargaşa yaşanması ($U = 7177,5$; $p < .05$; $r = -.25$), M-26 Okulla ilgisiz kişilerin okul içerisinde ve çevresinde öğrencileri rahatsız etmesi ($U = 4455,5$; $p < .05$; $r = -.49$), M-27 Başkasının malına zarar vermek ($U = 6564$; $p < .05$; $r = -.31$), M-28 Başkasının malını haberi olmadan almayı alışkanlık hâline getirmek ($U = 7725$; $p < .05$; $r = -.21$) maddelerinde belirtilen davranışların Mesleki ve Teknik Liselerde Fen Liselerine oranla daha sık görüldüğü anlaşılmaktadır.

İkili karşılaştırmalarda istatistiksel olarak anlamlı bulunan bu farklar için hesaplanan etki değerlerine bakıldığında M-26 Okulla ilgisiz kişilerin okul içerisinde ve çevresinde öğrencileri rahatsız etmesi ($r = -0.50$), davranışının yüksek düzeyde; M-2 Öğrencilerin yanlarında kesici ve delici aletler bulundurması ($r = -0.30$), M-4 Okuldan kaçma ($r = -0.34$), M-13 Öğretmenlere karşı saygısız davranışlarda bulunma ($r = -0.30$), M-17 Kavga etme ($r = -0.46$) ve M-27 Başkasının malına zarar vermek ($r = -0.31$) davranışlarının ise orta düzeyde etki değeri ($r > .3$) olduğu ve bu davranışın yaşanma sıklığına ilişkin öğrenci görüşlerinin pratikte manidar olduğu görülmektedir. Buna göre belirtilen davranışların Mesleki ve Teknik Liselerde Fen Liselerine oranla daha yaygın olduğu söylenebilir.

Diğer yandan *M-2 Öğrencilerin yanlarında kesici ve delici aletler bulundurması* ($U= 19221$; $p<.05$; $r=-.11$), *M-13 Öğretmenlere karşı saygısız davranışlarda bulunma* ($U= 19246$; $p<.05$; $r=-.11$), *M-14 Yöneticilere, memurlara ve diğer görevlilere hakaret etmek* ($U= 18538,5$; $p<.05$; $r=-.16$), *M-17 Kavga etme* ($U= 16721,5$; $p<.05$; $r=-.21$), *M-18 Yaşça büyük ya da güçlü öğrencilerin diğer öğrenciler üzerinde baskı kurması* ($U= 18915$; $p<.05$; $r=-.12$), *M-19 Çeteleşerek öğrencileri tehdit etme* ($U= 18770$; $p<.05$; $r=-.13$), *M-26 Okulla ilgisiz kişilerin okul içerisinde ve çevresinde öğrencileri rahatsız etmesi* ($U= 13429$; $p<.05$; $r=-.35$) maddelerinde belirtilen davranışların ise Mesleki ve teknik liselerde Anadolu Liselerine oranla daha sık görüldüğü, *M-3 Cep telefonu ve kamerayı kötü amaçlı kullanma* ($U= 18695,5$; $p<.05$; $r=-.14$) maddesinde belirtilen davranışın ise Meslek Liselerine oranla Anadolu Liselerinde daha sık görüldüğü anlaşılmaktadır.

İkili karşılaştırmalarda istatistiksel olarak anlamlı bulunan bu farklar için hesaplanan etki değerlerine bakıldığında *M-26 Okulla ilgisiz kişilerin okul içerisinde ve çevresinde öğrencileri rahatsız etmesi* ($r=-0.35$) davranışının orta düzeyde etki değeri olduğu ve bu davranışın yaşanma sıklığına ilişkin öğrenci görüşlerinin pratikte manidar olduğu görülmektedir. Buna göre Fen Liseleriyle kıyaslandığında, Mesleki ve Teknik Liselerde okulla ilgisiz kişilerin okul içerisinde ve çevresinde öğrencileri rahatsız etmesi durumuyla daha sık karşılaştığı anlaşılmaktadır.

Anadolu Liseleri ve Fen Liseleri arasında yapılan ikili karşılaştırmalara bakıldığında *M-1 Öğrencilerin giyim tarzlarının kılık-kıyafet kurallarına uygun olmaması* ($U= 10974,5$; $p<.05$; $r=-.12$), *M-2 Öğrencilerin yanlarında kesici ve delici aletler bulundurması* ($U= 10418,5$; $p<.05$; $r=-.17$), *M-3 Cep telefonu ve kamerayı kötü amaçlı kullanma* ($U= 10612$; $p<.05$; $r=-.15$), *M-4 Okuldan kaçma* ($U= 8685$; $p<.05$; $r=-.27$), *M-5 Törenler sırasında saygısız davranışlarda bulunma* ($U= 9752,5$; $p<.05$; $r=-.20$), *M-8 Dersin akışını ve sınıf düzenini bozacak tavır ve davranışlar sergileme* ($U= 10140,5$; $p<.05$; $r=-.18$), *M-9 Dersle ilgili araç-gereçleri yanında bulundurmama* ($U= 9522,5$; $p<.05$; $r=-.22$), *M-10 Sınavlarda kopya çekme* ($U= 10189$; $p<.05$; $r=-.17$), *M-11 Okul binası, duvarları ve araç-gereçlerine zarar verme* ($U= 10975$; $p<.05$; $r=-.13$), *M-13 Öğretmenlere karşı saygısız davranışlarda bulunma* ($U= 10042$; $p<.05$; $r=-.19$), *M-15 Argo ve kaba ifadeler kullanma* ($U= 10053$; $p<.05$; $r=-.18$), *M-16 Öğretmen veya okul yönetimi tarafından verilen ödevleri ve görevleri yapmama* ($U= 10215$; $p<.05$; $r=-$

.18), M-17 *Kavga etme* ($U= 7992; p<.05; r=-.32$), M-19 *Çeteleşerek öğrencileri tehdit etme* ($U= 10782; p<.05; r=-.14$), M-20 *Öğretmenlerle dalga geçme* ($U= 11189,5; p<.05; r=-.11$), M-22 *Öğrencilerle dalga geçme* ($U= 10076; p<.05; r=-.18$), M-23 *Öğrencilere lakap takma* ($U= 9829,5; p<.05; r=-.20$), M-24 *Yalan söylemek* ($U= 10652,5; p<.05; r=-.14$), M-25 *Koridor ve merdivenlerde birbirini itme, gürültü ve kargaşa yaşanması* ($U= 9415; p<.05; r=-.22$), M-26 *Okulla ilgisiz kişilerin okul içerisinde ve çevresinde öğrencileri rahatsız etmesi* ($U= 10764,5; p<.05; r=-.15$), M-27 *Başkasının malına zarar vermek* ($U= 9526,5; p<.05; r=-.22$), M-28 *Başkasının malını haberi olmadan almayı alışkanlık hâline getirmek* ($U= 10343; p<.05; r=-.17$) maddelerinde belirtilen disiplin sorunlarının Anadolu liselerinde Fen Liselerine oranla daha sık yaşandığı anlaşılmaktadır.

İkili karşılaştırmalarda istatistiksel olarak anlamlı bulunan bu farklar için hesaplanan etki değerlerine bakıldığında M-17 *Kavga etme* ($r=-0.32$) davranışının orta düzeyde etki değeri olduğu ve bu davranışın yaşanma sıklığına ilişkin öğrenci görüşlerinin pratikte manidar olduğu görülmektedir. Buna göre Fen liseleriyle kıyaslandığında, Anadolu liselerindeki öğrencilerin daha fazla kavga eğilimli olduğu anlaşılmaktadır.

Diğer maddeler için yapılan ikili karşılaştırmalarda hesaplanan etki değerlerine bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı bulunan bu farklar için hesaplanan etki değerlerinin (r) *küçük* olması ($\leq .3$), farkların pratikte manidarlığının sorgulanabilir olduğunu göstermektedir.

Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın altıncı alt problemi “Öğretmen ve öğrencilerin disiplin problemlerinin nedenlerine ilişkin görüşlerinin dağılımı nasıldır?” olarak verilmiştir.

Bu alt probleme yanıt bulabilmek amacıyla ölçek ve her bir alt boyut için, elde edilen veriler üzerinden betimsel istatistik hesaplamaları yapılmıştır. Bu bağlamda, katılımcı görüşlerinin ölçeğin tamamı ve alt boyutlarında almış oldukları en düşük puanlar, en yüksek puanlar, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri hesaplanmıştır. Analiz sonuçları Tablo-30’da yer almaktadır:

Tablo-30. Okullarda Yaşanan Disiplin Sorunlarının Nedenleri Ölçeğinden Öğretmen ve Öğrencilerin Aldıkları Puanlara İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

Öğretmen Ölçeği						Öğrenci Ölçeği						
Düzyer	n	$\bar{X}$	SS	En düşük	En Yüksek	Boyut	En düşük	En Yüksek	n	$\bar{X}$	SS	Düzyer
<i>Orta düzeyde etkilidir</i>	691	24,78	8,41	8	40	Öğretmenden Kaynaklanan Nedenler	8	40	1001	21,77	7,50	<i>Orta düzeyde etkilidir</i>
<i>Orta düzeyde etkilidir</i>	691	16,77	5,31	5	25	Yönetimden Kaynaklanan Nedenler	5	25	1001	13,72	5,58	<i>Orta düzeyde etkilidir</i>
<i>Çoğunlukla etkilidir</i>	691	14,80	3,70	4	20	Aileden Kaynaklanan Nedenler	4	20	1001	10,76	4,67	<i>Orta düzeyde etkilidir</i>
<i>Orta düzeyde etkilidir</i>	691	15,79	4,52	5	25	Okul Kaynaklı Nedenler	5	25	1001	16,67	5,20	<i>Orta düzeyde etkilidir</i>
<i>Çoğunlukla etkilidir</i>	691	10,95	2,98	3	15	Başarısızlıktan Kaynaklanan Nedenler	3	15	1001	8,86	3,53	<i>Orta düzeyde etkilidir</i>
<i>Orta düzeyde etkilidir</i>	691	13,68	3,30	4	20	Öğrenciden Kaynaklanan Nedenler	4	20	1001	12,93	4,26	<i>Orta düzeyde etkilidir</i>
<i>Orta düzeyde etkilidir</i>	691	96,76	22,39	29	145	Toplam	29	145	1001	85,44	31,41	<i>Orta düzeyde etkilidir</i>

Tablo 30'daki bulgular incelendiğinde okullarda yaşanan disiplin problemlerinin nedenlerine ilişkin öğretmen görüşlerinin ölçeğin aileden ve başarısızlıktan kaynaklanan nedenler boyutlarında *Çoğunlukla etkilidir* düzeyinde, diğer boyutlar toplamda ise *Orta Düzeyde Etkilidir* düzeyinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Disiplin problemlerinin nedenlerine ilişkin öğrenci görüşlerinin ölçeğin bütün boyutlarında ve toplamda *Orta Düzeyde Etkilidir* düzeyinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Öğretmenlerden kaynaklanan nedenler boyutu açısından tablodaki bulgular incelendiğinde, öğretmen ölçeğinden alınan en düşük puanın 8, en yüksek puanın 40 olduğu, katılımcıların bu boyuttan aldıkları puanların aritmetik ortalamasının " $\bar{X}=24,78$ " standart sapmasının ise "8.41" olduğu görülmektedir. Bu bulguya göre; araştırmaya katılan öğretmenler, okullarda yaşanan disiplin problemlerinin nedeni olarak bu boyutta yer alan ifadelerle orta düzeyde katılmaktadırlar.

Öğretmenlerden kaynaklanan nedenler boyutu açısından tablodaki bulgular incelendiğinde, öğrenci ölçeğinden alınan en düşük puanın 8, en yüksek puanın 40 olduğu, katılımcıların bu boyuttan aldıkları puanların aritmetik ortalamasının " $\bar{X}=21,77$ " standart sapmasının ise "7,50" olduğu görülmektedir. Bu bulguya göre; araştırmaya katılan öğrenciler, okullarda yaşanan disiplin problemlerinin nedeni olarak bu boyutta yer alan ifadelerle orta düzeyde katılmaktadırlar.

Bu bulgudan hareketle araştırmaya katılan öğretmen ve öğrencilerin okullarda yaşanan disiplin problemlerinin kaynağı olarak öğretmenlerin etkisinin olduğu konusunda görüş birliği içinde oldukları söylenebilir. Araştırma bulguları disiplin problemlerinin nedeni olarak öğretmenin kişisel özelliklerinin ön plana çıktığını (Sarpkaya, 2005; Öz, 2012) ve disiplini sağlamada başarılı öğretmenlerin dersi işlemede daha başarılı, sorunlarının çözümünde ise daha ılımlı olduğunu (Aydın, 2007) göstermektedir.

Tablodaki bulgular yönetimden kaynaklanan nedenler boyutu açısından incelendiğinde, öğretmen ölçeğinden alınan en düşük puanın 5, en yüksek puanın 25 olduğu, katılımcıların bu boyuttan aldıkları puanların aritmetik ortalamasının " $\bar{X}=16,77$ " standart sapmasının ise "5,31" olduğu görülmektedir. Bu bulguya göre, araştırmada

öğretmenler disiplin problemlerinin yönetimden kaynaklı nedenlere bağlı olduğu görüşüne orta düzeyde katılmaktadır.

Yönetimden kaynaklanan nedenler boyutu açısından öğrenci ölçeği incelendiğinde, alınan en düşük puanın 5, en yüksek puanın 25 olduğu, katılımcıların bu boyuttan aldıkları puanların aritmetik ortalamasının “ $\bar{X}=13,72$ ” standart sapmasının ise “5,58” olduğu görülmektedir. Bu bulguya göre, bu çalışmada öğrenciler disiplin problemlerinin yönetimden kaynaklı nedenlere bağlı olduğu görüşüne orta düzeyde katılmaktadır.

Bu bulgudan hareketle çalışmaya katılan öğretmen ve öğrencilerin ve okul idaresinin yönetim sürecine ilişkin tavır ve davranışlarının disiplin problemlerinin meydana gelmesinde etkisi olduğunu düşündükleri söylenebilir. Aygün (2013) yönetim kadrosunun boş vermişlik halinin, okul müdürünün disiplin olaylarını önemsememesinin ve okul müdürünün yöneticilik becerilerinin yetersizliğinin okulda yaşanan disiplin problemlerinin meydana gelmesinde etkili olduğunu ifade etmektedir.

Aileden Kaynaklanan Nedenler boyutu incelendiğinde, öğretmen ölçeğinden alınan en düşük puanın 4, en yüksek puanın 20 olduğu, öğretmenlerin bu boyuttan aldıkları puanların aritmetik ortalamasının “ $\bar{X}=14,80$ ” standart sapmasının ise “3,70” olduğu görülmektedir. Bu bulguya göre çalışmaya katılan öğretmenler aileden kaynaklanan nedenler boyutunda yer alan ifadelere *Çoğunlukla Etkilidir* düzeyinde katılmaktadırlar. Bu bulguya göre öğretmenler ailenin okulda yaşanan disiplin problemlerinin meydana gelmesinde önemli etkileri olduğunu düşünmektedirler.

Aileden Kaynaklanan Nedenler boyutu açısından, öğrenci ölçeğinden alınan en düşük puanın 4, en yüksek puanın 20 olduğu, öğretmenlerin bu boyuttan aldıkları puanların aritmetik ortalamasının “ $\bar{X}=10,76$ ” standart sapmasının ise “4,67” olduğu görülmektedir. Bu bulguya göre çalışmaya katılan öğrenciler aileden kaynaklanan nedenler boyutunda yer alan ifadelere *orta* düzeyde katılmaktadırlar. Bu bulguya göre öğrencilerin ailenin okulda yaşanan disiplin problemlerinin meydana gelmesinde önemli etkileri olduğunu düşündüğü söylenebilir.

Araştırma bulguları, bu bulguyu destekler niteliktedir. Öyle ki, yapılan çalışmalarda disiplin sorunlarının en önemli nedeninin aile olarak gösterilmektedir (Öz

ve Sadık, 2015). Öğrencinin anne babasının boşanmış ya da ayrı yaşıyor olması, öğrencinin ailesinin gelir düzeyi, anne babanın eğitim düzeyi, anne babanın tutum ve davranışları, ebeveynlerin göç ederek gelip gelmediği, öğrencinin okul başarısı, evde maruz kaldığı şiddet, şiddete karşı verdiği tepki (Aktaş, 2009), ailenin yaşadığı çeşitli kötü olaylar (yangın, deprem, ölüm, trafik kazası vb.), ailenin okulu belli saatler içinde öğrencinin bulunduğu, barındığı bir yer olarak görmesi, öğrencilerin ailevi problemlerini okula taşımaları, velilerin öğrenciye karşı ilgisizliği, ailenin kültür düzeyinin yüksekliği, velinin ekonomik durumunun kötü olması (Aygün, 2013), evdeki disiplinin eksikliği (Barrick, 1981) gibi faktörlerin öğrencilerin disiplin suçu işleminde etkili olduğunu ifade etmektedir.

Tablodaki bulgular okul kaynaklı nedenler boyutu açısından incelendiğinde, öğretmen ölçeğinden alınan en düşük puanın 5, en yüksek puanın 25 olduğu, katılımcıların bu boyuttan aldıkları puanların aritmetik ortalamasının " $\bar{X}=15,79$ " standart sapmasının ise "4,52" olduğu görülmektedir. Bu bulguya göre araştırmaya katılan öğretmenler okul kaynaklı nedenler boyutunda yer alan ifadelere *Orta Düzeyde Etkilidir* düzeyinde katılmaktadırlar.

Okul kaynaklı nedenler boyutu açısından, öğrenci ölçeği incelendiğinde, alınan en düşük puanın 5, en yüksek puanın 25 olduğu, katılımcıların bu boyuttan aldıkları puanların aritmetik ortalamasının " $\bar{X}=16,67$ " standart sapmasının ise "5,20" olduğu görülmektedir. Bu bulguya göre, araştırmaya katılan öğrenciler okul kaynaklı nedenler boyutunda yer alan ifadelere *Orta Düzeyde Etkilidir* düzeyinde katılmaktadırlar.

Bu bulgudan hareketle araştırmaya katılan öğretmen ve öğrencilerin okulla ilgili özelliklerin ve süreçlerin disiplin problemlerine orta düzeyde neden olduğunu düşündükleri söylenebilir. Okul iklimi ile öğrenci başarımı arasında ilişki olduğu, okuldaki olumsuz etkenlerin varlığının öğrencinin başarımını etkilediği bunun da disiplin problemlerine neden oluşturduğu saptanmıştır (Warren, 2007).

Tablodaki bulgular başarısızlıktan kaynaklanan nedenler boyutu açısından incelendiğinde, öğretmen ölçeğinden alınan en düşük puanın 3, en yüksek puanın 15 olduğu, katılımcıların bu boyuttan aldıkları puanların aritmetik ortalamasının " $\bar{X}=10,95$ " standart sapmasının ise "2,98" olduğu görülmektedir. Bu bulguya göre araştırmaya katılan öğretmenler başarısızlıktan kaynaklanan nedenler boyutunda yer alan ifadelere

Çoğunlukla Etkilidir düzeyinde katılmaktadırlar. Bu bulgudan hareketle araştırmaya katılan öğretmenler ve öğrenciler başarısızlık boyutunun disiplin problemlerinin oluşmasına önemli ölçüde kaynaklık ettiğini düşündükleri söylenebilir. Yapılan araştırmalarda öğrenci başarısıyla disiplin sorunlarının meydana gelmesi arasında anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır (Aydın, 2001; Güçlü, 2004). Öyle ki, araştırma bulgularına göre, okulda başarı durumu zayıf olan öğrencilerin daha çok suç işleme eğiliminde olduğu (Güçlü, 2004), sınıf tekrarı yapan öğrencilerin daha fazla disiplin işlemlerine tabi tutulduğu (Aktaş, 2009) anlaşılmaktadır.

Başarısızlıktan kaynaklanan nedenler boyutu açısından öğrenci ölçeği incelendiğinde, alınan en düşük puanın 3, en yüksek puanın 15 olduğu, katılımcıların bu boyuttan aldıkları puanların aritmetik ortalamasının “ $\bar{X}=8,86$ ” standart sapmasının ise “3,53” olduğu görülmektedir. Bu bulguya göre araştırmaya katılan öğrenciler başarısızlıktan kaynaklanan nedenler boyutunda yer alan ifadelerle *Çoğunlukla Etkilidir* düzeyinde katılmaktadırlar.

Tablodaki bulgular öğrenciden kaynaklanan nedenler boyutu açısından incelendiğinde, öğretmen ölçeğinden alınan en düşük puanın 4, en yüksek puanın 20 olduğu, katılımcıların bu boyuttan aldıkları puanların aritmetik ortalamasının “ $\bar{X}=13,68$ ” standart sapmasının ise “3,30” olduğu görülmektedir. Bu bulguya göre araştırmaya katılan öğretmenler, öğrenciden kaynaklanan nedenler boyutunda yer alan ifadelerle *Orta Düzeyde Etkilidir* düzeyinde katılmaktadırlar.

Tablodaki bulgular öğrenciden kaynaklanan nedenler boyutu açısından incelendiğinde, öğrenci ölçeğinden alınan en düşük puanın 4, en yüksek puanın 20 olduğu, katılımcıların bu boyuttan aldıkları puanların aritmetik ortalamasının “ $\bar{X}=12,93$ ” standart sapmasının ise “4,26” olduğu görülmektedir. Bu bulguya göre araştırmaya katılan öğrenciler, öğrenciden kaynaklanan nedenler boyutunda yer alan ifadelerle *Orta Düzeyde Etkilidir* düzeyinde katılmaktadırlar.

Araştırmada elde edilen verilere göre okulda yaşanan disiplin problemlerinin nedeni olarak öğrenci kaynaklı nedenlerin etkileri olduğu söylenebilir. Yapılan araştırmalarda öğrencinin cinsiyet, sınıf seviyesi ve yaş (Çelik, 2007) gibi bireysel özellikleri, sosyal ilişkileri, öğrencilerin eğitime, okula, toplumsal çevreye ilişkin algıları

ve buna bağılı duygusal durumlarının davranışlarına yön vermesi (Tunç ve diğ., 2015) ile disipline aykırı davranışta bulunma durumlarının birbirine bağımlı olduğu görülmektedir.

Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın yedinci alt problemi “*Öğretmen ve öğrencilerin disiplin problemlerinin nedenlerine ilişkin görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?*” şeklinde belirlenmiştir. Tablo-31’de disiplin problemlerinin nedenlerine ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri arasındaki farklılaşmaya ilişkin t testi sonuçları sunulmaktadır.

Tablo-31. Disiplin problemlerinin nedenlerine dair öğretmen ve öğrenci görüşleri arasındaki farklılaşmaya ilişkin t testi sonuçları

Boyut	Statü	n	$\bar{X}$	SS	t	Sd	p	η^2	Cohen d
Öğretmenden Kaynaklanan Nedenler	Öğretmen	691	24,77	1,051	7,550	1370,58	,000*	,10	,37
	Öğrenci	1001	21,76	,938					
Yönetimden Kaynaklanan Nedenler	Öğretmen	691	16,77	1,062	11,391	1528,59	,000*	,20	,56
	Öğrenci	1001	13,71	1,115					
Aileden Kaynaklanan Nedenler	Öğretmen	691	14,80	,926	19,783	1657,65	,000*	,42	,98
	Öğrenci	1001	10,76	1,167					
Okul Kaynaklı Nedenler	Öğretmen	691	15,78	,903	-3,724	1603,96	,000*	,03	-,18
	Öğrenci	1001	16,67	1,040					
Başarısızlıktan Kaynaklanan Nedenler	Öğretmen	691	10,94	,992	13,106	1623,13	,000*	,24	,65
	Öğrenci	1001	8,86	1,175					
Öğrenciden Kaynaklanan Nedenler	Öğretmen	691	13,68	,825	4,102	1666,56	,000*	,03	,20
	Öğrenci	1001	12,92	1,062					
TOPLAM	Öğretmen	691	96,76	,772	10,622	1690	,000*	,17	,53
	Öğrenci	1001	84,71	,803					

p<.05

Tablodaki bulgular, öğretmenden kaynaklanan nedenler boyutu açısından incelendiğinde, öğretmenlerin ($\bar{X}=24,77$), öğrencilere ($\bar{X}=21,76$) göre daha yüksek aritmetik ortalamalara sahip oldukları görülmektedir. Bu bulguya göre, öğretmenler öğrencilerle karşılaştırıldığında disiplin sorunlarının daha çok öğretmen kaynaklı olduğunu düşünmektedir. Diğer bir ifadeyle statü (öğretmen-öğrenci) ile öğretmenden kaynaklanan nedenler arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Statü

değişkeninin öğretmenden kaynaklanan nedenler üzerinde ne düzeyde etkili olduğunu belirlemek üzere hesaplanan η^2 değerinden hareketle (.10), öğretmenlerin bu boyuttan aldıkları puanlara ait gözlenen varyansın yaklaşık olarak % 10'unun statü değişkenine bağlı olduğu belirlenmiştir. Hesaplanan Cohen d değeri (.37) açısından bakıldığında ise, öğretmen ve öğrencilerin öğretmenden kaynaklanan nedenler boyutuna ilişkin ortalama puanları arasındaki farkın “.37” standart sapma kadar olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğüne ilişkin hesaplanan her iki değer göz önünde bulundurulduğunda, öğretmenden kaynaklı nedenler açısından statü (öğretmen-öğrenci) değişkeninin “orta” etki büyüklüğüne sahip olduğu söylenebilir. Hesaplanan her iki etki büyüklüğü değerine göre statü değişkenine ilişkin olarak elde edilen bulgunun pratikte manidar olduğu söylenebilir.

Öğretmenler disiplin sorunlarının nedenleriyle ilgili olarak kendileriyle ilgili nedenleri ön plana çıkarmaktadır (Sarpkaya, 2005). Öğretmenlerin sınıf yönetimi becerilerinin istenmeyen davranışların oluşmasında etkili olduğu söylenebilir. Yapılan bir araştırmada öğretmenlerin iletişime yönelik sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarını yönetmede yetersiz kaldıkları ya da önemsemedikleri ifade edilmektedir. Sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarının en önemli nedeni can sıkıntısıdır (M. Başar, 2011). Bu durum sınıf içerisinde bir takım disiplin problemlerinin oluşmasına neden olabilmektedir. Öğretmenin sınıf içerisindeki iletişimi, kullandığı disiplin teknikleri disiplin sorunlarının oluşmasında etki eden önemli bir etmendir. Öğretmenin olumlu, güvene dayalı ilişkiler kurmasının sınıftaki aksaklıkların sayısını azalttığı ve ilişkisel disiplinin sınıftaki aksaklıklar azaldığında öğrenmeyi kolaylaştıran bir okul ortamının gelişmesini sağladığı söylenebilir. Bu durum hem öğretmen hem de öğrenciler için fayda sağlayacak olumlu bir sosyal değişim sağlayabilir (Nouffer, 2011).

Yönetimden kaynaklanan nedenler boyutu açısından bakıldığında, öğretmenlerin ($\bar{X}=16,77$), öğrencilere ($\bar{X}=13,71$) göre daha yüksek aritmetik ortalamalara sahip oldukları görülmektedir. Bu bulguya göre, öğretmenler öğrencilerle karşılaştırıldığında disiplin sorunlarının daha çok okul yönetiminden kaynaklı olduğunu düşünmektedir. Diğer bir ifadeyle statü (öğretmen-öğrenci) ile yönetimden kaynaklanan nedenler arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Statü değişkeninin yönetimden kaynaklanan nedenler üzerinde ne düzeyde etkili olduğunu belirlemek üzere hesaplanan η^2 değerinden hareketle (.20), öğretmenlerin bu boyuttan aldıkları puanlara ait gözlenen

varyansın yaklaşık olarak % 20'sinin statü değişkenine bağlı olduğu belirlenmiştir. Hesaplanan Cohen d değeri (.56) açısından bakıldığında ise, öğretmen ve öğrencilerin yönetimden kaynaklanan nedenler boyutuna ilişkin ortalama puanları arasındaki farkın “.56” standart sapma kadar olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğüne ilişkin her iki değer göz önünde bulundurulduğunda, yönetimden kaynaklı nedenler açısından statü (öğretmen-öğrenci) değişkeninin “orta” etki büyüklüğüne sahip olduğu söylenebilir. Hesaplanan her iki etki büyüklüğü değerine göre meslek değişkenine ilişkin olarak elde edilen bulgunun pratikte manidar olduğu söylenebilir. Yapılan bir araştırmada okul yöneticilerinin olaylara yaklaşımını ve yeterliliğinin okulda yaşanan disiplin problemlerinin meydana gelmesinde etkili olduğunu göstermektedir (Aygün, 2013).

Aileden Kaynaklanan Nedenler boyutu açısından bakıldığında, öğretmenlerin ($\bar{X}=14,80$), öğrencilere ($\bar{X}=10,76$) göre daha yüksek aritmetik ortalamalara sahip oldukları görülmektedir. Bu bulguya göre, öğretmenler öğrencilerle karşılaştırıldığında disiplin sorunlarının aileden kaynaklı olduğunu düşünmektedir. Diğer bir ifadeyle statü (öğretmen-öğrenci) ile aileden kaynaklanan nedenler arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Statü değişkeninin aileden kaynaklanan nedenler üzerinde ne düzeyde etkili olduğunu belirlemek üzere hesaplanan η^2 değerinden hareketle (.42), öğretmenlerin bu boyuttan aldıkları puanlara ait gözlenen varyansın yaklaşık olarak % ,42'sinin statü değişkenine bağlı olduğu belirlenmiştir. Hesaplanan Cohen d değeri (.98) açısından bakıldığında ise, öğretmen ve öğrencilerin aileden kaynaklanan nedenler boyutuna ilişkin ortalama puanları arasındaki farkın “.98” standart sapma kadar olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğüne ilişkin her iki değer göz önünde bulundurulduğunda, aileden kaynaklı nedenler açısından statü (öğretmen-öğrenci) değişkeninin “büyük” etki büyüklüğüne sahip olduğu söylenebilir. Hesaplanan her iki etki büyüklüğü değerine göre statü değişkenine ilişkin olarak elde edilen bulgunun pratikte manidar olduğu söylenebilir.

Araştırma bulguları, bu bulguyu destekler niteliktedir. Öyle ki, yapılan araştırmalarda, öğretmen görüşlerine göre disiplin sorunlarının en önemli nedeninin aileden kaynaklanan olumsuzluklar olduğu anlaşılmaktadır (Öz ve Sadık, 2015; Çetin, 2002; Tucker, 1998). Aile ilgili birçok faktör bu duruma neden olabilmektedir. Güçlü (2004) araştırmasında, kardeş sayısının, ailenin ekonomik durumunun, anne babanın tahsil durumunun, hali hazırda ikamet edilen ve çocukluğun geçirildiği yerin, anne ve babanın mesleğinin öğrencilerin disiplin suçu işlemesinde etkili olduğunu ifade

etmektedir. Kardeş sayısı fazla olan öğrencilerin daha çok suç işleme eğiliminde oldukları, ailenin ekonomik durumu iyileştikçe suç işleme oranlarının azaldığı, ekonomik duruma göre işlenen suç türlerinin farklı olduğu, anne babanın öğrenim durumu yükseldikçe çocuğun suç işleme oranlarının azaldığı görülmüştür. Bununla birlikte, Güzel (2014), disiplini bozan öğrenci davranışlarının en önemli nedenlerinden birinin ailelerin çocuklarının eğitimine olan ilgisizliği olduğunu ve Aydın (2001), Bal (2005) ve Demir (2013) öğretmenlerin sınıf içinde karşılaştıkları disiplinsiz davranışların nedeninin, *ailelerin çocuklarının eğitimine olan ilgisizliği olduğunu*, Hill (1993) ailenin daha fazla katılımının disiplin sorunlarının azalmasını sağlayabileceğini ifade etmişlerdir.

Okul kaynaklı nedenler boyutu açısından bakıldığında, öğrencilerin ($\bar{X}=16,67$) öğretmenlere ($\bar{X}=15,78$) göre daha yüksek aritmetik ortalamalara sahip oldukları görülmektedir. Bu bulguya göre, öğrenciler öğretmenlere karşılaştırıldığında disiplin sorunlarının daha çok okul kaynaklı olduğunu düşünmektedir. Diğer bir ifadeyle statü (öğretmen-öğrenci) ile okul kaynaklı nedenler arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Statü değişkeninin okul kaynaklı nedenler üzerinde ne düzeyde etkili olduğunu belirlemek üzere hesaplanan η^2 değerinden hareketle ($,03$), öğretmenlerin bu boyuttan aldıkları puanlara ait gözlenen varyansın yaklaşık olarak % 03 'ünün statü değişkenine bağlı olduğu belirlenmiştir. Hesaplanan Cohen d değeri ($-,18$) açısından bakıldığında ise, öğretmen ve öğrencilerin okul kaynaklı nedenler boyutuna ilişkin ortalama puanları arasındaki farkın “ $-,18$ ” standart sapma kadar olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğüne ilişkin her iki değer göz önünde bulundurulduğunda, okul kaynaklı nedenler açısından statü (öğretmen-öğrenci) değişkeninin “*küçük*” etki büyüklüğüne sahip olduğu söylenebilir. Hesaplanan her iki etki büyüklüğü değerine göre, aile katılımı açısından statü (öğretmen-öğrenci) değişkeninin oldukça küçük etki büyüklüğüne sahip olduğu, dolayısıyla pratik açıdan manidarlığın sorgulanabilir olduğu söylenebilir.

Başarısızlıktan kaynaklanan nedenler boyutu açısından bakıldığında, görev yapan öğretmenlerin ($\bar{X}=10,94$), öğrencilere ($\bar{X}=8,86$) göre daha yüksek aritmetik ortalamalara sahip oldukları görülmektedir. Bu bulguya göre, öğretmenler öğrencilerle karşılaştırıldığında disiplin sorunlarının başarısızlıktan kaynaklı olduğunu düşünmektedir. Diğer bir ifadeyle statü (öğretmen-öğrenci) ile başarısızlıktan kaynaklanan nedenler arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Statü değişkeninin başarısızlıktan kaynaklanan nedenler üzerinde ne düzeyde etkili olduğunu

belirlemek üzere hesaplanan η^2 değerinden hareketle (.24), öğretmenlerin bu boyuttan aldıkları puanlara ait gözlenen varyansın yaklaşık olarak % ,24'sinin statü değişkenine bağlı olduğu belirlenmiştir. Hesaplanan Cohen d değeri (.65) açısından bakıldığında ise, öğretmen ve öğrencilerin başarısızlıktan kaynaklanan nedenler boyutuna ilişkin ortalama puanları arasındaki farkın “.65” standart sapma kadar olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğüne ilişkin her iki değer göz önünde bulundurulduğunda, başarısızlık kaynaklı nedenler açısından statü(öğretmen-öğrenci) değişkeninin “büyük” etki büyüklüğüne sahip olduğu söylenebilir. Hesaplanan her iki etki büyüklüğü değerine göre statü değişkenine ilişkin olarak elde edilen bulgunun pratikte manidar olduğu söylenebilir.

Öğrenci başarısıyla disiplin sorunlarının meydana gelmesi arasında anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır. Yapılan araştırmalar bu bulguyu doğrular niteliktedir. Disiplin sorunlarının meydana gelmesinde öğrencilerin akademik başarılarının etkili olduğu (Aydın, 2001; Güçlü, 2004; Ereskici 2006; Warren, 2007) anlaşılmaktadır. Kuş ve Karatekin, (2009) derslerinde kendini gösteremeyen öğrencilerin kendini daha farklı şekilde göstermek istediği ve öğrencilerin akademik başarıları düştükçe okul kurallarını ihlal etmelerinin de arttığı sonucuna ulaşmıştır. Öğretmen görüşlerine göre, okulda başarı durumu zayıf olan öğrenciler daha çok suç işleme eğilimindedir (Güçlü, 2004). İnce (2011), akademik başarı yükseldikçe, sınıf disiplini ile ilgili öğrencilerin, çağdaş disiplin uygulamalarını benimseme oranlarının yükseldiğini, Aktaş (2009) ise sınıf tekrarı yapan öğrencilerin daha fazla disiplin işlemlerine tabi tutulduğunu ifade etmektedir. Crowder'a (2008) göre, öğrenciler akademik olarak başarılı olduklarında beladan kaçmak için olumlu davranışlar sergilemektedir.

Öğrenciden kaynaklanan nedenler boyutu açısından bakıldığında, öğretmenlerin ($\bar{X}=13,68$), öğrencilere ($\bar{X}=12,92$) göre daha yüksek aritmetik ortalamalara sahip oldukları görülmektedir. Bu bulguya göre, öğretmenler öğrencilerle karşılaştırıldığında disiplin sorunlarının öğrenci kaynaklı olduğunu düşünmektedir. Diğer bir ifadeyle statü (öğretmen-öğrenci) ile öğrenciden kaynaklanan nedenler arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Statü değişkeninin öğrenciden kaynaklanan nedenler üzerinde ne düzeyde etkili olduğunu belirlemek üzere hesaplanan η^2 değerinden hareketle (.03), öğretmenlerin bu boyuttan aldıkları puanlara ait gözlenen varyansın yaklaşık olarak % 03'sinin statü değişkenine bağlı olduğu belirlenmiştir. Hesaplanan Cohen d değeri (.20) açısından bakıldığında ise, öğretmen ve öğrencilerin öğrenciden kaynaklanan nedenler

boyutuna ilişkin ortalama puanları arasındaki farkın “.20” standart sapma kadar olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğüne ilişkin her iki değer göz önünde bulundurulduğunda, öğrenciden kaynaklı nedenler açısından statü (öğretmen-öğrenci) değişkeninin “orta” etki büyüklüğüne sahip olduğu söylenebilir. Hesaplanan her iki etki büyüklüğü değerine göre statü değişkenine ilişkin olarak elde edilen bulgunun pratikte manidar olduğu söylenebilir.

Yapılan araştırmalarda öğrencinin yetiştiği çevre, arkadaş ortamı (Gökyer ve Doğan, 2016), cinsiyet, sınıf seviyesi ve yaş (Çelik, 2007) gibi özellikleri disiplin problemlerinin oluşmasına kaynaklık etmektedir. Sınıf seviyesi yükseldikçe okul kurallarını ihlal etmede artış olduğu, okul kurallarına aykırı davranışlarda bulunma oranının arttığı görülmektedir. Şenses (1990) öğrencilerin yaşları büyüdükçe disipline aykırı davranışlarda artış olduğunu; disipline aykırı davranışların cinsiyete göre dağılımında erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha fazla disipline aykırı davranışta bulduklarını ifade etmektedir. Öğrencilerin okul kurallarını ihlal etmesinin nedeni, bu ihlallerin ağır cezalar gerektirmemesi, sıradan davranışlar olarak görülmesi ve idareci, öğretmenler tarafından hoş görülmesi olarak ifade edilmektedir (Kuş ve Karatekin, 2009). Yapılan araştırmalarda ergenlik çağının etkisi (Bilir ve Tezcan, 2007), öğrencilerin gelişim özellikleri ve gelecek kaygılarının olmaması da okulda disiplini bozan davranışların nedenleri olarak gösterilmektedir (Tunç ve Doğan, 2015).

Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın sekizinci alt problemi “*Öğretmenlerin disiplin problemlerinin nedenlerine ilişkin görüşleri öğretmenin*

a. *Cinsiyetine ve*

b. *Meslekteki kıdemine göre farklılık göstermekte midir?” şeklinde belirlenmiştir.*

a. Cinsiyet değişkenine göre öğretmenlerin disiplin problemlerine ilişkin görüşleri

Tablo-32’de disiplin problemlerinin nedenleriyle ilgili olarak cinsiyet değişkenine göre öğretmen görüşleri arasındaki farklılaşmaya ilişkin t testi sonuçları sunulmaktadır.

Tablo-32. Disiplin problemlerinin nedenleriyle ilgili olarak cinsiyet değişkenine göre öğretmen görüşleri arasındaki farklılaşmaya ilişkin t testi sonuçları

Boyut	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	SS	t	Sd	p	η^2	Cohen d
Öğretmenden Kaynaklanan Nedenler	Kadın	349	25,13	1,106	1,121	683,65	,263		
	Erkek	342	24,41	,992					
Yönetimden Kaynaklanan Nedenler	Kadın	349	17,03	1,126	1,310	681,27	,191		
	Erkek	342	16,5	,991					
Aileden Kaynaklanan Nedenler	Kadın	349	15,22	,932	3,062	689	,002*	.02	.23
	Erkek	342	14,36	,908					
Okul Kaynaklı Nedenler	Kadın	349	16,01	,942	1,318	689	,188		
	Erkek	342	15,55	,861					
Başarısızlıktan Kaynaklanan Nedenler	Kadın	349	11,27	,983	2,948	689	,003*	.02	.22
	Erkek	342	10,61	,989					
Öğrenciden Kaynaklanan Nedenler	Kadın	349	13,96	,844	2,313	689	,021*	.01	.18
	Erkek	342	13,38	,801					
TOPLAM	Kadın	349	98,64	,808	2,237	689	,026*	.01	.17
	Erkek	342	94,84	,728					

p<.05

Öğretmenden kaynaklanan nedenler boyutu açısından bakıldığında, araştırmaya katılan öğretmenlerin algıları arasında cinsiyet açısından anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir. Bu bulguya göre, araştırmaya katılan kadın ve erkek öğretmenlerin disiplin sorunlarının nedeninin kaynağı olarak öğretmenleri görmesi konusunda benzer algılara sahip olduğu söylenebilir.

Yönetimden kaynaklanan nedenler boyutu açısından bakıldığında, araştırmaya katılan öğretmenlerin algıları arasında cinsiyet açısından anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir. Bu bulguya göre, araştırmaya katılan kadın ve erkek öğretmenlerin

disiplin sorunlarının nedeninin kaynağı olarak yönetimi görmesi konusunda benzer algılara sahip olduğu söylenebilir.

Aileden kaynaklanan nedenler boyutu açısından bakıldığında, araştırmaya katılan kadın öğretmenlerin ($\bar{X}=15,22$), erkek öğretmenlere ($\bar{X}=14,36$) göre daha yüksek aritmetik ortalamalara sahip oldukları görülmektedir. Bu bulguya göre, kadın öğretmenler erkek öğretmenlerle karşılaştırıldığında disiplin sorunlarının daha çok aileden kaynaklı olduğunu düşünmektedir. Diğer bir deyişle, cinsiyet ile aileden kaynaklanan nedenler arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Cinsiyet değişkeninin aileden kaynaklanan nedenler üzerinde ne düzeyde etkili olduğunu belirlemek üzere hesaplanan η^2 değerinden hareketle (.02), öğretmenlerin bu boyuttan aldıkları puanlara ait gözlenen varyansın yaklaşık olarak % 02'sinin cinsiyet değişkenine bağlı olduğu belirlenmiştir. Hesaplanan Cohen d değeri (.23) açısından bakıldığında ise, kadın ve erkek öğretmenlerin aileden kaynaklanan nedenler boyutuna ilişkin ortalama puanları arasındaki farkın “.23” standart sapma kadar olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğüne ilişkin her iki değer göz önünde bulundurulduğunda, aile kaynaklı nedenler açısından cinsiyet değişkeninin “orta” etki büyüklüğüne sahip olduğu söylenebilir. Hesaplanan her iki etki büyüklüğü değerine göre cinsiyet değişkenine ilişkin olarak elde edilen bulgunun pratikte manidar olduğu söylenebilir.

Yapılan araştırmalar bu bulguyu doğrular niteliktedir. Demir (2013) öğretmen görüşlerine göre ailelerin çocuklarının eğitime olan ilgisizliğinin ve ailelerin çocuklarına karşı olumsuz tutum ve davranışlarının öğretmenlerin sınıf içinde karşılaştıkları disiplinsiz davranışların nedeni olduğu konusunda cinsiyete göre anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşmıştır. Baysal (2009), bayan öğretmenlerin erkek öğretmenlere oranla aileyi disiplin sorunlarının kaynağı olarak daha fazla görmekte olduğu sonucuna ulaşmıştır. Aile ile ilgili durumlar bayan öğretmenlere göre disiplin sorunlarına daha fazla yol açmaktadır.

Okul kaynaklı nedenler boyutu açısından bakıldığında, araştırmaya katılan öğretmenlerin algıları arasında cinsiyet açısından anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir. Bu bulguya göre, araştırmaya katılan kadın ve erkek öğretmenlerin disiplin sorunlarının nedeninin kaynağı olarak okulu görmesi konusunda benzer algılara sahip olduğu söylenebilir.

Başarısızlıktan kaynaklanan nedenler boyutu açısından bakıldığında, araştırmaya katılan kadın öğretmenlerin ($\bar{X}=11.27$), erkek öğretmenlere ($\bar{X}=10.61$) göre daha yüksek aritmetik ortalamalara sahip oldukları görülmektedir. Bu bulguya göre, kadın öğretmenler erkek öğretmenlerle karşılaştırıldığında disiplin sorunlarının öğrenci başarısızlığından kaynaklandığını düşünmektedir. Diğer bir ifadeyle, cinsiyet ile başarısızlıktan kaynaklanan nedenler arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Cinsiyet değişkeninin başarısızlıktan kaynaklanan nedenler üzerinde ne düzeyde etkili olduğunu belirlemek üzere hesaplanan η^2 değerinden hareketle (.02), öğretmenlerin bu boyuttan aldıkları puanlara ait gözlenen varyansın yaklaşık olarak % 02'sinin cinsiyet değişkenine bağlı olduğu belirlenmiştir. Hesaplanan Cohen d değeri (.22) açısından bakıldığında ise, kadın ve erkek öğretmenlerin başarısızlıktan kaynaklanan nedenler boyutuna ilişkin ortalama puanları arasındaki farkın “.22” standart sapma kadar olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğüne ilişkin her iki değer göz önünde bulundurulduğunda, başarısızlık kaynaklı nedenler açısından cinsiyet değişkeninin “orta” etki büyüklüğüne sahip olduğu söylenebilir. Hesaplanan her iki etki büyüklüğü değerine göre meslek değişkenine ilişkin olarak elde edilen bulgunun pratikte manidar olduğu söylenebilir.

Öğrenciden kaynaklanan nedenler boyutu açısından bakıldığında, araştırmaya katılan kadın öğretmenlerin ($\bar{X}=13.96$), erkek öğretmenlere ($\bar{X}=13,38$) göre daha yüksek aritmetik ortalamalara sahip oldukları görülmektedir. Bu bulguya göre, kadın öğretmenler erkek öğretmenlerle karşılaştırıldığında disiplin sorunlarının daha çok öğrenciden kaynaklı olduğunu düşünmektedir. Diğer bir ifadeyle, cinsiyet ile öğrenciden kaynaklanan nedenler arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Cinsiyet değişkeninin öğrenciden kaynaklanan nedenler üzerinde ne düzeyde etkili olduğunu belirlemek üzere hesaplanan η^2 değerinden hareketle (.01), öğretmenlerin bu boyuttan aldıkları puanlara ait gözlenen varyansın yaklaşık olarak % 01'sinin cinsiyet değişkenine bağlı olduğu belirlenmiştir. Hesaplanan Cohen d değeri (.18) açısından bakıldığında ise, kadın ve erkek öğretmenlerin öğrenciden kaynaklanan nedenler boyutuna ilişkin ortalama puanları arasındaki farkın “.18” standart sapma kadar olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğüne ilişkin her iki değer göz önünde bulundurulduğunda, öğrenciden kaynaklanan nedenler açısından cinsiyet değişkeninin “küçük” etki büyüklüğüne sahip olduğu söylenebilir. Hesaplanan her iki etki büyüklüğü değerine göre, öğrenciden kaynaklanan nedenler boyutu açısından cinsiyet değişkeninin oldukça küçük etki

büyüklüğüne sahip olduğu, dolayısıyla pratik açıdan manidarlığın sorgulanabilir olduğu söylenebilir.

b. Mesleki kıdem değişkenine göre öğretmenlerin disiplin problemlerine ilişkin görüşleri

Öğretmenlerin okullarda yaşanan disiplin problemlerinin nedenlerine ilişkin algılarının mesleki kıdem değişkenine göre değişip değişmediğini test etmek amacıyla yapılan ANOVA testi sonucu Tablo 33'te yer almaktadır.

Tablo 33'te görüldüğü gibi, öğretmenlerin okullarda yaşanan disiplin problemlerinin nedenlerine ilişkin algılarının kıdem değişkenine göre Öğretmenden Kaynaklanan Nedenler $F(5,685)= ,653$ $p>.05$, Yönetimden Kaynaklanan Nedenler $F(5,685)= ,257$ $p>.05$, Aileden Kaynaklanan Nedenler $F(5,685)=,331$ $p>.05$, Okul Kaynaklı Nedenler $F(5,685)= ,370$ $p>.05$, Başarısızlıktan Kaynaklanan Nedenler $F(5,685)= 2,111$ $p>.05$, Öğrenciden Kaynaklanan Nedenler $F(5,685)= ,334$ $p>.05$ boyutlarında anlamlı biçimde farklılaşmadığı görülmüştür. Buna göre, 0-1 yıl, 2-5 yıl, 6-10 yıl, 11-15 yıl, 16-20 yıl ve 21 ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin okullarda yaşanan disiplin problemlerinin nedenlerine ilişkin benzer algılara sahip oldukları söylenebilir.

Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın dokuzuncu alt problemi “*Öğrencilerin disiplin problemlerinin nedenlerine ilişkin görüşleri;*

- a. *Cinsiyete ve*
- b. *Eğitim kademesine (ortaokul ve lise) göre farklılık göstermekte midir?” şeklinde belirlenmiştir.*

Tablo-33. Meslekteki kıdem değişkenine göre öğretmenlerin disiplin problemlerine ilişkin görüşlerinin ANOVA testi sonuçları

Boyut	Kıdem		$\bar{X}$	SS	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler ortalaması	f	p	
	Yıl	n									
Öğretmenden Kaynaklanan Nedenler	0-1	22	23,18	1,036	Gruplar Arası	3,62	5	,725	,653	,659	
	2-5	61	24,62	1,040		Gruplar içi	759,715	685			1,109
	6-10	131	25,15	1,130	Toplam	763,339	690				
	11-15	161	24,31	1,072							
	16-20	171	24,46	1,014							
	21 ve üstü	145	25,62	1,009							
	Top	691	89,81	1,051							
0-1	22	15,72	1,173	Gruplar Arası	1,461	5	,292	,257	,936		
2-5	61	16,49	1,054		Gruplar içi	777,472	685			1,135	
Yönetimden Kaynaklanan Nedenler	6-10	131	16,90	1,160	Toplam	778,933	690				
	11-15	161	16,95	1,033							
	16-20	171	16,72	1,000							
	21 ve üstü	145	16,79	1,073							
	Toplam	691	97,28	1,062							
	0-1	22	14,81	,878	Gruplar Arası	1,426	5	,285	,331	,894	
	2-5	61	14,91	,981		Gruplar içi	590,564	685			,862
Aileden Kaynaklanan Nedenler	6-10	131	15,00	1,013	Toplam	591,990	690				
	11-15	161	14,96	,863							
	16-20	171	14,61	,887							
	21 ve üstü	145	14,6	,948							
	Toplam	691	107,31	,926							
	0-1	22	15,54	,908	Gruplar Arası	1,518	5	,304	,370	,869	
	2-5	61	15,80	,878		Gruplar içi	562,151	685			,821
Okul Kaynaklı Nedenler	6-10	131	16,09	,973	Toplam	563,669	690				
	11-15	161	15,85	,862							
	16-20	171	15,42	,854							
	21 ve üstü	145	15,88	,958							
	Toplam	691	91,56	,903							
	0-1	22	11,27	,777	Gruplar Arası	10,312	5	2,062	2,111	,062	
	2-5	61	10,60	,925		Gruplar içi	669,135	685			,977
Başarısızlıktan Kaynaklanan Nedenler	6-10	131	11,45	1,004	Toplam	679,447	690				
	11-15	161	11,03	1,008							
	16-20	171	11,03	,934							
	21 ve üstü	145	10,37	1,062							
	Toplam	691	105,81	,992							
	0-1	22	13,40	,575	Gruplar Arası	1,146	5	,229	,334	,892	
	2-5	61	13,44	,880		Gruplar içi	469,351	685			,685
Öğrenciden Kaynaklanan Nedenler	6-10	131	13,90	,876	Toplam	470,497	690				
	11-15	161	13,78	,833							
	16-20	171	13,51	,760							
	21 ve üstü	145	13,70	,859							
	Toplam	691	99,19	,825							
	0-1	22	93,95	,765	Gruplar Arası	,953	5	,191	,318	,902	
	2-5	61	95,88	,773		Gruplar içi	410,452	685			,599
TOPLAM	6-10	131	98,51	,861	Toplam	411,405	690				
	11-15	161	96,90	,753							
	16-20	171	95,77	,722							
	21 ve üstü	145	96,99	,773							
	Toplam	691	96,76	,772							

p < .05

a. Cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin disiplin problemlerine ilişkin görüşleri

Tablo-34'te disiplin problemlerinin nedenleriyle ilgili olarak cinsiyet değişkenine göre öğrenci görüşleri arasındaki farklılaşmaya ilişkin t testi sonuçları sunulmaktadır:

Tablo-34. Disiplin problemlerinin nedenleriyle ilgili olarak cinsiyet değişkenine göre öğrenci görüşleri arasındaki farklılaşmaya ilişkin t testi sonuçları

Boyut	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	SS	t	Sd	p	η^2	Cohen d																																																																														
Öğretmenden Kaynaklanan Nedenler	Kız	504	21,37	,996	-1,677	985,15	,094																																																																																
	Erkek	497	22,16	,872						Yönetimden Kaynaklanan Nedenler	Kız	504	13,37	1,162	-1,977	993,17	,048*	,01	,012	Erkek	497	14,06	1,061	Aileden Kaynaklanan Nedenler	Kız	504	10,82	1,228	,417	990,41	,676			Erkek	497	10,70	1,103	Okul Kaynaklı Nedenler	Kız	504	16,71	1,082	,251	994,53	,802			Erkek	497	16,63	,997	Başarısızlıktan Kaynaklanan Nedenler	Kız	504	8,91	1,248	,493	986,18	,622			Erkek	497	8,80	1,097	Öğrenciden Kaynaklanan Nedenler	Kız	504	13,03	1,100	,844	995,46	,399			Erkek	497	12,81	1,022	TOPLAM	Kız	504	84,24	,864	-,643	978,87	,520
Yönetimden Kaynaklanan Nedenler	Kız	504	13,37	1,162	-1,977	993,17	,048*	,01	,012																																																																														
	Erkek	497	14,06	1,061						Aileden Kaynaklanan Nedenler	Kız	504	10,82	1,228	,417	990,41	,676			Erkek	497	10,70	1,103	Okul Kaynaklı Nedenler	Kız	504	16,71	1,082	,251	994,53	,802			Erkek	497	16,63	,997	Başarısızlıktan Kaynaklanan Nedenler	Kız	504	8,91	1,248	,493	986,18	,622			Erkek	497	8,80	1,097	Öğrenciden Kaynaklanan Nedenler	Kız	504	13,03	1,100	,844	995,46	,399			Erkek	497	12,81	1,022	TOPLAM	Kız	504	84,24	,864	-,643	978,87	,520			Erkek	497	85,19	,737								
Aileden Kaynaklanan Nedenler	Kız	504	10,82	1,228	,417	990,41	,676																																																																																
	Erkek	497	10,70	1,103						Okul Kaynaklı Nedenler	Kız	504	16,71	1,082	,251	994,53	,802			Erkek	497	16,63	,997	Başarısızlıktan Kaynaklanan Nedenler	Kız	504	8,91	1,248	,493	986,18	,622			Erkek	497	8,80	1,097	Öğrenciden Kaynaklanan Nedenler	Kız	504	13,03	1,100	,844	995,46	,399			Erkek	497	12,81	1,022	TOPLAM	Kız	504	84,24	,864	-,643	978,87	,520			Erkek	497	85,19	,737																						
Okul Kaynaklı Nedenler	Kız	504	16,71	1,082	,251	994,53	,802																																																																																
	Erkek	497	16,63	,997						Başarısızlıktan Kaynaklanan Nedenler	Kız	504	8,91	1,248	,493	986,18	,622			Erkek	497	8,80	1,097	Öğrenciden Kaynaklanan Nedenler	Kız	504	13,03	1,100	,844	995,46	,399			Erkek	497	12,81	1,022	TOPLAM	Kız	504	84,24	,864	-,643	978,87	,520			Erkek	497	85,19	,737																																				
Başarısızlıktan Kaynaklanan Nedenler	Kız	504	8,91	1,248	,493	986,18	,622																																																																																
	Erkek	497	8,80	1,097						Öğrenciden Kaynaklanan Nedenler	Kız	504	13,03	1,100	,844	995,46	,399			Erkek	497	12,81	1,022	TOPLAM	Kız	504	84,24	,864	-,643	978,87	,520			Erkek	497	85,19	,737																																																		
Öğrenciden Kaynaklanan Nedenler	Kız	504	13,03	1,100	,844	995,46	,399																																																																																
	Erkek	497	12,81	1,022						TOPLAM	Kız	504	84,24	,864	-,643	978,87	,520			Erkek	497	85,19	,737																																																																
TOPLAM	Kız	504	84,24	,864	-,643	978,87	,520																																																																																
	Erkek	497	85,19	,737																																																																																			

p<.05

Öğretmenden kaynaklanan nedenler boyutu açısından bakıldığında, araştırmaya katılan öğrencilerin algıları arasında cinsiyet açısından anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir. Bu bulguya göre, araştırmaya katılan öğrencilerin disiplin sorunlarının nedeninin kaynağı olarak öğretmenleri görmesi konusunda cinsiyet açısından benzer algılara sahip olduğu söylenebilir.

Yönetimden kaynaklanan nedenler boyutu açısından bakıldığında, araştırmaya katılan erkek öğrenciler ($\bar{X}=14,06$) kız öğrencilere ($\bar{X}=13,37$) göre daha yüksek aritmetik ortalamalara sahip oldukları görülmektedir. Bu bulguya göre, erkek öğrenciler kız

öğrencilerle karşılaştırıldığında disiplin sorunlarının daha çok yönetimden kaynaklı olduğunu düşünmektedir. Diğer bir deyişle cinsiyet ile yönetimden kaynaklanan nedenler boyutu arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Cinsiyet değişkeninin bu boyut üzerinde ne düzeyde etkili olduğunu belirlemek üzere hesaplanan η^2 değerinden hareketle (.01), öğretmenlerin bu boyuttan aldıkları puanlara ait gözlenen varyansın yaklaşık olarak % 01'inin cinsiyet değişkenine bağlı olduğu belirlenmiştir. Hesaplanan Cohen d değeri (.12) açısından bakıldığında ise, kız ve erkek öğrencilerin Yönetimden Kaynaklanan Nedenler boyutuna ilişkin ortalama puanları arasındaki farkın “.12” standart sapma kadar olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğüne ilişkin her iki değer göz önünde bulundurulduğunda, okul geliştirme çabaları açısından okul türü değişkeninin “küçük” etki büyüklüğüne sahip olduğu söylenebilir. Hesaplanan her iki etki büyüklüğü değerine göre, yönetimden kaynaklanan nedenler boyutu açısından cinsiyet değişkeninin oldukça küçük etki büyüklüğüne sahip olduğu, dolayısıyla pratik açıdan manidarlığın sorgulanabilir olduğu söylenebilir.

Aileden kaynaklanan nedenler boyutu açısından bakıldığında, araştırmaya katılan öğrencilerin algıları arasında cinsiyet açısından anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir. Bu bulguya göre, araştırmaya katılan kız ve erkek öğrencilerin disiplin sorunlarının nedeninin kaynağı olarak aileden kaynaklanan nedenleri görmesi konusunda benzer algılara sahip olduğu söylenebilir.

Okul kaynaklı nedenler boyutu açısından bakıldığında, araştırmaya katılan öğrencilerin algıları arasında cinsiyet açısından anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir. Bu bulguya göre, araştırmaya katılan kız ve erkek öğrencilerin disiplin sorunlarının nedeninin kaynağı olarak okul kaynaklı nedenleri görmesi konusunda benzer algılara sahip olduğu söylenebilir.

Başarısızlıktan kaynaklanan nedenler boyutu açısından bakıldığında, araştırmaya katılan öğrencilerin algıları arasında cinsiyet açısından anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir. Bu bulguya göre, araştırmaya katılan kız ve erkek öğrencilerin disiplin sorunlarının nedeninin kaynağı olarak başarısızlığı görmesi konusunda benzer algılara sahip olduğu söylenebilir.

Öğrenciden kaynaklanan nedenler boyutu açısından bakıldığında, araştırmaya katılan öğrencilerin algıları arasında cinsiyet açısından anlamlı farklılık olmadığı

görülmektedir. Bu bulguya göre, araştırmaya katılan kız ve erkek öğrencilerin disiplin sorunlarının nedeninin kaynağı olarak öğrencinin kendisini görmesi konusunda benzer algılara sahip olduğu söylenebilir.

b. Eğitim Kademesi değişkenine göre öğrencilerin disiplin problemlerine ilişkin görüşleri

Tablo-35'te disiplin problemlerinin nedenleriyle ilgili olarak okul türü (ortaokul-lise) değişkenine göre öğrenci görüşleri arasındaki farklılaşmaya ilişkin t testi sonuçları sunulmaktadır.

Tablo 35. Disiplin problemlerinin nedenleriyle ilgili olarak okul türü değişkenine göre öğrenci görüşleri arasındaki farklılaşmaya ilişkin t testi sonuçları

Boyut	Eğitim Kademesi	n	$\bar{X}$	SS	t	Sd	p	η^2	Cohen d
Öğretmenden Kaynaklanan Nedenler	Ortaokul	449	20,29	,948	-5,697	999	,000*	,06	-,36
	Lise	552	22,96	,903					
Yönetimden Kaynaklanan Nedenler	Ortaokul	449	13,66	1,126	-,291	999	,771		
	Lise	552	13,76	1,106					
Aileden Kaynaklanan Nedenler	Ortaokul	449	10,27	1,177	-3,008	999	,003*	,02	-,19
	Lise	552	11,16	1,150					
Okul Kaynaklı Nedenler	Ortaokul	449	15,90	1,048	-4,241	999	,000*	,03	,27
	Lise	552	17,29	1,018					
Başarısızlıktan Kaynaklanan Nedenler	Ortaokul	449	8,72	1,172	-1,118	999	,264		
	Lise	552	8,97	1,176					
Öğrenciden Kaynaklanan Nedenler	Ortaokul	449	13,06	1,098	,953	999	,341		
	Lise	552	12,81	1,032					
TOPLAM	Ortaokul	449	81,93	,834	-3,400	922,95	,001*	,02	-,22
	Lise	552	86,98	,769					

Öğretmenden Kaynaklanan Nedenler boyutu açısından bakıldığında, araştırmaya katılan lise öğrencileri ($\bar{X}=22,96$) ortaokul öğrencilerine ($\bar{X}=20,29$) göre daha yüksek aritmetik ortalamalara sahip oldukları görülmektedir. Bu bulguya göre, lise öğrenciler ortaokul öğrencileri ile karşılaştırıldığında disiplin sorunlarının öğretmenden kaynaklı olduğunu düşünmektedir. Diğer bir deyişle lise türü ile öğretmenden kaynaklanan

nedenler arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Eğitim kademesi değişkeninin bu boyut üzerinde ne düzeyde etkili olduğunu belirlemek üzere hesaplanan η^2 değerinden hareketle (.06), öğretmenlerin bu boyuttan aldıkları puanlara ait gözlenen varyansın yaklaşık olarak % 06'sinin cinsiyet değişkenine bağlı olduğu belirlenmiştir. Hesaplanan Cohen d değeri (-.36) açısından bakıldığında ise, kız ve erkek öğrencilerin Öğretmenden Kaynaklanan Nedenler boyutuna ilişkin ortalama puanları arasındaki farkın “-.36” standart sapma kadar olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğüne ilişkin her iki değer göz önünde bulundurulduğunda, okul geliştirme çabaları açısından okul türü değişkeninin “orta” etki büyüklüğüne sahip olduğu söylenebilir.

Yönetimden kaynaklanan nedenler boyutu açısından bakıldığında, araştırmaya katılan öğrencilerin algıları arasında eğitim kademesi açısından anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir. Bu bulguya göre, araştırmaya katılan öğrencilerin disiplin sorunlarının nedeninin kaynağı olarak yönetimi görmesi konusunda benzer algılara sahip olduğu söylenebilir.

Aileden kaynaklanan nedenler boyutu açısından bakıldığında, araştırmaya katılan lise öğrencileri ($\bar{X}=11,16$) ortaokul öğrencilerine ($\bar{X}=10,27$) göre daha yüksek aritmetik ortalamalara sahip oldukları görülmektedir. Bu bulguya göre, lise öğrenciler ortaokul öğrencileri ile karşılaştırıldığında disiplin sorunlarının aileden kaynaklı olduğunu düşünmektedir. Diğer bir deyişle, lise türü ile aileden kaynaklanan nedenler arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Eğitim kademesi değişkeninin aileden kaynaklanan nedenler boyutu üzerinde ne düzeyde etkili olduğunu belirlemek üzere hesaplanan η^2 değerinden hareketle (.02), öğretmenlerin bu boyuttan aldıkları puanlara ait gözlenen varyansın yaklaşık olarak % 02'sinin cinsiyet değişkenine bağlı olduğu belirlenmiştir. Hesaplanan Cohen d değeri (-,19) açısından bakıldığında ise, kız ve erkek öğrencilerin Aileden kaynaklanan nedenler boyutuna ilişkin ortalama puanları arasındaki farkın “-,19” standart sapma kadar olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğüne ilişkin her iki değer göz önünde bulundurulduğunda, okul geliştirme çabaları açısından okul türü değişkeninin “küçük” etki büyüklüğüne sahip olduğu söylenebilir.

Okul kaynaklı nedenler boyutu açısından bakıldığında, araştırmaya katılan lise öğrencilerininin ($\bar{X}=17,29$) ortaokul öğrencilerine ($\bar{X}=15,90$) göre daha yüksek aritmetik ortalamalara sahip oldukları görülmektedir. Bu bulguya göre, lise öğrencileri ortaokul öğrencileri ile karşılaştırıldığında disiplin sorunlarının okul kaynaklı olduğunu

düşünmektedir. Diğer bir ifadeyle, lise türü ile okul kaynaklı nedenler arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Eğitim kademesi değişkeninin bu boyut üzerinde ne düzeyde etkili olduğunu belirlemek üzere hesaplanan η^2 değerinden hareketle (.03), öğretmenlerin bu boyuttan aldıkları puanlara ait gözlenen varyansın yaklaşık olarak % 3'sinin cinsiyet değişkenine bağlı olduğu belirlenmiştir. Hesaplanan Cohen d değeri (.27) açısından bakıldığında ise, kız ve erkek öğrencilerin okul kaynaklı nedenler boyutuna ilişkin ortalama puanları arasındaki farkın “.27” standart sapma kadar olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğüne ilişkin her iki değer göz önünde bulundurulduğunda, okul geliştirme çabaları açısından okul türü değişkeninin “orta” etki büyüklüğüne sahip olduğu söylenebilir.

Başarısızlıktan kaynaklanan nedenler boyutu açısından bakıldığında, araştırmaya katılan öğrencilerin algıları arasında eğitim kademesi açısından anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir. Bu bulguya göre, araştırmaya katılan ortaokul ve lise öğrencilerinin disiplin sorunlarının nedeninin kaynağı olarak başarısızlığı görmesi konusunda benzer algılara sahip olduğu söylenebilir.

Öğrenciden kaynaklanan nedenler boyutu açısından bakıldığında, araştırmaya katılan öğrencilerin algıları arasında eğitim kademesi açısından anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir. Bu bulguya göre, araştırmaya katılan ortaokul ve lise öğrencilerinin disiplin sorunlarının nedeninin kaynağı olarak öğrencinin kendisini görmesi konusunda benzer algılara sahip olduğu söylenebilir.

Onuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın 10. Alt problemi “Okullarda disiplin sağlama adına yapılan uygulamalar nelerdir?” şeklinde belirlenmiştir. Bu soruya yanıt vermek üzere araştırmaya konu olan okulların yöneticileriyle (n=25) yapılan görüşmelerde elde edilen bulgular bu bölümde sunulmaktadır.

Bu araştırma kapsamına alınan okullarda okul yöneticilerine okullarında disiplini sağlama adına başvurdukları uygulamalar sorulmuş ve elde edilen bulguların frekans ve yüzde değerleri hesaplanmıştır. Tablo-36'da bu uygulamalar ile ilgili olarak okul yöneticilerinin görüşlerinin frekans ve yüzdeleri sunulmaktadır.

Tablo-36 incelendiğinde, disiplin sorunları ile ilgili olarak okullarda başvurulan uygulamalara ilişkin okul yöneticilerinin görüşlerinin *Önleyici, Destekleyici ve Düzeltici Disiplin Yaklaşımları* olmak üzere üç tema altında toplandığı görülmektedir. Bu bulgu okul yöneticilerinin disiplin sorunlarının yaşanması sürecinde önleyici uygulamaların, destekleyici uygulamaların ve düzeltici uygulamaların etkili olabileceğini göstermektedir.

Önleyici Disiplin Yaklaşımı

“Önleyici Disiplin Yaklaşımı” temasına uygun görüşlerin ağırlıkta olduğu görülmektedir. Okul yöneticilerinin disiplini sağlama adına aldıkları önlemlerin sorunun ortaya çıkmasını engellemede etkili olduğu belirlenmiştir. “Önleyici Disiplin Yaklaşımı” teması altında okul veli ilişkisini güçlendirmenin, sosyal ve sportif etkinlikler düzenleyerek öğrencilerin katılımını teşvik etmenin, sorunlar ortaya çıkmadan önce önlem almanın, ayın sınıfı, ayın öğrencisi uygulamalarıyla öğrencileri motive etmenin, olumlu davranış sergileyen örnek öğrencileri ödüllendirmenin, özel güvenlik görevlisinin olmasının, maddi durumu iyi olmayan öğrencilere yemek, yol, giyim yardımı yapılmasının, akademik başarısı olan öğrencileri ödüllendirmenin, öğrencilerin okuldaki kuralların farkında olmasının, fiziki mekânları iyileştirmenin, kültür, sanat ve spor etkinliklerinde başarılı öğrencileri ödüllendirmenin, güçlü bir okul kültürünün varlığının, öğle arasında dışarı çıkarmamanın, her tür güvenlik tedbirlerinin alınmasının, cep telefonu getirmeye izin vermenin, verdiği görevi takip etmenin, giriş-çıkışların kontrollü olmasının, konferans ve spor salonunun aktif kullanımının, ev ziyaretlerinin okulda disiplin problemlerine ilişkin çözüm yaklaşımı olarak etkili olduğu anlaşılmaktadır.

Öğrenci davranışlarıyla ilgili olumsuz durum oluşmasını önlemek adına yöneticilerin en sık başvurduğu uygulama okul veli ilişkisini güçlendirmektir. Öyle ki katılımcıların %84’ü (n=21) okul veli ilişkisinin güçlü olmasının sorunların ortaya çıkmasını engellemede etkili olacağı yönünde görüş bildirmiştir. Bu konudaki yönetici görüşlerinden bazıları şunlardır:

Tablo 36. Okul disiplinini sağlamada yöneticiler (n=25) tarafından başvurulan uygulamalar

Tema	Temalara ilişkin boyutlar	Katılımcılar	f	%
Önleyici Disiplin Yaklaşımı	Okul veli ilişkisini güçlendirme	Y1,Y2,Y3,Y4,Y5,Y6,Y7,Y8, Y10,Y11,Y12,Y13,Y15,Y16,Y1 7,Y18,Y19,Y20,Y21,Y24, Y25	21	84
	Sosyal ve sportif etkinlikler düzenleyerek öğrencilerin katılımını teşvik etme	Y2,Y3,Y5,Y10,Y13,Y14,Y16, Y17,Y19,Y20,Y22,Y23,Y24,Y25	14	56
	Sorunlar ortaya çıkmadan önce önlem alma	Y1,Y4,Y5,Y6,Y10, Y11, Y15, Y16, Y17, Y20, Y22, Y25	12	48
	Ayın sınıfı, ayın öğrencisi uygulamalarıyla öğrencileri motive etme	Y4,Y7,Y8,Y9,Y10,Y11,Y19, Y21, Y23,	9	36
	Olumlu davranış sergileyen örnek öğrencileri ödüllendirme	Y3,Y4,Y7,Y9,Y11,Y12,Y15, Y18, 22	9	36
	Özel güvenlik görevlisinin olması	Y2,Y8,Y10,Y12,Y13,Y20, Y22, Y24,	8	32
	Maddi durumu iyi olmayan öğrencilere yemek, yol, giyim yardımı	Y3, Y7, Y9,Y11, Y14, Y19, Y20, Y25	8	32
	Akademik başarısı olan öğrencileri ödüllendirme	Y6,Y13,Y14,Y18,Y21,Y24, Y25	7	28
	Öğrencilerin okuldaki kuralların farkında olması	Y3, Y4, Y13, Y17, Y22, Y23	6	24
	Fiziki mekanları iyileştirme	Y7, Y11, Y19, Y24	4	20
	Kültür, sanat ve spor etkinliklerinde başarılı öğrencileri ödüllendirme	Y15, Y18, Y20, Y24, Y25	5	20
	Güçlü bir okul kültürünün varlığı	Y4, Y8, Y13, Y21,	4	16
	Öğle arasında dışarı çıkarmama	Y3, Y16, Y22	3	12
	Her tür güvenlik tedbirlerinin alınması	Y17, Y20, Y25	3	12
	Cep telefonu getirmeye izin verme	Y13, Y16, Y21,	3	12
	Verdiği görevi takip etme	Y2, Y21	2	8
	Giriş-çıkışların kontrollü olması	Y6, Y17	2	8
	Konferans ve spor salonunun aktif kullanımı	Y1, Y8	2	8
	Ev ziyaretleri	Y14, Y16	2	8
Destekleyici Disiplin Yaklaşımı	Öğretmenlerin problem çözümünde işbirliği ve katkı sağlaması	Y1, Y2, Y3, Y4, Y5, Y6, Y7, Y8, Y9, Y10, Y11, Y13, Y14, Y15, Y16, Y17, Y18, Y19, Y22, Y23, Y24, Y25	22	88
	Rehberlik Servisinden Destek alma	Y1, Y2, Y3, Y5, Y6, Y7, Y8, Y10, Y11, Y13, Y14, Y15, Y17, Y18,Y20,Y21, Y23, Y24	18	72
	Sınıf rehber öğretmenin çalışmaları	Y1, Y2,Y5, Y7, Y8,Y10, Y14, Y15,Y17,Y20, Y21, Y11, Y25	13	52
	Açık, eşit ve şeffaf davranma	Y5, Y12, Y18, Y19, Y22, Y25	6	24
	Olumsuz davranış sergileyen öğrencilerin gözlemlenmesi için gayri-resmi kayıt altına alınması	Y3, Y7, Y10, Y14, Y18	5	20
	Olaylara yerinde ve zamanında müdahale	Y11, Y14, Y17, Y18, Y21	5	20
	Öğretmeni karar alma sürecine katma	Y1, Y2, Y13, Y15, Y22	5	20
	Sınıf sınıf dolaşarak öğrencileri yaşanan sorunlarla ilgili uyarma	Y9, Y21,	2	8
	Öğrencilerle değer verdiğini gösterme	Y12, Y18	2	8
Uygulama iyi gitmiyorsa vazgeçme	Y13	1	4	

Tablo 36'nın Devamı

Düzeltilici Disiplin Yaklaşımı	Olumsuz davranışla ilgili veliyi bilgilendirme	Y1, Y2, Y3, Y5, Y6, Y7, Y8, Y9, Y10, Y11, Y12, Y13, Y14, Y15, Y17, Y18, Y19, Y21, Y22, Y24, Y25	21	84
	Disiplin Cezası Verme	Y4, Y7, Y9, Y10, Y12, Y13, Y15, Y16, Y17, Y18, Y19, Y20, Y21, Y22, Y23, Y24,	16	64
	Disiplin ile ilgili Kurulu Toplama	Y1, Y9, Y12, Y15, Y16, Y17, Y18, Y19, Y20, Y21, Y22, Y23, Y24, Y25	14	56
	Yapılan olumsuz davranışla ilgili öğrencilerle konuşup sorunu anlamaya çalışmak	Y1, Y2, Y7, Y12, Y13, Y15, Y16, Y17, Y18, Y20, Y22, Y23,	12	48
	Cezaya en son yöntem olarak başvurma	Y1, Y2, Y4, Y5, Y10, Y12, Y14, Y15, Y17, Y22, Y23, Y25	12	48
	Öğrencileri yapmış olduğu davranıştan dolayı sözlü olarak uyarma	Y2, Y3, Y4, Y11, Y13, Y14, Y16, Y17, Y20, Y21, Y24	11	44
	Emniyet güçlerinden destek alınması	Y1, Y6, Y7, Y12, Y14, Y19, Y22, Y23	8	32
	Aralarında çatışma olan öğrencileri uzlaştırma	Y7, Y11, Y19	3	16
Azarlama	Y4, Y9	2	8	

Okul toplu yaşanan yer. Herkesin yaşam hakkı var. Bunları telkin ediyor, saygının vazgeçilmez bir değer olduğunu vermeye çalışıyoruz. Sınıfta rehber öğretmen ve velilere öğrencilere toplantı ve seminerler düzenliyoruz. Ailelerin de süreçlere dahil olması için iletişim kanallarını sürekli açık tutuyoruz. (Y10)

Okulda disiplin sorunlarına neden olan öğrencilerin velilerine anket yaparız. Kendi fotoğraflarını görebilmeleri ve biz görelim diye (Y11)

Veli ve öğrencilerle olumlu ve sağlıklı iletişim kurduğumuzu düşünüyoruz. Yani yönetici ve öğretmenlerle öğrenci ve veliler arasında aşılmaz duvarlar yok. Velilerimiz duyarlı (Y12)

Maddi ve manevi her türlü veli desteğini görüyoruz. Çatıdan zemine kadar herşeyi yeniledik. Hep veli katkısıyla oldu. (Y13)

Aileler bize güveniyor. Doğru yapar diyor. Çocuklarını emanet ediyor. Aile sıkıntı olmaktan çıkıyor. (Y19)

Aile katılımı da iyi. Bu yüzden öğrenciler daha dikkatli, kendilerine çeki düzen veriyorlar. Düzenlediğimiz kahvaltılar, piknikler kaynaşmayı sağlıyor ve aile ve öğretmenin iç içe olmasını sağlıyor. (Y4)

Bazen muhatap aile bulamıyorsun. Ama yine de sık sık veli toplantısı düzenliyoruz Burada velinin işbirliği olmazsa hiçbir şey yapamazsın. Velilere okuma yazma kursu düzenliyoruz. Velinin okula gelmesini sağlamaya çalışıyoruz. (Y1)

Bir arada zamanın geçirildiği bir ortam olan okullarda iletişimde çatışmaların olmasını önlemek adına öğrencilerin kendi yeteneklerini keşfetmeleri ve sergilemeleri için bir takım kültürel, sosyal ve spor etkinliklere öğrencilerin katılımını teşvik ederek enerjilerini bu alanlarda atmalarını sağlamak üzere yöneticilerin %56'sı (n=14) bu tür

etkinliklerin düzenlenmesi ve katılımı konusunda çaba gösterdiklerini ifade etmişlerdir.

Bu konuda yöneticilerin görüşleri aşağıda verilmiştir:

Okulda öğrencilerimizi sosyal etkinliklere yönlendiriyoruz. Bir basketbol takımımız var. (Y24)

Öğrenciler ve velilerle işbirliği yaparak okuma alışkanlığı kazandırma adına her hafta bir kitap okutma, okulda bunu bir komisyonun takip etmesi, sınav yapması ve performansa yansıtması şeklinde bir uygulama yürütüyoruz. Bunun dışında okulumuzda başka sosyal ve sportif etkinlikler de var. Aşure günü ve kermesimiz, şenlik niteliğinde. İyi organize edildiğinde kaynaşmayı sağlıyor (Y5)

Sosyal etkinliklere öğrencileri yönlendiriyor, iyi davranışları takdir ederek törenlerde bunları dile getiriyoruz. Okulumuzda kültür sanat ve sportif etkinliklerde çok ödüller alındı. (Y19)

Öğrencilerimizi deşarj etmek için elimizden geleni yapıyoruz. Spor salonunu aktif bir şekilde kullanıyoruz. Konferans salonunu da elimizden geldiğince etkinliklerle aktif hale getiriyoruz (Y14)

Sosyal etkinliklerde yer alan öğrencilerimizi ödüllendiriyoruz. Sosyal yardımlaşma kulübümüz aktif bir şekilde çalışıyor. Yardımlaşma sandığımız var. (Y23)

Okulumuzda sosyal etkinlikler muazzam. Bir sinerji var. Kahvaltılar, piknikler kaynaşmayı sağlıyor ve aile ve öğretmenin içiçe olmasını sağlıyor. Temizlik kolu ayın temiz sınıfı ödülünü veriyor. (Y10)

Sportif kültürel faaliyetlerde görev veriyoruz, motive ediyoruz, onlar da kendine çeki düzen veriyorlar (Y20)

Sosyal faaliyetleri cazip hale getirdik. Öğrencilerimiz hemen her branşta, oriyentiringten tutun atıcılığa kadar, okul düzeyinde çeşitli yarışmalara katıyor. Çeşitli illerde dereceler aldılar. Müzik alanında güzel çalışmalar oldu, bir korumuz var. Öğrencilerimizi ilgi yeteneğine göre sanatsal sportif ve bilimsel faaliyetlere yönlendirdik. Mezuniyet gecesi, sanatsal, tarihi geceler, turnuvalar, sportif etkinlikler düzenledik. Böylece, çocuk kendini okula ait hissediyor, gelmek istiyor. Yardım toplama kampanyaları, huzurevi ziyaretleri düzenledik. Öğrencilerimiz sosyal, biz onların alanlarını daraltmak değil önlerini açmak istiyoruz. Bu sayede disiplin olayı da azaldı (Y13)

Sosyal etkinlikler, düzenliyoruz, satranç turnuvası gibi. Kütüphaneyi aktif hale getirdik. Okula 15 bisiklet aldık. Çocuklar boş derslerde kullanıyorlar. Çocuğa boş kalacağı şekilde hiç fırsat vermiyoruz. (Y3)

Destekleyici Disiplin Yaklaşımı

“Destekleyici Disiplin Yaklaşımı” teması altında öğretmenlerin problem çözümünde işbirliği ve katkı sağlamasının, rehberlik servisinden destek almanın, olumsuz davranış sergileyen öğrencilerin gözlemlenmesi için gayri-resmi kayıt altına alınmasının,

açık, eşit ve şeffaf davranmanın, olaylara yerinde ve zamanında müdahalenin, öğretmeni karar alma sürecine katmanın, Sınıf sınıf dolaşarak öğrencileri yaşanan sorunlarla ilgili uyarmanın, öğrencilere değer verdiğini göstermenin, uygulama iyi gitmiyorsa vazgeçmenin disiplin problemlerini çözmede etkili olabileceği anlaşılmaktadır.

Araştırma kapsamındaki okul yöneticileri disiplini sağlama adına en çok *Öğretmenlerin problem çözümünde işbirliği ve katkı sağlaması* görüşünde olduğunu belirtmişlerdir. Öyle ki, katılımcıların %88'i (n=22) bu durumun etkili olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir. Yöneticiler öğretmenlerin görev ve sorumluluklarını yerine getirmesinin ve sorunların çözümünde katkı sağlamlarının okulda disiplin sağlama adına olumlu bir durum olduğu görüşündedirler. Bu konuyla ilgili olarak şunları ifade etmişlerdir:

Nöbet ve öğretmenlerde sıkıntı yok. Herkes nöbet tutar. Sorunları bize en sonda getiriyorlar. Ellerinden gelen her yöntemi deniyor. En son bize ıslah için getiriyorlar (Y10)

Okulumuzda öğretmenler iyi. Sorunları idareye yansıtıyor. Kendileri çözmeye çalışıyorlar. (Y18)

Öğretmenler de yeterince yardımcı oluyor. Bir okul disiplinli olmazsa öğretmenler de kendini güvende hissedemezler (Y17)

Öğretmenler nöbet konusunda yardımcı oluyor. (Y24)

Öğretmenler disiplin kurulunda görevleri varsa yerine getirirler. Bunun dışında öğretmenler nöbet görevlerini yerine getirir. Tabi biz de onlara yardımcı oluyoruz. (Y9)

Askeri değil ama düzen anlamında bir disiplin var. Öğretmen ve diğer idarecilerle dayanışma içerisinde çalışıyoruz. Hocam ne yapabiliriz şeklinde sürecin içine gönüllü katılıyor. Genelde öğretmenlerimiz iyi niyetli. (Y4)

Davranış problemlerini engellemek adına öncelikle ders öğretmenlerimiz kendilerine düşen rolü, öğretmen, sınıf şube rehber öğretmen düzeyinde gereken çalışmaları yapıyorlar. Velileriyle görüşüyorlar, rehberlik servisine gönderiyorlar (Y15)

Görev ve sorumlulukların paylaşılması ve okulda daha disiplinli bir ortamın oluşturulabilmesi için yöneticiler öğretmenlerin kendileriyle işbirliği içinde olması ile ilgili olarak da şunları dile getirmişlerdir.:

Öğretmenler katkı sağlıyor. Nöbetlerde, sınıf içinde, öğrenciler sıra olurken ve konferanslarda disiplini sağlamaya çalışıyor. Onlar olmazsa disiplin olmaz ki (Y22)

Öğretmen olarak birbirimizi tutmazsak zaten sıkıntı yaşarız. Sınıfla ilgili kararlarda öğretmenden görüş alırız (Y11)

Öğretmenlerle birlikte çözdüğümüz problemler kolay. Sorunların çoğunluğunu bu sayede çözüyoruz. (Y6)

İdare ile ilgili karşılıklı güven var. Onlar idareye güveniyorlar. Herhangi bir sorun olduğunda zarar görmüyorlar. Bu yüzden de çocuklarla ilgili yaşanan sorunlar olduğunda da olayların üstüne çekinmeden gidebiliyorlar. (Y19)

Öğretmenlerimizin hepsi de taşın altına elini koyuyor. Biz de onlara yardımcı oluyoruz. Örneğin ders programını birlikte hazırlıyoruz. Zümrelerin derstlerini paylaşmaya çalışıyoruz (Y13)

Okul öğretmenlerimizin kalitesiyle yürüyor. Öğretmenlerin kaliteli olması ortada herhangi bir sorun olmamasını sağlıyor. (Y16)

Öğretmenler gönüllü herkes gördüğü yanışın üstüne gider. (Y3)

Araştırmaya katılan okul yöneticileri öğrencilerin olumsuz davranışları olduğunda sorunu anlama, çözüme ya da öncesinde sorunların yaşanmaması için ön önlem olarak rehberlik servisinden yararlanmaktadır. Yöneticilerin %72'si (n=18) rehberlik servisine sorunların çözümü için öğrencilerin yönlendirildiğini ifade etmişlerdir. Bu konu ile ilgili yöneticiler şunları dile getirmişlerdir:

Öğrencileri rehberlik etkinlikleri ile kazanmaya çalışıyoruz. (Y17, Y18)

Genel disiplin için sene başında rehberlikçe disiplin yönetmeliği izah ediliyor. (Y20)

Öğrencilerimizin davranışlarıyla ilgili olarak dikkatli bir izlemeye, takibe ve rehberlik anlayışına ve uygulamasına sahip olduğumuzdan rehberlik servisini etkin bir şekilde kullanıyoruz. Okul yönetimine başvurulduğu zaman, okul yönetimi de yönetmeliğe göre veya pedagojinin de gereği olarak öğrencileri rehberlik servisine uzman arkadaşlarımıza sevk ediyoruz (Y15).

Kaliteli bir rehber öğretmenimiz var, birebir ilgileniyor, sorunların gizlilik içinde takibini yapıyor. (Y13)

Okullar sınıf adı verilen birimlerde öğrencilere olumlu davranışlar ve gerekli bilgi ve beceriyi sağlama görevini yürütmektedir. Bu süreçte sınıf rehber öğretmenlerinin öğrenci davranışlarını gözlemlene ve düzeltmede önemli bir role sahip olduğu söylenebilir. Öyle ki sınıf rehber öğretmenleri kendi sınıflarındaki öğrencileri daha kolay tanıma imkanına sahiptirler. Okul yöneticilerinin %52'si (n=13) sınıf rehber öğretmenin çalışmasının önemli derecede etkili olduğunu ifade etmektedir. Bu anlamda sınıf rehber öğretmenlerinin çalışmaları yöneticiler tarafından önemsenen diğer bir husustur. Yöneticilerin bu konudaki görüşleri aşağıdaki gibidir:

Görülebilecek davranış problemleri ile ilgili pay kime düşüyor; sınıf ve rehber öğretmenleri. Sene başında durum tespiti yapılır. (Y17)

Çocukları sınıf bazında sınıf rehber öğretmenleri gerekli bilgilendirmeleri yapıyor.(Y14)

Sık sık sınıf rehber öğretmenlerimiz veli toplantıları düzenliyor. Sınıfla ilgili kararlarda rehber öğretmeninden görüş alıyoruz.(Y1)

Okul toplu yaşanan yer. Herkesin yaşam hakkı var. Bunları telkin ediyor, saygının vazgeçilmez bir değer olduğunu vermeye çalışıyoruz. Sınıfta rehber öğretmenler velilere ve öğrencilere toplantı ve seminerler düzenliyor (Y10)

Bir sorun yaşandığında sınıf öğretmeni öğrencilerle görüşür. Sonra velileri çağırarak durum hakkında bilgi verir. (Y21)

Sınıf öğretmenlerinden öğrencilerin sorunları dinlemelerini ve not almalarını isterim. Öğretmen öğrenciyle Gazi Parkında çay içer. Çocuklarla birebir görüşmeler sürdürülür. Gözlemler yapar. Veliye de el altından durum bildirilir. (Y11)

Sınıflarda olumsuz davranışları sınıf öğretmeni değerlendirir, rehber öğretmene iletir, o da öğrenci ile veli ile görüşür. Her sınıfın rehber öğretmeni öğrenciyi tanıması gerekir. Bunlarla ilgili bilgiyi edinir ve takip ederse uygun işler olur. Bir sorun çıkmaz. Bu yüzden de okulumuzda çok sorun yaşanmaz.(Y7)

Davranış problemlerini engellemek adına öncelikle ders öğretmenlerimiz kendilerine düşen rolü, yerine getiriyorlar. Sınıf şube rehber öğretmenleri de gereken çalışmaları yapıyorlar.(Y15)

Sınıf öğretmenlerinin rehberlik derslerinde gerekli bilgilendirmeleri yapmalarını istiyoruz. Değerleri öğrencilere kazandırmaya çalışıyoruz; saygı hoşgörü yardımseverlik iyilik gibi. Sınıf ve nöbetçi öğretmenlerinin etkin ve aktif bir şekilde görevlerini yapmaları için uyarıyoruz (Y12)

Düzeltilici Disiplin Yaklaşımı

“Düzeltilici Disiplin Yaklaşımı” teması altında ise, olumsuz davranışla ilgili veliyi bilgilendirmenin, disiplin cezası vermenin, disiplin ile ilgili kurulu toplamanın, yapılan olumsuz davranışla ilgili öğrencilerle konuşup sorunu anlamaya çalışmanın, cezaya en son yöntem olarak başvurma, öğrencileri yapmış olduğu davranıştan dolayı sözlü olarak uyarmanın, emniyet güçlerinden destek alınmasının, aralarında çatışma olan öğrencileri uzlaştırmanın ve azarlamanın okul yöneticiler tarafından başvuru yapılan uygulamalar olduğu anlaşılmaktadır.

Düzeltilici bir önlem olarak okul yöneticilerinin %84’ü (n=21) okulda yaşanan disiplin sorunlarıyla baş etmede *Olumsuz davranışla ilgili veliyi bilgilendirme* yaklaşımına başvurduklarını ifade etmektedir. Öğrencinin olumsuz bir davranışı

olduğunda velinin haberdar edilmesi önleyici uygulama olarak en çok başvurulan durumdur. Bu konu ile ilgili yöneticiler şunları dile getirmişlerdir.

Rehberlikte veli uyarılıyor, eğer olumsuz davranışı tekrar yaparsa cezaya başvururuz (Y24, Y22)

Rehberlikte öğrenci uyarılıyor, tekrar yaparsa kınama, tekrar da uzaklaştırma,(Y24)

Problemlı öğrencileri tespit edip velilerle birebir görüşme yapılır. Örneğın sigara içme alışkanlığı varsa öğrenci velisi bilgilendiriliyor. (Y5)

Herhangi bir disiplin sorunu olduğunda velileri durumla ilgili bilgilendiririz. Anlaşmazlıklarda öğrencileri barıştıracak, ailenin uzlaştırılacağı bir ortam oluştururuz. Çok ciddi bir durum var ise de tüm öğretmenler bir araya gelip veliyle toplanıyor. Veliye bilgi veriyoruz. Böylece çocuk velinin yanında yaptığı davranışı inkar edemiyor. Ailelerin olaya dahil olmasını sağlıyor, sözlerini alıyoruz(Y10)

Olaylara karışan birden fazla öğrenci varsa velileri çağırarak yüzleştiriyoruz. Aileler sorundan haberdar olduğu için sıkıntıyı hafife indirgeyebiliyoruz. (Y21)

Veliye de el altından durum bildirilir. Ondan da bilgi alınır ve böylece çocuğı tanımaya çalışırız. Bu çalışmayla elimizdeki malzemenin ne olduğunu %80-90 tanırız.(Y11)

Okul yöneticileri disiplini sağlama adına *Disiplin Cezası Vermeyi* de bir alternatif yol olarak kullanmaktadır. Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin %64'ü (n=16) cezaya başvurduklarını belirtmişlerdir. Bu konudaki yönetici görüşleri aşağıda verilmiştir:

Yıllık 20-30 arası konuyu disiplin kurulunda görüşüyoruz, buna göre cezaya başvuruyoruz. Fakat bu aşamaya gelmeyen bir bu kadar daha olay var. (Y17)

Öğretmen, öğrenci vb. tarafından şikayet olursa disiplin kurulu toplanır, suçun niteliğine göre önce uyarı verilir, sonra kınama cezasına döner. Okuldan uzaklaştırma ise ilçe disiplin kuruluna sevk edilir. Burada herkese eşit davranılıyor. (Y9)

Öğrenci istenmeyen, olumsuz bir davranış sergilediğinde ceza alacağını biliyor. Okulumuzda sıkı bir disiplin anlayışı olan bir yönetim ekibi var. Okulumuzda cep telefonu yasak. Sigara içme cezası da veriyoruz. Öğrencilerin sigara içmeleri durumunda para cezası uyguluyoruz (Y19)

Ceza olarak sadece veliyle sözleşme imzalıyoruz. (Y10)

Sözlü ya da yazılı uyarılara başvururuz. Devam ederse yaptığı davranışa uyarma ve kınama veririz. İlçe Milli Eğitim müdürlüğüne gönderilir. Gönderdiğimiz öğrenciler var. Sigara içenlere örneğın yaptırımlar uygulanmıştır. Okul değişiklikleri yaptılar. (Y7)

Disiplin kurulumuz durumu değerlendirip verileri kanıtları toplayıp öğrencilerle ve ihtiyaç duyarsa o velilerle görüşebiliyor, şayet bu konudaki çalışma ve değerlendirmeler neticesinde 164. maddenin öngördüğü cezaları vermek mutlaka disiplin kurulumuz cezai işlemi yapmaktadır. (Y15)

Davranış devam ediyorsa rehberlik servisi raporuna bağlı olarak disiplin kuruluna sevk ediliyor. Olabildiğince öğrenci lehine kararlar almaya çalışıyoruz. Daha hafif ceza alması yönünde bir eğilim ortaya koyuyoruz. (Y12)

Gereken disiplin uygulaması neyse hukuka göre yaptık. Suç peşin ceza peşin, (Y13)

Okul içerisinde disiplinli bir ortam oluşturmak üzere yöneticilerin % 56'sı (n=14), disiplin sorunları ortaya çıktığında disiplin ile ilgili kurulu toplama eğilimindedir. Bu kurul ortaokullarda Öğrenci Davranışları Değerlendirme Kurulu, liselerde ise Disiplin Kurulu olarak adlandırılmaktadır. Disiplin kurulunun toplanması süreçleriyle ilgili yönetici görüşleri aşağıda verilmiştir:

Sorunlar ortaya çıkmadan önce önlemlerimizi alıyoruz. Yıl başında disiplin kurulunu topluyor, eğitim-öğretim genel amaçlarına yönelik kararları alıyoruz. Bunun dışında yıllık 20-30 arası konuyu disiplin kurulunda görüşüyoruz, buna göre cezaya başvuruyoruz. Fakat bu aşamaya gelmeyen bir bu kadar daha olay var. (Y17)

Suç unsuru varsa disiplin kurulu işletmeye gayret gösteriyoruz. (Y18)

Öğretmen öğrenci vb. şikayet olursa disiplin kurulu toplanır, suçun niteliğine göre önce uyarı verilir. Okuldan uzaklaştırma ise ilçe disiplin kuruluna sevk edilir. Burada herkese eşit davranılıyor. %90 disiplin kuruluna sevk edilme korkusu var. (Y9)

Yaptırımla bir şey çözülmüyor. Diyalogla olmalı. Ancak bunun fayda etmediği durumlarda Okul davranışlarını değerlendirme kurulu Kınama, Uyarma, Öğrenci ile sözleşme gibi cezalara başvurmaktadır. (Y1)

Öğrenci davranışları değerlendirme kurulumuz var. Öğrenci olumsuz davranışa devam ederse yaptığı davranışa uyarma ve kınama veririz. (Y17)

Yoğun rehberlik çalışmaları, öğrenciyi kazanma çalışmaları yapıldıktan sonra öğrenciler bu davranışları terk etmemeleri neticesinde öğrencilerimiz disiplin kuruluna sevk ediliyor. Disiplin kurulumuz durumu değerlendirip verileri, kanıtları toplayıp öğrencilerle ve ihtiyaç duyarsa bu konuda velilerle görüşebiliyor, (Y15)

Davranış devam ediyorsa rehberlik servisi raporuna bağlı olarak disiplin kuruluna sevk ediliyor. Kurulda daha hafif ceza alması yönünde bir eğilim ortaya koyuyoruz. (Y12)

Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin %48'i (n=12) disiplin sorunlarını çözmeye en son yöntem olarak başvurduklarını ifade etmişlerdir. Bu konudaki yönetici görüşleri aşağıda verilmiştir:

Yıllık 20-30 arası konuyu disiplin kurulunda görüşüyoruz, buna göre cezaya başvuruyoruz. Fakat bu aşamaya gelmeyen bir bu kadar daha olay var. (Y17)

Öncelikle öğrencilerimize telkin ve uyarılarda bulunuyoruz. Disiplin yönetmelikle değil, özel tedbirlerle halledilebilir. Herşeyi yönetmelikle çözemeyiz. Yönetmelik sadece bize yetki verir. Yöneticinin insiyatifi ve algısı önemli. (Y5)

Okulumuzda ciddi sorunlar yok. Önlem almazsan olmaz, olaylara anında müdahale ediliyor. Ama en son başvuru çare yönetmelik. Amacımız herkese eşit davranmak. Buradaki öğrenciler dokunduğunda düzeliyor. En sorunlusu bile laf söz dinliyor. (Y14)

Öğrencilerle görüşme yöntemiyle olumsuz davranışları yok etmeye çalışıyoruz. Altı rehber öğretmenimiz var, sürekli çocukların ailelerini bilgilendiriyor. Bu yıl disiplin cezası verdiğimiz öğrenci yok. En son ihtimal olarak aileyi çağırıp sözleşme imzalatıyoruz. Milli eğitime gönderilen vaka yok. Ufak tefek olaylar olmuyor değil fakat biz olayların üstüne giderek olaylar büyümeden atlatıyoruz. (Y4)

Yaptırımla bir şey çözülmüyor. Diyalogla olmalı. Buradaki velilerin eğitim seviyesi düşük, dolayısıyla sorunları şiddetle çözmeye çalışıyorlar. Ceza vermek, tehdit, öğrencinin ve velinin umurunda değil. Olumlu iletişim kanalları oluşturarak ancak sorunlar çözülebilir (Y1)

Ceza esas değil, öncelikle rehberlik (Y2)

Ceza olayına bir iki veli sözleşmesi dışında girmedik. Girsek, yönetmeliğe göre her öğrenciye ceza vermemiz gerekir burada. (Y10)

Bir davranış neticesinde öğrenciyi yargılamak, cezalandırmak gibi yol ve yöntemler tercih edilmiyor, yoğun bir rehberlik çalışmaları, öğrenciyi kazanma çalışmaları yapıldıktan sonra öğrenciler bu davranışları terketmemeleri neticesinde öğrencilerimiz disiplin kuruluna sevk ediliyor. Cezayı öne çıkarmak, öğrenciyi tenkit eden rencide eden kıran üzen, okulla mesafesini ana babayla mesafesini açan iletişimi koparan davranışlardan ve ceza sisteminden uzak olmayı yeğlemek fevkelade ön plana çıkması gereken bir davranıştır bizim için. (Y15)

Değerleri öğrencilere kazandırmaya çalışıyoruz, saygı hoşgörü yardımseverlik iyilik gibi Olabildiğince öğrenci lehine kararlar almaya çalışıyoruz. Daha hafif ceza alması yönünde bir eğilim ortaya koyuyoruz. (Y12)

Sınıf yönetiminde başvuru disiplin yaklaşımları olarak önleyici, destekleyici ve düzeltici disiplin yaklaşımları araştırmanın bu alt probleminde yöneticilerin disiplini sağlama adına başvurdukları uygulamaları temalaştırmak için kullanılmıştır. Öğretmenlerin sınıfta karşılaştıkları istenmeyen davranışlara yönelik

başvurdukları yaklaşımlar öğretme- öğrenme sürecinde istenmeyen davranışların yaşanmaması, ya da yaşandığı takdirde bu sürece etki etmemesi açısından önem arz etmektedir. Sınıfta sürecin işlerliğini öğretmenin sağladığı gibi, okulda da okulun amaçlarına uygun şekilde yürütülmesinin sağlayıcısı okul yöneticisidir. Okuldaki eğitim-öğretim sürecinin yöneticisi olan okul müdürleri ve müdür yardımcıları bu sürecin sekmeye uğramasına neden olabilecek eylemlere müdahalede farklı yaklaşımlar sergilemektedir. Okul yönetiminin yaşanan olaylara yönelik tepkisinin niteliği, bu olayların tekrar yaşanabilme durumunda etkili olacaktır. Yapılan bir araştırmada disiplin problemlerinin oluşmasında yönetimin tutumunun da etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Öz ve Sadık 2015). Diğer bir çalışmada Çimen (2010), okul müdürlerinin disiplin dışı davranışları önlemede liderlik davranışlarının etkili olduğunu göstermektedir.

Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin görüşleri daha çok önleyici disiplin yaklaşımına ilişkin temada yoğunlaşmıştır. Bu durum, okul yöneticilerine göre, okullarda disiplin problemlerinin meydana gelmesini engelleyici önlemlerin alınmasının okulda disiplini sağlama adına olumlu bir ortam oluşturmada etkili olduğunu göstermektedir. Green'in (2006) öğrenci merkezli önleme stratejilerinin yönetim stratejileri kadar etkili olduğunu ifade etmektedir.

Okul yöneticileri en çok okul veli ilişkisini güçlendirmenin, sosyal ve sportif etkinlikler düzenleyerek öğrencilerin katılımını teşvik etmenin ve sorunlar ortaya çıkmadan önce önlem almanın okulda disiplin sorunlarını önleyebilecek durumlar olduğunu ifade etmektedir. Duran (2011), okul müdürlerinin okul yönetimine yansıyan disiplin sorunlarını çözmeye en çok, öğrenciye pozitif yaklaşım, öğrenci velileriyle ilişkileri etkili kılma, çevre unsurlarını etkili kılma, sosyal, kültürel, sportif faaliyetleri etkili kılma yaklaşımlarını benimsediklerini ifade etmektedir. Öz ve Sadık (2015) disiplin sorunlarının çözümünde, çocukların sağlıklı gelişimi için ailelerin bilinçlendirilmesi gerektiğini ve öğretmen ve ailelerin öğrencileri ve arkadaş çevrelerini daha yakından tanıma, ne yaşadıklarını ve hissettiklerini anlamaları için bir araya gelebileceği toplantılar düzenlenmesi gerektiğini ifade etmektedir.

Bununla birlikte insanın yaşadığı her yerde olduğu gibi okullarda da çatışma ve anlaşmazlıkların olması kaçınılmazdır. Bu anlamda okul yöneticilerinin başvurdukları destekleyici ve düzeltici uygulamaların da güçlü bir okul kültürü oluşturma da önem arz etmektedir.

Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin görüşleri destekleyici disiplin yaklaşımı boyutunda en çok, öğretmenlerin problem çözümünde işbirliği ve katkı sağlamasının, rehberlik servisinden destek alma ve sınıf rehber öğretmenin çalışmalarını görüşlerinde yoğunlaşmıştır. Öz ve Sadık (2015) rehberlik servisi aracılığıyla velilere ergen psikolojisi, disiplin, aile içi iletişim, okul ve kuralları vb. yönünde eğitici bilgiler verilmesinin faydalı olacağını ifade etmektedir. Duran (2011), okul müdürlerinin okul yönetimine yansıyan disiplin sorunlarını çözmeye rehberlik hizmetlerinden destek alma yaklaşımlarını benimsediklerini ifade etmiştir.

Düzeltilici disiplin boyutunda ise yönetici görüşleri olumsuz davranışla ilgili veliyi bilgilendirme, disiplin cezası verme disiplin ile ilgili kurulu toplantıda yoğunlaşmıştır. Sarpkaya (2005), disiplin konusunda alınan önlemler konusunda; dışsal denetim odaklı önlemleri vurgulamıştır. Sorunlarla karşılaşıldığında yapılanlar konusunda, cezalandırıcı ve uyarma, öğüt verme gibi dışsal denetim odaklı baş etme yöntemleri ön plana çıkmaktadır.

Araştırmaya katılan okul yöneticilerine okul disiplinini sağlama adına başvurduğu uygulamalarla ilgili olarak sadece kendilerine özgü bir uygulamaları olup olmadığı sorulmuştur. Bu konuda, yöneticilerin başvurdukları uygulamalar Tablo-37'de verilmiştir.

Yöneticilerin çalıştıkları okullardaki kendilerine özgü disiplin uygulamalara bakıldığında daha çok sorunların meydana gelmesini önleyici yaklaşımların benimsendiği anlaşılmaktadır. Disiplin problemlerinin çözümünde tek ve basit bir yol yoktur. Kaldı ki, okullar, okullarda yaşanan olaylar birçok açıdan farklılık gösterebilmektedir. Bu nedenle yaşanan sorunlar okulun içinde bulunduğu koşullar göz önünde bulundurularak değerlendirilmelidir. Bu açıdan okul müdürlerinin kendine özgü olarak başvurdukları bu uygulamalar kendi koşulları içinde değerlendirilmelidir. Ancak, yine de farklı yöntem ve uygulamaların bilinmesi diğer yöneticilere karşılaştıkları disiplin problemlerinde daha farklı bakış açıları kazandırabilir.

Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin disiplin sorunlarını başvurdukları kendilerine özgü uygulamalara ilişkin yönetici görüşleri aşağıda verilmiştir:

Tablo 37. Okul disiplinini sağlamada başvurulan özgün uygulamalar

Uygulama	Ortaokul	Lise
Öğrenci Koçluğu /Danışman öğretmenlik	X	X
Zararlı alışkanlıklarla ilgili bilgilendirme Cd'lerinin izlettirilmesi	X	
Öğrencilere yönelik okuma saatleri	X	
Müdürün defteri		X
Öğretmenlere iletişim becerileri ve sınıf yönetimi ile ilgili seminerler		X
Öğrencilere yönelik sorumluluk projeleri		X
Sınavlarda kelebek sistemi		X
Öğrenci velilerine yıl başında öğrencileri tanıma adına anket yapılması	X	
Velilere okuma yazma kursu düzenleme	X	
Öğrenci ve öğretmenlere memnuniyet anketi		X
Ailesi sorunlu öğrenciye psikolojik destek sağlama		X
Genel aramalar		X
Şikayet kutuları		X
Ailevi, sağlık ve özelliklerle ilgili öğrenci listesi oluşturma	X	
Öğrencileri karar alma sürecinde aktif rol verme		X
Okul servisinin öğrencileri okul içinden alması		X
Sınıf panolarında okul kurallarıyla ilgili bilgilendirme yapılması		X
Sorunlu öğrencileri sınıflara serpiştirme	X	
Öğretmenlerin tenefüslerde öğrencilerin arasında dolaşması	X	

Öğrenci Koçluğu /Danışman öğretmenlik: Okulumuzda öğrenci koçluğu sistemini uyguluyoruz. Görevlendirdiğimiz her öğretmen öğrencilerin takip ve rehberliğini sağlıyor. Sinemaya götürüyor, beraber bir takım sosyal etkinliklerde bulunuyor (Y10).

Danışman öğretmenlik sistemimiz var. Her 15 öğrenciye 1 öğretmen. Yakın takip var. Maddi ve manevi destek (Y23).

Zararlı alışkanlıklarla ilgili bilgilendirme Cd'lerinin izlettirilmesi: Öğrencilerimize zararlı alışkanlıklarla ilgili bilgilendirme yapıyoruz. Örneğin her sınıfa Sigaranın gerçek Yüzü adlı bir CD izlettik (Y5).

Öğrencilere yönelik okuma saatleri: Öğrenciler ve velilerle işbirliği yaparak okuma alışkanlığı kazandırma adına her hafta bir kitap okutma, okulda bunu bir komisyonun takip etmesi, sınav yapması ve performansla yansıtması şeklinde bir uygulamamız var. Sınıfın tamamı aynı kitabı

okuyor. Alışkanlık kazandırma, akademik başarıyı arttırma, konuşma, hitabeti arttırma konusunda faydalı olduğunu düşünüyoruz (Y5).

Müdürün defteri: Kendime has, her sene için tuttuğum bir defterim vardır. Sorunları buraya not ederim. Okulda müdürün defterini herkes bilir. Okul içi ve dışı öğrencileri takip ederim. Bu deftere yaptıkları olumsuz davranışları kaydederim. Tüm bilgilerini toplar öğrenciyi çağırırım. Daha sonra bir olumsuz davranışı olursa öğrencinin, defterde kaydı varmı ona bakar ve durumu değerlendiririm (Y20).

Öğretmenlere yönelik seminerler: Mesleki çalışma dönemlerinde özellikle eğitimde iletişim konusunda ilgili öğretmenimizi görevlendirerek bir seminer düzenledik. İletişimi bu manada mesleki çalışmada ele almamızın sebebi, biz öğretmenler olarak öğrenciyeye karşı olan davranışlarımızda gereken dikkati göstermememiz icap eder. Ama burada eğitimciye öğretmene yöneticiye düşen görev en kolay yöntemle empati yapması meseleyi doğru çözümlenmede ilk adım olabilir. Bu açıdan seminerin faydalı olduğunu düşünüyorum (Y15).

Öğrencilere yönelik sorumluluk projeleri: Bu yıl 4-5 sorumluluk projesi çıkardık. Öğrenciler toplumsal fayda anlamında bir şey yapınca çocuk kendini ortaya koyabiliyor, kendini değerli hissediyor (Y16).

Sınavlarda kelebek sistemi: Sınavları tek bir haftaya yayıyoruz. Tüm sınıfları karıştırıyoruz, ve aynı anda sınavları yürütüyoruz. Kopyayı engellemek için aynı sınav salonunda 9,10, 11 ve 12. Sınıfların hepsini karışık şekilde oturtuyoruz (Y16)

Öğrenci velilerine yıl başında öğrencileri tanıma adına anket yapılması: Öğrencilerin velilerine dönem başında bir anket yaparız. Kendi fotoğraflarını görebilmeleri ve biz görelim diye. Öğrenci fotoğrafını gördükten sonra, sınıf öğretmeni, rehber öğretmen ve muavinler elimizdeki malzemeyi tanımaya çalışırız. Konu başlıklarına, sorunlara göre durumu belirler, 5 rehber öğretmen 6 muavine bölüştürürüm. Sorunları dinlemelerini ve not almalarını isterim. Ne kadarı çözülebilir maddi manevi ona bakar ve ona göre eğitim veririz (Y11).

Öğrenci ve öğretmenlere memnuniyet anketi: Öğrenci ve öğretmenlere memnuniyet anketi yapıyoruz. Yöneticiyi okulu değerlendiriyorlar. Böylece artı ve eksilerimizi görüp, ona göre süreçlerimizi düzenliyoruz (Y13).

Genel aramalar: Okul disiplin kurulu kararıyla genel aramalar yapıyoruz (Y20).

Şikayet kutuları: 3 günlük süre içinde geri kaldırmak üzere okulun belirli yerlerine şikayet kutuları yerleştiriyoruz (Y21).

Ailevi, sağlık vb. özelliklerle ilgili öğrenci listesi oluşturma: Ailevi sorunu olan öğrenciler, sağlık sorunu olan öğrenciler listesi tutarım. Öğrencinin hangi koşullardan geldiğini bileceksin. Bu sayede maddi durumundan dolayı bazı çocukların masraflarını karşılıyoruz (Y11).

Öğrencileri karar alma sürecinde aktif rol verme: Okul meclisini işletiyoruz. Okul temsilcileri aylık toplantılar yapıyor, sorunları bize dile getiriyor, öneri sunmaları konusunda teşvik ediyoruz. Yardım toplama kampanyaları, huzurevi ziyaretleri düzenliyoruz. Öğrencilerimiz sosyal, biz onların alanlarını daraltmak değil önlerini açmak istiyoruz. Yemekhane yemek listesini gıda mühendisleri, okul hemşiresi denetiminde öğrenciler kendileri hazırlıyorlar. İstemedikleri yemeği vermiyoruz (Y13).

Sorunlu öğrencileri sınıflara dağıtma: Biz de sorunlu öğrencileri sınıflara serpiştiriyoruz. Böylece olumsuz davranışı söndürüyoruz (Y4).

Öğretmenlerin teneffüslerde öğrencilerin arasında dolaşması: Öğretmenlerimiz öğretmenler odasında oturmazlar. Genelde öğrencilerin arasında bahçede sohbet ederek teneffüslerini geçirirler. Böylece çocuk çevresinde büyüklerinin olduğunu görerek davranışları konusunda kendilerine çeki düzen veriyorlar (Y2).

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölüm, bir önceki bölümde elde edilen bulgulara dayalı olarak, araştırmadan çıkarılabilecek sonuçları ve bu sonuçlar doğrultusunda gerek uygulayıcılar gerekse araştırmacılar için hazırlanan önerileri içermektedir.

Sonuçlar

Bu araştırma, Malatya ili merkez ilçelerinde bulunan ve araştırma konusu olarak belirlenen ortaokul ve liselerde yaşanan disiplin problemleri, bu problemlerin nedenleri ve disiplin problemlerinin çözümünde başvurulan yönetsel uygulamaları ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın dört temel amacından bahsedilebilir:

- Malatya ili merkez ilçelerde yaşanan disiplin sorunlarını Milli Eğitim Müdürlüğünden alınan sayısal verilerle ortaya koymak,
- Belirlenen okullarda, öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre yaşanan disiplin problemlerini ortaya koymak,
- Belirlenen okullarda öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre yaşanan disiplin problemlerinin nedenlerini ortaya koymak,
- Yöneticilerin disiplini sağlama adına başvurdukları uygulamalara ilişkin görüşlerini sunmaktır.

Birinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Milli Eğitim Müdürlüğü verilerine göre;

- Okullarda en yoğun şekilde yaşanan disiplin problemleri *sınıfın huzurunu bozma, kavga, sigara içme, okul malına zarar verme ve öğrencileri tehdit etmedir.*

- Sınıfın huzurunu bozma, *öğrencileri tehdit etme, okul araç gereçlerine zarar verme ve hırsızlık* davranışları ortaokullarda daha yoğun bir şekilde görülmektedir.
- *Kavga ve sigara içme* davranışları ise liselerde daha yaygındır.
- İl disiplin kuruluna en çok gönderilen olaylar *ders, sınav, uygulama ve diğer faaliyetlerin yapılmasını engellemek ve kavga olaylarıdır*.
- Yaşanan disiplin problemleri konusunda okullar resmi cezalara başvurmadan sorunları çözme eğilimi içindedir.
- 2011 yılında okulların içinde ve 100 metre yakınında 123 olay yaşanmıştır.
- En sık yaşanan adli vaka olarak liselerin ve ortaokulların çevresinde *yaralama* (kasten veya taksirle) olayları gelmektedir.
- Okul türüne (ortaokul-lise) bağlı olarak lise öğrencileri daha çok kavga eğilimi göstermektedir.
- 2015-2016 eğitim-öğretim döneminde yaşanan disiplin problemlerinden adliyeye en çok intikal eden problemin *kavga* olduğu görülmektedir.

Öğretmen görüşlerine göre;

- Disiplin problemlerine ilişkin öğretmen görüşleri daha çok *Bazen* düzeyinde yoğunlaşmaktadır.
- *Koridor ve merdivenlerde birbirini itme, gürültü ve kargaşa yaşanması* en sık karşılaşılan problemdir.
- *Öğrencilerin giyim tarzlarının kılık-kıyafet kurallarına uygun olmaması, dersin akışını ve sınıf düzenini bozacak tavır ve davranışlar sergileme, dersle ilgili araç-gereçleri yanında bulundurmama ve sınıf, kantin, soyunma odası ve lavaboları temiz kullanmama* davranışları sık rastlanan disiplin problemleridir.
- En az yaşanan disiplin problemleri; *yöneticilere, memurlara ve diğer görevlilere hakaret etmek, öğrencilerin yanlarında kesici ve delici aletler bulundurması, öğretmenlere lakap takma, çeteleşerek öğrencileri tehdit etme ve okulla ilgisiz kişilerin okul içerisinde ve çevresinde öğrencileri rahatsız etmesidir*.

Öğrenci görüşlerine göre;

- Disiplin problemlerine ilişkin öğrenci görüşleri daha çok *Bazen* düzeyinde yoğunlaşmaktadır.
- Okullarda en çok yaşanan disiplin problemleri *öğrencilerin giyim tarzlarının kılık-kıyafet kurallarına uygun olmaması, sınıf, kantin, soyunma odası ve lavaboları temiz kullanmama, koridor ve merdivenlerde birbirini itme, gürültü ve kargaşa yaşanması, argo ve kaba ifadeler kullanma ve öğrencilere lakap takmadır.*
- En az yaşanan disiplin problemleri *yöneticilere, memurlara ve diğer görevlilere hakaret etmek, öğrencilerin yanlarında kesici ve delici aletler bulundurma, cep telefonu ve kamerayı kötü amaçlı kullanma, öğretmenlerle dalga geçme ve öğretmenlere karşı saygısız davranışlarda bulunmadır.*

İkinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

- Öğretmen görüşleri, *Öğretmenlere karşı saygısız davranışlarda bulunma ve Yöneticilere, memurlara ve diğer görevlilere hakaret etmek* davranışları konusunda öğrenci görüşleriyle anlamlı şekilde farklılık göstermekte ve bu olumsuz davranışları diğer davranışlara göre daha ciddi sorunlar olarak algılamaktadır.
- Öğrenci görüşleri *kopya çekme, argo ve kaba ifadeler kullanma* davranışlarıyla ilgili olarak öğretmen görüşleri ile anlamlı şekilde farklılık göstermekte ve öğrenciler bu olumsuz davranışları diğer davranışlara göre daha ciddi sorunlar olarak algılamaktadır.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Öğretmen görüşlerine göre;

- *Koridor ve merdivenlerde birbirini itme, gürültü ve kargaşa yaşanması* davranışı ortaokullarda daha çok yaşanmaktadır.
- Cep telefonu ve kamerayı kötü amaçlı kullanma davranışı liselerde yaygın olarak görülmektedir.

Öğrenci görüşlerine göre;

- *Törenler sırasında saygısız davranışlarda bulunma* davranışı ortaokullarda yaygın olarak karşılaşılan bir durumdur.
- Lise öğrencileri ortaokul öğrencilerine göre daha fazla *okuldan kaçma* eğilimi göstermektedir.

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Öğretmen görüşlerine göre;

- Orta sosyo-ekonomik düzeydeki okullarda *cep telefonu ve kamerayı kötü amaçlı kullanma* davranışı düşük sosyo-ekonomik düzeydeki okullara oranla daha yaygındır.

Öğrenci görüşlerine göre;

- Orta sosyo-ekonomik düzeydeki ortaokullarda öğrenciler arasında okuldan kaçma davranışının düşük sosyo-ekonomik düzeydeki okullara oranla daha yaygın olduğu söylenebilir.
- Öğrenci sayısı 1-500 arasındaki okullarda kopya çekme davranışının okuldaki öğrenci sayısı 501-1000 arası olan okullara göre daha yaygındır.

Beşinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Öğretmen görüşlerine göre;

- Mesleki ve Teknik Liselerde araştırmada belirtilen bütün disiplin problemlerinin yaşanma sıklığının diğer lise türlerine göre daha yaygın olduğu anlaşılmaktadır.
- Fen Liseleriyle karşılaştırıldığında, Mesleki ve Teknik Liselerde en sık karşılaşılan problemler; *okuldan kaçma, dersle ilgili araç-gereçleri yanında bulundurmama, kavga etme, koridor ve merdivenlerde birbirini itme, gürültü ve kargaşa yaşanması ve başkasının malını haberi olmadan almayı alışkanlık hâline getirmektir.*

- Anadolu liselerinde dersle ilgili araç-gereçleri yanında bulundurmama, başkasının malına zarar vermek ve başkasının malını haberi olmadan almayı alışkanlık hâline getirmek davranışları Fen Liselerine oranla daha sık yaşanmaktadır.

Öğrenci görüşlerine göre;

- Okulla ilgisiz kişilerin okul içerisinde ve çevresinde öğrencileri rahatsız etmesi, Öğrencilerin yanlarında kesici ve delici aletler buldurması, Okuldan kaçma, Öğretmenlere karşı saygısız davranışlarda bulunma, Kavga etme ve Başkasının malına zarar vermek davranışları Mesleki ve Teknik liselerde Fen Liselerine oranla daha yaygındır.
- Fen liseleriyle kıyaslandığında, Mesleki ve Teknik Liselerde okulla ilgisiz kişilerin okul içerisinde ve çevresinde öğrencileri rahatsız etmesi durumuyla daha sık karşılaşıldığı anlaşılmaktadır.
- Fen liseleriyle kıyaslandığında, Anadolu liselerindeki öğrencilerin daha fazla kavga eğilimli olduğu anlaşılmaktadır.

Altıncı Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Araştırmaya katılan öğretmenlerin Okullarda Yaşanan Disiplin Problemlerinin Nedenleri Ölçeğinden aldıkları puanların aritmetik ortalaması, öğretmenden kaynaklanan nedenler boyutu için " $\bar{X}=24,78$ ", yönetimden kaynaklanan nedenler boyutu için " $\bar{X}=16,77$ ", aileden kaynaklanan nedenler boyutu için " $\bar{X}=14,80$ ", okul kaynaklı nedenler boyutu için " $\bar{X}=15,79$ ", başarısızlıktan kaynaklanan nedenler boyutu için " $\bar{X}=10,95$ ", öğrenciden kaynaklanan Nedenler boyutu için " $\bar{X}=13,68$ ", olarak belirlenmiştir. Bu bulgudan hareketle araştırmaya katılan öğretmenlerin okullarda yaşanan disiplin problemlerinin nedenleri ölçeğinin;

- Öğretmenden kaynaklanan nedenler boyutunda yer alan nedenleri *Orta* düzeyde etkili olarak algıladıkları belirlenmiştir.
- Yönetimden kaynaklanan nedenler boyutunda yer alan nedenleri *Orta* düzeyde etkili olarak algıladıkları belirlenmiştir.

- Aileden kaynaklanan nedenler boyutunda yer alan nedenleri *Çoğunlukla* etkili olarak algıladıkları belirlenmiştir.
- Okul kaynaklı nedenler boyutunda yer alan nedenleri *Orta* düzeyde etkili olarak algıladıkları belirlenmiştir.
- Başarısızlıktan kaynaklanan nedenler boyutunda yer alan nedenleri *Çoğunlukla* etkili olarak algıladıkları belirlenmiştir.
- Öğrenciden kaynaklanan nedenler boyutunda yer alan nedenleri *Orta* düzeyde etkili olarak algıladıkları belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin Okullarda Yaşanan Disiplin Problemlerinin Nedenleri Ölçeğinden aldıkları puanların aritmetik ortalaması, öğretmenden kaynaklanan nedenler boyutu için " $\bar{X}=21,77$ ", yönetimden kaynaklanan nedenler boyutu için " $\bar{X}=13,72$ ", aileden kaynaklanan nedenler boyutu için " $\bar{X}=10,76$ ", okul kaynaklı nedenler boyutu için " $\bar{X}=16,67$ ", başarısızlıktan kaynaklanan nedenler boyutu için " $\bar{X}=8,86$ ", öğrenciden kaynaklanan Nedenler boyutu için " $\bar{X}=12,93$ ", olarak belirlenmiştir. Bu bulgudan hareketle araştırmaya katılan öğrencilerin okullarda yaşanan disiplin problemlerinin nedenleri ölçeğinin;

- Öğretmenden kaynaklanan nedenler boyutunda yer alan nedenleri *Orta* düzeyde etkili olarak algıladıkları belirlenmiştir.
- Yönetimden kaynaklanan nedenler boyutunda yer alan nedenleri *Orta* düzeyde etkili olarak algıladıkları belirlenmiştir.
- Aileden kaynaklanan nedenler boyutunda yer alan nedenleri *Orta* düzeyde etkili olarak algıladıkları belirlenmiştir.
- Okul kaynaklı nedenler boyutunda yer alan nedenleri *Orta* düzeyde etkili olarak algıladıkları belirlenmiştir.
- Başarısızlıktan kaynaklanan nedenler boyutunda yer alan nedenleri *Orta* düzeyde etkili olarak algıladıkları belirlenmiştir.
- Öğrenciden kaynaklanan nedenler boyutunda yer alan nedenleri *Orta* düzeyde etkili olarak algıladıkları belirlenmiştir.

Yedinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

- Disiplin problemlerinin nedenleri konusunda araştırmaya katılan öğretmen ve öğrenci görüşlerinin ölçeğin bütün boyutlarında anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir.
- Nedenler açısından, öğretmenlerin, öğrencilere göre daha yüksek aritmetik ortalamalara sahip oldukları görülmektedir. Statü değişkeninin öğretmenlerden kaynaklanan nedenler üzerinde ne düzeyde etkili olduğunu belirlemek üzere hesaplanan η^2 ve Cohen d katsayılarından hareketle öğretmenlerden kaynaklı nedenler açısından statü (öğretmen-öğrenci) değişkeninin “orta” etki büyüklüğüne sahip olduğu belirlenmiştir.
- Yönetimden kaynaklanan nedenler boyutu açısından, öğretmenlerin, öğrencilere göre daha yüksek aritmetik ortalamalara sahip oldukları görülmektedir. Meslek değişkeninin yönetimden kaynaklanan nedenler üzerinde ne düzeyde etkili olduğunu belirlemek üzere hesaplanan η^2 ve Cohen d katsayılarından hareketle yönetimden kaynaklanan nedenler açısından statü (öğretmen-öğrenci) değişkeninin “orta” etki büyüklüğüne sahip olduğu belirlenmiştir.
- Aileden kaynaklanan nedenler boyutu açısından, öğretmenlerin, öğrencilere göre daha yüksek aritmetik ortalamalara sahip oldukları görülmektedir. Statü değişkeninin aileden kaynaklanan nedenler üzerinde ne düzeyde etkili olduğunu belirlemek üzere hesaplanan η^2 ve Cohen d katsayılarından hareketle aileden kaynaklanan nedenler açısından statü (öğretmen-öğrenci) değişkeninin “büyük” etki büyüklüğüne sahip olduğu belirlenmiştir.
- Okul kaynaklı nedenler boyutu açısından, öğrencilerin öğretmenlere göre daha yüksek aritmetik ortalamalara sahip oldukları görülmektedir. Statünün okul kaynaklı nedenler üzerinde ne düzeyde etkili olduğunu belirlemek üzere hesaplanan η^2 ve Cohen d katsayılarından hareketle okul kaynaklı nedenler açısından statü (öğretmen-öğrenci) değişkeninin oldukça “küçük” etki büyüklüğüne sahip olduğu, dolayısıyla ortaya çıkan manidar farklılığın sorgulanabilir olduğu belirlenmiştir.
- Başarısızlıktan Kaynaklanan Nedenler boyutu açısından, öğretmenlerin, öğrencilere göre daha yüksek aritmetik ortalamalara sahip oldukları

görülmektedir. Statünün başarısızlıktan kaynaklanan nedenler üzerinde ne düzeyde etkili olduğunu belirlemek üzere hesaplanan η^2 ve Cohen d katsayılarından hareketle başarısızlık kaynaklı nedenler açısından statü (öğretmen-öğrenci) değişkeninin “büyük” etki büyüklüğüne sahip olduğu belirlenmiştir.

- Öğrenciden kaynaklanan nedenler boyutu açısından, öğretmenlerin, öğrencilere göre daha yüksek aritmetik ortalamalara sahip oldukları görülmektedir. Statünün öğrenciden kaynaklanan nedenler üzerinde ne düzeyde etkili olduğunu belirlemek üzere hesaplanan η^2 ve Cohen d katsayılarından hareketle öğrenciden kaynaklı nedenler açısından statü (öğretmen-öğrenci) değişkeninin “orta” etki büyüklüğüne sahip olduğu belirlenmiştir.

Sekizinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

- Araştırmaya katılan kadın ve erkek öğretmenlerin algılarının cinsiyete göre; aile, başarısızlık ve öğrenciden kaynaklanan nedenler boyutlarında ve toplamda anlamlı biçimde farklılaştığı, diğer boyutlar açısından, öğretmen algıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir.
- Öğretmenden kaynaklanan nedenler boyutu açısından yapılan analizler sonucunda, araştırmaya katılan öğretmenlerin algıları arasında cinsiyet açısından anlamlı farklılık gözlenmediği belirlenmiştir. Bu bulgudan hareketle, araştırmaya katılan kadın ve erkek öğretmenlerin disiplin sorunlarının nedenlerinin bir kaynağı olarak öğretmenleri görmesi konusunda benzer algılara sahip olduğu söylenebilir.
- Yönetimden kaynaklanan nedenler boyutu açısından yapılan analizler sonucunda, araştırmaya katılan öğretmenlerin algıları arasında cinsiyet açısından anlamlı farklılık gözlenmediği belirlenmiştir. Bu bulgudan hareketle, araştırmaya katılan kadın ve erkek öğretmenlerin disiplin sorunlarının nedenlerinin bir kaynağı olarak okul yöneticilerini görmesi konusunda benzer algılara sahip olduğu söylenebilir.
- Aileden Kaynaklanan Nedenler boyutu açısından, kadın öğretmenlerin, erkek öğretmenlere göre daha yüksek aritmetik ortalamalara sahip oldukları görülmektedir. Cinsiyet değişkeninin aileden kaynaklanan nedenler üzerinde ne

düzeyde etkili olduğunu belirlemek üzere hesaplanan η^2 ve Cohen d katsayılarından hareketle aileden kaynaklanan nedenler açısından cinsiyet değişkeninin “orta” etki büyüklüğüne sahip olduğu belirlenmiştir.

- Okul kaynaklı nedenler boyutu açısından yapılan analizler sonucunda, araştırmaya katılan öğretmenlerin algıları arasında cinsiyet açısından anlamlı farklılık gözlenmediği belirlenmiştir. Bu bulgudan hareketle, araştırmaya katılan kadın ve erkek öğretmenlerin disiplin sorunlarının nedenlerinin bir kaynağı olarak okulu görmesi konusunda benzer algılara sahip olduğu ifade edilebilir.
- Başarısızlıktan Kaynaklanan Nedenler boyutu açısından, kadın öğretmenlerin, erkek öğretmenlere göre daha yüksek aritmetik ortalamalara sahip oldukları görülmektedir. Cinsiyet değişkeninin başarısızlıktan kaynaklanan nedenler üzerinde ne düzeyde etkili olduğunu belirlemek üzere hesaplanan η^2 ve Cohen d katsayılarından hareketle, başarısızlıktan kaynaklanan nedenler açısından cinsiyet değişkeninin “orta” etki büyüklüğüne sahip olduğu belirlenmiştir.
- Öğrenciden Kaynaklanan Nedenler boyutu açısından, kadın öğretmenlerin, erkek öğretmenlere göre daha yüksek aritmetik ortalamalara sahip oldukları görülmektedir. Cinsiyet değişkeninin öğrenciden kaynaklanan nedenler üzerinde ne düzeyde etkili olduğunu belirlemek üzere hesaplanan η^2 ve Cohen d katsayılarından hareketle, öğrenciden kaynaklanan nedenler açısından cinsiyet değişkeninin oldukça “küçük” etki büyüklüğüne sahip olduğu, dolayısıyla ortaya çıkan manidar farklılığın sorgulanabilir olduğu belirlenmiştir.
- Mesleki kıdem değişkenine açısından okullarda yaşanan disiplin problemlerinin nedenlerine ilişkin öğretmen görüşlerinin ölçeğin bütün boyutlarında anlamlı biçimde farklılaşmadığı görülmüştür. Buradan hareketle farklı kıdemlere sahip öğretmenlerin okullarda yaşanan disiplin problemlerinin nedenlerine ilişkin benzer algılara sahip oldukları söylenebilir.

Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Araştırmaya katılan öğrencilerin algılarının cinsiyet değişkenine göre, sadece yönetimden kaynaklanan nedenler boyutunda ve toplamda farklılaştığı, diğer boyutlar

açısından, öğrenci algıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir.

- Öğretmenden kaynaklanan nedenler boyutu açısından yapılan analizler sonucunda, araştırmaya katılan öğrencilerin algıları arasında cinsiyet açısından anlamlı farklılık gözlenmediği belirlenmiştir. Bu bulgudan hareketle, araştırmaya katılan kız ve erkek öğrencilerin disiplin sorunlarının nedenlerinin bir kaynağı olarak öğretmenleri görmesi konusunda benzer algılara sahip olduğu söylenebilir.
- Yönetimden Kaynaklanan Nedenler boyutu açısından, erkek öğrencilerin, kız öğrencilere göre daha yüksek aritmetik ortalamalara sahip oldukları görülmektedir. Cinsiyet değişkeninin yönetimden kaynaklanan nedenler üzerinde ne düzeyde etkili olduğunu belirlemek üzere hesaplanan η^2 ve Cohen d katsayılarından hareketle yönetimden kaynaklanan nedenler açısından cinsiyet değişkeninin “küçük” etki büyüklüğüne sahip olduğu, dolayısıyla ortaya çıkan anlamlı farklılığın sorgulanabilir olduğu belirlenmiştir.
- Aileden kaynaklanan nedenler boyutu açısından yapılan analizler sonucunda, araştırmaya katılan öğrencilerin algıları arasında cinsiyet açısından anlamlı farklılık gözlenmemiştir. Bu bulgudan hareketle, araştırmaya katılan kız ve erkek öğrencilerin disiplin sorunlarının nedenlerinin bir kaynağı olarak aileleri görme konusunda benzer algılara sahip olduğu ifade edilebilir.
- Okul kaynaklı nedenler boyutu açısından yapılan analizler sonucunda, araştırmaya katılan öğrencilerin algıları arasında cinsiyet açısından anlamlı farklılık gözlenmemiştir. Bu bulgudan hareketle, araştırmaya katılan kız ve erkek öğrencilerin disiplin sorunlarının nedeninin kaynağı olarak okulu görmesi konusunda benzer algılara sahip olduğu belirlenmiştir.
- Başarısızlıktan kaynaklanan nedenler boyutu açısından yapılan analizler sonucunda, araştırmaya katılan öğrencilerin algıları arasında cinsiyet açısından anlamlı farklılık olmadığı belirlenmiştir. Bu bulgudan hareketle, araştırmaya katılan kız ve erkek öğrencilerin disiplin sorunlarının nedenlerinin bir kaynağı olarak öğrenci başarısızlığını görmesi konusunda benzer algılara sahip olduğu söylenebilir.
- Öğrenciden kaynaklanan nedenler boyutu açısından yapılan analizler sonucunda, araştırmaya katılan öğrencilerin algıları arasında cinsiyet açısından anlamlı farklılık olmadığı belirlenmiştir. Bu bulgudan hareketle, araştırmaya

katılan kız ve erkek öğrencilerin disiplin sorunlarının nedenlerinin bir kaynağı olarak öğrencileri görme konusunda benzer algılara sahip olduğu ileri sürülebilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin algılarının eğitim kademesine göre, öğretmen, aile ve okuldan kaynaklanan nedenler boyutlarında ve toplamda farklılaştığı, diğer boyutlar açısından, öğrenci algıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir.

- Öğretmenden Kaynaklanan Nedenler boyutu açısından, lise öğrencilerinin, ortaokul öğrencilerine göre daha yüksek aritmetik ortalamalara sahip oldukları görülmektedir. Eğitim kademesi değişkeninin öğretmenden kaynaklanan nedenler üzerinde ne düzeyde etkili olduğunu belirlemek üzere hesaplanan η^2 ve Cohen d katsayılarından hareketle öğretmenden kaynaklanan nedenler açısından cinsiyet değişkeninin “orta” etki büyüklüğüne sahip olduğu belirlenmiştir.
- Yönetimden kaynaklanan nedenler boyutu açısından yapılan analizler sonucunda, araştırmaya katılan öğrencilerin algıları arasında eğitim kademesi açısından anlamlı farklılık olmadığı belirlenmiştir. Bu bulgudan hareketle, araştırmaya katılan kız ve erkek öğrencilerin disiplin sorunlarının nedenlerinin bir kaynağı olarak yöneticileri görme konusunda benzer algılara sahip olduğu ifade edilebilir.
- Aileden Kaynaklanan Nedenler boyutu açısından, lise öğrencilerinin, ortaokul öğrencilerine göre daha yüksek aritmetik ortalamalara sahip oldukları görülmektedir. Eğitim kademesi değişkeninin aileden kaynaklanan nedenler üzerinde ne düzeyde etkili olduğunu belirlemek üzere hesaplanan η^2 ve Cohen d katsayılarından hareketle aileden kaynaklanan nedenler açısından cinsiyet değişkeninin “küçük” etki büyüklüğüne sahip olduğu, dolayısıyla ortaya çıkan anlamlı farklılığın sorgulanabilir olduğu belirlenmiştir.
- Okul kaynaklı Nedenler boyutu açısından, lise öğrencilerinin, ortaokul öğrencilerine göre daha yüksek aritmetik ortalamalara sahip oldukları görülmektedir. Eğitim kademesi değişkeninin okul kaynaklı nedenler üzerinde ne düzeyde etkili olduğunu belirlemek üzere hesaplanan η^2 ve Cohen d katsayılarından hareketle Okul kaynaklı nedenler açısından eğitim kademesi değişkeninin “orta” etki büyüklüğüne sahip olduğu belirlenmiştir.

- Başarısızlıktan kaynaklanan nedenler boyutu açısından yapılan analizler sonucunda, araştırmaya katılan öğrencilerin algıları arasında eğitim kademesi açısından anlamlı farklılık olmadığı belirlenmiştir. Bu bulgudan hareketle, araştırmaya katılan ortaokul ve lise öğrencilerinin disiplin sorunlarının nedenlerinin bir kaynağı olarak öğrenci başarısızlığını görme konusunda benzer algılara sahip olduğu söylenebilir.
- Öğrenciden kaynaklanan nedenler boyutu açısından yapılan analizler sonucunda, araştırmaya katılan öğrencilerin algıları arasında eğitim kademesi açısından anlamlı farklılık olmadığı belirlenmiştir. Bu bulgudan hareketle, araştırmaya katılan ortaokul ve lise öğrencilerinin disiplin sorunlarının nedenlerinin bir kaynağı olarak öğrencileri görme konusunda benzer algılara sahip olduğu ileri sürülebilir.

Onuncu Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Okul yöneticileri yaşanan disiplin problemlerine müdahalede farklı yaklaşımlar sergilemektedir. Disiplin sorunları ile ilgili olarak okullarda başvuru alan uygulamalara ilişkin okul yöneticilerinin görüşlerinin *Önleyici, Destekleyici ve Düzeltici Disiplin Yaklaşımları* olmak üzere üç tema altında toplandığı görülmektedir. Bu bulgu okul yöneticilerinin, disiplin sorunlarının yaşanması sürecinde önleyici uygulamaların, destekleyici uygulamaların ve düzeltici uygulamaların etkili olabileceğini düşündüklerini göstermektedir. Araştırmada önleyici disiplin yaklaşımı” temasına uygun görüşlerin ağırlıkta olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin görüşleri daha çok önleyici disiplin yaklaşımına ilişkin temada yoğunlaşmıştır. “Önleyici Disiplin Yaklaşımı” teması altında, okul veli ilişkisini güçlendirmenin, sosyal ve sportif etkinlikler düzenleyerek öğrencilerin katılımını teşvik etmenin, sorunlar ortaya çıkmadan önce önlem alınmasının, ayın sınıfı, ayın öğrencisi uygulamalarıyla öğrencileri motive etmenin, olumlu davranış sergileyen örnek öğrencileri ödüllendirmenin, özel güvenlik görevlisi istihdam etme uygulamalarının en çok başvuru alan uygulamalar olduğu belirlenmiştir. Okul yöneticilerinin disiplini sağlama adına aldıkları önlemlerin sorunun ortaya çıkmasını engellemede etkili olduğunu düşündükleri belirlenmiştir.

“Destekleyici Disiplin Yaklaşımı” teması altında öğretmenlerin problem çözümünde işbirliği ve katkı sağlamasının, rehberlik servisinden destek almanın ve sınıf rehber öğretmenin çalışmalarının en çok tercih edilen uygulamalar olduğu görülmektedir.

“Düzeltilici Disiplin Yaklaşımı” teması altında ise, olumsuz davranışla ilgili veliyi bilgilendirmenin, disiplin cezası vermenin, disiplin ile ilgili kurulu toplamanın, yapılan olumsuz davranışla ilgili öğrencilerle konuşup sorunu anlamaya çalışmanın, cezaya en son yöntem olarak başvurmanın, öğrencileri yapmış olduğu davranıştan dolayı sözlü olarak uyarmanın en çok tercih edilen uygulamalar olduğu görülmektedir.

Yöneticilerin çalıştıkları okullardaki kendilerine özgü disiplin uygulamalarına bakıldığında daha çok sorunların meydana gelmesini önleyici yaklaşımların benimsendiği anlaşılmaktadır. Araştırmaya katılan yöneticilerin çalıştıkları okullardaki kendilerine özgü disiplin uygulamaları şunlardır: Öğrenci Koçluğu /Danışman öğretmenlik, Zararlı alışkanlıklarla ilgili bilgilendirme amaçlı görsellerin (CD) izlettirilmesi, Öğrencilere yönelik okuma saatleri, Müdürün defteri uygulaması, Öğretmenlere yönelik seminerler, Öğrencilere yönelik sorumluluk projeleri, Sınavlarda kelebek sistemi, Öğrenci velilerine yıl başında öğrencileri tanıma adına anket uygulanması, Öğrenci ve öğretmenlere memnuniyet anketi, Genel aramalar, Şikayet kutuları, Ailevi, sağlık vb. özelliklerle ilgili öğrenci listesi oluşturma, Öğrencileri karar alma sürecinde aktif rol verme, Sorunlu öğrencileri sınıflara dağıtma, Öğretmenlerin teneffüslerde öğrencilerin arasında dolaşması.

Öneriler

Araştırmadan elde edilen bulgular ışığında uygulayıcılar ve araştırmacılar için aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir.

Uygulayıcılar İçin Öneriler

- Sınıfın huzurunu bozma davranışı karşılaşılan en önemli disiplin problemidir. Bu sorunun çözümünde öğretmenlerin sınıf yönetimine ilişkin becerilerini geliştirmek için hizmet-içi seminerler düzenlenebilir.

- Öğrenciler arası kavga sorunlarının çözümü için bu duruma neden olan etmenlerde olduğu gibi ilgili rehberlik servisi tarafından bilgilendirme toplantıları düzenlenmeli, öğrencilere yaptıkları davranışın doğurabileceği sonuçlarla ilgili yaptırımlar hatırlatılmalı ve sorun oluşmadan engel olunmalıdır.
- Sigara içmenin zararları hakkında sağlık birimlerinden yardım alınarak seminerler düzenlenebilir.
- Okuldaki araç gereçlere zarar vermeme konusunda okulda bir kültür oluşturmak için öğrenciler derslerde, törenlerde uyarılmalı, panolarda bu davranışa ilişkin uyarılar bulunmalıdır.
- Öğrencileri tehdit etme sorununun çözümü için, öğretmenlerin nöbet görevlerini daha özenli bir şekilde yürütmeleri, okul müdürünün okuldaki bu tür durumların önüne geçebilmek için güçlü bir okul kültürü oluşturması, okulda oluşabilecek olumsuz durumları önleyebilmek için okulun tüm mekanlarına hakim olması gerekmektedir.
- Ders içi etkinliklerin engellenmesine neden olan öğrencilerle ilgili sınıf rehber öğretmenleri ve okul rehberlik servisi bireysel olarak ilgilenmeli, öğrenci koçluğu / danışmanlığı sistemi işletilerek gerek bu öğrencilerin kazanılması, gerekse diğer öğrencilerin eğitim-öğretim sürecinin sekteye uğramaması için çalışmalar yapılmalıdır.
- Okulların çevrelerinde okul polisi ya da toplum polisinin en azından okul giriş ve çıkışlarında bulundurulması için emniyet müdürlüğü ile işbirliği içerisinde olunmalıdır. Okul dışındaki olayların okul içine yansımaması için okullarda güvenlik görevlisi bulundurulmalıdır.
- Koridor ve merdivenlerde kargaşa yaşanmaması için ders içinde öğretmenler, sınıf rehber öğretmenleri, bilgilendirme toplantıları yoluyla rehber öğretmenler ve törenlerde okul yöneticileri okul kurallarını hatırlatmalı, bu kuralların uygulanması sürecinde de paydaşlar birlikte ve tutarlı bir şekilde hareket etmelidir.
- Öğrencilerin birbirine lakap takması davranışı öğrenci görüşlerine göre en çok karşılaşılan sorunlardan biridir. Öğrencilerin kendi aralarında yaygın olan bu davranışla öğretmenler her zaman karşılaşmayabilirler. Öğretmenlerin bu sorunla ilgili bir durumla karşılaşmamaları, bu sorunun olmadığı anlamına gelmez. Böyle bir davranışın söndürülmesi için öğretmenlerin öğretimsel etkinliklerin içinde

dolaylı bir şekilde bilinçlendirme çalışmaları hem öğretim sürecinin sekteye uğramamasını hem de böyle bir davranışı sergileyenlerin ve mağdurların rencide olmamasını sağlayabilir.

- Öğrencilerin giyim tarzlarının okul kurallarına aykırı olmasını önlemek için okul yönetiminin net bir tavır sergilemesi, okul girişinde kıyafetlerin uygunluğunun kontrol edilmesi ve uygulamada istikrarlı davranılması gerekmektedir.
- Cep telefonunu kötü amaçlı kullanma girişimlerinin sonuçlarının ne olacağı konusunda öğrenciler bilgilendirilmeli ve yönetmeliklerde belirtilen yaptırımların tutarlı bir şekilde uygulanması sağlanmalıdır.
- Ergenlik dönemine giriş yılları olarak kabul edilen ortaokul döneminde öğrencilerin fark edilme çabalarını disiplin problemleri yaratarak gerçekleştirmelerinin engellenmesi için öğrencilerin enerjilerini harcayabileceği sosyal ve kültürel etkinliklere ağırlık verilmelidir.
- Öğrenciler arasında sorumluluk duygusundan yoksun ve sadece anı yaşayan, geleceğe dönük herhangi bir hedefi, amacı olmayan öğrenciler bulunmaktadır. Bu öğrenciler zamanla diğer öğrencilerin heves ve istekliliğini kırmaktadır. Bütün öğrencilerin görev ve sorumluluklarını bilen, bu ülke vatandaşı olarak yükümlülüklerinin farkında olan, birey olarak kendini geliştirmeye ve belirlediği hedeflere adanmış insanlar olarak yetiştirilmesi için öğretim programının bu beklentileri karşılayacak milli ve insanı bilinci kazandıracak şekilde etkinlikleri içermesi gerekmektedir.
- Mesleki ve teknik liselerde disiplin problemlerinin diğer liselere oranla daha fazla yaşanmasının önemli nedenlerinden biri, bu liselerde eğitim gören öğrencilerin ortaöğretime geçiş sınavlarında en düşük akademik başarıyı göstermeleri ve kendilerini başarısız olarak algılamaları olabilir. Bu başarısızlık algısı, onların geleceğe dair umutlu olmamalarına ve okulu ciddiye almamalarına yol açmış olabilir. Akademik olarak başarısızlık, okulda eğitim-öğretim sürecinin öğrenci için önemsiz bir hal almasında etken olmaktadır. Öğretmenlerin sınıf içi etkinliklerinde kullandıkları yöntem ve yaklaşımları belirlerken öğrencinin ilgi ve gereksinimlerini göz önünde bulundurması akademik başarısının artmasını sağlamakla birlikte, daha az istenmeyen davranış göstermesini sağlayabilir.

- Öğretmenlerin ders içi, ders dışı görev ve sorumluluklarını ciddi bir şekilde yerine getirmelerini sağlayacak bir okul kültürü oluşturulmalıdır.
- Mesleki ve Teknik Liselerde okulla ilgisiz kişilerin okul içerisinde ve çevresinde öğrencileri rahatsız etmesini önlemek adına öğretmenlerin nöbet görevlerinde daha dikkatli ve özenli olmaları gerekmektedir.
- Disiplin problemlerinin oluşmasında aileden kaynaklı nedenlerin etkisini azaltmak için veli –öğretmen-okul işbirliği sağlanmalı, öğretmenler çocuğun aile yaşantısı hakkında daha fazla bilgi edinerek onu tanımaya çalışmalıdır.
- Öğrencilerin akademik başarılarının düşük oluşu, okulda problem davranışlar sergilemesinde etkilidir. Bu anlamda öğretmenlerin sınıf yönetiminde kullanacağı çağdaş yaklaşımlarla dersi daha etkili hale getirmesi, öğrencileri okulda sosyal, kültürel ve sporla ilgili etkinliklere yönlendirerek okulun bu öğrenciler için daha cazip bir yer haline getirilmesi problem davranışları söndürmede etkili olabilir.
- Öğretmenler kendilerinden kaynaklı durumların da disiplin sorunlarına neden olduğunu düşünmektedir. Sınıftaki öğretim süreçlerinin yöneticisi konumundaki öğretmenin gerek alanındaki gerekse yönetim becerilerindeki eksikliği, eğitim-öğretim sürecini aksatacak durumlara neden olabilir. Öğretmenler öğrencilere model olabilecek nitelikte bir duruş sergilemeli, alanıyla ilgili yeterliğini artırmalı, sınıf yönetimi becerilerini geliştirmelidir. Bu anlamda okul yönetimi sınıf içi disiplin problemleri yaşayan öğretmenleri tespit etmeli, dersini gözlemlemeli, gerekli gördüğü takdirde hizmet içi eğitime yönlendirmelidir.
- Okullarda disiplini sağlama adına öğretmenlerin desteği ve işbirliği önem arz etmektedir.
- Sorun yaratan öğrencilere disiplin cezası verilebileceği gibi, disiplin cezası vermeden de, tutarlı olmak kaydıyla, uyarılar yoluyla cezadan kaçınılabilir.
- Disiplin sorunlarının çözümüne ilişkin başvurulan uygulamalarla ilgili olarak Milli Eğitim Bakanlığı öğretmen ve yöneticilerin görüş ve önerilerini alabilir ve başvurulacak alternatif yolları içeren yaklaşımları bir kitapçık olarak okullara gönderebilir.
- Disiplin problemlerinin çözümünde tek ve basit bir yol yoktur. Kaldı ki, okullar ve okullarda yaşanan olaylar birçok açıdan farklılık gösterebilmektedir. Bu nedenle yaşanan sorunlar okulun içinde bulunduğu koşullar göz önünde bulundurularak değerlendirilmelidir. Ancak, yine de farklı yöntem ve

uygulamaların bilinmesi diğer yöneticilere karşılaştıkları disiplin problemlerinde daha farklı bakış açıları kazandırabilir.

- Okullarda yaşanan disiplin problemlerinin okul yaşam kalitesiyle ilgili olduğu da söylenebilir. Öğrencilerin okulu algılama biçimleri, okulun onlara sunduğu olanaklar ve yaşam kalitesi öğrenci davranışları üzerinde etkili olmaktadır. Yöneticiler ve öğretmenler okullarını her açıdan sorgulamalı ve okulu geliştirmek ve öğrencilerin okula bağlılığını arttırmak için çaba göstermelidir.

Araştırmacılar İçin Öneriler

- Benzer araştırmalar üniversitelerde yürütülebilir.
- Disiplin sorunları ve nedenlerine ilişkin veli görüşleri araştırılabilir.
- Türkiye genelinde okullarda yaşanan disiplin problemleri ile ilgili resmi istatistiklerin oluşturulması için bir takım projeler gerçekleştirilebilir.
- Özel okullarda yaşanan disiplin problemleri ve nedenleri araştırılabilir.
- Emniyet personelinin okullar ve çevresinde yaşanan olaylarla ilgili görüşlerini içeren araştırmalar yapılabilir.
- Öğrencilerin disiplin problemlerinin önlenmesi konusunda neler yapılması gerektiğine ilişkin görüşleri araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Ada, S. ve Çetin, M.Ö. (2006). *Eğitim ve Öğretim Ortamında Disiplin Nedir?* İstanbul: Nobel Yayınları.
- Akar, N. (2006). *Ortaöğretim kurumlarında karşılaşılan disiplin sorunları ve eğitim yöneticilerinin çözüm yaklaşımları (Denizli ili örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Denizli.
- Akpınar, B. ve Özdaş, F. (2013). Lise Disiplin Sorunlarının Sınıf Değişkeni Açısından İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi(Özel Sayı)*. 21(4). 1365-1376.
- Aktaş, K. (2009). *Disiplin soruşturması açılan öğrencilerin aile profilleri: İstanbul ili Bayrampaşa ilçesi İnönü Anadolu Teknik, Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Alkaş, B. (2010). *İlköğretim Öğrencileri Arasındaki İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S., Yıldırım, E. (2010). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri; Spss Uygulamalı (6. Baskı)* Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- American Psychological Association, (2001). *Publication Manual of the American Psychological Association*. Fifth Edition, Washington DC.
- Arıkan, R., (2000). *Araştırma Teknikleri ve Rapor Yazma*. Ankara Gazi Kitabevi.
- Arlı, M. ve Nazik, M.H. (2003). *Bilimsel Araştırmaya Giriş*. Ankara Gazi Kitabevi.

- Arslan, H. (2007). *İlköğretim Okullarında İstenmeyen Davranışların Düzeltilmesinde Ödül ve Cezanın Öğrenci Davranışları Üzerindeki Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Arslanboğa, T.A., (2009). *Türkiye Eğitim Sisteminde Okul Disiplininin Avrupa Birliği Ülkeleri ile Karşılaştırmalı Analizi*. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Malatya.
- Ashford, R.W. (2001). *A comparison of perceived and actual middle and high school discipline problems in a north carolina school district*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Charlotte: University of North Carolina. <http://search.proquest.com/docview/276152293?accountid=16268> adresinden 14/06/2016 tarihinde indirilmiştir.
- Aydın, B. (2001), *İlköğretim Okullarında Sınıf Disiplininin Sağlanması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bolu.
- Aygün, A., (2013). *Anadolu liselerinde görev yapan öğretmenlerin karşılaştıkları disiplin problemleri ve bunlara baş etme yolları* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Bal, T., (2005). *İlköğretim 3. ve 5. Sınıf Öğretmenlerinin Disiplin Anlayışları ve Kullandıkları Disiplin Yöntemleri (Konya ili Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.
- Balcı, A. (2005). *Sosyal Bilimlerde Araştırma: Yöntem, Teknik ve İlkeler (5. baskı)*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Baron, E. (1992). *Discipline Strategies for Teachers*. Indiana. Phi Delta Kappa Educational Foundation <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED356201.pdf>
- Barrick, J. E. (1981). *A Comparison Of The Perceptions Of Parents, Teachers, Students And Administrators Concerning The Causes And Possible Solutions To Student Discipline Problems In Public Secondary Schools*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Vanderbilt University, USA. <http://search.proquest.com/docview/303019459?accountid=16268> adresinden 21/08/2016 tarihinde indirilmiştir.

- Başar, H. (1999). *Sınıf Yönetimi*. İstanbul: MEB Yayınları, Öğretmen Kitapları Dizisi.
- Başar, H. (2014). *Sınıf Yönetimi (19. Baskı)*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Başar, M., (2011). *Sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarının yönetiminde örtük program: Uşak ili örneği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- Başaran, İ.E. (1996). *Türkiye Eğitim Sistemi*. Ankara: Yargıcı Matbaası.
- Başaran, İ.E. (2000). *Eğitim Yönetimi Nitelikli Okul*. Ankara: Feryal Matbaası.
- Baysal, N. (2009). *İlköğretim II. kademedeki görevli öğretmenlerin sınıfta karşılaştıkları disiplin sorunlarına, bunların nedenlerine ve çözüm yollarına ilişkin görüşleri (Diyarbakır ili örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
- Beydur, V. (2010). *Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerinin kullandıkları disiplin türlerinin incelenmesi: Kahramanmaraş ili örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Kahramanmaraş.
- Bilir, A., Kuru, S., Tezcan, F. (2007). Muğla İli Ortaöğretim Okullarında Disiplin Uygulamalarına İlişkin Yönetici ve Öğretmen Görüşleri. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. (19). <http://www.istanbul-universitesi.dergipark.gov.tr/musbed/issue/23520/250604> adresinden 21/08/2016 tarihinde indirilmiştir.
- Boynton, M. ve Boynton, C. (2007). *Eğitimciler için disiplin sorunlarını önleme ve çözme rehberi*. (Çev. Tülin Büyükalkan). İstanbul: Redhouse Eğitim Kitapları.
- Brophy, J. (1988). Educating Teachers About Managing Classrooms and Student. *Teaching & Teacher Education*. 4 (1), 1-18.
- Burden, P. (2003). *Classroom management: Creating a successful community (2. Baskı)*. The USA: John Wiley Publishing

- Burden, P. R. (1999). *Classroom Management and Discipline*, John Wiley, New York.
- Bursalioğlu, Z., (1991). *Okul yönetiminde Yeni yapı ve davranış*. (8. Baskı). Ankara: Pegem Yayınları.
- Butchart, R. E. ve McEwan, B. (Ed). (1997). *Classroom Discipline in American Schools*. Albany, NY, USA: State University of New York Press.
- Büyüköztürk, ř. (2002). Faktör analizi: Temel Kavramlar ve lek Geliştirmede Kullanımı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 32, 470-483.
- Büyüköztürk, ř., (2014). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. (20. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, ř., akmak, E., Akgün, ., Karadeniz, ř. ve Demirel, F. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri (12. Baskı)*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Cangelosi, J.S. (2016). *Sınıf Yönetimi Stratejileri: Öğrencilerin işbirliği yapmalarını sağlama ve bu işbirliğini devam ettirme*. (ev. R. Hoş, M.Toprak) (7 basımdan eviri). Ankara : Nobel Akademik Yayıncılık.
- Celep, C.(2000). *Sınıf Yönetimi ve Disiplini*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Celep, C. (2004). *Sınıf Yönetimi ve Disiplini*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Celep, C. (2008). *Sınıf Yönetiminde Kuram ve Uygulama (3. Baskı)* Ankara: Pegem Akademi
- Charles, C.M. (2005). *Building Classroom Discipline (8. Baskı)*. Boston: Pearson.
- Cochran,W.G.. (1963). *Sampling Techniques (2. Baskı)*. New York: John Wiley and Sons Inc.
- Crowder, G. R. (2008). *Why students misbehave: An investigation into the reasons given by elementary school-aged students*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Fielding Graduate University. <http://search.proquest.com/docview/304838483?accountid=16268>. adresinden 21/08/2016 tarihinde indirilmiştir.

- Curwin, R.L. ve Mendler, A. N., (1988). *Discipline with Dignity*. Alexandria: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Çelik, B., (2007). *İstanbul ili Anadolu yakası orta dereceli okul öğrencilerinin disipline aykırı davranışlarda bulunma nedenlerinin araştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çetin Y. (2002). *İlköğretim 4 ve 5. sınıf öğretmenlerinin sınıfta karşılaştıkları disiplin problemleri ile ilgili görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adana.
- Çırak, Y., (1999). *Grup rehberliğinin disiplin cezası almış lise öğrencilerinin uyum düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Çiftçi, M., (2008). *Disiplin Cezası alan ve Almayan Lise Öğrencilerinin Ahlaki Yargı Yetenekleri Bilişsel Çarpıtmaları ve Empatik Becerilerinin Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Çimen, G. (2010). *İlköğretim okulu müdürlerinin disiplin dışı davranışları önlemede gösterdikleri liderlik davranışları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Denizli.
- Demir, F., (2013). *Ortaokullarda öğrencilerin disiplinsiz davranışları ve bu davranışların sebepleri (Batman ili merkez ilçesi örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İnönü Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Demirtaş, H ve Güneş, H. (2002). *Eğitim Yönetimi ve Denetimi Sözlüğü*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Deshmukh, A. V., ve Naik, Anju P. (2010). *Educational Management*. Mumbai: IND: Himalaya Publishing House.
- Duran, O.C., (2011). *Ortaöğretim kurumlarında okul yönetimine yansıyan disiplin sorunları okul yöneticilerinin çözüm yaklaşımları: Uşak ili örneği*

Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Uşak.

Durmuş E. ve Gürhan, U. (2005). Lise Öğrencilerinin Şiddet ve Saldırganlık Eğilimleri *Gazi Üniversitesi Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, Sayı 3.

Edwards, Clifford H.. (2004). *Classroom Discipline and Management*. USA 4th Edition Wiley and Sons Inc.

Edwards, Clifford H.. (2011). *Democratic Discipline in Learning Communities : Theory and Practice*. PA, USA: Rowman & Littlefield Education.

Elitok, A., Kesici, Y. ve Sarpkaya, P. (2013). Lise Öğrencilerinin sınıf içi İstenmeyen Davranışları. *Electronic Turkish Studies*, 8 (12). https://www.researchgate.net/profile/Ayşe_Kesici/publication/272874761_Lise_Oğrencilerinin_Sınıf_Içi_Istenmeyen_Davranışları/links/5728a7ef08aef5d48d2c7e51/Lise-Oğrencilerinin-Sınıf-Içi-Istenmeyen-Davranışları.pdf adresinden 21/08/2016 tarihinde indirilmiştir.

Ereskici, E. (2006). *Meslek liselerinde öğrencilerinin disipline aykırı davranışlarda bulunma nedenleri (Ankara ili örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.

Ertürk, S. (1979). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Beytepe Basımevi.

Esen, H. (2006). *İlk ve Ortaöğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Kullandıkları Disiplin Türleri (Edirne İli Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Edirne: Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Farmer, G. L. (1999). 'Disciplinary Practices and Perceptions of School Safety', *Journal of Social Service Research*, 26: 1, 1-38 http://dx.doi.org/10.1300/J079v26n01_01

Field, A. (2005). *Discovering statistics using SPSS*. (2.Baskı). London: Sage Publications.

Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., & Hyun, H. H. (2012). *How to design and evaluate research in education* (8. Baskı). New York: McGraw-Hill.

- Geylan, R. Ve Tonus, H.Z. (2013). *İnsan Kaynakları Yönetimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2900.
- Gökyer, N. ve Doğan, B. (2016). İstenmeyen Öğrenci Davranışları Ve Nedenlerine İlişkin Yönetici Ve Öğretmen Görüşleri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 26(1), 93-105.
- Green, G. N. (2006). *Teacher perceptions of school discipline policies in a multi-school, public charter school corporation and administrator response*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. University of Wisconsin. Madison. <http://search.proquest.com/docview/304981860?accountid=16268> adresinden 21/08/2016 tarihinde indirilmiştir.
- Gupta, K. (2006). *School Management*. Delhi, IND: Pragun Publications.
- Güçlü, M., (2004). *Ortaöğretim kurumlarında disiplin cezası alan öğrencilerin sosyo-ekonomik yönden incelenmesi (Kayseri örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Kayseri.
- Gümüş, A., (2013). *Liselerde disiplin cezasına konu olan davranışların değerler perspektifinden incelenmesi: Üsküdar örneği 1980-2010*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Güner, Ü., (2009). *Liselerde Görev yapan Öğretmenlerin Disiplin Anlayışları ve Disiplin Uygulamaları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Gürbüz, S. ve Şahin, F. (2014). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Güriş, S. ve Astar, M. (2015). *Bilimsel araştırmalarda SPSS ile İstatistik (2. Baskı)*. İstanbul: Der yayınları
- Güven, M. Ve Dönmez, B. (2002). “Ortaöğretim Öğrencilerinin Okul Güvenliğine İlişkin Algı ve Beklentileri”. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 3 (4), 59–68.

- Güvenç, B., Otkan, P., Belek, T., Akarsu, F., Tözeren, S. ve Özden, M. A. (1990). *Japon Egitimi*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları: 1185.
- Güzel, H. (2014). *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin disiplini bozan öğrenci davranışlarına karşı tutumları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Hanhan, A. (2012). *Onarıcı Disiplin Modelinin Liselerde Akran İstismarı ve Şiddeti Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Harris, N., Karen E., ve Ann, B. (2000). *Challenges to School Exclusion : Exclusion, Appeals and the Law*. London, GBR: Routledge.
- Hill, R. S. (1993). *Parent and teacher perceptions of discipline problems and solutions in small, urban, western piedmont north carolina high schools*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. The University of North Carolina. Greensboro. <http://search.proquest.com/docview/304076220?accountid=16268> adresinden 15 Haziran 2015 tarihinde edinilmiştir.
- İnce, B., (2011). *Sınıfta istenmeyen davranışlara karşı öğretmenlerin disiplin uygulamalarıyla ilgili ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin görüşlerinin incelenmesi (İstanbul ili örneği)* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- İslamoğlu, A.H., (2002). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. İstanbul: Beta Basın Yayın Dağıtım.
- Jacoby, R. L. (2008). *The effectiveness of a proactive school-wide approach to discipline at the middle school level*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. <http://search.proquest.com/docview/304533508?accountid=1626815> Haziran 2015 tarihinde edinilmiştir.
- Kahveci, N.G. (2012). Genel Liselerde Karsılasılan Disiplin Sorunlarının Uzamsal İncelenmesi: İstanbul'dan Bir İlçe Örneği. *Educational Policy Analysis and*

Strategic Research, 7(1), <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/161884>. adresinden 7 Ağustos 2014 tarihinde edinilmiştir.

Kaptan, S. (1998). *Bilimsel Araştırma ve İstatistiksel Teknikler*. Ankara: Tekışık Web Ofset,

Karasar, N., (2003). *Araştırmalarda Rapor Hazırlama*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Keepes, B. D. (1973). A School Without Failure: A Description of the Glasser Approach in the Palo Alto Unified School District. *American Education Research Association Convention*. Lousiana. <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED081062.pdf> adresinden 21/02/2017 tarihinde edinilmiştir.

Kılıç, D. Ö. (2009). *İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Okullarındaki Disiplin Anlayışına İlişkin Görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Mersin

Kline, R.B. (2010). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling*. (3. Baskı). New York: Guilford Press.

Kohn, A. (2006). *Beyond Discipline : From Compliance to Community*. 10th Anniversary Edition. Alexandria, VA, USA: Association for Supervision & Curriculum Development (ASCD). ProQuest ebrary Sitesinden 6 Eylül 2015 tarihinde indirilmiştir.

Kothari, C. (2004). *Research Methodology : Methods and Techniques*. Daryaganj, Delhi, IND: New Age International.

Kök, M. (2007). *Ortaöğretim Kurumlarındaki Öğretmen, Rehber Öğretmen ve Yöneticilerin Ortaöğretim Kurumları Ödül ve Ceza Yönetmeliğindeki Ceza Gerektiren Davranışlar ile Cezalara İlişkin Görüşleri* Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

Kuş, Z. ve Karatekin, K. (2009). Öğrencilerin Okul Ortamında Kurallara Uygun Davranma Yeterliklerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 10(1), 183-196.

- Kutlu, E. (2006). *Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Sınıf Yönetiminde Davranış Düzenleme Sürecinin Değerlendirilmesi (Kayseri İli Örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Kayseri.
- Malak, E. (2012). *Bir grup öğretmenin kişilik özellikleri ile sınıf içinde kullandıkları disiplin yöntemleri arasındaki ilişki: Sarıyer ilçesi örneği* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Marshall, M. (2009). *Ödül yok-Ceza yok! Bu nasıl Disiplin; Öğretmenler ve Ana Babalar İçin Çocuk Eğitimine Yeni Bir Bakış*. İstanbul: Sistem yayıncılık.
- Marzano, R. J., Marzano, J. S. ve Pickering, D. J. (2008). *Etkili Sınıf Yönetimi Stratejileri*. (Çev. Sibel Sakacı). İstanbul: Redhouse Eğitim Kitapları.
- Marzano, R. J. (2003). *Classroom Management That Works : Research-Based Strategies for Every Teacher*. Alexandria, VA, USA: Association for Supervision & Curriculum Development (ASCD). ProQuest ebrary Sitesinden 6 Eylül 2015 tarihinde indirilmiştir.
- Masciarelli, B. G. (1998). *Fifty-one middle school voices: A study of discipline from the perspective of seventh-grade middle school students*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. The University of Colorado. USA. <http://search.proquest.com/docview/304474163?accountid=1626821> Mart 2014 tarihinde edinilmiştir.
- MEB, (2006). *Eğitim ortamında şiddetin önlenmesi ve azaltılması strateji ve eylem planı (2006-2011+)*, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Genel Müdürlüğü.
- MEB, (2016). Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği, 28/10/2016 tarih ve 29871 sayılı Resmi Gazete.
- Mendler, A. (2007). *What Do I Do When...? : How to Achieve Discipline With Dignity in the Classroom*. Bloomington, IN, USA: Solution Tree Press.
- Mestry, R., Moloi, K. C. ve Mahomed, A. N. (2007). Perspectives on a zero-tolerance approach to discipline: towards maintaining a nurturing and secure school

environmen', *Africa Education Review*, 4(2), 94-113. <http://dx.doi.org/10.1080/18146620701652721> sitesinden 12 Eylül 2014 tarihinde edinilmiştir.

Miles, M. B., ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded source book* (2nd edition). London: Sage.

Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği (2014). (29072 sayılı Yönetmelik) <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/07/20140726-4.htm> adresinden 7 Ağustos 2014 tarihinde edinilmiştir.

Milli Eğitim Temel Kanunu. (1973). (1739 S.K.), <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/88.html> adresinden 7 Ağustos 2014 tarihinde edinilmiştir.

Munn, Pamela, Lloyd, Gwynedd, and Cullen, Mairi Ann. (2000). *Alternatives to Exclusion from School*. London, GBR: SAGE Publications Ltd.

Neuendorf, K. A. (2002). *The content analysis guide book*. Thousand Oaks, CA: Sage.

Nouffer, M.D., (2011). *A Case Study on Positive and Relational Discipline Techniques*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Walden University. USA.

OECD, (2011). "Has Discipline in School Deteriorated?", *PISA in Focus*, No. 4, Paris: OECD Publishing. DOI: <http://dx.doi.org/10.1787/5k9h362q5ng4-en> adresinden 10 Mayıs 2014 tarihinde edinilmiştir.

Öz, E.Z. ve Sadık, F. (2015). Ortaokul Öğretmenleri ve Öğrencilerinin Disiplin Problemleri ve Başetme Stratejilerine Yönelik Görüş ve Beklentileri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(18), 151-189.

Öz, E.Z., (2012). *Öğretmen, öğrenci ve ailelerin ilköğretim II. kademedeki gözlenen disiplin problemleri ve baş etmede kullanılan stratejiler ile ilgili görüşlerinin incelenmesi* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adana.

Özdemir, A. (2007). Öğrenci Disiplin İşleri ve Uygulamaları, (Ed. E.KARİP), *Sınıf Yönetimi*, Ankara: Pegem-A Yayıncılık.

- Özer, N. (2010). *İlköğretim okullarının örgütsel diriklik, bürokratiklik ve örgüt normları açısından analizi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü-Malatya.
- Rogers, B. (2004). *How to Manage Children's Challenging Behaviour*. London, GBR: SAGE Publications Inc.
- Royal, J. K. (2003). *The identification of student discipline problems resulting in in-school and out-of-school suspension by comparing gender and grade level of high school students*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Saint Louis University. USA. <http://search.proquest.com/docview/288378866?accountid=16268> adresinden 10 Mayıs 2014 tarihinde edinilmiştir.
- Russel, B. (1969). *Eğitim ve Toplum Düzeni*. (çev. Nail Bezel). İstanbul: Varlık Yayınları.
- Sadık, F. (2006). *Öğrencilerin İstenmeyen Davranışları ve Bu Davranışlarla Baş Edilme Stratejilerinin Öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşlerine Göre İncelenmesi ve Güvengen Disiplin Modeli Temele Alınarak Uygulanan Eğitim Programının Öğretmenlerin Baş Etme Stratejilerine Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adana.
- Sarıtaş, M. (2003). "Sınıf Yönetimi ve Disiplinle İlgili Kurallar Geliştirme." L.KUCUKAHMET (Ed.), *Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar*, Ankara: Nobel Yayıncılık, 2003.
- Sarpkaya, P. (2005). *Resmi Liselerde Disiplin Sorunları ve İlgili Grupların (Öğretmen, Öğrenci, Yönetici, Veli) Yaklaşımları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Sarpkaya, P. (2007). Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Velilere Göre Resmi Liselerdeki Öğrenci Disiplin Sorunlarının Nedenleri *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2007, 2(22), 110-121.
- Shepherd, T. ve Linn D. (2015). *Behavior and Classroom Management in the Multi-cultural Classroom: Proactive, active and reactive Strategies*. USA: Sage Publications.

- Siyez, D. M. (2009). Liselerde Görev Yapan Öğretmenlerin İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına Yönelik Algıları ve Tepkileri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1 (25), 67-80.
- Skiba, R. and Peterson, R. (2003). 'Teaching the Social Curriculum: School Discipline as Instruction', *Preventing School Failure: Alternative Education for Children and Youth*, 47 (2), 66-73.
- Şen, Ş.K., (2008). *Ortaöğretim öğrencilerinin suça yönelmesinde kitle iletişim araçlarının rolü (İstanbul ili Bağcılar ilçesi örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Beykent Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Şenses, V., (1990). *Tokat ili merkez ve ilçe orta dereceli okul öğrencilerinin disipline aykırı davranışlarda bulunma nedenlerinin araştırılması* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Şimşek, H. (1997). *21. Yüzyılın Eşiğinde Paradigmalar Savaşı: Kaostaki Türkiye*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Şişman M., S. Turan, (2008). *Sınıf Yönetimi* (6. Baskı). Ankara: Öğreti, Pegem akademi
- Tauber, R.T. (1999). *Classroom Management : Sound Theory & Effective Practice*. USA: Greenwood Press.
- Taylor, G.R., (2004). *Practical application of classroom management theories into strategies*. UK : Oxford University press of America.
- Tertemiz, N. (2006). "Sınıf Yönetimi ve Disiplin". *Sınıf Yönetimi*. (Edt. Küçükahmet, L.) Nobel Yayıncılık. Ankara (67-91).
- Tortop, N., Aykaç, B., Yayman, H., ve Özer, M. A. (2007). *İnsan Kaynakları Yönetimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Tosun Ü. (2002). *Onurlu Disiplin*, İstanbul: Beyaz Yayınları.
- Tucker, G. M. (1998). *Discipline: Bermuda high school student, teacher, parent, and administrator perceptions of the causes of misbehavior*. Yayınlanmamış Doktora

Tezi. Columbia University teachersCollege. USA. <http://search.proquest.com/docview/304463208?accountid=16268?accountid=16268adresinden> 10 Mayıs 2014 tarihinde edinilmiştir.

Tunç, B., Yıldız, S. ve Doğan, A. (2015). Meslek liselerinde disiplin sorunları, nedenleri ve çözümü: bir durum analizi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15 (2), 384-403.

Turan, İ., Şimşek, Ü. ve Aslan, H. (2015). Eğitim Araştırmalarında Likert Ölçeği ve Likert-Tipi Soruların Kullanımı ve Analizi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 186-203.

Türkiye İstatistik Kurumu, (2015). *İstatistiklerle Çocuk 2014*. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası.

Türnüklü, A. (2006). *Sınıf ve Okul Disiplinine Çağdaş Bir Yaklaşım: Onarıcı Disiplin*, Ankara: Ekinoks Yayınları.

Türnüklü, A. ve Şahin, İ. (2002). “İlköğretim okullarında öğrenci çatışmaları ve öğretmenlerin bu çatışmalarla başa çıkma stratejileri”. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 8, (30), 283-302.

Uzgören, N., (2012). *Bilimsel Araştırmalarda Kullanılan Temel İstatistiksel Yöntemler ve SPSS Uygulamaları*. (2. Baskı). Bursa: Ekin Yayın Dağıtım.

Warren, A. F. (2007). *The relationship between reported incidents of student discipline and student achievement across four eastern states*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Virginia Polytechnic and State University. USA. <http://search.proquest.com/docview/304809030?accountid=16268adresinden> 10 Mayıs 2014 tarihinde edinilmiştir.

Weber, R. P. (1990). *Basic content analysis* (2. Baskı). Newbury Park, CA: Sage.

Wilson, A. M. (2006). *Continuous school improvement planning: A viable solution to the problem of discipline in schools*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Capella University, Minneapolis. <http://search.proquest.com/docview/304909550?accountid=16268adresinden> 10 Mayıs 2014 tarihinde edinilmiştir.

- Wiseman, D. G. ve Hunt, G.H. (2014). *Best practice in motivation and management in the classroom*. Illinois: Charles C. Thomas Publisher.
- Wolfgang, C. H. (1999). *Solving Discipline Problems*. New York: John Wiley & Sons, Inc.
- Wolfgang, C.H. (2005). *Solving Discipline and Classroom Management Problems*. USA 6th Edition Wiley and Sons Inc.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yıldırım, B. ve Sezginsoy, B. (2004). “Liselerde Öğrencilerin Disiplinsiz Davranışları ve Sebepleri” *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, 6-9 Temmuz 2004 İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya.
- Yıldırım, I. (2010). *Sınıf içi disiplin sorunları ile ana baba tutumları arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Erzurum.
- Yıldırım, T., (1999). *Disiplin cezası alan ve almayan lise öğrencilerinin uyum düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Malatya.
- Yılmaz, F.G. (2015). Ergen Suçları Ergen Suçlulara Yönelik Okul İçindeki Düzenlemeler ve Türk Ceza Kanunu Karşılaştırması. *Ankara Barosu Dergisi*. Ankara: Sarıyıldız Ofset. 2015-3, 333-355.

EKLER

EK 1. Malatya İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma İzin Yazısı (Öğretmen-Öğrenci)

EK 2. Malatya İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma İzin Yazısı (Yönetici)

EK 3. Okullarda Yaşanan Disiplin Problemleri Öğretmen Anketi (Öğretmen Formu)

EK 4. Okullarda Yaşanan Disiplin Problemlerinin Nedenleri Ölçeği (Öğretmen Formu)

EK 5. Okullarda Yaşanan Disiplin Problemleri Anketi (Öğrenci Formu)

EK 6. Okullarda Yaşanan Disiplin Problemlerinin Nedenleri Ölçeği (Öğrenci Formu)

EK 7. Yönetici Görüşme Formu

EK 8. Okullarda Yaşanan Disiplin Problemleri İle İlgili Ön-uygulama Sonuçları

EK 9. Okullarda Yaşanan Disiplin Problemlerinin Nedenleri İle İlgili Ön-Uygulama Sonuçları

EK 10. Öğretmen Görüşleri İçin Denemelik Form

EK 11. Öğrenci Görüşleri İçin Denemelik Form

EK 12. Okullarda Yaşanan Disiplin Problemlerinin Nedenleri Öğrenci Ölçeğinin Faktör Analizi Sonuçları

EK-1 Malatya İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma İzin Yazısı (Öğretmen-Öğrenci)

T.C.
MALATYA VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.0.44.09.00-821.06.02/
Konu: Araştırma İzni

39726

05 -12- 2012

VALİLİK MAKAMINA

İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı Doktora öğrencisi Fatih PEHLİVAN'ın Doç. Dr. Hasan DEMİRTAŞ'ın danışmanlığında yürütmekte olduğu "Okullarda Yaşanan Disiplin Problemleri ve Nedenleri" konulu tez çalışmasını İlimiz Merkezinde bulunan Ortaokul ve Ortaöğretim öğrenci ve öğretmenlerine uygulama yapma talebi ile ilgili İnönü Üniversitesi Rektörlüğünün 16.11.2012 tarihli ve 5039-5290 sayılı yazıları ile ekleri İl İnceleme ve Değerlendirme Komisyonu tarafından incelenmiş olup söz konusu anketin uygulanmasında sakınca görülmemiştir.

Söz konusu anketin sorumluluğunun tamamen okul müdürlüğüne ait olması kaydıyla uygulanması hususunu;

Olurlarınıza arz ederim.

M. Nurettin ŞAHİN
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

OLUR
05/12/2012

Mehmet BULUT
Vali a.

İl Milli Eğitim Müdürü

EK -2 Malatya İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma İzin Yazısı (Yönetici)

T.C.
MALATYA VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı: 61316475/199/
Konu:Araştırma İzini.

4954

14-02-2013

VALİLİK MAKAMINA

İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı Doktora öğrencisi Fatih PEHLİVAN'ın okulumuz yöneticilerine yönelik "okullarda yaşanan disiplin problemleri ve nedenleri" konulu araştırma izninin uygulanması inceleme komisyonunca uygun görülmüş olup, Müdürlüğümüzce de uygun görülmektedir.

Olurlarınıza arz ederim.

Mehmet BOYRAZ
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

OLUR.
14/02/2013

Mehmet BULUT
Vali a.
İl Milli Eğitim Müdürü

e- mail: egitimogretim44@meb.gov.tr
Tel : 0422-3257763
Fax : 0422- 3239605
Adres : Şehit Hamit Fendoğlu Cad.
No:2 Kanalboyu
MALATYA

EGİTİM
%100
DESTEK

EGİTİMDE REFORM
Daha aydınlık
gelecek!

EK- 3 Okullarda Yaşanan Disiplin Problemleri Anketi (Öğretmen Formu)

Sayın Meslektaşım,

Bu araştırmanın amacı, okullarda yaşanan disiplin problemlerini ortaya koymaktır. Bilgi toplama aracı iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, sizinle ilgili bazı kişisel bilgileri, ikinci bölümde de okullarda karşılaşılan disiplin problemleri ile ilgili sorulara yer verilmiştir. Lütfen bilgi toplama aracının her iki bölümünde yer alan ifadelere ilişkin düşüncelerinizi uygun seçenekler üzerinde işaretleyiniz. Araştırmaya katkılarınızdan dolayı şimdiden içtenlikle teşekkür ederim.

Fatih PEHLİVAN

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Eğitim Yönetimi ve Denetimi Programı

Tel: 05054507194

BÖLÜM I. Kişisel Bilgiler: Lütfen durumunuza uygun olan seçeneği (X) ile işaretleyiniz.**Cinsiyet**

Kadın ( ) Erkek ( )

Okuldaki Öğrenci Sayısı

0 – 500 ( ) 501 – 1000 ( ) 1001 ve üzeri ( )

Meslekteki kıdeminiz

0–1 yıl ( ) 11–15 yıl ( )

Okul Türü Ortaokul ( ) Lise 1. Anadolu Lisesi ( )

2–5 yıl ( ) 16–20 yıl ( )

2. Fen / Sosyal Bilimler Lisesi ( )

6–10 yıl ( ) 21 yıl ve üzeri ( )

3. Mesleki veya Teknik Lise ( )

	Bölüm II. Aşağıdaki maddeler okullarda yaşanan disiplin problemlerini belirleme amaçlıdır. Bu problemlerin okulunuzda hangi sıklıkta yaşandığını dikkate alarak ilgili seçeneği (X) ile işaretleyiniz.	Her zaman	Çoğu Zaman	Bazen	Nadiren	Hiçbir Zaman
		5	4	3	2	1
1.	Öğrencilerin giyim tarzlarının kılık-kıyafet kurallarına uygun olmaması	( )	( )	( )	( )	( )
2.	Öğrencilerin yanlarında kesici ve delici aletler bulundurması	( )	( )	( )	( )	( )
3.	Cep telefonu ve kamerayı kötü amaçlı kullanma	( )	( )	( )	( )	( )
4.	Okuldan kaçma	( )	( )	( )	( )	( )
5.	Törenler sırasında saygısız davranışlarda bulunma (sağa sola bakma, yanındakini rahatsız etme, vb.)	( )	( )	( )	( )	( )
6.	Okula geldiği halde kasıtlı olarak derslere, törenlere katılmamak,	( )	( )	( )	( )	( )
7.	Derse geç gelme	( )	( )	( )	( )	( )
8.	Dersin akışını ve sınıf düzenini bozacak tavır ve davranışlar sergileme	( )	( )	( )	( )	( )
9.	Dersle ilgili araç-gereçleri yanında bulundurmama	( )	( )	( )	( )	( )
10.	Sınavlarda kopya çekme	( )	( )	( )	( )	( )
11.	Okul binası, duvarları ve araç-gereçlerine zarar verme	( )	( )	( )	( )	( )
12.	Sınıf, kantin, soyunma odası ve lavaboları temiz kullanmama	( )	( )	( )	( )	( )
13.	Öğretmenlere karşı saygısız davranışlarda bulunma	( )	( )	( )	( )	( )
14.	Yöneticilere, memurlara ve diğer görevlilere hakaret etmek	( )	( )	( )	( )	( )
15.	Argo ve kaba ifadeler kullanma	( )	( )	( )	( )	( )
16.	Öğretmen veya okul yönetimi tarafından verilen ödevleri ve görevleri yapmama	( )	( )	( )	( )	( )
17.	Kavga etme	( )	( )	( )	( )	( )
18.	Yaşça büyük ya da güçlü öğrencilerin diğer öğrenciler üzerinde baskı kurması	( )	( )	( )	( )	( )
19.	Çeteleşerek öğrencileri tehdit etme	( )	( )	( )	( )	( )
20.	Öğretmenlerle dalga geçme	( )	( )	( )	( )	( )
21.	Öğretmenlere lakap takma	( )	( )	( )	( )	( )
22.	Öğrencilerle dalga geçme	( )	( )	( )	( )	( )
23.	Öğrencilere lakap takma	( )	( )	( )	( )	( )
24.	Yalan söylemek	( )	( )	( )	( )	( )
25.	Koridor ve merdivenlerde birbirini itme, gürültü ve kargaşa yaşanması	( )	( )	( )	( )	( )
26.	Okulla ilgisiz kişilerin okul içerisinde ve çevresinde öğrencileri rahatsız etmesi	( )	( )	( )	( )	( )
27.	Başkasının malına zarar vermek	( )	( )	( )	( )	( )
28.	Başkasının malını haberi olmadan almayı alışkanlık hâline getirmek.	( )	( )	( )	( )	( )

EK- 4 Okullarda Yaşanan Disiplin Problemlerinin Nedenleri Ölçeği (Öğretmen Formu)

Sayın Meslektaşım,

Bu araştırmanın amacı, okullarda yaşanan disiplin problemlerinin nedenlerini ortaya koymaktır. Bilgi toplama aracı iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, sizinle ilgili bazı kişisel bilgileri, ikinci bölümde de okullarda karşılaşılan disiplin problemlerinin nedenleri ile ilgili sorulara yer verilmiştir. Lütfen bilgi toplama aracının her iki bölümünde yer alan ifadelere ilişkin düşüncelerinizi uygun seçenekler üzerinde işaretleyiniz. Araştırmaya katkılarınızdan dolayı şimdiden içtenlikle teşekkür ederim.

Fatih PEHLİVAN

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Tel: 05054507194

Eğitim Yönetimi ve Denetimi Programı

BÖLÜM I. Kişisel Bilgiler: Lütfen durumunuza uygun olan seçeneği (X) ile işaretleyiniz.**Cinsiyet**

Kadın ( ) Erkek ( ) 0 – 500 ( ) 501 – 1000 ( ) 1001 ve üzeri ( )

Okuldaki Öğrenci Sayısı**Meslekteki kıdeminiz**0–1 yıl ( ) 11–15 yıl ( ) Ortaokul ( ) Lise 1. Anadolu Lisesi ( )
2–5 yıl ( ) 16–20 yıl ( ) 2. Fen / Sosyal Bilimler Lisesi ( )
6–10 yıl ( ) 21 yıl ve üzeri ( ) 3. Mesleki veya Teknik Lise ( )**Okul Türü**

Bölüm II.	Aşağıdaki maddeler okulda yaşanan disiplin problemlerinin nedenlerini belirleme amaçlıdır. Bu maddelerde belirtilen ifadelere ne düzeyde katıldığınızı belirtmek üzere ilgili seçeneği (X) ile işaretleyiniz.	Tamamen Etkilidir	Çoğunlukla etkilidir	Orta düzeyde etkilidir	Kısmen Etkilidir	Hiç etkili değildir.
		5	4	3	2	1
1.	Öğretmenlerin öğrencilere karşı önyargılı tutum ve davranışlar sergilemesi	( )	( )	( )	( )	( )
2.	Öğretmenlerin dersi anlatmadaki yetersizliği	( )	( )	( )	( )	( )
3.	Öğretmenlerin okul ve sınıf disiplinini sağlama yaklaşımlarının tutarsızlık göstermesi	( )	( )	( )	( )	( )
4.	Öğretmenlerin öğrencilerle arasındaki mesafeyi ayarlayamaması	( )	( )	( )	( )	( )
5.	Öğretmenlerin derste otoriteyi sağlamada yetersiz olması	( )	( )	( )	( )	( )
6.	Öğretmenlerin sıkça ders dışı konulara yönelmesi	( )	( )	( )	( )	( )
7.	Öğretmenlerin nöbet vb. sorumluluklarını yerine getirmemesi	( )	( )	( )	( )	( )
8.	Öğretmenlerin aşırı baskıcı olması	( )	( )	( )	( )	( )
9.	Okuldaki disiplin sorunlarının önemsenmemesi	( )	( )	( )	( )	( )
10.	Disiplin yönetmeliğinin uygulanması noktasında tutarsızlıkların olması	( )	( )	( )	( )	( )
11.	Okul yöneticilerinin okul disiplinini sağlama konusunda yetersizliği	( )	( )	( )	( )	( )
12.	Küçük problemlerin ciddiye alınmaması	( )	( )	( )	( )	( )
13.	Okul güvenliğinin tam olarak sağlanamaması	( )	( )	( )	( )	( )
14.	Ailelerin okul ile bağının yetersiz olması	( )	( )	( )	( )	( )
15.	Ailenin öğrenciye ilgisizliği; öğrencinin sosyal ve duygusal ihtiyaçlarını karşılayamaması	( )	( )	( )	( )	( )
16.	Ailelerin okula ve öğretmene karşı olumsuz tutumları	( )	( )	( )	( )	( )
17.	Disiplin konusunda ailenin bilgi sahibi olmaması	( )	( )	( )	( )	( )
18.	Öğrencilerin dinlenme aralarının yetersizliği	( )	( )	( )	( )	( )
19.	Öğrenci başarısını değerlendirmede kullanılan ölçütlerin yetersizliği	( )	( )	( )	( )	( )
20.	Öğretim programının öğrencinin ilgi ve gereksinimini dikkate almaması	( )	( )	( )	( )	( )
21.	Okul binasının, bölümlerinin ve bahçenin yetersizliği	( )	( )	( )	( )	( )
22.	Okuldaki sosyal, kültürel ve eğitsel etkinliklerin yetersizliği	( )	( )	( )	( )	( )
23.	Öğrencilerin akademik başarıyı önemsememeleri	( )	( )	( )	( )	( )
24.	Öğrencilerin akademik başarılarının düşük oluşu	( )	( )	( )	( )	( )
25.	Sınıf geçme sisteminin değişmesi ile öğretmenin ve dersin önemsiz hale gelmesi	( )	( )	( )	( )	( )
26.	Kız ve erkek öğrenciler arası duygusal ilişkiler	( )	( )	( )	( )	( )
27.	Okula ve arkadaş çevresine uyum sağlayamama	( )	( )	( )	( )	( )
28.	Öğrencilerin okulda özgürce hareket etme isteği ve kurallara uymaması	( )	( )	( )	( )	( )
29.	Arkadaş çevresinin öğrenci davranışına olumsuz etkisi	( )	( )	( )	( )	( )

EK- 5 Okullarda Yaşanan Disiplin Problemleri Anketi (Öğrenci Formu)

Sevgili Öğrenci,

Bu araştırmanın amacı, okullarda yaşanan disiplin problemleri ve bunların nedenlerini ortaya koymaktır. İlk bölüm, sizinle ilgili bazı kişisel bilgileri içermektedir. İkinci bölümde okullarda karşılaşılan disiplin problemleri ile ilgili sorulara yer verilmiştir. Lütfen bilgi toplama aracında yer alan ifadelere ilişkin düşüncelerinizi uygun seçenekler üzerinde işaretleyiniz. Anketteki her soruyu işaretlemeniz ve ankete İSİM YAZMAMANIZ önemle rica olunur. Araştırmaya katkılarınızdan dolayı şimdiden içtenlikle teşekkür ederim.

Fatih PEHLİVAN

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Eğitim Yönetimi ve Denetimi Programı

Kişisel Bilgiler: Lütfen durumunuza uygun olan seçeneği (X) ile işaretleyiniz.**Cinsiyet**

Kız ( ) Erkek ( )

Okul Türü

Ortaokul ( ) Lise Anadolu Lisesi ( )

Sınıfınız ( ) 5.sınıf ( ) 9. sınıf
( ) 6.sınıf ( ) 10. sınıf
( ) 7.sınıf ( ) 11. sınıf
( ) 8. Sınıf ( ) 12. sınıf

Fen / Sosyal Bilimler Lisesi ( )
Mesleki veya Teknik Lise ( )

	Bölüm II. Aşağıdaki maddeler okullarda yaşanan disiplin problemlerini belirleme amaçlıdır. Bu problemlerin okulunuzda hangi sıklıkta yaşandığını dikkate alarak ilgili seçeneği (X) ile işaretleyiniz.	Her zaman	Çoğu Zaman	Bazen	Nadiren	Hiçbir Zaman
		5	4	3	2	1
1.	Öğrencilerin giyim tarzlarının kılık-kıyafet kurallarına uygun olmaması	( )	( )	( )	( )	( )
2.	Öğrencilerin yanlarında kesici ve delici aletler bulundurması	( )	( )	( )	( )	( )
3.	Cep telefonu ve kamerayı kötü amaçlı kullanma	( )	( )	( )	( )	( )
4.	Okuldan kaçma	( )	( )	( )	( )	( )
5.	Törenler sırasında saygısız davranışlarda bulunma (sağa sola bakma, yanındakini rahatsız etme, vb.)	( )	( )	( )	( )	( )
6.	Okula geldiği halde kasıtlı olarak derslere, törenlere katılmamak,	( )	( )	( )	( )	( )
7.	Derse geç gelme	( )	( )	( )	( )	( )
8.	Dersin akışını ve sınıf düzenini bozacak tavır ve davranışlar sergileme	( )	( )	( )	( )	( )
9.	Dersle ilgili araç-gereçleri yanında bulundurmama	( )	( )	( )	( )	( )
10.	Sınavlarda kopya çekme	( )	( )	( )	( )	( )
11.	Okul binası, duvarları ve araç-gereçlerine zarar verme	( )	( )	( )	( )	( )
12.	Sınıf, kantin, soyunma odası ve lavaboları temiz kullanmama	( )	( )	( )	( )	( )
13.	Öğretmenlere karşı saygısız davranışlarda bulunma	( )	( )	( )	( )	( )
14.	Yöneticilere, memurlara ve diğer görevlilere hakaret etmek	( )	( )	( )	( )	( )
15.	Argo ve kaba ifadeler kullanma	( )	( )	( )	( )	( )
16.	Öğretmen veya okul yönetimi tarafından verilen ödevleri ve görevleri yapmama	( )	( )	( )	( )	( )
17.	Kavga etme	( )	( )	( )	( )	( )
18.	Yaşça büyük ya da güçlü öğrencilerin diğer öğrenciler üzerinde baskı kurması	( )	( )	( )	( )	( )
19.	Çeteleşerek öğrencileri tehdit etme	( )	( )	( )	( )	( )
20.	Öğretmenlerle dalga geçme	( )	( )	( )	( )	( )
21.	Öğretmenlere lakap takma	( )	( )	( )	( )	( )
22.	Öğrencilerle dalga geçme	( )	( )	( )	( )	( )
23.	Öğrencilere lakap takma	( )	( )	( )	( )	( )
24.	Yalan söylemek	( )	( )	( )	( )	( )
25.	Koridor ve merdivenlerde birbirini itme, gürültü ve kargaşa yaşanması	( )	( )	( )	( )	( )
26.	Okulla ilgisiz kişilerin okul içerisinde ve çevresinde öğrencileri rahatsız etmesi	( )	( )	( )	( )	( )
27.	Başkasının malına zarar vermek	( )	( )	( )	( )	( )
28.	Başkasının malını haberi olmadan almayı alışkanlık hâline getirmek.	( )	( )	( )	( )	( )

EK- 6 Okullarda Yaşanan Disiplin Problemlerinin Nedenleri Ölçeği (Öğrenci Formu)

Sevgili Öğrenci,

Bu araştırmanın amacı, okullarda yaşanan disiplin problemlerinin nedenlerini ortaya koymaktır. İlk bölüm, sizinle ilgili bazı kişisel bilgileri içermektedir. İkinci bölümde ise konu ile ilgili sorulara yer verilmiştir. Lütfen bilgi toplama aracında yer alan ifadelere ilişkin düşüncelerinizi uygun seçenekler üzerinde işaretleyiniz. Anketteki her soruyu işaretlemeniz ve ankete İSİM YAZMAMANIZ önemle rica olunur.

Fatih PEHLİVAN

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Eğitim Yönetimi ve Denetimi Programı

Kişisel Bilgiler: Lütfen durumunuza uygun olan seçeneği (X) ile işaretleyiniz.**Cinsiyet**

Kız ( ) Erkek ( )

Okul Türü

Ortaokul ( ) Lise Anadolu Lisesi ( )

Sınıfınız ( ) 5.sınıf ( ) 9. sınıf

( ) 6.sınıf ( ) 10. sınıf

( ) 7.sınıf ( ) 11. sınıf

( ) 8. Sınıf ( ) 12. sınıf

Fen / Sosyal Bilimler Lisesi ( )

Mesleki veya Teknik Lise ( )

Bölüm II. Aşağıdaki maddeler okulda yaşanan disiplin problemlerinin nedenlerini belirleme amaçlıdır. Bu maddelerde belirtilen ifadelere ne düzeyde katıldığınızı belirtmek üzere ilgili seçeneği (X) ile işaretleyiniz.	Tamamen Etkilidir	Çoğunlukla etkilidir	Orta düzeyde etkilidir	Kısmen Etkilidir	Hiç etkili değildir.
	5	4	3	2	1
1. Öğretmenlerin öğrencilere karşı önyargılı tutum ve davranışlar sergilemesi	( )	( )	( )	( )	( )
2. Öğretmenlerin dersi anlatmadaki yetersizliği	( )	( )	( )	( )	( )
3. Öğretmenlerin okul ve sınıf disiplinini sağlama yaklaşımlarının tutarsızlık göstermesi	( )	( )	( )	( )	( )
4. Öğretmenlerin öğrencilerle arasındaki mesafeyi ayarlayamaması	( )	( )	( )	( )	( )
5. Öğretmenlerin derste otoriteyi sağlamada yetersiz olması	( )	( )	( )	( )	( )
6. Öğretmenlerin sıkça ders dışı konulara yönelmesi	( )	( )	( )	( )	( )
7. Öğretmenlerin nöbet vb. sorumluluklarını yerine getirmemesi	( )	( )	( )	( )	( )
8. Öğretmenlerin aşırı baskıcı olması	( )	( )	( )	( )	( )
9. Okuldaki disiplin sorunlarının önemsenmemesi	( )	( )	( )	( )	( )
10. Disiplin yönetmeliğinin uygulanması noktasında tutarsızlıkların olması	( )	( )	( )	( )	( )
11. Okul yöneticilerinin okul disiplinini sağlama konusunda yetersizliği	( )	( )	( )	( )	( )
12. Küçük problemlerin ciddiye alınmaması	( )	( )	( )	( )	( )
13. Okul güvenliğinin tam olarak sağlanamaması	( )	( )	( )	( )	( )
14. Ailelerin okul ile bağının yetersiz olması	( )	( )	( )	( )	( )
15. Ailenin öğrenciye ilgisizliği; öğrencinin sosyal ve duygusal ihtiyaçlarını karşılayamaması	( )	( )	( )	( )	( )
16. Ailelerin okula ve öğretmene karşı olumsuz tutumları	( )	( )	( )	( )	( )
17. Disiplin konusunda ailenin bilgi sahibi olmaması	( )	( )	( )	( )	( )
18. Öğrencilerin dinlenme aralarının yetersizliği	( )	( )	( )	( )	( )
19. Öğrenci başarısını değerlendirmede kullanılan ölçütlerin yetersizliği	( )	( )	( )	( )	( )
20. Öğretim programının öğrencinin ilgi ve gereksinimini dikkate almaması	( )	( )	( )	( )	( )
21. Okul binasının, bölümlerinin ve bahçenin yetersizliği	( )	( )	( )	( )	( )
22. Okuldaki sosyal, kültürel ve eğitsel etkinliklerin yetersizliği	( )	( )	( )	( )	( )
23. Öğrencilerin akademik başarıyı önemsememeleri	( )	( )	( )	( )	( )
24. Öğrencilerin akademik başarılarının düşük oluşu	( )	( )	( )	( )	( )
25. Sınıf geçme sisteminin değişmesi sonucu öğretmenin ve dersin önemsiz hale gelmesi	( )	( )	( )	( )	( )
26. Kız ve erkek öğrenciler arası duygusal ilişkiler	( )	( )	( )	( )	( )
27. Okula ve arkadaş çevresine uyum sağlayamama	( )	( )	( )	( )	( )
28. Öğrencilerin okulda özgürce hareket etme isteği ve kurallara uymaması	( )	( )	( )	( )	( )
29. Arkadaş çevresinin öğrenci davranışına olumsuz etkisi	( )	( )	( )	( )	( )

EK-7

Okul Yöneticisi Görüşme Formu

Sayın Yönetici,

Bu araştırmanın amacı, okullarda yaşanan disiplin problemleri ve bunların nedenlerini ortaya koymaktır. Okullarda karşılaşılan disiplin problemleri ve bu problemlerin çözümüne yönelik okullardaki uygulamalar üzerine bir çalışma yapmaktayım. Bu amaçla, konuya ilişkin görüşlerinize ihtiyaç duymaktayım. Araştırma sorusu aşağıda yer almaktadır. Görüşmemiz tahminen 20 dakika sürecektir. Verdiğiniz bilgiler araştırmanın amacı dışında hiçbir yerde kullanılmayacaktır. Konuya ilişkin içten cevaplarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Fatih PEHLİVAN
Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Eğitim Yönetimi ve Denetimi Programı

Ortaokul ve Liselerde Yaşanan Disiplin Problemleri

BİRİNCİ BÖLÜM

Okul Türü

Ortaokul ( )

1. SED Yüksek
2. SED Orta
3. SED Düşük

Lise

1. Genel Lise ( )
2. Anadolu Lisesi ( )
3. Fen / sosyal Bilimler Lisesi ( )
4. Mesleki ve Teknik Lise ( )

İKİNCİ BÖLÜM

1. Okulunuzda disiplini sağlama adına yaptığınız etkinlikler nelerdir?

EK-8 Okullarda Yaşanan Disiplin Problemleri İle İlgili Ön-Uygulama Sonuçları

Okullarda Yaşanan Disiplin Problemleri	Öğretmen n= 145	Öğrenci n= 446	Toplam
	(f)	(f)	(f)
1. Öğrencilerin giyiniş tarzlarının okul kurallarına uygun olmaması	50	119	169
2. Öğretmen ile olan iletişimde saygısız ve mesafesiz davranma	45	79	124
3. Öğrenciler arası şiddete dayalı ilişkiler, kavgalar	29	81	110
4. Sınıf, Kantin, Soyunma odası ve Lavaboların, temiz kullanılmaması	11	103	114
5. Öğrencilerde sigara kullanma alışkanlığı	22	51	73
6. Derse, okula geç gelme	32	41	73
7. Öğrencilerin konuşurken argo ve kaba ifadelere başvurması	16	50	66
8. Okula cep telefonu ve benzeri haberleşme araçlarının getirilmesi	9	55	64
9. Öğrencilerin okul duvarlarına, araç gereçlerine zarar vermesi	8	55	63
10. Derslere gereken ilginin gösterilmemesi ve dersi dinlememe	37	20	57
11. Sınıf düzenini bozacak hal ve hareket ve davranışlar, dersin akışını bozma	26	29	55
12. Okuldan kaçma	13	36	49
13. Öğrencilerin saçlarına okul kurallarına aykırı şekiller vermesi		45	45
14. Merdivenlerde, koridorlarda koşma, birbirini itme, gürültü yapma, kargaşa		41	41
15. Okul kurallarına uymama	17	18	35
16. Devamsızlık yapma	12	21	33
17. Derste izin almadan konuşma		29	29
18. Öğrenci davranışlarından kaynaklanan disiplin sorunları	15	13	28
19. Makyaj, oje, çakmak vb. malzemelerin okula getirilmesi		27	27
20. İdarecilerin ilgisizliği üzerlerine düşen görevleri yapmaması		27	27
21. Kopya çekme	3	23	26
22. Bazı öğretmenlerin olaylara ve öğrencilere kayıtsız kalması, ilgisizliği		25	25
23. Öğretmenlerin aşırı baskıcı olmaları, öğrencilere şiddet uygulaması		25	25
24. Okulla alakasız kişilerin okulun öğrencilerini rahatsız etmesi ve düzeni bozması	1	24	25
25. Öğretmenlerin öğrencilere karşı önyargılı tutum ve davranışları		24	24
26. Öğrencilerin birbirlerine saygılı ve hoşgörülü olmamaları	3	19	22
27. Öğretmenlerin derse geç gelmesi		22	22

28. Arkadaşlar arası gruplaşmalar, okul çıkışlarında toplanma, diğer öğrencileri tehdit etme		19	19
29. Okul düzenini bozacak davranışlar sergileme		18	18
30. Arkadaşların birbirine karşı sergiledikleri davranış bozuklukları	9	9	18
31. Derste çok gürültü yapma	6	12	18
32. Büyük öğrencilerin küçüklere baskısı	8	9	17
33. Ders araç gereç getirilmemesi	11	4	15
34. Yöneticilerin şiddet uygulaması		15	15
35. Öğrencilerin öğretmenleri ciddiye almaması, sözünün dinlememe		14	14
36. Öğrencilerin görev sorumluluklarını yerine getirmemeleri		14	14
37. Okulda disiplinin fazla olmaması		14	14
38. Törenlere katılmama ve törenlerde yapılan saygısızlıklar	2	11	13
39. Arkadaşlar arası anlaşmazlıklar, birbirlerini rahatsız etme		13	13
40. Öğrencilerin çok şımarık davranışlar sergilemesi, serbest ve rahat davranmaları		13	13
41. Fotoğraf makinası, kamera vb. aletleri okula getirme ve bunları kötü amaçlı kullanma		11	11
42. Diğer zararlı alışkanlıklara (alkol madde bağımlılığı, kumar, hırsızlık vb) eğilimli olmaları	4	7	11
43. Öğrenci kötü bir davranış yaptığı zaman velisini çağırması vb.		11	11
44. Yeterli güvenliğin sağlanamaması		10	10
45. Sınıfta yemek yeme		10	10
46. Derslere ön hazırlık yapmadan gelme (ödev yapma vb.)	10		10
47. Hizmetlilerin öğrencilere karşı olumsuz davranışları		10	10
48. Öğrenciler yanında kesici alet vs. bulundurması		9	9
49. Öğrenciler arasındaki çatışmalar vb. sorunlar, üstün görme		9	9
50. Öğrencilerin birbirlerine kaba davranmaları	8		8
51. Yöneticilerin hakaret etmesi, sinirli tavırlar sergilemesi, azarlama		8	8
52. Öğretmenlerin öğrencilere hakaret etmesi, kırıcı sözler sarf etmesi		8	8
53. Öğretmenlerin derste otoriteyi sağlayamamaları		7	7
54. Öğretmen- öğrenci arası mesafeyi koruyamama		7	7
55. Öğrenciler diğer arkadaşlarıyla dalga geçmekte	3	4	7
56. Öğrencilerin konuşma, tavır, hal ve hareketlerdeki başına buyruklu, şımarıklık	7		7
57. Öğrencilerin Sorumluluk duygusunun olmaması, verilen görevleri yerine getirmeme	6		6
58. Kız erkek ilişkilerinden dolayı problemler		6	6
59. Derste sakız çiğneme		6	6
60. Şiddete meyilli olmaları, herhangi bir problemi şiddetle çözmeye çalışma	5		5
61. Okul çevresinden kaynaklanan sorunlar		5	5
62. Güvenlik elemanı olmaması		5	5

63. Büyük öğrencilerin küçüklere kötü örnek olması		5	5
64. Şikayetler	4		4
65. Öğretmen uyarılarını dikkate almama	4		4
66. Sınıf kurallarına uymama		4	4
67. Öğrencilerin kurallara, idareye ve öğretmenlerine karşı asi tavırlar sergilemesi	3		3
68. İnternet kafelere gitme alışkanlığının artması ve şiddet içerikli oyunlar oynanması	3		3
69. Öğrencilerin ahlaksızca hareketleri		3	3
70. Öğrencilerin derslerine girmeyen öğretmenlere karşı saygısızca davranışları	3		3
71. Öğretmene lakap takma, dalga geçme		3	3
72. Disiplin sağlamak adına verilen cezaların doğru olmaması		3	3
73. Yöneticilerin duyarlı olmamaları		3	3
74. Okuldaki rehberlik hizmetlerinin yetersiz oluşu		3	3
75. Okulda disiplinin aşırı olması		3	3
76. Rehber öğretmenin ilgisizliği		2	2
77. Okul çıkışlarında öğrencilerin grup halinde okul çevrelerinde dolaşmaları		2	2
78. Okuldaki hizmetlilerin görevlerini yerine getirmemeleri		2	2
79. Farklı öğretmenlerin farklı kurallar koymaları		2	2
80. Teneffüslerde sınıflardan çıkılmaması	2		2
81. Arkadaşları arasında yaşadığı iletişim problemleri	2		2
82. Taşkın davranışlar gösterme	2		2
83. Öğrencilerinin başarısı seviyesinin düşük olması		1	1
84. Yapılan hatalardan dolayı özür dilememe	1		1
85. Okul dışında velilerin karıştığı tehdit ve sözel saldırganlık	1		1
86. Öğrencilerin kendi ders saatleri dışında okula gelmeleri	1		1
87. Öğrencilerin derse kendini vermemesi	1		1
88. Derste sakız çiğnemek	1		1
89. Sınıfa geç gelme	1		1
90. Okula eğitim dışı görsel materyaller getirme	1		1

EK 9 Okullarda Yaşanan Disiplin Problemlerinin Nedenleri İle İlgili Ön-Uygulama Sonuçları

Okullarda Yaşanan Disiplin Problemlerinin Nedenleri	Öğretmen n= 145	Öğrenci n= 446	Toplam
	(f)	(f)	(f)
1. Anne babanın ilgisizliği	36	31	67
2. Öğretmenlerin adaletli davranmaması		58	58
3. İdarecilerin okul yönetimi konusunda ilgisizliği, önemsememe, üzerine düşen sorumlulukları yerine getirmemeleri		54	54
4. Öğrencilerin sorumluluk duygusundan yoksun olması	8	43	51
5. Okullarda sosyal etkinliklerin olmaması ya da yeterli olmaması		41	41
6. Aile yapısından kaynaklanan sorunlar (parçalanmış aile vb)	37		37
7. Öğretmenlerin olumsuz durumları görmezlikten gelmesi, kayıtsız kalması		32	32
8. Ailede alınan eğitimin yeterli olmayışı, olumlu davranışların kazandırılmaması	28	3	31
9. Öğretmenlerin ayırım yapması ve bunun sonucu yaşanan olaylar		29	29
10. Ailenin sosyo-ekonomik durum farklılıkları	26	3	29
11. Okulun çok kalabalık olması		27	27
12. Okulun bulunduğu çevreye dayalı etmenlerin öğrenci davranışına etkileri	26		26
13. Gerekli disiplin işlemlerinin uygulanmaması		25	25
14. Öğretmenlerin baskı, şiddet uygulaması		25	25
15. Okul imkânlarının öğrencinin hizmetine etkin bir şekilde sunulmaması ya da yetersizliği		23	23
16. Öğrencilerin disiplinsiz olması, kurallara uymaması		23	23
17. Yaşça büyük ya da güçlü öğrencilerin diğer öğrenciler üzerinde baskı kurması küçük sınıflar ezmesi		23	23
18. Ergenlik döneminin etkileri	20	2	22
19. Aralarındaki problemlerin çözümünde kavgaya başvurma		22	22
20. Öğretmenlerin öğrenciye iyi niyet ve hoşgörülle yaklaşması	4	15	19
21. Öğretmene saygısızlık karşı gelme		18	18
22. Cezaların caydırıcı olmaması	18		18
23. Sıkı kıyafet denetimi		17	17
24. Öğretmenlerin disiplin sağlamada yetersizliği		16	16
25. Öğrencilerin öğretmenlerin sözünü dinlememesi, uyarılarını dikkate almamaları		16	16
26. Televizyon dizilerindeki yanlış davranışlar ve öğrencilerin buna özenmesi	15		15
27. Öğrencilerin birbirlerini çekememesi, kıskançlık, bencillik		15	15
28. Öğrenci davranışlar		14	14
29. Öğrencilerin birbirine saygı göstermemeleri		14	14

30. Öğrencilerin aşırı saygısızlığı Otoriteye saygı duymamaları	13		13
31. Öğretmenlerin yaşlı olmaları		13	13
32. Öğretmenlerin sorumluluklarını yerine getirmemesi		13	13
33. Öğrencilerin kıyafet zorunluluğunun ortadan kalkmasını istemeleri		13	13
34. Okul idaresinin otorite eksikliği	1	12	13
35. Sınıfların çok kalabalık olmasından dolayı öğretmenlerin disiplin sağlamada yaşadığı zorluklar	12		12
36. Öğrencilerin haklarını arayamaması, bilmemesi		12	12
37. Rehberlik servislerinin etkili çalışmıyışı, işlevsel olmaması			12
	12		
38. Öğrencilerin okulda özgürce davranma isteği		11	11
39. Öğretmenlerin hoşgörüsüz davranmaları ve empati kurmaması		11	11
40. Maddi olanaksızlıkların öğrencileri güdülenmelerine olumsuz etkisi			10
	10		
41. Öğrencilerin veliler tarafından takip edilmemesi		11	11
42. Aile içi şiddet, baskıların okulda dışa yansması			10
	10		
43. Öğrencilerin çok ciddiyetsiz ve şımarık davranması		10	10
44. Aileleri tarafından şımartılmaları	8	1	9
45. Velilerin okula ve öğretmene karşı tavırlarındaki olumsuz yönde değişiklikler	9		9
46. Okula karşı boş vermişlik		9	9
47. Öğrencilere gereken ilginin gösterilmemesi		9	9
48. Çalışkanlara ayrıcalık tanınması		9	9
49. Okulu sevmeme, ısınamama, uyum gösterememe		9	9
50. Yönetmeliklerdeki yaptırımların ve cezaların yetersiz ve prosedürlerin fazla olması	9		9
51. Disiplin yönetmeliğinin yetersizliği Cezaların caydırıcı olmayışı		9	9
52. Okulda sık sık arama yapılmaması		8	8
53. Disiplin yönetmeliğinin uygulanamayışı istikrar eksikliği	8		8
54. Her türlü olayda disiplin işleminin uygulanması		8	8
55. İdarecilerin öğrenci sorunlarıyla ilgilenmemesi		8	8
56. Okula çok erken gelme, geç çıkmadan kaynaklanana problemler	4	4	8
57. İdarecilerin şiddet ve baskı uygulaması		8	8
58. Öğrenci sorunlarını öğretmenlerin dinlememesi		8	8
59. Öğrencinin okul dışında bir takım olaylara karışması		8	8
60. Medyanın ve internetin çocuklar üzerinde olumsuz etkileri(şiddet vb.)	8		8
61. Öğrencilerin bilinçsizliği, bilinçsizce bir şey yaptıklarının farkında olmamaları		8	8
62. Arkadaş ortamının kötü olması		8	8
63. Argo sözcüklerin kullanımı		8	8
64. Öğrencilerin ailesiyle ilişkileri		8	8
65. Velilerde öğretmene karşı önyargı, onun üstünde görme ve çocuğa yansıtma	7		7
66. Öğrencilerin ahlaki yönde iyi yetişmemesi ve nesildeki aşırı bozulma	7		7
67. Öğrencilerin geleceğe yönelik herhangi bir hedeflerinin olmaması	5	2	7
68. Öğretmenlerin öğrencilere sözünü geçirememesi		7	7
69. İdare, öğretmen, öğrenci ve veli arasında işbirliğinin yetersizliği	7		7
70. Çevredeki esnafın öğrenciye tütün mamulleri satması	7		7

71. Mevcut eğitim sisteminin okul disiplinini sağlamada yeterince önlemin alınmasında yetersiz kalması	7	7	
72. Öğrencilerimizin okul kurallarına ve düzene alışmaması	6	6	
73. Milli eğitim politikalarının kaynaklanan sorunlar	6	6	
74. Disiplin kurallarını öğretmenin, öğrenci ve velilerin bilmemesi	6	6	
75. Milli Eğitimin okullara yardım etmemesi, ilgilenmemesi	6	6	
76. Öğrencilere gereken destek ve disiplinin aşılınmaması	6	6	
77. Öğretmen öğrenci ilişkisi ile ilgili yaşanan sorunlar (iletişimin kopması, mesafeyi ayarlayamama vs.)	6	6	
78. Öğrencilerin ahlak düzeyi	6	6	
79. Öğrencilerin olumsuz davranışları olan kişilere özenmesi	6	6	
80. Ailede anne ve babanın öğrenci üzerinde etki kuramaması	4	2	6
81. Kamera sisteminin yeterli olmaması	5	5	
82. Rehber öğretmenler öğrenci sorunlarıyla ilgilenmemesi	5	5	
83. Öğrenciler arası iletişim bozukluklarından kaynaklanan problemler	5	5	
84. Aile içi sorunların çocuğa ve dışa yansması, huzursuzluk	4	4	
85. Ailelerin sorumsuzlukları	4	4	
86. Öğrencilerin saygı ve birbirlerine karşı sevgi ve hoşgörüden yoksun olmaları	4	4	
87. Öğrencilerin birbirlerinin çeşitli yönleriyle dalga geçmesi	4	4	
88. Öğrencileri notla tehdit etme	4	4	
89. Dersten sıkılma	4	4	
90. Yeterli sayıda rehberlik öğretmenini olmaması	4	4	
91. Okul idaresinin yaşanan olaylara tepki tepki göstermemesi ve cezaya başvurmaması	4	4	
92. Öğrencilerin okul idaresinden çekinmesi ve her şeyi okul idaresi ile konuşmaması	4	4	
93. Ödül ve Ceza sistemindeki yetersizlik	4	4	
94. Okul çevresine gelen ve öğrencileri etkileyen kişiler	4	4	
95. Sınıf geçme sisteminin öğrenci üzerindeki olumsuz etkisi ders notlarının temel alınması sonucu öğretmeni ve ders önemsiz kılma	3	3	
96. Disiplin birimlerinin yeteri kadar çalışmaması, çalıştırılmaması	3	3	
97. Devletin sorunlara çözüm üretmemesi	3	3	
98. Okul güvenliğinin tam olarak sağlanamaması, okul içinde sürekli yabancıların gezinmesi	3	3	
99. Okuldaki görevlilerin tutarsızlığı	3	3	
100. Yazılılara çalışmak için okuldan kaçma	3	3	
101. Öğrencinin canı sıkıldığı için okuldan kaçması	3	3	
102. Rehberlik servislerinin kullanılmaması	3	3	
103. Öğretmenlerin öğrencilerin sorunlarını anlayamamaları	3	3	
104. Öğretmenlerin öğrencilere hakaret etmesi	3	3	
105. Öğretmenlerin öğrencileri dış görünüşe göre değerlendirmesi	3	3	
106. Öğretmenlerin öğrencileri azarlaması	3	3	
107. Rehberlik servisinin rehberlikten öteye geçerek koruyuculuk yapması	3	3	
108. Arkadaş çevresi öğrenci davranışına etkileri	3	3	
109. Kız ve erkek öğrenciler arası duygusal ilişkileri	3	3	
110. Ailevi sorunların olması	3	3	
111. Sevgi saygı kavramının ve paralelinde öğrenci davranışlarının değişmesi	3	3	
112. Müdür yardımcılarının her öğrenciye aynı davranmaması	3	3	
113. Öğrencinin kendi öğretmeni dışında başka öğretmene yeterince saygı göstermemeleri	2	2	
114. Arkadaşlarıyla uyum sorunu	2	2	
115. Anne babanın aşırı ilgisi	2	2	

116.	Ailelerin okul ile bağlantılarının kopması	2	2
117.	Aile içi saygı-sevgi anlayış gibi konularında yozlaşma	2	2
118.	Okulun çok kalabalık olması	2	2
119.	Hiperaktif öğrenciler	2	2
120.	Hocaların dersi anlatamaması, ders dışı şeyler anlatması	2	2
121.	Öğretmenlerin öğrencilerden çok fazla beklentilerinin olması	2	2
122.	Akademik başarıyı önemsememe	2	2
123.	Öğretmenleri ve idarecileri ciddiye almama	2	2
124.	Ailelerin çocuklarına destek vermemesi	2	2
125.	Okuldaki disiplin sorunlarının önemsenmemesi	2	2
126.	İlköğretim 1. ve 2. kademenin aynı yerde olması	2	2
127.	Öğrencilerinin akademik başarılarının düşük oluşu	2	2
128.	Güvenlik görevlilerinin kontrolü sağlamada güçlük çekmesi	1	1
129.	Öğrencilerin disiplin cezalarını ciddiye almamaları	1	1
130.	Okul idaresinin disiplin konusunda gerekli önlemleri alamayışı	1	1
131.	Basın tarafından abartılan, disiplinli öğretmenlere atılan iftiralar	1	1
132.	Disiplinli öğretmenlerin tek ve yalnız bırakılması	1	1
133.	Ders programlarının iyi düzenlenmemesi	1	1
134.	Disiplini korumak adına öğretmenlerin ortak hareket etmemesi	1	1
135.	Öğretmenin psikolojisi değil de öğrencinin psikolojisinin düşünülmesi	1	1
136.	Öğretmenlerin derse geç girmeleri	1	1
137.	Öğrencilerin birbirine kaba davranmaları	1	1
138.	Öğretmenlerin öğrencilere güvenmemeleri	1	1
139.	Öğretmenlerin bazı haklarının kısıtlanmasından dolayı öğrencilerin öğretmenlere karşı olan saygısının hiç yok denecek kadar azalması	1	1
140.	Öğretmenlerin öğrencileri alaycı bir dil ile küçümsemesi	1	1
141.	Öğretmenlerin tutarsız davranışları	1	1
142.	Okuldaki öğretmen tutumlarının dengesiz olması	1	1
143.	Gruplaşma	1	1
144.	Aile içinde söz hakkı verilmemesi	1	1
145.	Başarısızlıklarından başkalarını sorumlu tutma	1	1

EK-10 Öğretmen Görüşleri İçin Denemelik Form

Saygıdeğer Öğretmenim,

İnönü Üniversitesi Eğitim Yönetimi Ana Bilim Dalı doktora programı öğrencisiyim. Doktora tez çalışmamı Malatya'da okullarda meydana gelen disiplin sorunları ve bunların nedenleri üzerine yapmaktayım. Ön araştırma için gözlem ve görüşlerinize ihtiyaç duymaktayım. Sizden elde ettiğimiz veriler sadece araştırma için kullanılacaktır. Katkılarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Fatih PEHLİVAN
İnönü Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Doktora Öğrencisi

Branşınız: İngilizce

Meslekteki Kıdeminiz: 4 yıl

1- Okulunuzdaki disiplin sorunları nelerdir?

Öğrencilerin eziyetliklerinin aileler tarafından farkıyla
genişletilmiş olması bu nedenle şımarık ve sorumsuz davranışların
sergilenmesi
Sınıfların kalabalık olması
Velilerin yetersiz ve tutarsız katılımı
Ders saatine saatim erkten olması ve öğrencilerin derse
geç katılımı
Bazı öğrencilerin dikkat dağınıklığı ve aile kaynaklı sorunlar
nedeniyle ders kendini verememe. Bu öğrencilerin etkilerini çok yada
hiç yapmamdır.
Öğretmen üzerindeki baskı ve sınıf içi sınırların öğrenci
üzerindeki olumsuz etkisi öğretmeni ve derse önemsiz kılmaktadır.

2- Okulunuzdaki disiplin sorunlarının nedenleri nelerdir?

Öğrenci yetiştirme kurulları terbiye edilmiş mezileri sosyal çevre
ve ana baba eğitimlerinin yetersiz oluşları
Veliler tarafından şımarık ve sorumsuzlukların velileri kontrol etmemelerine
izin verilmesidir. Zayıf evlilik ilişkisi bundan dolayı duygusal problemler
ya da psikolojik problemler yaşayan öğrenciler okul hayatının
gerçekleştirilmesini sorumlulukları yerine getiremeyince sınıfa ve okula
uyum sağlamakta zorlanması
Sınıfların kalabalık olması bütünsel iletişimi zorlaştırılmaktadır.
Velilerin öğretmene değersiz davranışı ve müdahalesi etkili eğitimi
engellemektedir.

EK 11 Öğrenci Görüşleri İçin Denemelik Form

Sevgili Öğrenciler,

İnönü Üniversitesi Eğitim Yönetimi Ana Bilim Dalı doktora programı öğrencisiyim. Malatya'da okullarda meydana gelen disiplin sorunları ve bunların nedenleri üzerine bir araştırma yapmaktayım. Bu konuyla ilgili olarak gözlemlerinize ve görüşlerinize ihtiyaç duymaktayım. Sizden elde ettiğimiz veriler sadece araştırma için kullanılacak ve başka hiç kimse ile paylaşılmayacaktır. Katkılarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Fatih PEHLİVAN
İnönü Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Doktora Öğrencisi

Cinsiyetiniz Erkek ( ) Kız

Sınıf ..81A

Okul İlköğretim Lise ( )

1- Okulunuzdaki disiplin sorunları nelerdir?

Okulundaki sorunlar bazı müdür yardımcılarının sınıfı almalarıyla beraber onların sınıftaki başınıca disiplin vermiyorlar fakat ayb. olmuyor.

2- Okulunuzdaki disiplin sorunlarının nedenleri nelerdir?

Böylelikle bazı (tes devrekte) kulları yetkililerine göre yönetimi (olgun) kullanılmayan ve bu davranışlarının simanık bir ve okul idaresinin disiplinliklerinin kaynağıdır.

EK-12 Okullarda Yaşanan Disiplin Problemlerinin Nedenleri Öğrenci Ölçeğinin Faktör Analizi Sonuçları

Madde No	Yeni Madde No	Madde	Faktör Yükleri						Faktör ortak varyansı	Madde Toplam korelasyonu
			1. Faktör	2. Faktör	3. Faktör	4. Faktör	5. Faktör	6. Faktör		
m15	1.	Öğretmenlerin öğrencilere karşı önyargılı tutum ve davranışlar sergilemesi	,650						,581	,667
m17	2.	Öğretmenlerin dersi anlatmadaki yetersizliği	,725						,629	,721
m18	3.	Öğretmenlerin okul ve sınıf disiplinini sağlama yaklaşımlarının tutarsızlık göstermesi	,781						,752	,809
m19	4.	Öğretmenlerin öğrencilerle arasındaki mesafeyi ayarlayamaması	,787						,741	,805
m21	5.	Öğretmenlerin derste otoriteyi sağlamada yetersiz olması	,810						,756	,813
m22	6.	Öğretmenlerin sıkça ders dışı konulara yönelmesi	,783						,764	,826
m23	7.	Öğretmenlerin nöbet vb. sorumluluklarını yerine getirmemesi	,822						,780	,829
m24	8.	Öğretmenlerin aşırı baskıcı olması	,766						,698	,771
m33	9.	Okuldaki disiplin sorunlarının önemszenmemesi		,716					,733	,752
m35	10.	Disiplin yönetmeliğinin uygulanması noktasında tutarsızlıkların olması		,772					,774	,762
m36	11.	Okul yöneticilerinin okul disiplinini sağlama konusunda yetersizliği		,796					,816	,814
m38	12.	Küçük problemlerin ciddiye alınmaması		,681					,609	,658
m42	13.	Okul güvenliğinin tam olarak sağlanamaması		,535					,548	,597
m28	14.	Ailelerin okul ile bağının yetersiz olması			,533				,463	,537
m45	15.	Ailenin öğrenciye ilgisizliği; öğrencinin sosyal ve duygusal ihtiyaçlarını karşılayamaması			,656				,570	,603
m46	16.	Ailelerin okula ve öğretmene karşı olumsuz tutumları			,677				,638	,662
m47	17.	Disiplin konusunda ailenin bilgi sahibi olmaması			,810				,701	,651
m48	18.	Öğrencilerin dinlenme aralarının yetersizliği			,780				,721	,716

